

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БАХМАТ Наталія Валеріївна

УДК 378.011.3-051

ДИСЕРТАЦІЯ

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Н. В. Бахмат

Науковий консультант: **Карташова Любов Андріївна,**
доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2017

АНОТАЦІЯ

Бахмат Н. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, 2017. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2017.

Зміст анотації

У дисертації вперше розроблено, науково обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю, організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу), зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання.

Розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: логічне залучення інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів, включення їх різновидностей до всіх видів діяльності викладача з метою сприяння взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу, підвищення якості освіти, збільшення доступу до рівних освітніх можливостей кожного

студента.

Розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий, організаційно-технологічний; діагностико-результативний.

Удосконалено зміст, форми, засоби та шляхи взаємодії викладачів і студентів ВНЗ в інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу; форми та напрями співтворчості викладача і студента: логічне, продумане, неперервне впровадження інформаційних технологій з метою підвищення ефективності дії кожного складника системи підготовки.

Набуло подальшого розвитку поняття «інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу»: сукупність елементів педагогічного інформаційного простору, сформованого з електронних освітніх ресурсів, у якому відображається інформація про суб'єкти навчання, інфраструктуру, яка забезпечує їх доступ до навчально-методичної інформації та інформаційних потоків, що містяться та з'являються у мережі ВНЗ та світових педагогічних мережах.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані в практиці роботи ВНЗ, у розробленні навчально-методичного забезпечення викладання педагогічних дисциплін для студентів різних спеціальностей («Основи педагогіки», «Школознавство», «Моделювання портфоліо педагога», «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища», «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі» «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики»).

Матеріали дослідження можуть виступати у якості наукової бази для подальшого вдосконалення й модернізації навчально-виховного процесу, в системі підвищення кваліфікації вчителів та викладачів ВНЗ.

З метою дослідження стану педагогічної підготовки вчителів

початкової школи було визначено основні етапи розвитку наукової думки в площині окресленої проблеми. Аналіз та вивчення наукових доробків учених дозволив виділити ті питання, що залишились невирішеними та визначити своє місце у розв'язанні проблеми дослідження. Інтенсивний, динамічний та інноваційний розвиток України бачиться ймовірним за усвідомлення освітою значимості інформаційно-комунікаційних технологій для суб'єктів навчального процесу, їх важливості для формування професійних компетентностей учителів; оновлення засобів, методів та форм навчання з метою якісної підготовки учнів до життєдіяльності в умовах інформатизації. Інтенсифікація міжнародного педагогічного обміну, збільшення відкритості освітніх систем світу, їх взаємозв'язки в інформаційному просторі Інтернет відкривають додаткові можливості для більш ефективного інтегрування педагогічної освіти України у світовий навчальний процес.

З'ясовано, що нині у професійній діяльності сучасного вчителя початкової школи (ПШ) часто потребується пошук нестандартних шляхів розв'язання педагогічних завдань, пов'язаних із навчанням та вихованням учнів, та які неможливо розв'язати за традиційних шляхів та підходів, що вказує на появи певних вимог до професійних та особистісних якостей вчителя, таких, як наявність професійних педагогічних компетентностей, творчих здібностей, високого рівня педагогічної майстерності, готовності до використання інноваційних форм, методів та засобів, які сприяють підтримці аналітичної діяльності вчителя та креативному особистісно-зорієнтованому підходу до прийняття відповідного правильного рішення.

Зазначене пов'язується з пошуком нових підходів та формування інноваційних організаційних умов педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ. Йдеться про формування сучасного ІТ-орієнтованого навчального середовища ВНЗ, що може розглядатись як основа неперервності педагогічної підготовки сучасних, конкурентоздатних учителів ПШ.

Вивчення сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ з огляду на можливого застосування хмарних технологій (ХТ), як галузі

інформаційних технологій, у ВНЗ було здійснено у кілька етапів та за кількома напрямками. По-перше, розглядаючи педагогічну підготовку вчителів ПШ як глобальне загальнодержавне завдання, було здійснено аналіз цього аспекту у ВНЗ України та навчальних закладах інших країн, які мають такий напрям у своїй діяльності. По-друге, вважалось важливим та необхідним вивчити особистий досвід окремих науковців та практиків (українських та зарубіжних), які впроваджують досягнення інформатизації у власну діяльність. На підставі вивчення практики педагогічної підготовки вчителів ПШ виявлено істотні недоліки в цьому процесі. Зокрема, проведені розвідки свідчать, що ВНЗ не створюють організаційних умов забезпечення достатнього рівня особистісної та професійної педагогічної підготовки вчителів до формування його інноваційних якостей як професійних, так і особистісних: конкурентоздатності, вміння динамічно та неперервно професійно розвиватися, знання відповідних шляхів особистісного розвитку, навичок творчо та креативно діяти за доцільного використання ІТ тощо.

Вивчення особливостей педагогічної підготовки вчителів ПШ в Україні та у високорозвинених країнах світу засвідчили необхідність пошуку та формування випереджувальних моделей педагогічної підготовки вчителів ПШ, цілепокладанням яких є спрямованість на вільний розвиток суб'єктів навчального процесу, право вибору майбутніми учителями власної концепції професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища ВНЗ.

У наслідок чого окреслено особливості підготовки конкурентоспроможних учителів початкової школи в умовах інформаційно-технологічного середовища ВНЗ; уточнено та виокремлено організаційно-педагогічні умови проектування навчального середовища підготовки конкурентоздатних учителів ПШ; визначено концептуальні засади проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки (ХОС ПП) вчителів ПШ як версії ІТ-орієнтованого освітнього середовища.

Розкрито концептуальні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого

навчального закладу. Визначення доцільності використання та придатності ХОС ПП для інформаційно-освітнього середовища ВНЗ здійснювалося шляхом аналітичного вивчення та наукових розвідок цього процесу, розпочинаючи з першого курсу ВНЗ та завершуючи післядипломним навчанням.

У проектуванні ХОС ПП концептуальним теоретико-методологічним підґрунтям стало спрямування на особистісно зорієнтований професійний розвиток кожного учасника навчально-виховного процесу, який реалізується уже під час навчання у ВНЗ і бачиться процесом та результатом становлення кожного вчителя як сучасного конкурентоздатного фахівця. У свою чергу, проектування ХОС ПП стало визначальним у розробленні моделі ПП вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу (ІОС ВНЗ).

За умов урахування цілей підготовки (соціального замовлення) та особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу як основи ствердженої багаторічним досвідом системи навчання (методів, засобів, форм та прийомів навчання), ХОС ПП є ефективним фактором, який не тільки не принесе негативних наслідків, у тому числі й шкоди учасникам навчально-виховного процесу, а й логічно впишеться, як один із необхідних дієвих складників, до традиційної системи підготовки. Вагомість ХОС ПП підтверджується формуванням перспектив, які неможливо реалізувати в умовах традиційного НС. Інтегровані в ХОС ПП засоби та форми навчання повинні бути дидактично обґрунтовані та такими, які задовольняють вимоги до традиційних засобів та форм навчання; їх застосування має бути більш ефективним для подання навчального матеріалу.

Розроблений проект ХОС ПП у ВНЗ упроваджується у систему педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах ІОС та реалізується як неперервний педагогічний процес. Його виконання передбачає використання комплексу педагогічних впливів і реалізується через алгоритм, який описує процедуру поетапного оволодіння студентами видами

педагогічної діяльності – навчальним, виховним, організаційним; інформаційним та дослідницьким – під час вивчення інтегрованого навчально-методичного комплексу (ІНМК) «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи», вибіркової дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» та педагогічних практик. Доведено доцільність впровадження хмарних технологій (ХТ) у процес педагогічної підготовки вчителів ПШ: відбувається підвищення наочності, доступності та зрозумілості графічних, знакових, математичних моделей; покращання візуалізації об'єктів змісту навчання; отримання вищих, ніж за традиційних підходів, результатів навчання.

Організаційні умови педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ – це система взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу); багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання – шляхом самостійного прийняття рішень щодо послідовності дій, часу, стратегії навчання тощо; забезпечення надійності, зрозумілості середовища як цілісного та відкритого електронного простору; вільного доступу до навчально-методичних матеріалів і засобів підтримки педагогічної діяльності, призначених для вдосконалення процесу педагогічної підготовки; систематизації теоретичних матеріалів з педагогіки; встановленню неперервних зв'язків теоретичної підготовки з практичною діяльністю; органічного поєднання з традиційними педагогічними технологіями; доповнення традиційної системи засобів та форм навчання; моделювання та демонстрації явищ, які не можна спостерігати в умовах навчання.

Педагогічні умови педагогічної підготовки вчителів ПШ в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ спрямовуються на: забезпечення цілеспрямованості ХОС ПП; поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо ХОС ПП; мети його проектування та його окремих складників; поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо функціонування хмарних технологій, їх особливостей у педагогічній підготовці; адаптивності процесу навчання; стимулюванні пізнавальної активності, орієнтованої на досягнення поставленої мети; підвищення рівня ІТ компетентності викладачів ВНЗ; формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності; формування усвідомлення необхідності отримання знань; забезпечення індивідуалізації процесу навчання; застосування особистісно-зорієнтованого підходу; формування когнітивності – можливості подання навчального матеріалу, яке сприяє стимулюванню внутрішніх розумових процесів (процес вирішення проблеми, пам'ять, мовленнєві процеси, мисленнєву активність тощо); креативності; вміння і мотивації до самостійного пошуку та відбору матеріалів, необхідних для отримання знань; високого рівня педагогічної ефективності, що визначається мобільністю та багатofункціональністю ІТ. Зазначене дозволило створити модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ.

Дидактична значущість ХОС ПП у підвищенні ефективності педагогічної підготовки залежить від логічного застосування та визначення місця раціональних підходів у відборі ХТ. Експериментальна перевірка вказала на ефективність розробленої моделі, за якою навчалися студенти експериментальних груп, оскільки її використання дозволило підвищити якість педагогічних знань студентів, сформувати навички самостійної роботи та підвищити рівень професійної мотивації. Мета експериментальної перевірки полягала у виявленні ефективності запропонованої моделі системи педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах ІОС ВНЗ, що містить концептуально-змістовий, організаційно-технологічний та діагностико-результативний блоки.

Відповідно до мети експерименту було сформульовано такі завдання: визначити критерії ефективності розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ; з'ясувати початковий стан суб'єктів експерименту; перевірити ефективність навчання за запропонованою моделлю у процесі вивчення педагогічних дисциплін шляхом порівняння кінцевих показників вибраних критеріїв із вхідними; визначити фактори, що впливають на ефективність навчання. Як ознаки конкурентоспроможності вчителя ПШ, нами було виокремлено такі компоненти педагогічної компетентності: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; інформаційно-технологічний. Всіх учасників експерименту – 642 особи – було розподілено на три групи: дві контрольні (КГ1, КГ2) та одну експериментальну (ЕГ). У першій контрольній групі – 210 осіб (КГ1) – навчання здійснювалося за традиційними підходами, тобто навчання проводилося в лекційних аудиторіях та комп'ютерних класах ВНЗ. Оскільки не всі студенти мали можливість працювати за комп'ютером і використовувати гаджети, тому їм надавалась додаткова можливість працювати в комп'ютерних класах. Студенти другої контрольної групи – 215 осіб (КГ2) – навчалися за очною формою навчання з елементами дистанційного, суть якого полягала у представленні навчальної інформації в електронному вигляді.

Результати підсумкового контролю засвідчили ефективність навчання за запропонованою моделлю. Так, кількість студентів ЕГ І в експериментальній групі з високим рівнем сформованості педагогічної компетентності зросла майже на 8%, а з достатнім – на 15%. За результатами, отриманими для студентів з першої контрольної групи, показник високого педагогічної компетентності знизився на 7%, а достатнього – на 5%, а в другій контрольній групі кількість студентів з високим та достатнім рівнем зменшилась майже на 2%. Кількість студентів ЕГ ІІ в експериментальній групі з високим рівнем сформованості педагогічної компетентності зросла майже на 9%, а з достатнім – на 13%.

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтвердив ефективність розробленої моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Ключові слова: педагогічна підготовка, вчитель, студент, початкова школа, інформаційні технології, хмарні технології, навчальне середовище, інформаційно-освітнє середовище, вищий навчальний заклад.

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії, посібники, методичні рекомендації

1. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи : інноваційні підходи в умовах хмаро орієнтованого середовища : монографія / Н. В. Бахмат. – Київ : Міленіум, 2016. – 360 с.
2. Бахмат Н. Сучасні тенденції підготовки вчителів початкової школи у країнах ЄС : колективна монографія / Н. Бахмат // *Globalne aspekty Ekonomii Swiatowej i Stosunkow Mikdzynarodowych w warunkach niestabilnosci gospodarczej : monografia Mikdzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktycznej*, Czestochowa, Akademia Polonijna, 2016. – S. 579-586.
3. Бахмат Н. В. Інформаційні технології у педагогічній науці (сайт Бахмат Наталії) : Електронний освітній ресурс / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Режим доступу : <http://www.bahmat.at.ua/>. – Назва з екрану.
4. Бахмат Н. В. Організація виробничої практики в закладах інтернатного типу : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 92 с.
5. Бахмат Н. В. Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат, З. К. Торчинська // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 84 с.

6. Бахмат Н. В. Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища : навч.-метод. посіб. / Н. В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Друк сервіс, 2016. – 88 с.
7. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі : навч.-метод. посіб. ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 54 с.
8. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 35 с.
9. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія. Опорний конспект лекцій : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 209 с.
10. Бахмат Н. В. Прикладна психологія і педагогіка : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 29 с.
11. Бахмат Н. В. Школознавство : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 136 с.
12. Бахмат Н. В. Школознавство : методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 60 с.
13. Бахмат Н. В. Школознавство : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.
14. Моделювання портфолію педагога : навч.-метод. посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.
15. Бахмат Н. В. Основи педагогіки : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.
16. Бахмат Н. В. Виховання дисциплінованості дітей у закладах інтернатного типу : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.

17. Попова Л. Б. Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики : навчально-методичний посібник / Л. Б. Попова, Т. В. Дуткевич, Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 64 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

18. Бахмат Н. В. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Бахмат // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології : теоретичний та науково-методичний часопис : у 3 т. – Київ : Інститут вищої освіти АПН України, 2012. – Вип. 3 (46). – Т. 3. – С. 358 – 367.

19. Бахмат Н. В. Тенденції підготовки фахівців вищої кваліфікації та її відображення в інтернет-просторі / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2013. – Вип. 256. – С. 7 – 13.

20. Бахмат Н. В. Підготовка конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2013. – Вип. 274. – С. 17 – 20.

21. Бахмат Н. В. Акмеологічні основи підготовки майбутнього викладача вищої школи / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 1. – С. 279 – 284.

22. Бахмат Н. В. Застосування хмарних технологій у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Інформаційні технології в освіті. – Херсон : ХДУ, 2013. – № 15. – С. 103 – 111.

23. Бахмат Н. В. Поняття інтелектуальної власності у наукових дослідженнях / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 42. – Ч. 3. – С. 5 – 15.

24. Бахмат Н. В. Проблема проектування об'єктів інтелектуальної власності в

педагогічній науці / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – С. 16 – 23.

25. Бахмат Н. В. Неперервність педагогічної підготовки як умова конкурентоздатності вчителя початкових класів / Н. В. Бахмат // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 48. – С. 13 – 17.

26. Бахмат Н. В. Конкурентоспроможність вчителя початкової школи в умовах інформатизації освіти / Н. В. Бахмат // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 257 – 263.

27. Бахмат Н. В. Використання хмарних сервісів у навчально-виховному процесі вищої школи / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2014. – №5 (112). – С. 45 – 49.

28. Бахмат Н. В. Вдосконалення педагогічної підготовки педагога в умовах інформатизації освіти / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – 2015. – №1 (120). – С. 67 – 73.

29. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкових класів у наукових дослідженнях / Н. В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоміс. наук.-метод. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. – № 3 (34). – С. 18 – 24.

30. Бахмат Н. В. Особливості професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи у США / Н. В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої

особистості : щоміс. наук.-метод. журн. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. – № 9 (40). – С. 15 – 20.

31. Бахмат Н. В. Проблеми модернізації педагогічної підготовки вчителів / Н. В. Бахмат // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти НАПН України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2015. – № 3. – С. 37 – 47.

32. Бахмат Н. В. Розвиток професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи в Україні / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – 2015. – № 8 (127). – С. 112-116.

33. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 12 (55). – Ч. 2. – Рівне – Київ : Міленіум, 2015. – С. 442 - 451.

34. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в Японії : концептуальні підходи / Н. В. Бахмат, Л. А. Карташова // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Черкаський національний університет, 2015. – Вип. № 39 (372). – С. 24 – 37.

35. Бахмат Н. В. Хмаро орієнтоване середовище педагогічної підготовки вчителів початкової школи: навчально-методичне забезпечення / Н. В. Бахмат // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / В. М. Мадзігон (гол. ред) та ін. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2016. – Вип. 1 (16). – С. 83 – 87.

36. Бахмат Н. В. Вітчизняний і зарубіжний досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників / Н. В. Бахмат // Педагогіка і психологія

професійної освіти : наук.-метод. журн. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти НАПН України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2016. – № 2. – С. 189 – 202.

**Статті у міжнародних наукових фахових виданнях і виданнях України,
які включені до міжнародних наукометричних баз**

37. Бахмат Н. В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 18 (1-2015). – С. 23 – 30.

38. Бахмат Н. В. Формування конкурентоспроможного педагога в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 20 (1-2016). – Ч. 1. – С. 14 – 21.

39. Bahmat N. V. Model of cloud oriented learning environment of pedagogical subjects in pedagogical institutions of higher education / N. V. Bahmat // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 6 (134). – С. 40 – 45.

40. Бахмат Н. В. Формування фахової компетентності вчителя початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В. М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 21 (2-2016) – Ч. 1. – С. 19-25.

41. Bahmat N. V. Organization of teacher's professional activity in conditions of innovative educational environment / N. V. Bahmat, L. A. Kartashova // Informational Technologies in Education. – 2016. – № 27. – P. 31 – 40.

42. Bahmat N. V. Formation of primary school teachers' competitiveness in the

higher pedagogical education / N. V. Bahmat // Gulistan black sea scientific journal of academic research multidisciplinary journal. – Georgia, Tbilisi, 2015. – P. 50 – 53.

43. Бахмат Н. В. Подготовка конкурентоспособного педагога в условиях информационно-технологической среды высшей школы [Электронный ресурс]/Н. В. Бахмат // Парадигма : электрон. научн. журн., 2016. – № 1. – Режим доступа : <http://paradigma.science/publics/index.php/paradigma/issue/view/11>. – Название с экрана.

Матеріали науково-практичних конференцій інших держав

44. Бахмат Н. В. Формирование профессиональной готовности будущего педагога на основе акмеологического подхода / Н. В. Бахмат // Проблемы и перспективы формирования инновационной системы образования в XXI веке : материалы III Международной научно-практической конференции, 25 янв. 2013 г. / Приволжский научно-исследовательский центр. – Йошкар-Ола : Коллоквиум, 2013. – С. 61 – 66.

45. Бахмат Н. В. Формирование конкурентоспособности педагога в условиях информатизации образования / Н. В. Бахмат // Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы : материалы III Международной научно-практической конференции. – Минск : Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка, 2013. – С. 21 – 23.

46. Bahmat N. V. Actual problems of teacher training elementary school teachers / N. V. Bahmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in the Pacific and Atlantic oceans countries». International Agency for the Development of Culture, Education and Science. – Japan, Tokyo, 2014. – P. 637 – 642.

47. Bahmat N. V. The impact of information technologies on the formation of the competitiveness of the primary school teacher / N. V. Bahmat // The priorities of the world science : experiments and scientific debate : Proceedings of the IV International scientific conference 17-18 June 2014. – Create Space, North

Charleston, SC, USA. –2014. – P. 183 – 185.

48. Бахмат Н. В. Облачно ориентированная обучающая среда педагогической подготовки учителя начальных классов / Н. В. Бахмат // Информационные технологии в экономике, образовании и бизнесе : материалы международной научно-практической конференции (10 июня 2014 г.) в 2-х частях, часть 1 ; отв. ред. Зарайский А. А. – Саратов : ЦПМ «Академия Бизнеса», 2014. – С. 19 – 25.

49. Bahmat N. V. It-oriented pedagogical educational environment / N. V. Bahmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in America, EU and CIS countries». International Agency for Development of Culture, Education and Science. – Canada, Toronto, 2014. – P. 203 -206.

50. Bahmat N. V. The tendencies of development of teacher training primary school teacher / N. V. Bahmat // 2nd International Conference «Research, Innovation and Education» 25-26 January 2015. – Printed and Bound by Berforts Information Press Ltd, UK, 2015. – P. 168 – 179.

51. Bahmat N. V. Organizational-pedagogical conditions of design of the cloud-oriented environment of preparation of competitive teachers / N. V. Bahmat, L. A. Kartashova // Современные достижения в науке и образовании : сб. трудов X Международной научной конференции, 9-16 сентября 2015 г., Нетания, (Израиль). – Хмельницкий : ХНУ. 2015. – С. 88 – 94.

52. Bahmat N. V. The system pedagogical training primary school teachers under conditions of innovative educational environment / N. V. Bahmat // Proceedings of the XVII International Academic Congress «History, Problems and Prospects of Development of Modern Civilization» (Japan, Tokyo, 25-27 January 2016). «Tokyo University Press», 2016. – P. 784 – 789.

53. Бахмат Н. В. Професионально-педагогическая подготовка учителей начальной школы в Украине: концептуальные подходы / Н. В. Бахмат // Camerei Naționale a Cătrfii f,€tiinfă, educație, cultura, conferinfa etionfifico-praciiicf international (2016 ; Chișinftu). «Știința. educație. Cultura» = «Наука,

образование, культура» : Materiale conferintei științifico-practice internaționale 4 februarie. 2016 / сост. : Л. В. Федотова [и др.] : науч. ком. : Арикова З. Н. ; под общ. ред. : Л. В. Федотовой. – Комрат : КГУ, 2016 (Tipogr. «A&V Poligraf»). – Том 1. – Р. 389 – 393.

54. Bahmat N. V. Model of cloud oriented learning environment of pedagogical subjects in pedagogical institutions of higher education / N. V. Bahmat, L. A. Kartashova // Современные достижения в науке и образовании : сб. тр. XI Международной научной конференции, 29 сентября – 6 октября 2016 года, г. Иерусалим (Израиль). – Хмельницкий ХНУ, 2016. – С. 24 – 27.

55. Бахмат Н. В. Система педагогической подготовки конкурентоспособного педагога в условиях облачно ориентированной среды / Н. В. Бахмат // Повышение квалификации и профессиональное совершенствование педагогов : материалы международной научно-практической конференции, посвященной 50-летию филиала АО «Национального центра повышения квалификации «Өрлеу» республиканского института повышения квалификации руководящих и научно-педагогических работников системы образования республики Казахстан. – Алматы, 27 ноября 2015 г. – С. 137 – 139.

Матеріали та тези науково-практичних конференцій

56. Бахмат Н. В. Напрями формування конкурентоспроможності вчителя в умовах інформатизації суспільства / Н. В. Бахмат // Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 120 – 123.

57. Бахмат Н. В. Шляхи формування конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – С. 93 – 96.

58. Бахмат Н. В. Застосування хмарних сервісів у навчально-виховному

процесі вищої школи / Н. В. Бахмат // Наукові орієнтири розвитку України в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. – Хмельницький-Тернопіль : Крок, 2013. – С. 192 – 195.

59. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2013 рік. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – С. 153 – 154.

60. Бахмат Н. В. Концептуальна модель формування конкурентоспроможності майбутнього спеціаліста в галузі сільського господарства / Н. В. Бахмат, Ю. В. Сікора // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2012. – С. 566 – 571.

61. Бахмат Н. В. Основи формування психолого-педагогічної компетентності студентів магістратури аграрно-технічних університетів / Н. В. Бахмат, С. С. Яворський, О. О. Семенюк // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 9 – 14.

62. Бахмат Н. Навчально-методичне забезпечення для вищих навчальних закладів / Н. Бахмат, Ю. Говдь, С. Безсмертний // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 14 – 19.

63. Бахмат Н. В. Проблема створення хмаро орієнтованого середовища фахової підготовки майбутнього педагога / Н. В. Бахмат // Якість вищої освіти : чинники формування конкурентоспроможності випускників :

матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – Ч.1. – С. 254 – 256.

64. Бахмат Н. В. Теоретичні засади формування хмаро орієнтованого середовища підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький, 2014. – С. 126 – 128.

65. Бахмат Н. В. Якості викладача майбутнього як характеристика його конкурентоздатності / Н. В. Бахмат // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково- методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Сисин Я. І., Зволейко Д. Г., 2014. – С. 494 – 499.

66. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи у системі неперервної освіти / Н. В. Бахмат // Неперервна педагогічна освіта в Україні : стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 22-23 травня 2014 року, Умань. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – С. 9 – 12.

67. Бахмат Н. В. ІТ-забезпечення педагогічної підготовки сучасних учителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 4 грудня 2014 р., Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. – С. 27 – 33.

68. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу як умова підготовки конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 25 листопада 2014 року. – Донецьк, 2014. – С. 61 – 63.

69. Бахмат Н. В. Теоретичні засади проектування ІТ-орієнтованого педагогічного середовища підготовки вчителів початкових класів

[Електронний ресурс] / Н. В. Бахмат // Матеріали Міжнародного семінару «Хмарні технології в освіті» [СТЕ2014]. – 26 грудня 2014 р. – Київ – Кривий Ріг – Черкаси – Харків – Луганськ – Херсон – Чейні. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OO_U8dM8U-gJ:cc.ktu.edu.ua/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. – Назва з екрану.

70. Бахмат Н. В. Якісні характеристики конкурентоспроможного вчителя / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Вип. 13. – Т. 3. – С. 128 – 129.

71. Бахмат Н. В. Педагогічне освітнє середовище підготовки сучасного вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 26 лютого 2015 року. – Хмельницький, 2015. – С. 32 – 34.

72. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи в Ізраїлі / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – Вип. 14. – Т. 3. – С. 101 – 102.

73. Бахмат Н. В. Сучасні аспекти підготовки педагога : досвід Японії / Н. В. Бахмат // Дидактика Яна Амоса Коменського : від минулого до сьогодення : матеріали Третьої Міжнародної Інтернет-конференції, м. Умань, 6 листопада 2015 року // FOLIA COMENIANA : вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Муковіз О.П. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2015. – С. 11 – 14.

74. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Особистісно-професійний розвиток майбутнього

фахівця в освітньому просторі вишу : проблеми та перспективи : збірник матеріалів регіонального науково-практичного семінару (25 вересня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський). – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. – С. 10 – 13.

75. Бахмат Н. В. Проектування навчально-методичного забезпечення в інформаційно-освітньому просторі ВНЗ / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 3 – 4 грудня 2015 р., м. Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. – С. 351 – 356.

76. Бахмат Н. В. Використання хмарних технологій у діяльності вчителя початкової школи зі спрямуванням на неперервний розвиток / Н. В. Бахмат // Неперервна педагогічна освіта в Україні : стан, проблеми, перспективи. – Умань, ПП Жовтий О. О., 2016. – С. 12 – 15.

77. Бахмат Н. В. Психолого-педагогічний континуум життєдіяльності дітей дошкільного віку / Н. В. Бахмат // Від творчого педагога до творчої дитини : збірник матеріалів II Регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відп. секр. Н. Г. Каньоса]. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2016. – С. 25 – 30.

78. Бахмат Н. В. Інформаційно-освітнє середовище : ІТ-інновація для вищих педагогічних навчальних закладів України / Н. В. Бахмат // Збірник статей за результатами наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів за підсумками НДР у 2015 році. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 108 – 110.

79. Бахмат Н. В. Сучасні підходи до підвищення кваліфікації вчителів початкової школи: вітчизняний і зарубіжний досвід / Н. В. Бахмат // Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської Інтернет-конференції / за заг. ред. Л.І. Шевчук. – Хмельницький : НМЦ ПТО ПК ; ПП Мельник А. А., 2016. – С. 136 – 141.

80. Бахмат Н. В. Особливості використання хмарних технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи : збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відпов. секр. Н. Г. Каньоса]. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2016. – С. 9 –16.

ABSTRACT

Bakhmat N. V. Theoretical and methodological principles of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of higher education institution. – Manuscript.

The dissertation for the degree of doctor of education for specialization 13.00.04 – theory and methods of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2017.

The dissertation reveals main trends and factors of information-educational environment of higher education: improvement of the learning environment of institutions and development of open, dynamic multidimensional real space for interaction and cooperation of the subjects of educational process, development of personal qualities of teachers and students while solving educational problems. One of the most perspective tools for creating and updating databases of training and teaching materials are cloud technologies (CT). CT prospects allowed to propose that unlike the traditional, educational software this software will be open and dynamic, elementary variable and susceptible for most teachers with different levels of IT competence. Theoretical and methodological principles of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of higher education were determined: availability of a system of interconnected IT tools, software tools for cloud services, which are designed for: openness and availability of selection and modification of management training activities tools, organization of interactive teaching; diagnostics and monitoring at

all stages of education with a possibility to correct (use of personality-oriented approach) and feedback; tiered and differentiated approach in training activities with the possibility of obtaining continuous on-line and off-line help; flexibility of learning; The basic directions and factors of information-educational environment of higher education were opened: logical information technologies attraction, including cloud services; a model of the system of pedagogical training of primary school teachers in terms of information-educational environment of the institution, which consists of blocks: conceptual-semantic, organizational and technological; diagnostic and effective.

Keywords: teacher training, teacher, student, elementary school, information technology, cloud technology, learning environment, information and educational environment, higher education institution.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	28
ВСТУП	29
РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	41
1.1. Сутнісні характеристики провідних дефініцій дослідження педагогічної підготовки вчителів початкової школи	41
1.2. Модернізація педагогічної підготовки вчителів початкової школи як наукова проблема.....	58
1.3. Досвід педагогічної підготовки вчителів початкової школи у вищих навчальних закладах	71
Висновки до розділу	90
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	93
2.1. Загальна методика дослідження проблеми педагогічної підготовки вчителів початкової школи	93
2.2. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи у ВНЗ України за різних організаційних форм.....	101
2.3. Зарубіжний досвід педагогічної підготовки вчителів початкової школи...	127
2.3.1. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи у Сполучених Штатах Америки	127
2.3.2. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в Японії	142
2.3.3. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в інших економічно розвинутих країнах світу.....	163
Висновки до розділу	194

РОЗДІЛ 3. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	200
3.1. Підготовка конкурентоспроможного вчителя початкової школи в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу...	200
3.2. Концептуальні засади проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи	215
3.3. Організаційно-педагогічні умови проектування навчального середовища підготовки конкурентоздатних учителів початкової школи	226
Висновки до розділу	254
РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	257
4.1. Теоретичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу....	257
4.2. Методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу....	268
4.3. Моделювання системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.....	292
4.3.1.Проект хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи як інноваційного складника інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу	292
4.3.2. Модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу....	319
Висновки до розділу.....	346

РОЗДІЛ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	350
5.1. Підготовка та організація проведення педагогічного експерименту..	350
5.2. Організація проведення та аналіз результатів експериментального етапу дослідження.....	373
5.3. Аналіз факторів впливу на процес навчання.....	386
Висновки до розділу	395
ВИСНОВКИ.....	399
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	403
ДОДАТКИ.....	465

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	—	вищий навчальний заклад
ЕЗНП	—	електронні засоби навчального призначення
ЕОР	—	електронний освітній ресурс
ЕР	—	електронний ресурс
ЗМ	—	змістовий модуль
ЗУН	—	знання, уміння, навички
ІКТ	—	інформаційно-комунікаційні технології
ІПС	—	інформаційно-пошукова система
ІТ	—	інформаційні технології
ПК	—	персональний комп'ютер
ПШ	—	початкова школа
ХОС ПП	—	хмаро орієнтоване середовище педагогічної підготовки

ВСТУП

Актуальність. Пріоритетним напрямом розвитку освіти є впровадження інформаційних технологій (ІТ), що сприяє доступності освіти, підвищенню ефективності навчання та вдосконаленню навчально-виховного процесу загалом. Помітної значимості набуває проблема підготовки вчителів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) та, відповідно, формування їхніх професійних якостей у процесі навчання.

На сучасному стані розвитку національної системи педагогічної освіти зростають вимоги до їхньої практичної та теоретичної педагогічної підготовленості. Формується потреба у нових учителях початкової школи (ПШ) з цілісним баченням професійної діяльності, які здатні до самостійного прийняття рішень та володіють спеціальними вміннями і навичками взаємодії й спілкування, сформованими у процесі педагогічної підготовки у ВНЗ.

Початкова шкільна освіта, яка є основою подальшого навчання, характеризується особливостями, що відрізняють її від усіх подальших етапів шкільної освіти. Насамперед це стосується отримання ґрунтовних початкових знань, сформованості загально-навчальних умінь, навичок і способів діяльності, розвитку пізнавальних інтересів і мотивації. Ефективність навчально-виховного процесу в ПШ значною мірою залежить від особистості вчителя, рівня сформованості його готовності до перманентного процесу модернізації системи освіти.

Учитель ПШ має характеризуватися не лише високим рівнем предметних знань ПШ, але й ґрунтовними здібностями використання у професійній діяльності інноваційних засобів і форм – готовністю до застосування отриманих знань і умінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-управлінській діяльності.

Сучасна педагогічна освіта розвивається шляхом формування цілісного уявлення учителя ПШ про власну професійну діяльність в умовах інформатизації, саме тому в останні роки у багатьох ВНЗ України у навчальні

плани включаються інтегровані курси педагогічних дисциплін з ІТ. На основі цього цілеспрямовано здійснюється формування професійно важливих якостей майбутніх вчителів, професійної свідомості й поведінки кожного, а також здійснюється позитивний вплив на розвиток особистості.

Зважаючи на зазначене вище, виникає суперечність між вимогами, які висуває інформаційне суспільство до вчителя ПШ, та якістю його педагогічної підготовки у ВНЗ, показником якої виступає сформована професійна готовність. Дослідження зазначених запитів актуалізує необхідність науково-обґрунтованих змін у стратегії та структурі їхньої педагогічної підготовки, зокрема, пошуку нового змісту, інноваційних методів, форм та технологій навчання за використання ІТ.

Проблеми інформатизації освіти, впровадження ІТ у навчально-виховний процес навчальних закладів України всіх ступенів і рівнів акредитації відображені в роботах А. Гуржія, М. Жалдака, Р. Гуревича, О. Іваницького, Л. Карташової, Є. Машбиця, С. Медвецького, С. Семерікова, В. Сергієнка, О. Співаковського, О. Спіріна, І. Теплицького, Ю. Триуса та інших. Теоретико-методологічні засади та концептуальні аспекти професійної освіти досліджують В. Андрущенко, О. Биковська, В. Бондар, В. Василенко, Л. Вовк, П. Гусак, Н. Дем'яненко, М. Корець, В. Коцур, В. Кремень, В. Кузь, Г. Падалка, О. Падалка, В. Паламарчук, Н. Протасова, О. Романовський, В. Сиротюк, О. Сухомлинська, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Г. Філіпчук, О. Шевнюк, О. Матвієнко, М. Шеремет та інші відомі науковці.

Аналіз сучасних наукових досліджень демонструє, що інформатизація освіти призвела до підвищення популярності вивчення цього напрямку в освіті та практичного їх використання мережі Інтернет, соціальних й хмарних сервісів.

Цей напрямок досліджують В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, Л. Карташова, А. Коломієць, В. Лапінський, Н. Морзе, Є. Патаракін, Тім О'Рейлі та інші. Впровадження та застосування ІТ у

початковій ланці освіти розвивають О. Козленко, Є. Маркова, Л. Петухова, О. Шиман, О. Якушина та інші.

Обґрунтуванню концептуальних засад професійної та педагогічної підготовки вчителів ПШ, формуванню їхніх педагогічних професійно значущих якостей присвячено роботи багатьох науковців, зокрема це – Н. Бібік, В. Бондар, Т. Гуменникова, П. Гусак, Л. Коваль, А. Коломієць, О. Комар, Ю. Короткова, С. Литвиненко, Л. Макаренко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, І. Пальшкова, Д. Пащенко, Л. Петухова, О. Пехота, О. Савченко, Л. Хомич та ін.

Разом з тим, аналіз фундаментальних наукових праць з проблеми педагогічної підготовки вчителів ПШ, нормативних документів та сучасного стану інформатизації вищої освіти дозволив виявити низку суперечностей між:

- потребою структуризації компонентів педагогічної підготовки майбутніх вчителів ПШ та недосконалістю традиційних форм та засобів;
- зростаючими вимогами до якості й ефективності педагогічної підготовки вчителів ПШ і недостатньою розвиненістю навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ, зокрема хмарних технологій;
- широкими можливостями ІТ і недостатнім рівнем їх використання у педагогічній підготовці вчителів ПШ;
- тенденцією інформатизації професійної діяльності вчителів ПШ та низьким рівнем готовності студентів ВНЗ до використання ІТ;
- необхідністю розвитку навчального середовища в умовах інформатизації й недостатньою розробленістю методик впровадження хмарних технологій у процес підготовки вчителів ПШ як компонента навчального середовища;
- соціальним запитом на розвиток креативності вчителів ПШ й недостатньою розробленістю форм співтворчості викладача й студентів у ВНЗ;

– необхідністю постійного підвищення рівня педагогічної підготовленості вчителів ПШ до використання ІТ як функціонально й особистісно значущого компонента професійної підготовленості й недостатньою сформованістю відповідного середовища.

Розв'язання зазначених суперечностей потребує вирішення проблеми дослідження, яка полягає в необхідності обґрунтування теоретичних методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи як багатоаспектної відкритої динамічної системи, пошуку методологічних підходів, концептуальних положень, принципів, які сприятимуть педагогічній підготовці вчителів ПШ в умовах інформатизації суспільства. З огляду на виявлені суперечності й науково-практичні потреби в їх розв'язанні, а також з урахуванням недостатньої дослідженості означених вище проблем та доцільності їх розроблення було обрано тему дисертаційної роботи **«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»**.

Обрана тема дисертаційної роботи належить до галузі педагогічної науки, що досліджує теоретичні та методичні проблеми використання інформаційних технологій в освіті, педагогічного обґрунтування їх розроблення для забезпечення функціонування та розвитку освітніх систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, є складником комплексної наукової теми кафедри теорії та методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка **«Сучасні проблеми загальнопедагогічної й методичної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкових класів»** (ДР № 0113U004355) та відповідно до Державної цільової програми

впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх початкових закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року (Постанова Кабінету Міністрів України №494 від 13.04.2011 р.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 1 від 29.01.2015 р.) та узгоджено бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 24.03.2015 р.).

Об'єктом дослідження є педагогічна підготовка вчителів початкової школи.

Предмет дослідження – теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Відповідно до предмета та мети визначено основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати сутність основних дефініцій та теоретико-методологічних підходів з проблеми дослідження, уточнити понятійно-термінологічний апарат.
2. Вивчити стан дослідженості теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу у педагогічній, науково-методичній літературі та педагогічній практиці.
3. Здійснити аналіз сучасного стану педагогічної підготовки вчителів початкової школи з огляду на застосування інформаційних технологій у ВНЗ.
4. Виокремити теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

5. Розкрити основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

6. Здійснити розроблення моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу та експериментально перевірити ефективність її впливу на підвищення рівня педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

7. Розробити рекомендації щодо педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Відповідно до мети, завдань, предмета та об'єкта на різних етапах наукового пошуку використано такі **методи дослідження**:

теоретичні: ретроспективно-порівняльний, логічний аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, дисертаційних праць з метою з'ясування стану та перспектив досліджуваної проблеми; синтез, узагальнення, теоретичне проектування, що дало змогу розкрити суть проблеми, сформувані базовий понятійно-термінологічний апарат, обґрунтувати структурно-функціональну модель експериментального навчання, виокремити основні компоненти професійної підготовки майбутніх учителів до застосування загально-навчальних технологій у початковій школі, охарактеризувати технологічну компетентність у загальній структурі професійної компетентності;

емпіричні: діагностичні (психолого-педагогічне спостереження, бесіди, тестування, анкетування, інтерв'ю); педагогічний експеримент з якісним і кількісним аналізом результатів; особистий педагогічний науковий та практичний досвід, який дав змогу впровадити систему підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування загально-навчальних технологій у реальний навчальний процес ВНЗ й перевірити її ефективність на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

- обґрунтовано теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю, організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу), зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання; розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: логічне залучення інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів, включення їх різновидностей до всіх видів діяльності викладача з метою сприяння взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу, підвищення якості освіти, збільшення доступу до рівних освітніх можливостей кожного студента; розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий, організаційно-технологічний; діагностико-результативний;
- *удосконалено* зміст, форми, засоби та шляхи взаємодії викладачів та студентів ВНЗ у інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу; форми та напрями співтворчості викладача і студента: логічне, продумане, неперервне впровадження інформаційних технологій з метою підвищення ефективності дії кожного складника системи підготовки;
- *набуло подальшого розвитку* поняття «інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу»: сукупність елементів педагогічного інформаційного простору, сформованого з електронних освітніх ресурсів, в якому відображається інформація про суб'єкти навчання, інфраструктуру, яка

забезпечує їх доступ до навчально-методичної інформації та інформаційних потоків, що містяться та з'являються у мережі ВНЗ та світових педагогічних мережах.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані в практиці роботи ВНЗ, у розробленні навчально-методичного забезпечення викладання педагогічних дисциплін для студентів різних спеціальностей («Основи педагогіки», «Школознавство», «Моделювання портфоліо педагога», «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища», «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі» «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики»); стати науковою базою для подальшого вдосконалення й модернізації навчально-виховного процесу, у системі підвищення кваліфікації вчителів та викладачів ВНЗ.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 298 від 22.04.2016 року), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 544-28/03 від 04.05.2016 року), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/519 від 08.09.2016 року); Рівненського державного гуманітарного університету (№213 від 23.12.2016 року), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (№ 12 від 24.02.2017 року), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (№ 4 від 22.01.2016 року), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (№ 31-н від 27.02.2017 року), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (№ 07-10/565 від 28.03.2017 року).

Особистий внесок здобувача в опублікованих працях спільно з іншими авторами полягає: у роботі «Програма та методичні рекомендації до

педагогічної (асистентської) практики» (підготовлено спільно з Л. Б. Поповою та Т. В. Дуткевич) автору належить впорядкування методики підготовки, проведення та аналізу лекційного, практичного занять та виховного заходу у вищій школі, розкриття структури основних форм організації навчання у вищій школі; у роботі «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі : навчально-методичний посібник» (підготовлено спільно з З.К. Торчинською) автору належить розкриття загальних питань організації і проведення навчально-виховної практики студентів у початковій школі, зокрема розробка програми практики, її змісту, особливостей проведення, контролю та оцінювання роботи студентів; у монографії «Сучасні тенденції підготовки вчителів початкової школи у країнах ЄС : колективна монографія» автору належить розкриття особливостей підготовки педагогічних працівників у галузі початкової освіти в країнах Європейського Союзу: Великої Британії, Греції, Фінляндії, що передбачає певну поетапність в оволодінні нормативними педагогічними курсами та надання їм сучасних інноваційних знань, які відображають досягнення науки та техніки, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати проведеного дослідження, а також концептуальні положення й загальні висновки були представлені у вигляді доповідей, зокрема на:

міжнародних науково-практичних конференціях, конгресах: Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Черкаси, 2012), Міжнародна науково-практична конференція «Проблемы и перспективы формирования инновационной системы образования в XXI веке» (Йошкар-Ола, 2013), «Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» (Донецьк, 2013-2014), «Потенціал розвитку науки в першій чверті XXI століття» (Київ, 2013), «Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы» (Мінськ, 2013), «Фундаментальні та прикладні

наукові дослідження в країнах Тихоокеанського і Атлантичного басейнів» (Японія, Токіо, 2014), «Фундаментальні та прикладні наукові дослідження в Америці, ЄС і країнах СНД» (Канада, Торонто, 2014), «Якість вищої освіти: чинники формування конкурентоспроможності випускників» (Полтава, 2014), «Пріоритети світової науки: експеримент і наукова дискусія» (Північний Чарльстон, США, 2014), «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді» (Київ, 2014-2016), «Сучасні досягнення в науці та освіті» (Нетанія, Ізраїль, 2015-2016), «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання у світлі євроінтеграції» (Львів, 2015-2016), «Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення» (Умань, 2015-2016), «Міжнародна наукова школа «Парадигма. Зима 2016» (Варна, Республіка Болгарія, 2016), «Підвищення кваліфікації і професійне вдосконалення педагогів» (Алмати, Казахстан, 2015), «Наука, Освіта, Культура» (Молдова, Комрат, 2016), «Глобальні аспекти світового господарства та міжнародних відносин в умовах нестабільності економіки» (Польща, Ченстохово, 2016), «Історія, проблеми та перспективи розвитку сучасної цивілізації» (Токіо, Японія, 2016), «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (Кам'янець-Подільський, 2016), «Дослідження, інновації та освіту» (Лондон, Великобританія, 2015), «Сучасні проблеми математичного моделювання, прогнозування та оптимізації» (Кам'янець-Подільський, 2016);

всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах: «Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2012-2014), «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку» (Черкаси, 2013), «Інформаційні технології в освіті: стан, проблеми, перспективи» (Херсон, 2013), «Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя» (Умань, 2014), «Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти» (Хмельницький, 2014-2015), «Неперервна освіта в Україні: стан,

проблеми, перспективи» (Умань, 2014-2015), «Феномен вченого-педагога Ніли Волошиної: національний та регіональний виміри» (Кам'янець-Подільський, 2014), «Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти» (Хмельницький, 2016), «Дитяча книжка в сучасному освітньому просторі: реалії та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2012-2016);

регіональних науково-практичних конференціях: «Від творчого педагога до творчої дитини» (Кам'янець-Подільський, 2015-2016), звітна наукова конференція викладачів, докторантів і аспірантів за підсумками НДР (Кам'янець-Подільський, 2011-2016), «Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2016 року).

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження були оприлюднені у доповідях на *міжнародних семінарах:* «Хмарні технології в освіті» [СТЕ2014] (Київ – Кривий Ріг – Черкаси – Харків – Луганськ – Херсон – Чейні, 2014); на *науково-практичних семінарах:* «Актуальні питання наступності дошкільної та початкової освіти у світлі вимог нових Державних стандартів» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Від творчого педагога до творчої дитини» (Кам'янець-Подільський, 2013), «Управління навчальним закладом: мета, завдання, результати» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу: проблеми та перспективи» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Дні науки» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Творчість педагога – складова інноваційної освіти» (Кам'янець-Подільський, 2016).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 80 наукових працях, з них: у 2 монографіях (1 у співавторстві), 11 навчально-методичних посібниках (2 у співавторстві), 23 статтях (4 у співавторстві) у виданнях України, включених до переліку фахових у галузі педагогіки, 3 статтях (1 у співавторстві) у зарубіжних виданнях (у тому числі 7 статтях у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 37 тезах (5 у співавторстві)

у збірниках матеріалів конференцій (у тому числі 12 у виданнях іноземних держав), 3 методичних рекомендаціях, 1 електронному освітньому ресурсі.

Структура дисертації: дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (449 найменувань), 7 додатків, містить 20 таблиць, 65 рисунків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 487 сторінок, з них 379 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Сутнісні характеристики провідних дефініцій дослідження педагогічної підготовки вчителів початкової школи

Державна політика України щодо інформатизації суспільного життя й освіти, розбудови інформаційного суспільства представлена законодавчою базою, зокрема: Закон України «Про Національну програму інформатизації», Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті, Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», які містять положення про актуальність та доцільність упровадження ІТ у освітню галузь. Ці та інші документи визначають провідним напрямом упровадження інноваційних концепцій, які спрямовані на забезпечення різносторонніх освітніх і професійних потреб кожної особистості.

Вимоги до учителя викладено у низці документів і законів, де передбачено, що «педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах системи загальної середньої освіти». Сучасність формує перед учителями ряд вимог до професійно значущих особистісних якостей, які характеризують інтелектуальну й професійну сторони особистості педагогів, здійснюють вплив на результат їхньої фахової діяльності і розкривають індивідуальний стиль кожного педагога.

Одним із перших завдань у вивченні проблеми педагогічної підготовки вчителів ПШ вбачається необхідність розгляду понятійно-термінологічного

апарату. Зазначене пояснюється тим, що побутові та наукові педагогічні знання необхідно розрізняти. Як пояснюють науковці, в побутових поняттях відбивається повсякденна практика навчання і виховання, наукові ж поняття віддзеркалюють педагогічний досвід та формують педагогічні знання в узагальненій формі [100, с. 56].

У останні роки педагогічна підготовка вчителів ПШ потребує своєчасного та неперервного коригування, яке викликане ще й тим, що саме вчителів ПШ вважають первинним реалізатором державної політики в площині розвитку і формування майбутнього покоління. Від педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ залежить їхній професіоналізм і якість професійної діяльності, що, в свою чергу має вплив на формування і розвиток особистості кожного учня. Важливого значення в особистісному становленні майбутнього педагога набуває власне педагогічна підготовка як основоположна складова усієї системи професійної підготовки.

Для того, щоб результати підготовки вчителів ПШ відповідали зазначеним вимогам, необхідно активізувати розробку методичних та теоретичних засад педагогічної освіти. Початкова школа є першим рівнем у процесі отримання загальної освіти дітьми та в їхньому загальному інтелектуальному, фізичному та соціальному розвитку. Навчання в ПШ дозволяє сформувати навички міжособистісного спілкування з дітьми, отримати перші знання про оточуюче середовище та вміння розв'язувати прикладні задачі – формуються загально-навчальні навички та вміння, рівень яких часто визначає успішність подальшого навчання. На цьому етапі життя людини формується особистість, що, в свою чергу, підкреслює важливість отримання початкової освіти як для суспільства, так і для держави.

В усіх країнах світу навчання у ПШ охоплює перші кілька років освіти людини. У деяких країнах цей процес розпочинається у віці від 5 до 7 років і займає до семи років. Тепер у світі кількість дітей, які отримують початкову освіту, складає близько 70%. У нашій країні навчання в ПШ є

загальнодоступним і обов'язковим для всіх громадян та триває чотири роки. До ПШ приймають дітей, яким станом на 1 вересня виповнилося 6 років та які за результатами відповідних обстежень не мають протипоказань для систематичного навчання.

Освітніми результатами навчання і виховання у початковій школі є [316]: повноцінні мовленнєві, читацькі, обчислювальні та фізкультурно-рухові уміння; узагальнені знання про реальний світ; достатньо розвинені мислення, уява, пам'ять, сенсорні уміння; здатність до творчого самовираження; ціннісне ставлення до праці, мистецтва, здоров'я; уміння виконувати нескладні творчі завдання.

У процесі економічного, технологічного, культурного та духовного розвитку України формуються нові вимоги до системи освіти. Сучасне суспільство встановлює і розкриває нові шляхи і можливості наукових розвідок та відкриттів. Оскільки саме через педагогічну діяльність здійснюється політика Української держави, вона має бути спрямованою на укріплення та підвищення інтелектуального і духовного потенціалу нації, розростання вітчизняної науки, збереження і формування культурного спадку. Ключова роль тут відводиться вчителям, зокрема, вчителям ПШ – їм довіряється важлива місія навчання й виховання майбутнього покоління на початковому етапі зазначеного процесу.

За твердженням дослідників «використання сучасних освітніх технологій навчання в інтеграції з ІТ у навчальному процесі забезпечить: ефективність всіх видів навчальної діяльності; якість підготовки фахівців з новим типом мислення відповідно до вимог інформаційного суспільства; якісне формування професійної компетентності, культури та ін.» [131, с. 10].

Адже, як зазначає М. Васильєва: «Загальне падіння духовності й моральності, втрата позитивних ціннісних орієнтацій, падіння престижу педагогічної професії, відсутність автономності сфери освіти від інших соціальних інститутів, високий ступінь індивідуалізації праці педагогів,

відсутність чіткої регламентації педагогічної діяльності – все це не може не позначитися на моральному вигляді конкретних педагогічних працівників як членів соціуму.

Проте саме з огляду на вчинки й діяльність конкретного педагога суспільство судить про професійну групу загалом. Педагогічна діяльність виступає як неперервний процес вирішення педагогічних завдань, що в кожному конкретному випадку стикається з неоднозначним педагогічним результатом, коли педагогу доводиться не лише постійно вирішувати проблему вибору, а також оцінювати цей вибір. Тому кожний педагог має бути готовим до самостійної творчої діяльності, постановки й розв'язання нових завдань, які не існували в досвіді минулих поколінь учителів. Сучасній освіті потрібен педагог, здатний прогресивно мислити, тобто породжувати власні змісти педагогічної діяльності в межах гуманістичної педагогіки» [102, с. 15].

Від рівня підготовленості вчителів ПШ до професійної діяльності спостерігається пряма залежність ступеня їхнього вкладу у формування основ навчання й виховання майбутнього покоління – громадян України – майбутніх політиків, економістів, інженерів, будівельників та інших фахівців.

Фундаментальною наукою, яка вивчає закономірності, форми, методи навчання та виховання є педагогіка (грецьк. *paidos ago* – «дитя вести», *paida gogos* – педагог, «той, хто веде дитя»). З середини ХХ ст. педагогіка визначилася як наука про навчання та виховання людини, що досліджує процеси освіти, навчання та виховання, розглядаючи їх тільки в педагогічній площині. Тобто педагогіка вивчає педагогічні засади та засоби навчально-виховної роботи, які потрібно застосовувати в побудові освіти, навчання і виховного процесу в навчальних закладах, установах тощо.

Враховуючи, що педагогіка є гуманітарною наукою, то у визначенні педагогічних понять і термінів припускається можливість використання їх великого різноманіття, яке ґрунтується на застосуванні різних наукових

підходів і позицій.

Так, наприклад, у педагогічному словнику знаходимо визначення: «педагогіка (*грец.*: paidagogike) – наука про виховання, освіту й навчання людини; розкриває суть, цілі завдання та закономірності виховання, його роль у житті суспільства й розвитку особистості, процес освіти і навчання. Охоплює теорію виховання, дидактику і школознавство» [302, с. 356]. Енциклопедія освіти, в свою чергу, дає таке тлумачення: «Педагогіка – соціальна наука, яка об'єднує, інтегрує, синтезує дані всіх природничих і соціальних наук, пов'язаних з формуванням людини. Термін «педагогіка» вживається в кількох значеннях [160, с. 635]:

- 1) у розумінні педагогічної науки;
- 2) мистецтва;
- 3) системи діяльності, що проектується в навчальних матеріалах, методиках, рекомендаціях, установках;
- 4) навчальний курс, який вивчається в педагогічних університетах та інших навчальних закладах за профільними програмами.

За твердженням російських науковців Н. Бордовскої та С. Розум, термін «педагогіка» перекладається як «мистецтво виховання». Як вони пояснюють, за довготривалий термін розвитку навчальної та виховної практики на Русі термін «педагогіка» активно увійшов до російської лексики. Нині, в найбільш загальному значенні, «педагогіка» розуміється як різновид знань про педагогічну практику і діяльність, яка спрямована на її вивчення та вдосконалення [100, с. 40].

Здійснена ретроспектива вказує на те, що одним із найперших вчених-педагогів, який запропонував виокремити педагогіку як самостійну галузь, вважається Я. А. Коменський. Один із найвідоміших учителів свого часу, дослідник, вказуючи ненагромадження великих обсягів різноманіття навчального матеріалу, зробив висновок про невизначеність освітніх задач та необхідність відбору відповідних методів навчання, пошуку наукового

обґрунтування процесів навчання і виховання. Значним чинником до пошуку нових підходів та шляхів у навчанні була, загалом, епоха Відродження, коли «наука отримала істотний розвиток, з'явилися незалежні від церкви нові культурні та наукові центри. В 1445 р. було винайдено книгодрукування, яке слугувало поширенню наукових знань та обміну ними серед учених. Нові винаходи були продиктовані потребами суднобудування, мореплавання, вдосконалення артилерії і гідропоруд. Мюллером були створені нові астрономічні таблиці – «Ефемериди» (1492 р.), якими користувалися в своїх подорожах Васко да Гама, Колумб та інші мореплавці. У XVI столітті італійці Дж. Кардано і Н.Тарталья відкрили нові способи розв'язання рівнянь 3-го та 4-го ступеня. Астроном із Польщі М. Коперник у трактаті «Про обертання небесних сфер» (1543 р.) не тільки постулював обертання небесних тіл навколо Сонця, але і Землі навколо своєї осі. Англієць Гілберт у 1600 р. опублікував твір «Про магніт», яким поклав початок вивченню електромагнітних явищ і описав властивості магніту» [161].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що епоха Відродження відкрила нові аспекти світового простору: в історичній, природничій та загальносуспільній площині. Необхідність зведення зазначеного в єдину систему і трансформування до предмета вивчення учнів спонукала Я. А. Коменського до виокремлення педагогіки як самостійної галузі.

Отже, загалом, педагогіка вважається складно структурованою наукою, що інтегрує, синтезує та об'єднує атрибути майже всіх природничих і суспільних наук про дитину, закономірності розвитку виховних суспільних взаємовідносин, які впливають на становлення й розвиток людини.

У науковій літературі знаходимо, що педагогіка – це наука [302, с. 356]: про виховання, освіту й навчання людини;

- яка розкриває цілі, завдання й закономірності виховання, його роль у житті суспільства й розвитку особистості;
- про процес освіти і навчання;

— яка охоплює:

- теорію виховання;
- дидактику;
- школознавство.

Педагогіка як наука має власний об'єкт і предмет вивчення: об'єктом педагогіки є процес виховання людини. Тобто, об'єктом педагогіки є ті явища об'єктивної дійсності, які обумовлюють розвиток особистості в процесі її цілеспрямованої діяльності в суспільстві.

Щодо виокремлення об'єкта педагогіки можна навести висловлювання А. Макаренка, який стверджував, що є помилковою думка про те, що об'єктом педагогічного дослідження вважається дитина. За його висновками об'єктом дослідження педагогіки є «педагогічний факт (явище)» процесу виховання, система педагогічних явищ, пов'язаних з розвитком особистості. Тобто педагогіка як наукова галузь вивчає діяльність, спрямовану на розвиток і формування людини [243].

Отже, педагогіка торкається сутнісних аспектів освіти, навчання та виховання, які пов'язані з повсякденними процесами формування і розвитку особистісних якостей людини; взаємодією вчителів і учнів у цьому процесі та з відповідною структурою.

У підтвердження зазначеного вище, наведемо визначення І. Зайченка, що педагогіка — наука, яка вивчає сутність, закономірності, тенденції і перспективи розвитку педагогічного процесу як чинника і засобу розвитку людини впродовж усього її життя. На цій основі педагогіка розробляє теорію організації педагогічного процесу, форми і методи удосконалення діяльності педагога і різноманітні види діяльності учнів, стратегії і способи їхньої взаємодії [1].

За результатами аналізу робіт науковців та дослідників предметом педагогіки можна визначити: закони певного історичного процесу виховання, які є органічно пов'язаними із законами розвитку суспільних взаємовідносин;

особливості й умови організації педагогічного процесу.

Слід зазначити, що М. Ярмаченко окремими галузями педагогіки виділяв: дитячу педагогіку, яка розподіляється на переддошкільну, дошкільну та шкільну; вузівську, військову, професійно-технічну освіту, педагогіку сімейного виховання тощо.

Звертаючись до діяльності вчителя ПШ, зазначимо, що вона є процесом, який вершиться в площині шкільної педагогіки та здійснюється в трьох взаємопов'язаних напрямках:

- навчання – навчальна діяльність;
- виховання – виховна діяльність;
- управління – організаційно-управлінська діяльність.

На основі зазначеного вище можна виокремити найважливіші завдання педагогіки ПШ, яка входить до галузі шкільної:

- дослідження закономірностей навчально-виховного процесу ПШ, його структури й механізмів розвитку;
- розроблювання теорії й методики організації навчально-виховного процесу в початковій школі;
- формування його змісту навчання та виховання в початковій школі, відбір засадничих принципів, пошук організаційних форм, методів та засобів.

Виокремлені об'єкт, предмет і завдання педагогіки ПШ дозволяють зробити висновок, що вони обумовлюють її функції: пізнавання законів навчання й виховання учнів ПШ і на цій основі пропонувати педагогічній практиці найбільш оптимальні та ефективні засоби виконання означених завдань.

Успіх педагогічної діяльності вчителя ПШ передбачає спеціальну підготовленість у вищому навчальному закладі (ВНЗ) – сформованість знань, умінь та навичок (педагогічних компетентностей), які спрямовані на здійснення професійних функцій у зазначених вище напрямках.

Компетентності як велика кількість компонентів, що можуть бути

відносно незалежними один від одного, описує Дж. Равен (Шотландія). Деякі з них належать скоріше до когнітивної галузі, а інші – до емоційної, однак ці компоненти компетентності можуть значною мірою замінити один одного в якості складових ефективної поведінки. Чим більше таких компонентів залучає людина у процес досягнення значущих для себе цілей, тим більша ймовірність, що вона їх досягне. Науковець приводить аргументи на підтвердження того, що не слід намагатися оцінювати мотивацію або здатність до компетентної поведінки відокремлено від зв'язку із поставленими цілями [324, с. 254] (додаток В, табл. 1).

Компетентність за Дж. Равеном: інтелект; ефективна поведінка, особистісні здібності; сформованість внутрішньої мотивації (визначається цінностями особистості і відіграє вирішальну роль у розвитку компетентності).

Рівнем сформованості педагогічних компетентностей вчителя ПШ визначається рівень його кваліфікації, який дозволить йому успішно вирішувати педагогічні професійні завдання.

У дослідженні, використовуючи поняття «компетентність», будемо керуватись визначенням: «компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці» [146].

Слід зазначити, що рівень сформованості педагогічних компетентностей перебуває у прямій залежності від методичної системи навчання педагогіки майбутніх вчителів ПШ у ВНЗ: поставлених цілей навчання; сформованого змісту навчання; методів, які використовуються у навчанні; засобів, які використовуються у навчанні; організаційних форм.

Навчально-виховний процес у ВНЗ для вчителів ПШ забезпечує можливість [174]:

– здобуття знань, умінь і навичок у гуманітарній, соціальній, науково-природничій і технічній галузях;

– інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості.

Відповідно до загальних цілей, система педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ спрямовується на розв'язування таких основних завдань:

1. Визначити та обґрунтувати мету: досягнення найближчих і віддалених цілей його педагогічної діяльності.
2. Розробити найбільш раціональні методи і організаційні форми навчання, спрямовані на досягнення поставленої мети.
3. Розглянути та виокремити засоби навчання, розробити рекомендації щодо їх застосування у навчально-виховному процесі.

Тобто методика навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ, повинна забезпечувати розв'язування традиційної тріади запитань:

1. Навіщо вивчати педагогіку (мета навчання педагогіки)?
2. Що саме слід вивчати (зміст навчання)?
3. Як треба навчати педагогіки (засоби, методи, організаційні форми навчання, умови)?

Системотвірним фактором методичної системи педагогічної підготовки вчителя ПШ може виступати мета: досягнення найближчих і віддалених цілей його педагогічної діяльності. Саме така мета формує єдину спрямованість усіх складників процесу підготовки і саме цим їх поєднує.

Методична система навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ визначається як система, функціонування якої обумовлюється багатьма чинниками. Головними з них можна виокремити: цілі навчання та виховання учнів ПШ; зміст навчання педагогіки; характер соціального замовлення на сучасному етапі інформатизації суспільства тощо.

Перші два чинники було детально розглянуто вище. Щодо впливу інформатизації суспільства, то можна зазначити, що поштовхом до виокремлення цього фактору стали: зростаюче впровадження ІТ у навчально-виховний процес; потреби у підготовці конкурентоздатних учителів ПШ;

доступ через Інтернет до світових електронних ресурсів; зростаюча інформатизація наукових досліджень; комп'ютеризація управління навчально-виховним процесом; підготовка учнів ПШ до життя в інформаційному суспільстві; використання вчителями та учнями персональних комп'ютерів та гаджетів у побуті тощо.

Логічно, виникає питання про можливість та доцільність формування взаємозв'язку педагогіки і ІТ. Тим більше, що в останні роки використання ІТ дозволяє змінити та модифікувати способи і прийоми збирання, зберігання, опрацювання, передавання, подання та використання інформації.

Використовуючи термін ІТ, опираємось на дослідження А. Гуржія, Л. Карташової та В. Лапінського, які, здійснивши ґрунтовний аналіз наукових доробків, пояснюють, що термін «інформаційні технології» до української мови перейшов з англійської – ІТ (*англ.* IT (ай-ті) information technology (technologies)). Він означає, «з одного боку: розроблення, проектування та виробництво комп'ютерів, периферійних пристроїв й елементної бази для них, мережного обладнання і програмного забезпечення, а, з іншого, – їх застосування у системах різного призначення з метою зберігання, перетворення, захисту, опрацювання, передавання й отримання інформації.

Терміни, які використовують для позначення посилань на технології, пов'язані зі збиранням, опрацюванням, зберіганням, розповсюдженням, відображенням та використанням, пересиланням і керуванням інформації знаходимо також і в тлумачному словнику – «інформаційні технології, ІТ, інформаційно-комунікаційні технології (*англ.* Information and Communication Technologies, ICT)».¹

Уточнюючи це, надто загальне поняття, надалі пропонуємо його використовувати або у формі скорочення – ІТ (із вимовою – «ай-ті») або ж писати і вимовляти повністю:

¹Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. Вид. 1. – Київ : СофтПрес, 2005 – 552 с.

ІТ (ай-ті)-галузь – галузь опрацювання і передавання даних із застосуванням інформаційних технологій і відповідних технічних засобів;

ІТ (ай-ті)-відділ – відділ комп'ютерного забезпечення, до якого входять ІТ(ай-ті)-спеціалісти, що надають ІТ (ай-ті)-послуги;

ІТ (ай-ті)-спеціалісти – фахівці з комп'ютерної техніки і програмування (системні адміністратори, програмісти; спеціалісти з технічної підтримки, захисту інформаційних систем тощо), яких часто називають «комп'ютерщиками»;

ІТ (ай-ті)-послуги – розроблювання програмного забезпечення, консультування з питань інформатизації, опрацьовування даних, технічне обслуговування офісної й електронно-обчислювальної техніки;

ІТ (ай-ті)-фірма – підприємство, діяльність якого спеціалізується на інформаційних технологіях, тобто отриманні, зберіганні та опрацюванні інформації, частіше так називають просто будь-яку фірму, пов'язану з комп'ютерами, з обслуговуванням комп'ютерних систем тощо;

ІТ (ай-ті)-конференція, ІТ-семінар, ІТ-форум (заходи, які стосуються комп'ютерної тематики: програмного й технічного забезпечення, ІТ-обладнання тощо)» [133, с.13-14].

У подальшому для позначення навчальних дисциплін, галузей діяльності, компетенції, компетентностей, грамотності, готовності, культури тощо, що належать до ІТ, дослідники пропонують використовувати додавання аббревіатури ІТ (ай-ті): ІТ(ай-ті)-дисципліна, ІТ(ай-ті)-галузь, ІТ(ай-ті)-компетенції, ІТ(ай-ті)-компетентності, ІТ(ай-ті)-грамотність, ІТ(ай-ті)-готовність, ІТ(ай-ті)-культура тощо.

Останнім часом в освіті, із широкого різноманіття ІТ, дедалі більшого поширення набувають так звані «хмарні» технології, які надають користувачам мережі Інтернет (зокрема і майбутнім учителям ПШ) доступ до електронних ресурсів та застосування програмного забезпечення в якості on-line сервісів.

Основною ідеєю «хмари», або «Cloud» (*англ.* «cloud» – «хмара», походить від власної назви Інтернет-послуги хостингу даних, має інтерфейс зображення хмари) стало збереження медіа-даних користувача в Інтернеті (медіа-сховище) з можливістю отримання доступу до них з будь-якого пристрою в будь-якому місці, або збереження їх на жорсткому диску. Тепер, за допомогою «клауд» сервісів, користувач отримав можливість маніпуляції даними за допомогою кількох пристроїв.

Сутність цього модерного терміну є досить простою: користувачі можуть не витрачати кошти на обладнання та програмне забезпечення, а брати його в оренду, сплачуючи лише за час реальної роботи з ним. При цьому програмне забезпечення знаходиться не на ПК користувача, а у «хмарах» – на віддаленому сервері. Тобто, для того, щоб працювати за такою системою, достатньо лише мати доступ до Інтернету. Також слід зазначити, що характеристики ПК, інших пристроїв чи гаджетів, які забезпечують вхід в Інтернет, не мають принципового значення.

Попри все слід примітити, що за використання хмарних технологій також вирішується проблема синхронізації різноманітних платформ: якщо доводиться часто працювати вдома, в комп'ютерному класі ВНЗ, бібліотеці тощо, то, відповідно, доведеться використовувати декілька різних пристроїв, на яких можуть бути встановлені різні версії програмного забезпечення. За використання хмари, де програмне забезпечення та документи зберігаються на віддаленому сервері, вірогідність втрати документа та проблеми, пов'язані з неспівпаданням версій, можна вважати нульовими.

Аналіз публікацій науковців у напрямку вивчення та впровадження хмарних сервісів дозволив розкрити переваги їх використання в навчально-виховному процесі ВНЗ (В. Бикова, О. Іваницького, І. Захарової, Л.Карташової, М. Козяра, В. Кухаренка, А. Магамедова, Є. Машбиця, С. Медвецького, В. Монахова, С. Семерікова, В. Сергієнка, Н. Сосницької, О. Співаковського, О. Спіріна, В. Сумського, С. Ракова, О. Поліщука,

І. Теплицького, С. Ткаченко Ю. Триуса, А. Хуторського та ін.):

- безкоштовність використання;
- доступність з будь-якого місцезнаходження; відсутність необхідності придбання додаткового програмного та апаратного забезпечення;
- «зрозумілий» та доступний інтерфейс;
- економія дискового простору;
- можливість організації резервного збереження матеріалів;
- безпека та відкритість освітнього середовища для викладачів і студентів;
- безпосередня взаємодія: викладач→навчальна група, викладач→студент, студент→навчальна група, студент→студент;
- особистісний підхід;
- можливість застосування різноманітних видів навчальної роботи, on-line контролю й оцінювання рівня навчальних досягнень тощо.

Як свідчать дані статистичних та наукових досліджень, спостерігається значний розрив між процесом педагогічного наукового пошуку і рівнем впровадження його результатів у начально-виховний процес. На жаль, не спостерігається бажаного та очікуваного, відповідно до розвитку науки та техніки, зростання якості освіти, процесу збільшення впровадження інновацій в методичну систему підготовки вчителів ПШ.

Однією з причин є те, що освітнє середовище ВНЗ значно відстає від рівня ІТ-забезпечення та організації процесу навчання вчителів ПШ у вищій школі, що відповідає сучасним вимогам.

Практичні досвіди ВНЗ показують, що ІТ у недостатній мірі є залучені до навчального середовища в якості складника. Сучасне середовище навчання ВНЗ має використовувати переваги доступу до електронних освітніх ресурсів та навчальних матеріалів. Нині сформувалась можливість створення навчального середовища, яке повною мірою відповідає вимогам інформаційного суспільства до підготовки сучасного, конкурентоздатного

вчителя ПШ та потребам кожного студента як особистості. Навчальне середовище повинне надавати можливість кожному студенту використовувати ефективні, в тому числі й електронні, інструменти навчання, сприяти отриманню необхідних знань та мотивації навчання впродовж усього життя.

Відсутність сформованого ІТ-середовища навчання вчителів ПШ стримує розвиток наукових педагогічних досліджень, що могли б призвести до суспільно значущих результатів та їх поширення і впровадження у педагогічну практику як підготовки вчителів ПШ, так і практику їхньої професійної діяльності. Вбачається необхідність формування освітнього педагогічного середовища на базі сучасних ІТ, яке сформує можливість поєднання науки і практики, інтеграції процесу підготовки вчителів ПШ і здійснення наукових досліджень.

Сформованість ІТ-середовища навчального закладу є шляхом для вирішення численних проблем, які виникають. Зокрема – об'єднання інфраструктур ВНЗ в єдину мережу, що дає можливість доступу до електронних засобів та ресурсів навчального призначення тим навчальним закладам, які не мають відповідних сучасних потужних ІТ.

Зазначене повною мірою узгоджується з перспективою створення інтегральних (галузевих та національних) електронних баз, масивів навчальних та навчально-методичних матеріалів, електронних ресурсів, що стають доступними для багатьох ВНЗ. Для того, щоб скористатися перевагами таких баз, колекцій та галерей у повному обсязі, також доцільно упровадження хмарних технологій.

Отже, потребує розгляду поняття «інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу ВНЗ», в якому окремі дидактичні функції, а також деякі принципово важливі функції навчання передбачають доцільне координоване та інтегроване використання сервісів хмарних технологій. Хмарні сервіси застосовують для того, щоб зробити доступним користувачеві електронні освітні ресурси, що складають змістовне наповнення хмарно

орієнтованого середовища, а також забезпечити процеси створення і постачання освітніх сервісів. Завдяки цьому створюється персоніфіковане інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу – відкрите комп'ютерно-інтегроване навчальне середовище педагогічних систем, в якому забезпечується налаштування ІТ-інфраструктури (у тому числі віртуальної) на індивідуальні ІТ та операційно-процесуальні потреби учасників навчального процесу [83].

Серед напрямів розвитку ІТ хмарні технології є одними з найбільш привабливих для освітян. Особливо це стосується самостійної роботи студентів у процесі організації дистанційного (віддаленої форми) навчання та колективних навчальних досліджень, де першочергового значення набуває можливість постійного контакту студентів між собою, студентів з викладачем чи науковим керівником задля забезпечення моніторингу якості роботи суб'єктів навчання з метою своєчасного коригування їх діяльності.

У таблиці 1.1. наведено порівняння п'яти основних «хмарних» сервісів, з урахуванням та описом можливостей, сумісності пристроїв та об'єму пам'яті.

Сьогодні оператори пропонують індивідуальним абонентам пакети послуг Triple Play. Так само будуть розроблені пакети послуг cloud computing для індивідуальних і корпоративних користувачів, наприклад: Пакети SAAS: додатки CRM і ERP, електронна пошта, Web-конференції, розробка цифрового контенту;

Пакети ITaaS: послуги зберігання, резервування, уніфікованого управління погрозами, аналізу захищеності, задоволення нормативних вимог; IAAS і PAAS: дисковий простір, базові обчислювальні ресурси для тестування і розробок.

Таблиця 1.1

Порівняння основних «хмарних» сервісів

«Хмарна» послуга	Можливості	Пристрої	Музика
iCloud	Включає 5 Гб безкоштовного зберігання даних, забезпечує синхронізацію музики, фотографій, додатків, документів, iBooks, контактів, електронної пошти та календарів; витрати на додаткові засоби ще не оголошено	Усі «Мас»и і iOS 5 (Windows ПК має тільки PhotoStream і деякі основні характеристики)	Всі iTunes-придбаної музики можуть бути розділені між пристроями. iTunes: \$ 25 на рік на 25.000 треків до бібліотеки спільного використання
Google	Включає 1 Гб вільного місця на он-лайн-сховище для Google Docs, 1 Гб вільного місця для Picasa, 7 Гб вільного місця для Gmail; потокову передачу музики, синхронізовані документи, контакти, електронна пошта; календар, з можливістю розширення до 16 Тб за \$ 4000 в рік	Всі пристрої з Веб-браузером	Google Music Бета дозволяє завантажити до 20 тисяч треків з власної бібліотеки користувача
Amazon CloudDrive	Включає 5 Гб безкоштовного зберігання; додатковий простір для зберігання можна придбати за \$ 1 за гігабайт на рік	Всі пристрої сумісні з Adobe Flash	Включає музичний плеєр Cloud Player
Windows Live	Включає 25 Гб вільного місця для зберігання файлів і синхронізації фотографій	Windows PC, Mac, Windows Phone 7	Немає
Dropbox	Включає 2 Гб безкоштовного простору для зберігання, з можливістю розширення до 100 Гб за \$ 200 на рік	Всі пристрої з веб-браузером або Dropbox-клієнт	Вбудований аудіо-плеєр у веб-інтерфейс і iOS клієнта

Враховуючи суттєві зміни, які відбулися останнім часом у галузі ІТ, підвищення їх соціальної значущості, введення у початкову школу курсу «Сходинки до інформатики», використання ІТ у процесі навчання різних навчальних дисциплін та шкільних предметів, можна розглядати ІТ також як необхідний новітній складник методичної системи навчання педагогіки. Нині методичну систему навчання педагогіки у ВНЗ можна розглядати як єдину систему цілей, змісту, методів, засобів і організаційних форм навчання, перманентно пов'язану із ІТ.

Основною метою педагогічної підготовки вчителя ПШ у ВНЗ є підготовка його до здійснення професійної діяльності через надання знань, формування системи ціннісних мотивів, навичок, особистісно значущих якостей і умінь здійснювати рефлексію, тобто – формування педагогічних компетентностей.

1.2. Модернізація педагогічної підготовки вчителів початкової школи як наукова проблема

Інформатизація системи освіти та, зокрема, шкільної освіти, введення навчання інформатики в початкову школу вказує на необхідність відповідності педагогічної підготовки вчителів ПШ теперішньому рівню інформатизації суспільства. Зазначене також вказує на формування однієї із глобальних цілей шкільної освіти – підготовленість сучасних вчителів ПШ до використання ІТ у професійній діяльності: використання у навчально-виховному процесі, управлінні навчанням, самопідготовці та самонавчанні.

Учитель ПШ як фахівець в галузі початкової освіти має характеризуватися не лише високим рівнем предметних знань ПШ, але й здатностями використання у професійній діяльності інноваційних засобів і форм – готовністю до застосування отриманих знань і вмінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-

управлінській діяльності.

Тому виникає суперечність між вимогами, що висуває інформаційне суспільство до вчителя ПШ, та якістю його педагогічної підготовки ВНЗ, показником якої виступає сформована професійна готовність. Дослідження зазначених суперечностей актуалізує необхідність науково-обґрунтованих змін у стратегії та структурі їх педагогічної підготовки та педагогічного досвіду, зокрема, пошуку нового змісту, інноваційних методів, форм та технологій навчання за використання ІТ.

Конструктивне осмислення означеної в роботі проблеми вказує на можливість опиратися на висловлювання М. Ярмаченка як основоположне: «Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь та навичок, що набуваються вчителем у процесі практичної навчально-виховної діяльності; основа педагогічної майстерності вчителя, одне з важливих джерел розвитку педагогічної науки. В педагогічному досвіді педагогіка виявляється не лише наукою, а й складним мистецтвом. У процесі його вивчення найважливіше значення має цілісність педагогічних явищ, а оскільки, педагогічний досвід – це процес, то його треба розглядати в русі» [302, с. 359] (рис. 1.1).

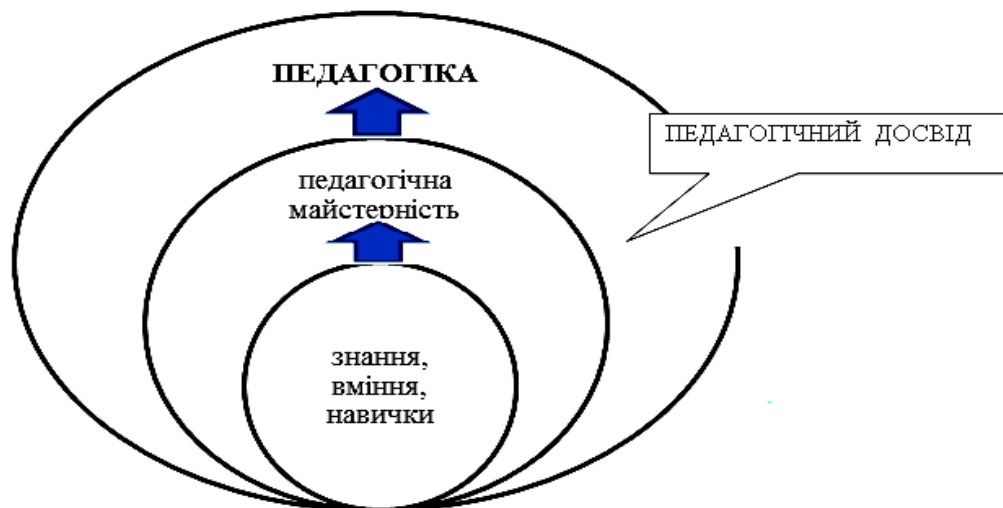

Рис. 1.1. Модель явища «педагогічний досвід» як засадничого фактора розвитку педагогіки (за М. Ярмаченком)

Конкретизуючи першорядну функцію педагогіки у підготовці вчителя, В. Сластьонін запропонував виокремити дві складові: її теоретичну і технологічну функції [340] (рис. 1.2).

Так, теоретична функція реалізується на трьох рівнях:

- описовому або пояснювальному – вивчення передового і новаторського педагогічного досвіду;
- діагностичному – виявлення стану, умов і причин педагогічних явищ, успішності й ефективності діяльності педагога і учнів;
- прогностичному – експериментальні дослідження педагогічної дійсності і побудова на їх основі моделей перетворення цієї дійсності; прогностичний рівень вчений пов'язує з розкриттям сутності педагогічних явищ через наукове обґрунтування очікуваних змін; як стверджує дослідник, саме на цьому рівні формуються теорії навчання й виховання, моделі педагогічних систем тощо.

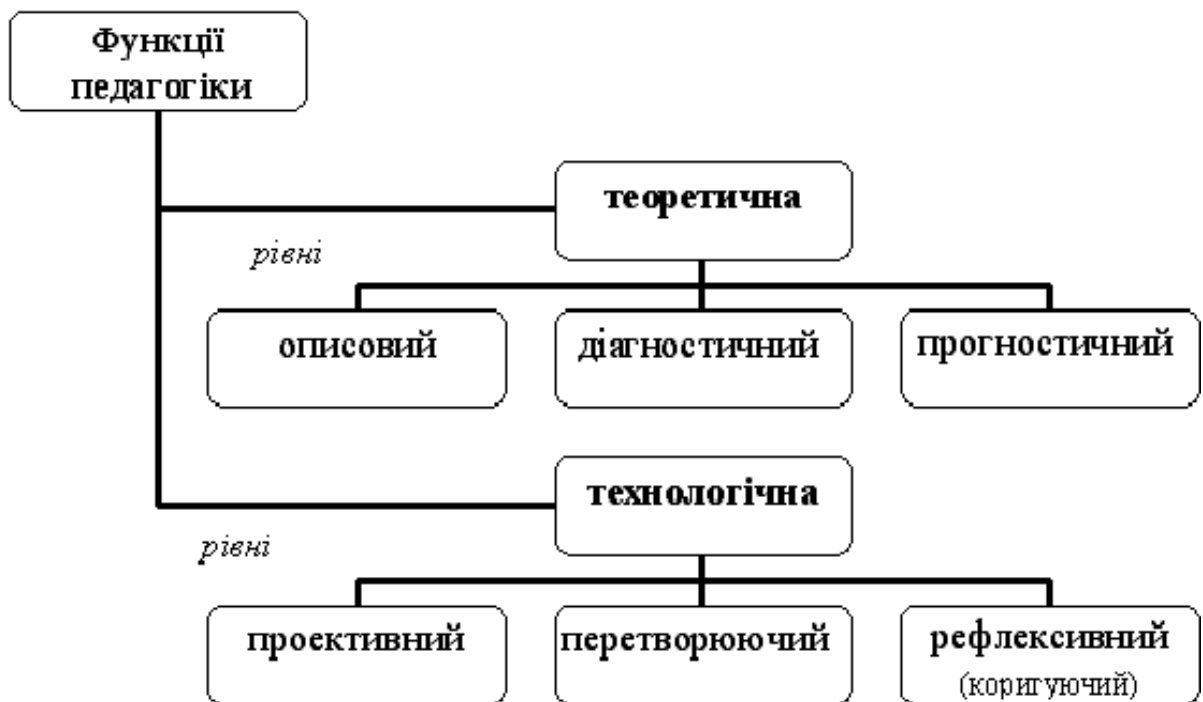

Рис. 1.2. Складники функції педагогіки у підготовці вчителя
(за В. Сластьоніним)

У свою чергу, технологічна функція теж передбачає три рівні її

реалізації:

- проєктивний, пов'язаний з розробкою відповідних методичних матеріалів (навчальних планів, програм, підручників і навчальних посібників, педагогічних рекомендацій), які втілюють у собі теоретичні концепції і визначають «нормативний або регулятивний» план педагогічної діяльності, її зміст і характер;
- перетворюючий, спрямований на впровадження досягнень педагогічної науки в освітню практику з метою її вдосконалення;
- рефлексивний і коригуючий, що передбачає оцінювання впливу наукових досліджень на практику навчання й виховання і наступну корекцію у взаємозв'язку наукової теорії і практичної діяльності.

Близькою за значенням до попередніх класифікацій є пропозиція Н. Бордовської та А.Реан, які виділяють три основні функції педагогіки як науки: теоретичну, прикладну і практичну (спрямовану на удосконалення навчання і виховання людини) [100].

Отже, узагальнюючи можна стверджувати, що педагогіку загалом науковці та практики пропонують розглядати як науку і практику навчання і виховання людини на всіх вікових етапах її особистісного та професійного розвитку та формування, оскільки сучасна система освіти стосується практично всіх людей та включає в себе всі ланки – від дошкільних установ до професійної підготовки.

Відштовхуючись від означеного, слід зауважити, що в останні роки сформувалась потреба в сучасних учителях ПШ, які повинні мати високий рівень освіченості в різних галузях: методології, методики, психології, культури та педагогіки зокрема.

Відповідний високий рівень знань у зазначених галузях може бути свідченням освіченості вчителя, сформованості високих професійних якостей, здатності до педагогічної творчості та педагогічної майстерності.

Значущість формування інноваційних якостей сучасного вчителя ПШ

підкреслюється тим, що в Україні за останні роки з'явилась велика кількість спеціалізованих гімназій та шкіл, зокрема приватної форми власності, які спрямовані на активне та неперервне впровадження новітніх педагогічних технологій, пошук нових підходів до якісної підготовки молодого покоління до подальшого навчання, адаптації у суспільстві, пошуку власного «Я» тощо.

Сучасна початкова школа потребує учителя, здатного до творчого пошуку, креативних шляхів у професійній діяльності, який працює у новому форматі та є конкурентоспроможним. Його діяльність повинна ґрунтуватися на досягненнях традиційної педагогіки і включати інноваційні підходи та передбачати пошук нових шляхів, які відповідають неперервному розвитку суспільства. Такий вчитель має бути спрямованим на постійне підвищення свого фахового та особистісного рівня та готовим до педагогічних експериментів, які опираються на проведення досліджень та наукових пошуків.

Реальність обумовлює необхідність підготовки вчителя початих класів у ВНЗ як високоосвіченого фахівця, здатного до своєчасного гнучкого переформатування напрямку та змісту власної професійної діяльності, відбору та оцінювання нових форм, методів та засобів навчання, які вмотивовані впливом інформатизації освіти та суспільства загалом. Вчитель повинен володіти високим рівнем педагогічної майстерності та бути підготовленим до організації навчально-виховної діяльності, яка спрямована на творче засвоєння знань учнями, формування навичок та умінь самоконтролю, самоаналізу та самооцінювання, здатність осмислювати отриману інформацію.

Нині діяльність багатьох компаній, корпорацій та підприємств найчастіше неодмінно пов'язується з терміном «конкурентоспроможність». Конкурентоздатність дослідниками розглядається як вища спонукальна сила, що змушує виробників продукції підвищувати її якість, знижувати витрати на виробництво, підвищувати продуктивність праці. Більш того, конкурентоздатність формулює нові стандарти діяльності учасників ринку

[339; 360].

У освіті, за нашими дослідженнями, конкурентоздатність як якість сучасного вчителя повинна свідчити про його високий рівень підготовленості до професійної діяльності та здатність до постійного та неперервного навчання й самонавчання. Конкурентоздатного вчителя також характеризує прагнення досягнення, на нашу думку, високих цілей – підвищення рівня якості навчання молодого покоління, підготовка учнів до життя та діяльності в умовах інформаційного суспільства тощо. У вищих педагогічних навчальних закладах України постає проблема, яку було виявлено і у відповідних навчальних закладах інших країн: як краще підготувати вчителів для вирішення такого складного завдання, як підготовка учнів до завтрашнього дня, особливо за відсутності відповідних моделей?

Навіть наше поточне, нинішнє розуміння того, що може бути необхідним, безумовно, буде застарілим до 2030 р. Більшість вчителів освітніх програм в американських ВНЗ починається з курсу «Основи освіти», що містить велику частку історії освіти та аналіз сучасних прийомів, які використовуються в освіті. Існує мало думок, як все могло б бути, може бути і має бути. Іншими словами, формується бачення майбутнього – вчителі зобов'язані досліджувати майбутнє та проектувати систему підготовки молоді, і представити творчі, інноваційні способи підготовки своїх учнів [431].

Вивчення японського досвіду підготовки фахівців дозволяє виявити своєрідний підхід у формування конкурентоздатного вчителя, дотримання якого строго реалізується та контролюється. В основі нього лежить єдина педагогічна концепція, суть якої полягає в формуванні трьох груп навичок студентів: технологічних, комунікативних і концептуальних. Технологічні навички пов'язані з освоєнням професії. Комунікативні мають безпосереднє відношення до спілкування з різного роду людьми і з самим собою. Концептуальні навички – це мистецтво прогнозувати події, планувати діяльність великих груп людей, приймати відповідальні рішення на основі

системного аналізу [424].

Свою оригінальну модель педагогічної освіти, орієнтовану на перспективу, пропонує University Master of Education program «Future of Education». Освітня програма висуває деякі загальні ідеї стосовно того, як Америка рухається в напрямку результативної підготовки всіх педагогів, які будуть задіяні у навчанні до 2030 р. тощо [431]:

Строгі курси підвищення кваліфікації можуть бути запропоновані гетерогенній групі педагогів з метою створення конкуренції, яка дозволить виокремити високопідготовлених педагогів усіх типів, здатних задовольнити змінні потреби неперервної освіти.

Педагогічна освіта не повинна бути обмеженою регіоном підготовки. Можливості он-лайн освітньої програми можуть запропонувати вчителю інтерактивні можливості, де майбутні педагоги отримають необхідний досвід у використанні інформаційних технологій у викладанні й навчанні в якості інструменту.

Надання можливості педагогам розглянути тенденції і прогнози на майбутнє і створення бачення того, як до нього підготуватися: що студенти повинні знати і вміти робити не зараз, а в 2030 або 2040 і надалі? Як ми сьогодні повинні готуватися до цих потреб? Які нові технології будуть визначати, як, де і з ким ми працюємо? Якою буде робота в майбутньому і як це повинно відображатись у навчальних програмах для підготовки студентів?

- Навички творчості, інновацій та лідерства можуть бути інтегровані в усі дисципліни.
- Електронне навчання, яке включає більше, ніж знання про нові технічні засоби. Педагоги повинні бути готові виступити посередником навчання на основі постійного розвитку інформаційних технологій.
- Педагоги повинні бути озброєні глибиною знань, які можуть бути творчо застосовані. Нині на світовому ринку це: наука, технології, інженерія та математика.

– На нашу думку, зазначений досвід може бути врахований у процесі формування конкурентоспроможності вчителів ПШ в Україні.

Адже в ХХІ ст. має формуватися особистість сучасного вчителя ПШ – нова особистість, яка характеризується соціально типізованою педагогічною поведінкою, що самоадаптується до змінних умов діяльності, до пошуку шляхів та методів підготовки дітей, до співтворчості з учнями, батьками та колегами. Узагальнення зазначеного дозволяє відтворити інноваційну модель сучасного вчителя ПШ (рис. 1.3).

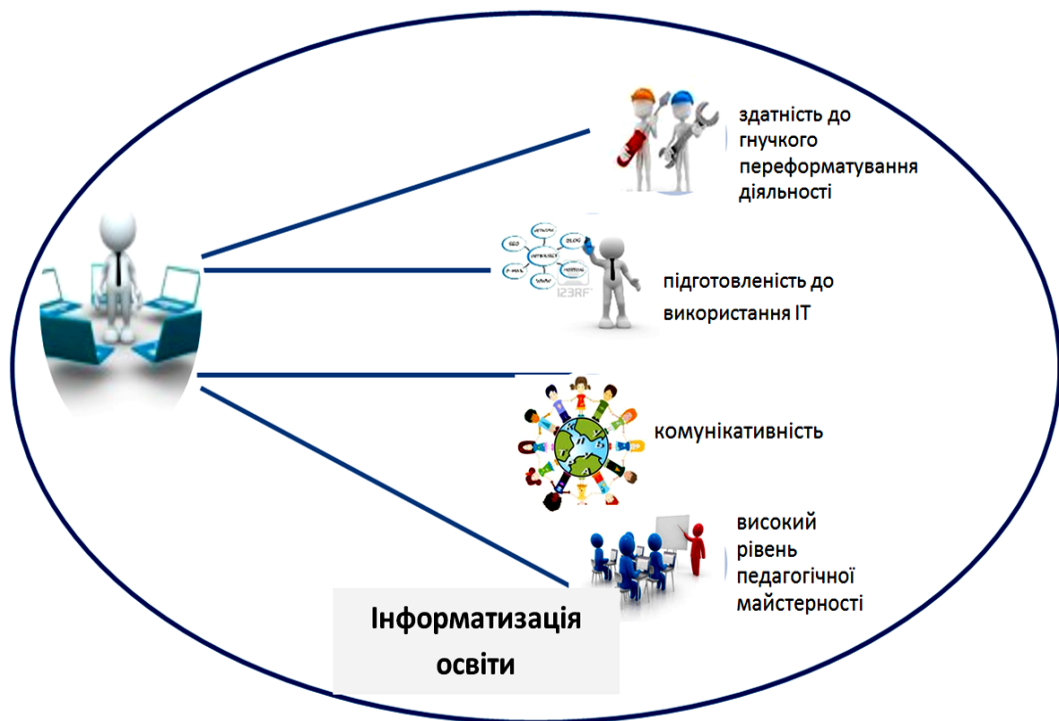

Рис. 1.3. Інноваційна модель сучасного конкурентоспроможного вчителя ПШ

Ми погоджуємось із О. Макара в тому, що «Цінності конкурентоспроможного вчителя безмежні. Вони є негласним «кодексом честі» вчителя, який складався віками з передового досвіду мільйонів педагогів, відбираючи найкращі методики і технології. Конкурентоспроможний вчитель, духовна сила якого полягає в його цінностях, вчить саме так, і тим самим забезпечує належну якість життя і

цінність нашої держави. Кожен учитель повинен прагнути стати конкурентоспроможним, висококваліфікованим спеціалістом, який має унікальні професійні знання, природні здібності, учителем, який довів до високого рівня свою педагогічну майстерність, який прагне і досягає успіху» [242].

Означена інноваційна модель сучасного конкурентоспроможного вчителя ПШ дає змогу окреслити основні концептуальні засади дослідження.

Слід відзначити, що станом на сьогодні у педагогічній науці спостерігається тенденція до зростання кількості наукових праць у пошуках різноманітних підходів, механізмів, аспектів конкурентоспроможності у галузі освіти, у тому числі випускників ВНЗ, на ринку праці [137; 140; 138; 271, 168; 169]. Проте, ці дослідження, переважно, акцентують увагу на певних напрямках підготовки фахівців: формуванні професійної компетентності та загалом готовності до професійної діяльності; вдосконаленні навчально-пізнавальної діяльності; професійної підготовки тощо.

Аналіз результатів низки наукових досліджень [2; 7; 79; 107; 118; 136; 152] свідчить про те, що поняття професіоналізму, професійної підготовки в педагогіці розроблено набагато детальніше, ніж феномен конкурентоспроможності.

Розгляд наукових робіт вказує на те, що конкурентоспроможність студента як майбутнього фахівця – це інтегральна якість особистості, яка є сукупністю ключових компетенцій (професійних, інформаційних, міжкультурних, комунікативних, соціальної відповідальності за власне життя) і ціннісних орієнтацій [320]. Формування конкурентоспроможності вчителя ПШ, як і інших фахівців, є процесом, відстроченим у часі, що ґрунтується на системному, діяльнісному, компетентнісному та інших підходах. Це сприяє здійсненню двостороннього зв'язку системи освіти та ринку праці, тому перш за все державні стандарти підготовки фахівців у вищій школі повинні бути зорієнтованими на практику з метою

забезпечення конкурентоспроможності (рис. 1.4).

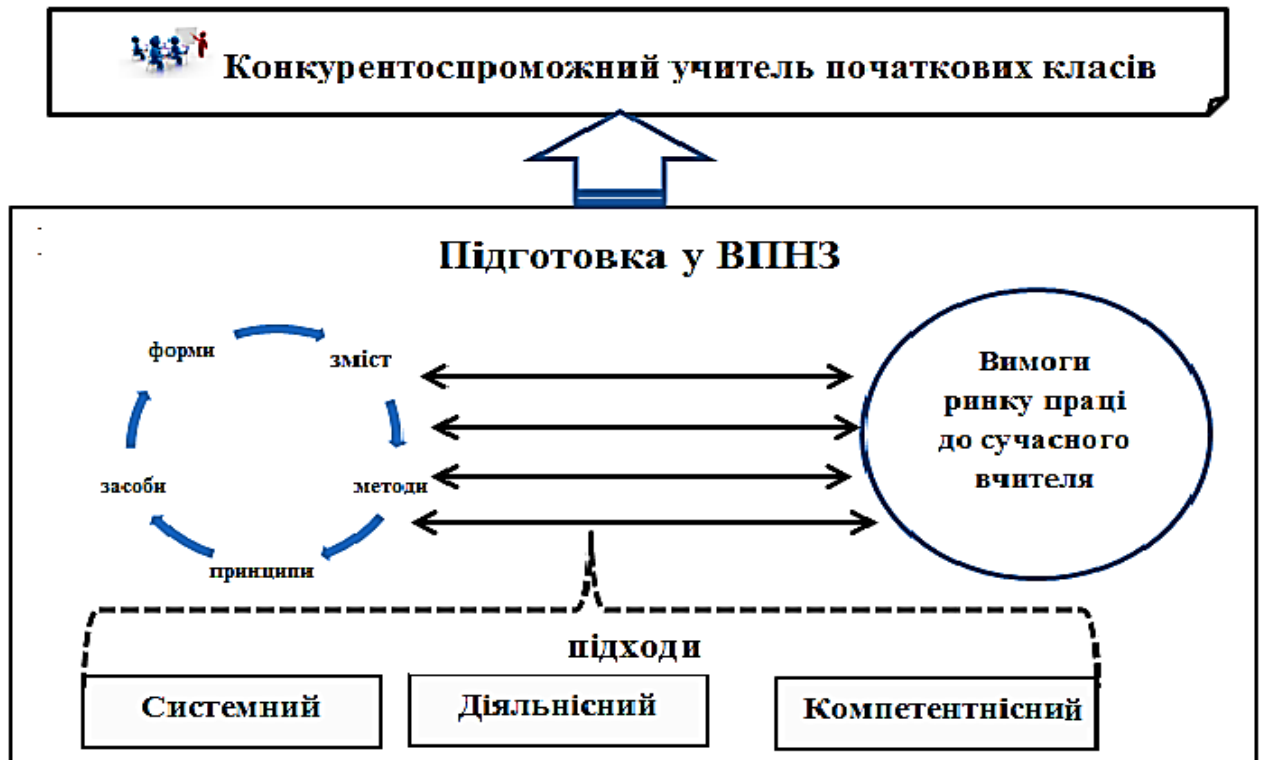

Рис. 1.4. Схематичне відтворення процесу формування конкурентоспроможності вчителя ПШ

Однією із суттєвих ознак прояву досліджуваного новоутворення як характеристики особистості сучасного випускника ВНЗ є фахова компетентність як інтегрована якість, сформований рівень якої в новітніх умовах безпосередньо вказує на рівень сформованості конкурентоспроможності вчителя, а отже, до здатності конкурувати на педагогічному фаховому ринку праці. Одним із факторів впливу на розвиток та формування зазначених якостей вбачається створення у ВНЗ відповідного інформаційно-освітнього середовища, умови якого є адекватними для розвитку суспільства.

Співвідношення поняття конкурентоспроможності вчителя ПШ з питаннями формування професійної компетентності студента ВНЗ, їх взаємозв'язок, становлення «Я-концепції» як професіонала європейського рівня потребує пошуку нових підходів та шляхів й до розроблення моделі

професійно-особистісної компетентності випускника та різнопланових засобів, що гарантують якість його підготовки.

Успішність та ефективність формування конкурентоспроможності випускника ВНЗ може бути забезпечена за сформованості соціально-психологічних, педагогічних, організаційних, матеріально-технічних та інших умов, які оптимально взаємодіють між собою – можливого інноваційного освітнього середовища. Зокрема, реалізація педагогічних умов перебуває у площині поновлення рівноваги між освітою і практикою шляхом переходу цілей навчання від знань до інтегрованих практико-діяльнісних умінь, тобто до компетентностей, оскільки ринок праці потребує не відтворюваності знань, а здатності творчого здійснення вчителем основних професійних функцій.

На наш погляд, перспективами забезпечення компетентнісного підходу на сучасному етапі його розвитку в процесі підготовки та фахової діяльності вчителя у ВНЗ варто означити:

- відходження за межі знанійного освітнього простору;
- інтенсифікацію практико-діяльнісної орієнтації навчання;
- відстеження вимог суспільства до сучасного вчителя ПШ;
- постійну самотивацію вчителя до здійснення професійної діяльності;
- володіння технологією самопрезентації особистих досягнень;
- забезпечення переходу від дидактичної стадії самовизначення до етапу професійної самореалізації в різноманітних педагогічних ситуаціях тощо.

Враховуючи зазначені умови підготовки вчителів ПШ у ВНЗ, формується необхідність створення механізму трансформації вимог суспільства до їх компетентності.

Таким чином, педагогічна компетентність вчителя ПШ виступає інтегрованою якістю особистості, яка станом на сьогодні спрямована на формування конкурентоздатної особистості. Відповідно, конкурентоспроможність вчителя виступає як результат практичної педагогічної підготовки вчителів, як рівень його професійної компетентності,

що забезпечує його соціально-професійну мобільність.

За результатами аналізу напрацювань дослідників [211; 256; 320] як ознаки конкурентоспроможності вчителя ПШ, можна виділити такі показники характеристики випускника ВНЗ:

- ціннісно-мотиваційний;
- когнітивний;
- діяльнісний;
- інформаційно-технологічний.

Основу ціннісно-мотиваційного показника складає сформованість у вчителя установки на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності, яка виявляється у впевненості в особистісному потенціалі, готовності й прагнення до успіху, ціннісному ставленні до професійної діяльності – в мотивації до оцінювання власної конкурентоспроможності, до досягнення успіху у майбутній діяльності в школі.

Когнітивний (пізнавальний) показник визначає ступінь можливостей фахової самореалізації вчителя через розвиток здібностей до самоаналізу, самооцінювання, рефлексії, знання власних сильних і слабких сторін, усвідомлення особистісних можливостей і недоліків, визначає готовність до самоосвіти, самовдосконалення, творчої педагогічної активності. Цей показник включає знання та вміння, що характеризують здібності мисленнєвого опрацювання інформації, якісне виконання фахової педагогічної діяльності на основі отриманих знань або здатність використовувати знання в змінюваних умовах інформатизації освіти.

Діяльнісний показник розкривається в особистісних якостях вчителя ПШ та характеризується вміннями й навичками виявляти інтуїтивну, підсвідому активність, налагоджувати відповідний взаємозв'язок та взаєморозуміння з дітьми та батьками, конструювати позитивну взаємодію, досягати поставлених педагогічних цілей, уміння розкривати творчий потенціал учнів тощо.

Інформаційно-технологічний показник характеризує потенційну підготовленість вчителя ПШ до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства через свідоме розуміння та знання природи, ролі та можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності; усвідомлення їх можливості підтримки ефективного розвитку творчості й інноваційності; уміння розробляти, збирати та опрацьовувати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у фаховій діяльності відповідно до інноваційного освітнього середовища; здатності до доступу, пошуку та використання сервісів мережі Інтернет, здатності використовувати електронні освітні ресурси тощо.

Таким чином, рівень сформованості конкурентоспроможної особистості вчителя ПШ як випускника ВНЗ забезпечується реалізацією комплексу соціально-психологічних, педагогічних, організаційних, матеріально-технічних умов, спрямованих на формування інноваційного освітнього середовища; стимулюванням самовдосконалення особистості випускника ВНЗ, його самоперетворення, забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчально-виховному процесі, посилення творчого характеру діяльності, розвиток спонукальної мотивації до навчання.

Сукупність зазначених показників має визначати й активізувати внутрішні механізми розвитку педагогічної професійної компетентності, мобілізувати резерви для формування конкурентоспроможності вчителів ПШ.

Зазначене зумовлює пошук, розроблення та реалізацію новітніх концептуальних системних підходів педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ, створення інноваційного інтегрованого ІТ-середовища, умови якого сприяють формуванню конкурентоспроможності, узагальненими ознаками якого може бути:

- дотримання наступності педагогічної підготовки;
- дотримання наступності та міждисциплінарності між дидактичними,

методичними і педагогічними дисциплінами;

- дотримання наступності між етапами технологічної підготовки;
- цілеспрямованість процесу формування готовності до застосування ІТ у початковій школі як складника професійної компетентності;
- ефективна організація науково-дослідної роботи;
- розроблення сучасних засобів та форм розв’язування навчально-професійних педагогічних задач за доцільного залучення ІТ;
- розроблення сучасних засобів та форм ефективної організації професійно-орієнтованої педагогічної практики;
- доцільна та раціональна інтеграція інноваційних і традиційних технологій навчання;
- неперервність моніторингу процесу педагогічної підготовки за розроблення та використання спеціального інструментарію.

Вирішення означеної проблеми є не лише вимогою педагогічного сьогодення, а й необхідністю забезпечення управління освітньою діяльністю у ВНЗ, особливо в період інформатизації шкільної освіти. Педагогічна підготовка конкурентоздатних вчителів ПШ потребує розроблення й теоретичного обґрунтування наукових основ освітніх інновацій у ВНЗ – розроблення теоретико-методичних засад проектування інноваційного інтегрованого ІТ-середовища, яке опирається на активне впровадження інформаційних технологій.

1.3. Досвід педагогічної підготовки вчителів початкової школи у вищих навчальних закладах

Національна доктрина розвитку освіти твердить, що «глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і

основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем» [367].

Це вимагає: виховування та підготовку фахівців, які вміють використовувати інновації, зокрема ІТ, та здатні до рефлексії, вирішення проблем і виробництва нових знань; надання кожному допомоги у бажанні стати більш знаючим і спритним, ефективно управляти своєю життєвою траєкторією, насолоджуватися повноцінним і насиченим життям; спонукання всіх громадян до повноцінної участі у житті суспільства, здатності впливу на рішення, які можуть впливати на їхнє життя; заохочування до міжкультурного порозуміння і сприяння мирному вирішенню конфліктів [355, с. 4].

Становлення соціально орієнтованої економіки України зумовлює необхідність пошуку нових напрямів розвитку педагогічної освіти, підготовки висококваліфікованих вчителів, здатних зробити свій внесок в інтеграцію України до міжнародної спільноти високорозвинених держав. Вдосконалення підготовки фахівців вищої наукової кваліфікації є одним із центральних завдань, на вирішення яких спрямовується спільна діяльність вищої школи, академічної та галузевих наук.

В останні роки в багатьох публікаціях, присвячених аналізу проблем освіти і науки та питанням збереження кадрового потенціалу науково-технічного комплексу країни, відзначається низка негативних тенденцій у системі підготовки вчителів ПШ. На сьогодні Україна перебуває в стадії пошуку шляхів вдосконалення системи підготовки висококваліфікованих кадрів для вищої школи та навчальних закладів [16].

Детальний розгляд кожної складової педагогічної діяльності вчителів ПШ наводить на необхідність ґрунтовного вивчення наукових напрацювань відомих українських та зарубіжних дослідників.

Як можна зробити висновок із п.1.2, важливим фактором впливу на

досягнення означених цілей є сформованість інноваційного освітнього середовища ВНЗ.

Авторське дослідження теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ та доцільність авторських пропозицій не вбачається можливими без ґрунтовного опрацювання та аналізу величезного арсеналу наукових доробків відомих дослідників, науковців та практиків.

З'ясовано, що проблемам підготовки вчителів до професійної та педагогічної діяльності, дослідженням особливостей педагогічної діяльності присвячено праці А. Алексюк [3], Ш. Амонашвілі [4; 5], В. Андрущенко [7], С. Архангельського [8], Ю. Бабанського [9], В. Беспалька [79], О. Биковської [89], В. Бондаря [96], В. Василенка А. [102], Л. Вовк [107], М. Євтуха [162], О. Галус [111; 112], С. Гончаренка [120], П. Гусака [134; 135], Н. Дем'яненко [138], І. Зязюна [301], М. Корця [211; 212], В. Кременя [226; 225], Н. Кузьміної [228], В. Кузя [214], О. Матвієнко [251; 252], А. Мойсеюк [260], О. Мороза [267], А. Нісімчука [58], Ничкало [274], Г. Падалки [287], О. Падалки [288; 289], О. Пехоти [305; 304; 363], І. Підласого [309], Н. Протасової [321], Л. Пуховської [323; 322], О. Романовського [331], В. Сластьоніна [340], Л. Сущенко [359], О. Тимошенка [365], Л. Хомич [372; 373; 374; 375; 376; 377; 378] та ін.

Наразі, ґрунтовні розвідки проблем педагогічної підготовки вчителів указують на незначний відсоток наукових напрацювань, присвячених психолого-педагогічній та методичній підготовці вчителів ПШ (О. А. Біда (дисертація на тему «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі») [92], Т. Ф. Бельчева (тема дисертації «Формування готовності майбутніх учителів до складання та розв'язування навчально-пізнавальних завдань у початковій школі») [82], О. В. Волошина (тема дисертації «Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів ПШ у Великій Британії») [107], І. П. Гудзик

(дисертація на тему «Компетентнісно орієнтоване навчання російської мови у початкових класах (у школах з українською мовою навчання)») [125], П. М. Гусак (дисертація на тему «Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкової школи») [134], Л. В. Коваль (дисертація на тему «Система професійної підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування загально-навчальних технологій») [198], Л. В. Красюк (дисертація на тему «Формування основ професіоналізму майбутніх учителів ПШ у процесі моделювання педагогічних ситуацій» [224]; О. М. Отич (дисертація «Підготовка вчителя ПШ до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору)») [285], Н. С. Побірченко [307], О. Я. Савченко [336; 335; 334], Н. В. Сулаєва [357], Л. П. Поліщук (тема дисертації «Професійна підготовка вчителів ПШ Англії в умовах євроінтеграції») [309 та ін.] та підготовці вчителів ПШ до використання ІТ в професійній діяльності (Н. А. Глузман (тема монографії «Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкової школи») [116], О. А. Комар (тема дисертації «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інтерактивної технології») [206], Д. С. Мазоха [241] та ін.

Проблеми підготовки вчителя ПШ в умовах інформатизації шкільної освіти висвітлені в кандидатських дисертаційних дослідженнях С. О. Гунько (тема дисертації «Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх вчителів початкової школи» [128]), О. П. Кивлюк (тема дисертації «Формування елементів комп'ютерної грамотності молодших школярів») [195]; В. В. Коткова (тема дисертації «Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів ПШ у квазіпрофесійній діяльності») [399], О. В. Кравчук (тема дисертації «Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі») [221], Л. Л. Макаренко (тема дисертації «Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи») [244];

Н. О. Павленко (тема дисертації «Підготовка майбутнього вчителя ПШ до використання інтерактивних педагогічних технологій» [286]), І. М. Смірної (тема дисертації «Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи») [342], О. І. Шиман (тема дисертації «Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи») [386], С. О. Яців (тема дисертації «Формування кооперативних умінь майбутнього вчителя ПШ засобами інтерактивних технологій» [398]) тощо.

Оцінюючи хронологію педагогічних напрацювань, можна відзначити помітне зростання зацікавленості педагогів та науковців до проблем навчання, виховання, дидактики ПШ та, зокрема, діяльності вчителів ПШ.

Окремо слід зауважити, що для нашого дослідження першочергового значення набувають наукові роботи, в яких визначаються особливості та умови формування теоретико-методичних засад навчального середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ, а також дослідження, присвячені проблемі педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформатизації шкільної освіти.

Так, зокрема, у науковій роботі О. В. Акімової здійснено дослідження теоретико-методичних засад формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти. Цінним напрацюванням дослідниці є розроблення та обґрунтування концепції формування творчого мислення майбутнього вчителя як теоретико-методичної основи підвищення якості освіти у вищих педагогічних навчальних закладах, що має три рівні: методологічний, теоретичний (психологічний та педагогічний), технологічний [2]. Примітним є те, що структуру творчого мислення майбутнього вчителя як психолого-педагогічну категорію О. В. Акімова розподіляє на дві складові: процесуальну й особистісну. Сутністю розробленої дослідницею концепції є обґрунтування теоретико-методичних основ освітнього процесу, що забезпечують формування творчого мислення як ключової компетентності майбутнього вчителя. Основними чинниками, які

зумовили авторський підхід до розроблювання концепції формування творчого мислення студента, були такі: цільово-стратегічний, який дослідниця пов'язує з оновленням стратегічних орієнтирів розвитку освіти; навчально-визначальний, відповідно до якого формування творчого мислення є метою професійного розвитку майбутнього вчителя, передбачає зміну освітніх парадигм: від традиційного навчання до розвивальної освіти; особистісний, який, за твердженням авторки, передбачає розроблення засобів діагностування для виявлення творчих задатків і формування наявних та потенційних здібностей студентів; структурно-проектувальний – відображає суб'єкт-суб'єктну структуру навчального процесу, спрямованого на формування творчого мислення та можливість проектування цього процесу. Загалом концепція формування творчого мислення майбутніх учителів О. В. Акімової базується на єдності методологічного, теоретичного (психологічного й педагогічного) й технологічного концептів.

Розглядаючи професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій, І. М. Богданова [94] розкрила тенденції і закономірності розвитку нового міждисциплінарного напрямку досліджень – педагогічної інноватики та його специфічного напрямку – техноматики. В результаті авторка розробила та запропонувала модель оновлення професійно-педагогічної підготовки вчителя як цілісну систему науково-методичного забезпечення, що складається із чотирьох компонентів: концептуального, структурно-змістового, технологічного та організаційно-дидактичного. Реалізацію моделі забезпечує відповідна технологія оновлення професійно-педагогічної підготовки, яка передбачає: моделювання досвіду, тобто опис того, що ми прагнемо досягти; апробацію моделі на практиці; процесуальний аналіз експерименту, його корекцію в ході роботи; перевірку моделі на практиці з урахуванням корекційних змін; підготовку рекомендацій для широкого впровадження.

Провідним засобом досягнення передбачуваних результатів дослідниця

вбачала інформаційно-модульну технологію, яка представлена нею у вигляді комплексу інформаційної і модульної технологій навчання. Як пояснює науковець, проведене нею дослідження вимагало докладного вивчення педагогічної інноватики у зв'язку з технологічними процесами в освіті, було запропоновано специфічний напрям педагогічних досліджень – техноматику як специфічний напрям педагогічної інноватики, що вивчає шляхи вдосконалення, трансформації і комплексного оновлення традиційного педагогічного процесу за допомогою технологічних нововведень. За визначенням дослідниці, «техноматика інтегрує в собі сукупність знань з філософії, педагогіки, психології, соціології та інформатики як наук, що лежать в основі проектування, створення і застосування технологічних процесів в освіті. Відтак, предметом техноматики як напряму педагогічної інноватики є технологічний процес, що охоплює широке коло сучасних проблем оновлення навчання, виховання, освіти, способів і засобів її інформатизації. Провідними тенденціями техноматики І. М. Богданова визначила [95, с. 30-31]:

- розроблювання, впровадження і розповсюдження педагогічних технологій, що прискорюють процеси оновлення і модернізації сучасної системи освіти;
- підготовку майбутніх учителів упродовж усього періоду становлення професійної школи і педагогічної думки, що відбувається таким чином, щоб цей процес сприяв перманентному оновленню, усвідомленню і впровадженню нових ідей і технологій.

Важливим фактором, який надає цінності розглянутій роботі, можна вважати розроблення моделі оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, що відтворює цілісну систему науково-методичного забезпечення, до складу якої входять такі компоненти: концептуальний – методологічні положення щодо процесу оновлення; структурно-змістовий – теоретичне обґрунтування процесу; технологічний – обґрунтування

технологій оновлення підготовки; організаційно-дидактичний – управління модульним дидактичним процесом.

Досліджуючи теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності, І. В. Гавриш [110, с. 22-23] запропонувала новий підхід до розв’язання комплексної соціально-педагогічної проблеми формування готовності майбутніх учителів до створення, впровадження і розповсюдження освітніх нововведень. Привертає увагу, що авторський підхід обґрунтовано як систему, що базується на таких вихідних положеннях:

1. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності має розглядатись як об’єктивний процес цілеспрямованої підготовки студентів до створення, впровадження та розповсюдження освітніх нововведень, що підлягає дії певних зовнішніх і внутрішніх закономірностей. Принципи цієї підготовки мають визначатися відповідно до її закономірностей.
2. Закономірності та принципи підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності мають виявлятися в контексті системного підходу. При цьому означена підготовка повинна розглядатись як підсистема загально-педагогічної підготовки майбутніх учителів, результатом якої є їхня готовність до створення, впровадження та розповсюдження освітніх інновацій.
3. При виявленні закономірностей і принципів функціонування системи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності маємо спиратися на принцип корисності кінцевого ефекту. Згідно з ним ключовим завданням під час визначення теоретичних основ досліджуваного феномена є встановлення залежності ефективності системи підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності від стану її окремих компонентів, а також внутрішньо-системних і зовнішньо-системних зв’язків.

Теоретичні й методичні засади системи формування методико-

математичної компетентності майбутніх учителів ПШ як інваріантної складової їх професійної компетентності досліджено Н. А. Глузман [118]. В подальшому дослідженні теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ вбачається можливим використання термінології, окресленої фахівцем.

Зокрема, авторка визначає, що «методико-математична компетентність учителя ПШ є системним особистісним утворенням, що відображає інтеграцію теоретичних, практико зорієнтованих, дослідницьких знань та умінь з математики та методики її навчання в початковій школі, ціннісного ставлення до вдосконалення результатів своєї професійної діяльності на засадах самоосвіти, самореалізації, соціалізації та особистісного розвитку. Доведено, що доцільним механізмом упровадження компетентнісного підходу в методико-математичну підготовку майбутніх учителів ПШ є встановлення переліку компетенцій, які повинні бути сформовані при вивченні дисциплін методико-математичного циклу та їх змістового наповнення. Враховуючи результати контент-аналізу цього терміна, у дисертації ми дотримуємося позиції, що «компетенція – це характеристика ціннісних установок, базових професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, набутих студентом у процесі навчання у вищому навчальному закладі (математичних, дидактико-методичних, науково-дослідницьких, рефлексивно-творчих), які складають основу методико-математичної компетентності вчителя початкової школи» [118, с. 17-19].

Вагомий внесок, на нашу думку, в розроблення теоретико-методологічних засад проектування інноваційних педагогічних систем зробила В. В. Докучаєва [151], яка свою роботу присвятила проблемі проектування в освітньому просторі. Об'єктом проектування нею було обрано інноваційну педагогічну систему, визначення феноменологічної сутності якої у вигляді сукупності провідних ознак передбачалося одним із завдань дослідження. Привертає увагу те, що у розробленні технології проектування

інноваційних педагогічних систем дослідниця виходила з розуміння «технології як сукупності процесів, правил, що виконують підпорядковуючу (нормотворчу) та упорядковуючу (алгоритмізуючу) функції стосовно дій проектувальника, спрямованих на створення заданого об'єкта – інноваційної педагогічної системи. Тож дослідницьким завданням розглядалося вироблення й обґрунтування вимог і правил, що висуваються до кожного етапу проектування.

Визначення етапів та алгоритму цього процесу здійснювалося з урахуванням ідеального характеру останнього, який підтверджується запропонованою дефініцією проектування інноваційних педагогічних систем (як виду інтелектуально-творчої, науково-дослідницької діяльності) та виведеною на її основі моделлю психологічної структури проектування, що подає його як складний, розгорнутий у часі, ієрархізований процес. Етапи проектування інноваційних педагогічних систем були подані в наступних формулюваннях та інструментовані в такій послідовності» [152, с. 21-23]:

I – моделювання (діагностичне);

II – цілепокладання;

III – моделювання (прогностичне);

IV – проектування (обґрунтування вибору певної моделі інноваційної педагогічної системи та укладання плану її реалізації), що включає такі підетапи: 4.1 – створення концепції проекту; 4.2 – визначення стратегій діяльності; 4.3 – створення узагальнених моделей діяльності; 4.4 – розробка моделей перехідного стану педагогічної системи (від діючої її моделі до майбутньої);

V – конструювання (обґрунтування дій дослідника за вектором «творчий задум – ескізний проект – робочий проект», що передбачають фіксування уявних моделей у знакових моделях);

VI – експериментально-технологічний (обґрунтування й апробація моделей засобів забезпечення процесу реалізації проекту);

VII – упровадження («матеріалізація» ідеальних – теоретичних, експериментальних – моделей провідних підсистем управління; запуск життєвого циклу інноваційної педагогічної системи);

VIII – оцінювання (визнання факту життєздатності моделі інноваційної педагогічної системи).

Слід зауважити, що зазначені результати напрацювання В. В. Докучаєвої можуть бути, певною мірою, базовими у розробленні авторського навчального середовища.

У дисертації Б. Т. Долинського «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності» науково обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх учителів ПШ до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності [153]. Окреслюючи авторську концепцію, дослідник вказує на те, що підготовка студентів факультетів початкового навчання майбутніх учителів ПШ до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності є спеціальним, цілеспрямованим, керованим і вимірюваним процесом, що зумовлює обґрунтування концептуальних ідей дослідження на різних рівнях: методологічному, теоретичному та практико-орієнтованому.

«Зокрема, методологічний рівень відбиває взаємозв'язок і взаємодію наукових підходів щодо вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів ПШ до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності; теоретичні засади дослідження становили: сучасні концепції підготовки майбутніх учителів у вищій школі, теоретико-методологічні засади формування культури здоров'я особистості; практико-орієнтований підхід передбачає апробацію ефективності процесу підготовки майбутніх учителів ПШ до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-

виховній діяльності. Специфіка формування готовності до здійснення зазначеної діяльності автором вбачається в організації й застосуванні цілісної педагогічної системи, що ґрунтується на створенні здоров'язбережувального освітнього середовища в навчальному закладі і забезпечує результативність упровадження здоров'язбережувальних знань, умінь і навичок у процес безпосередньої практичної діяльності» [153, с.7-8].

Убачається можливим використання досвіду Л. В. Коваль, мета роботи якої «Система професійної підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування загально-навчальних технологій» [198] визначалася в умовах вищої ступеневої педагогічної освіти та впровадження Галузевого стандарту, зумовила розроблення авторкою концептуальних засад дослідження, які потребували обґрунтування на методологічному, теоретичному та дидактико-методичному рівнях наукового пошуку.

Технологічна підготовка нею розглядається як складне інтегроване утворення, що відображає якісно нову характеристику функціонування дидактико-методичної системи навчання майбутніх учителів ПШ. Як зазначає авторка, «у процесі підготовки майбутніх учителів до застосування загально-навчальних технологій у початковій школі реалізувалися технологічний і компетентнісний підходи. Технологічний підхід ми розуміємо як чинник модернізації професійної підготовки студентів з орієнтацією на досягнення гарантованих результатів навчання молодших школярів. Його використання спрямовується на особистісний розвиток і саморозвиток майбутніх фахівців, сприяє професійній і соціальній мобільності відповідно до сучасних вимог на ринку педагогічної праці.

У контексті нашого дослідження технологічний підхід реалізується через засвоєння педагогічно обґрунтованої сукупності загально-навчальних технологій, що мають об'єднувальну мету, чітку процесуальну структуру, інваріантні умови й етапи їх успішного впровадження, прогнозовані результати, які підлягають кількісному та якісному оцінюванню.

Компетентнісний підхід застосовується в процесі засвоєння кожним студентом комплексу дій щодо безпосереднього впровадження загально-навчальних технологій у початковій школі. Навчальна діяльність студентів набуває практико-перетворювального дослідницького характеру, що спрямовує цей процес на співпрацю, діалогічне навчання та самовдосконалення тих, хто вчить, і тих, хто навчається. Система підготовки майбутніх педагогів до застосування загально-навчальних технологій на засадах компетентнісного підходу створює умови для конкурентоздатності фахівців, що в свою чергу дозволяє їм формувати в молодших школярів міжпредметні та предметні навчальні компетенції, які визначаються Державним стандартом загальної початкової освіти [198, с. 3-6].

Цінним доробком для розв'язування проблем, окреслених у нашому дослідженні, є наукові напрацювання А. М. Коломієць [202], яка обґрунтувала основні концептуальні положення підготовки педагогічних кадрів на нинішньому етапі розвитку інформаційного суспільства, що стосуються готовності вчителя до самостійної інформаційної діяльності, неперервної освіти, комп'ютеризації навчального процесу та впровадження інноваційних педагогічних технологій. На основі синергетичного підходу авторкою розкрито сутність інформаційної культури як відкритої системи та інформаційної діяльності як системоутворювального чинника інформаційної культури.

Як доводить А. М. Коломієць, «необхідність формування інформаційної культури для майбутніх учителів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ) і загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ), формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій. Крім того, процес інформатизації педагогічної освіти ініціює [202, с. 3-4]:

- вдосконалення методології і стратегії відбору змісту, методів і

організаційних форм навчання й виховання, що відповідають завданням розвитку майбутнього вчителя в умовах ІС;

- проектування та реалізацію науково-методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студентів, на формування вмінь самостійно добувати знання, переробляти інформацію;
- створення і застосування засобів ІКТ, що забезпечують функції збирання, продукування, накопичення, зберігання і передавання інформації».

Важливим доробком для педагогічної науки є напрацювання С. М. Мартиненко, яка, обґрунтовуючи розроблення системи підготовки вчителя ПШ до діагностичної діяльності, доводить, що «педагогічна діяльність учителя» – похідне поняття від категорії «професійна діяльність», яку ми розглянули як пізнавальну, комунікативну та організаційно-методичну; як процес усвідомленої, цілепокладальної, саморегульованої діяльності вчителя, спрямованої на аналітичне виокремлення та ефективне розв’язання професійно-педагогічних завдань, виявлення, формування і розвиток рефлексивної позиції учителя. Його ефективне здійснення неможливе без належного володіння учителем методикою та інструментарієм педагогічної діагностики як складової професійної діяльності, що зумовлює необхідність її цілеспрямованої підготовки» [248, с. 17].

Безумовно, важливим аспектом педагогічної діяльності вважається соціально-педагогічна діяльність (СПД). Як зазначає С. А. Литвиненко [237], «підготовка майбутніх вчителів ПШ до соціально-педагогічної діяльності виступила складовою цілісного процесу професійно-педагогічної підготовки. Готовність майбутніх учителів ПШ до СПД розглядається в роботі як результат професійно-педагогічної підготовки, як інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення, структура якого обіймає мотиваційний, змістовий, діяльнісний, креативний компоненти.

Готовність майбутніх учителів ПШ до СПД визначається стійкою професійно-педагогічною мотивацією, спрямованістю на особистісно

орієнтовану взаємодію з дітьми, усвідомленням суспільного і особистісного значення соціально-педагогічної діяльності, глибокими теоретичними і прикладними знаннями змістової і процесуальної сутності соціально-педагогічної діяльності та сформованими педагогічними вміннями, високим творчим потенціалом і здатністю до саморозвитку. Означені компоненти виступають як взаємозв'язані і взаємозумовлені складові готовності майбутніх учителів ПШ до реалізації СПД. Авторкою було визначено чотири критерії готовності студентів до СПД, а саме [237, с. 17]:

- мотиваційно-ціннісний із показниками – сформованість професійно-педагогічної мотивації, мотиваційно-ціннісне ставлення до СПД, домінування гуманних, демократичних настанов на взаємодію з дітьми;
- змістовий – оволодіння теоретико-методологічними, методичними знаннями, сформованість прикладних знань;
- діяльнісно-технологічний – сформованість аналітико-діагностичних, прогностичних конструктивно-організаційних, комунікативних, рефлексивних умінь та оволодіння технологіями реалізації функцій СПД;
- креативний – оригінальність розв'язання соціально-педагогічних задач, соціальна креативність і творчий потенціал; здатність до саморозвитку, розуміння творчої природи діяльності педагога.

Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя ПШ досліджувала І. О. Пальшкова, що дозволило виокремити провідну ідею, яка полягає в тому, що практико-орієнтований підхід є сукупністю теоретико-методологічних положень і методів гуманітарного пізнання, реалізованих у змісті теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів ПШ у вищому навчальному закладі, які забезпечують формування їхньої професійно-педагогічної культури і дозволяють здійснювати й удосконалювати професійно-педагогічну діяльність за культуро-відповідними нормами [286].

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять наукові напрацювання Л. О. Хомич, яка обґрунтувала та запропонувала авторську

систему психолого-педагогічної підготовки вчителя ПШ [377]. Запропонована дослідницею концептуальна модель системи психолого-педагогічної підготовки вчителя ПШ розроблена, як вона пояснює, з урахуванням історичного досвіду розвитку вищої освіти в Україні і за кордоном. Її методологічною основою було обрано системний і діяльнісний підхід, а також провідні ідеї сучасної педагогічної науки.

У подальшому ми передбачаємо можливим використання терміну «концептуальна модель», який Л. О. Хомич [377] пропонує розуміти як розумовий логічний образ системи, її цілісне наукове пізнання. Така система є багатоаспектною: передбачає вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі; є складовою системи професійно-педагогічної підготовки у закладах освіти.

Головними компонентами системи психолого-педагогічної підготовки вчителя ПШ є мета, функції, структура, зміст, форми і методи її реалізації, контроль. Рівень їх розробленості, взаємодії один з одним в результаті реалізації даної системи визначає ефективність підготовки спеціалістів. Наскрізною метою системи психолого-педагогічної підготовки вчителя ПШ науковець вказує забезпечення високого рівня якості підготовки майбутніх спеціалістів, що передбачає формування вчителя-дослідника, здатного творчо розв'язувати завдання навчально-виховної роботи з молодшими школярами. Функції системи – інтегративна, організуюча, освітня – забезпечують цілісність педагогічного процесу, ефективну діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу та перетворення психолого-педагогічних знань у стійкі переконання і практичні дії.

Система психолого-педагогічної підготовки вчителя ПШ, розроблена Л. О. Хомич, має складну структуру, її утворюють три підсистеми, зокрема: навчально-пізнавальна діяльність студентів, науково-дослідна робота у вищому закладі освіти та педагогічна практика у школі. Для кожної з них розроблено зміст психолого-педагогічної підготовки [377, с. 22].

Здійснений та викладений вище аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить, що в науковому середовищі та в практичному просторі ВНЗ привертають увагу вчених різні аспекти діяльності вчителя ПШ, його підготовка до творчого виконання фахових функцій. Особлива увага приділяється формуванню професійних компетентностей майбутніх вчителів, окресленню інноваційності навчання та впровадженню різноманітних технологій навчання з метою підвищення якості освіти.

Загалом формується концепція підготовки сучасного вчителя ПШ, який вирізняється високим рівнем професіоналізму та професійної компетентності, здатного до творчої діяльності, підготовленого до ефективного використання досягнень науки та техніки у професійній діяльності та який, зокрема, характеризується наявністю дидактичних, предметних та суспільно-психологічних умінь і знань, спрямованих на стимулювання розвитку пізнавальних інтересів і духовних потреб, підвищення навчально-пізнавальної активності учнів.

Проте, в останні роки до ВНЗ формуються та висуваються вимоги підготовки майбутніх ПШ зі спрямуванням на розвиток дослідницьких і професійних компетентностей, креативних здібностей особистості на основі системного запровадження ІТ. В свою чергу, впровадження ІТ в шкільну педагогіку повинне супроводжуватися адекватною педагогічною підготовкою вчителів у новому, сучасному ІТ-середовищі ВНЗ.

Отже, у педагогічній науці в останні роки накопичено значну кількість досліджень, пов'язаних із застосуванням ІТ у системі освіти. Методичні та педагогічні підходи до інформатизації навчально-виховного процесу розкрито в працях В. Ю. Бикова [84; 85; 87], А. М. Гуржія [133] Р. С. Гуревич [129; 130; 132], М. І. Жалдака [165; 166], Ю. О. Жука [1655], В. Кухаренка [150; 230; 231; 232], В. В. Лапінського [233; 234], Ю. І. Машбиця [254; 255], А. Ф. Монако [245], Н. В. Морзе [262; 264; 265; 266], Л. Є. Петухової [303], В. В. Олійника [280], С. О. Семерікова [338], О. В. Співаковського [346], А. В. Хуторського

[381; 382; 380; 377], Б. І. Шуневича [389; 390] та ін.

У процесі пошуку ґрунтовних вирішень та формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ конструктивно близькими вбачаються роботи Л. В. Денисової (тема дисертації «Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту») [143], С. Г. Литвинової (тема дисертації «Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів») [239]; Л. Ф. Панченко (тема дисертації «Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету») [291; 292].

Зокрема Л. Ф. Панченко розглянуто методологічні підходи до проблеми розвитку інформаційно-освітнього середовища, тенденції розвитку університетської освіти, які впливають на розвиток інформаційно-освітнього середовища; принципи побудови складників інформаційно-освітнього середовища; розроблено модель інформаційно-освітнього середовища університету як сукупність взаємопов'язаних структур – просторово-семантичної, технологічної, інформаційно-компетентнісної, комунікативної, ймовірнісної; методику експертизи складників інформаційно-освітнього середовища, порталу університету як головного елемента інформаційно-освітнього середовища університету.

Близькою за проблематикою та конструктивним рішенням є наукове дослідження С. Г. Литвинової, в якому вона теоретично обґрунтувала та розробила модель використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах (рис. 1.5) і виокремлено організаційно-педагогічні умови її функціонування (орієнтація на мету, визначену з урахуванням результатів маркетингових досліджень та узгоджену з усіма учасниками навчально-виховного процесу, охоплення ІКТ всіх аспектів діяльності ЗНЗ, активне залучення керівництва й учителів до

використання ІКТ в діяльності ЗНЗ, оперативне внесення змін у діяльність ЗНЗ як результат систематичного неперервного моніторингу НВП [239].

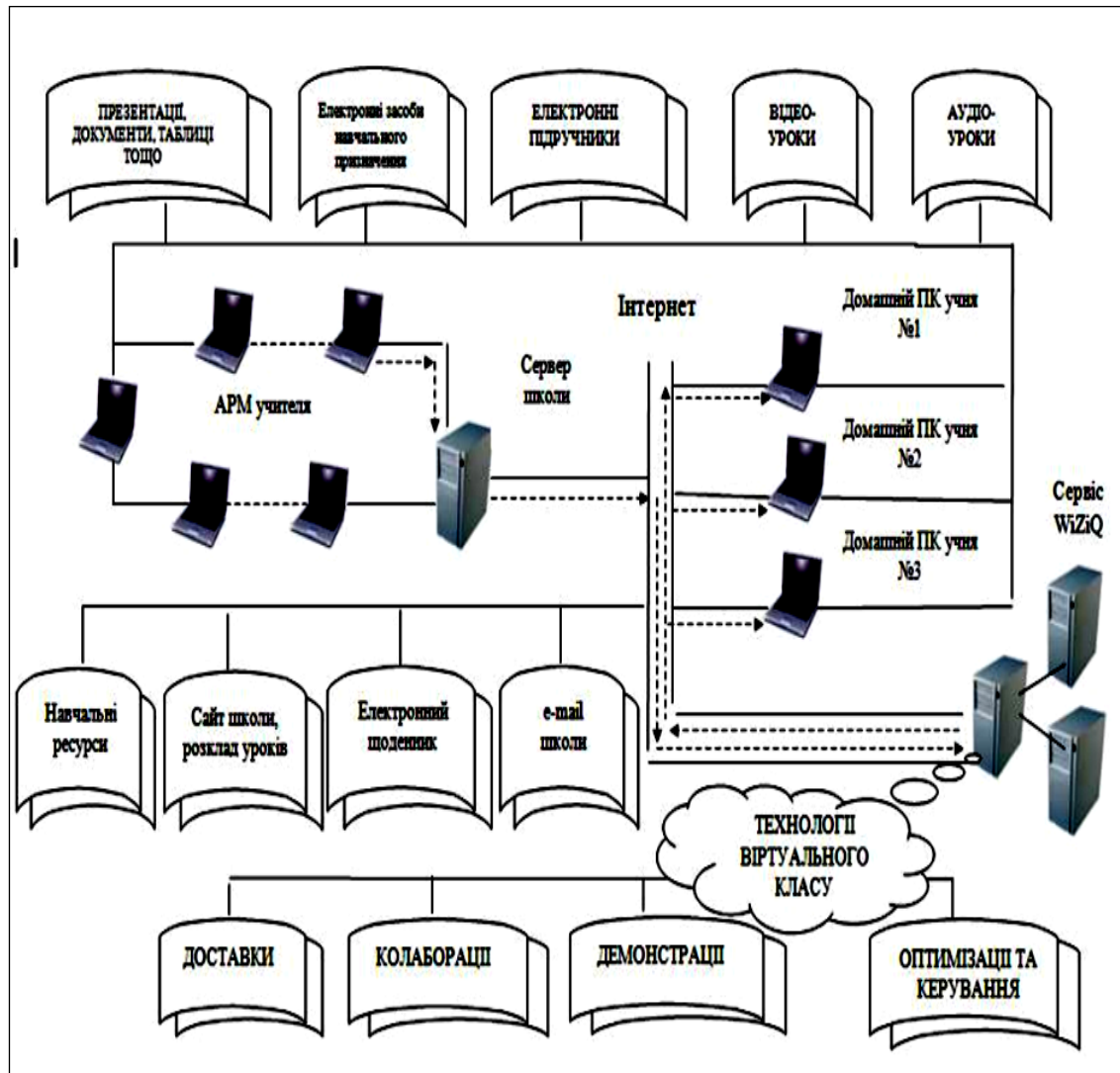

Рис. 1.5. Модель використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах (розробка С. Г. Литвиної [239])

У свою чергу, «нові вимоги суспільства, пов'язані із самореалізацією особистості, обумовлюють необхідність виявлення теоретико-методичних засад формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця, а також створення ефективного діагностичного механізму, який дасть можливість виявити конкретні резерви в його діяльності, перспективи професійного росту,

потреби у професійному вдосконаленні» [168].

Розглянуті та проаналізовані дослідження і наукові роботи становлять підґрунтя сучасної теорії і практики підготовки вчителів ПШ до педагогічної діяльності. Втім, в описаних вище роботах розглядаються лише проблеми підготовки формування інформаційної культури, формування комп'ютерної грамотності тощо.

Водночас слід зазначити, що розв'язання означених проблем не вичерпує проблеми педагогічної підготовки вчителів ПШ в умовах перманентної інформатизації суспільства та постійного насичення інформацією.

Висновки до розділу

У розділі окреслено основні етапи наукової думки за проблемою формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ. На основі стислого, критичного висвітлення робіт попередників, визначено основні етапи розвитку наукової думки за означеною проблемою.

Здійснений аналіз та вивчення наукових доробків вчених дозволив вирізнити ті питання, що залишились невирішеними і визначити своє місце у розв'язанні проблеми дослідження. Інтенсивний, динамічний та інноваційний розвиток України бачиться ймовірним за усвідомлення освітою значимості ІКТ для суб'єктів навчального процесу, їх важливості для формування професійних компетентностей учителів; оновлення засобів, методів та форм навчання з метою якісної підготовки учнів до життєдіяльності в умовах інформатизації.

Інтенсифікація міжнародного педагогічного обміну, збільшення відкритості освітніх систем світу, їх взаємозв'язки в інформаційному просторі Інтернет відкривають додаткові можливості для більш ефективного інтегрування педагогічної освіти України у світовий навчальний процес.

Результати емпіричного аналізу стану дослідження проблеми формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ дали змогу стверджувати, що нині у професійній діяльності сучасного вчителя ПШ потребується пошук нестандартних шляхів розв'язування педагогічних завдань, пов'язаних із навчанням та вихованням учнів, та які неможливо вирішити з традиційних шляхів та підходів, що вказує на формування певних вимог до професійних та особистісних якостей вчителя, таких як: наявність професійних педагогічних компетентностей, творчих здібностей, високого рівня педагогічної майстерності, готовності до використання інноваційних форм, методів та засобів, які сприяють підтримці аналітичної діяльності вчителя та креативному особистісно-зорієнтованому підходу до прийняття відповідного правильного рішення.

Зазначене пов'язується з потребою пошуку нових підходів та формування інноваційних організаційних умов педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ.

Здійснено детальний аналіз результатів теоретичних наукових напрацювань, що уможливив з'ясування низки суперечностей, які мають місце у педагогічній підготовці сучасного вчителя ПШ, зокрема, суперечності між потребою у підготовці конкурентоздатного педагога, педагогічна діяльність та професійний рівень якого відповідають принципам, нормам та вимогам інформаційного високотехнологічного суспільства і відсутністю ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища, зорієнтованого на його педагогічну підготовку. Формування сучасного, ІТ-орієнтованого навчального середовища ВНЗ, що може розглядатись як основа неперервності педагогічної підготовки сучасних, конкурентоздатних учителів ПШ.

З'ясовано, що потребує теоретичного обґрунтування й сучасного динамічного організаційно-методичного забезпечення процес педагогічної підготовки, спрямованої на формування професійної компетентності, яка

забезпечуватиме готовність вчителя до мобільних змін та адаптації професійної діяльності відповідно до вимог суспільства, яке динамічно та неперервно розвивається.

Встановлено, що незважаючи на наявність значної кількості педагогічних досліджень, проблема проектування ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ ще не стала об'єктом окремого дослідження, за результатами якого можна робити теоретичні висновки і впровадження яких у практику ВНЗ надасть можливість суттєво поліпшити якість педагогічної освіти. Розгляд наукових досліджень дає підстави констатувати, що окреслена проблема ще не стала предметом цілісного педагогічного дослідження. Зокрема, не було:

- виявлено закономірності розвитку інформаційних технологій та педагогіки як науки та дисципліни;
- здійснено комплексного дослідження сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ з огляду на перспективу застосування ІТ, зокрема хмарних технологій;
- розглянуто актуальність формування неперервних взаємозв'язків і взаємозалежностей між теоретичною і практичною педагогічною підготовкою вчителя ПШ в умовах інформатизації освіти;
- обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми.

Вивчення теорії і практики педагогічної підготовки вчителів початкової школи, процесу інформатизації вищої та шкільної освіти, спроби з'ясувати сутність такої якості вчителя, як «конкурентоздатність» і визначити чинники її ефективного формування у процесі навчання педагогіки у ВНЗ вимагають ґрунтовного теоретичного й методичного опрацювання.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях: 12; 13; 14; 19; 23; 24; 25; 26; 27; 30; 36; 40; 42; 44; 46; 54; 55; 65; 68; 70; 75; 76; 77; 412; 415.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО- ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

2.1 . Загальна методика дослідження проблеми педагогічної підготовки вчителів початкової школи

Сучасний учитель початкової школи, окрім основоположних професійних якостей, має характеризуватися також і готовністю до застосування отриманих знань і умінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-управлінській діяльності через упровадження інноваційних засобів. Важливого значення в особистісному становленні майбутнього педагога набуває власне педагогічна підготовка як складова усієї системи професійної підготовки.

Для того, щоб результати педагогічної підготовки вчителів ПШ відповідали зазначеним вимогам, необхідно активізувати розробку методичних та теоретичних засад педагогічної освіти. Сучасна педагогічна освіта розвивається шляхом формування цілісного уявлення вчителя ПШ про власну професійну діяльність в умовах інформатизації. Саме тому в останні роки у багатьох ВНЗ України до навчальних планів включаються інтегровані курси педагогічних дисциплін та ІТ. На основі чого цілеспрямовано здійснюється формування професійно важливих якостей майбутніх вчителів, професійної свідомості й поведінки кожного, а також здійснюється позитивний вплив на розвиток особистості.

Зважаючи на зазначене вище, виникає суперечність між вимогами, які висуває інформаційне суспільство до вчителя ПШ, та якістю його педагогічної підготовки у ВНЗ, показником якої виступає сформована професійна педагогічна готовність. Дослідження зазначених запитів актуалізує необхідність науково обґрунтованих змін у стратегії та структурі їхньої

педагогічної підготовки, зокрема, пошуку нового змісту, інноваційних методів, форм та технологій навчання за використання ІТ.

Основними напрямками у педагогічній підготовці майбутнього вчителя є розв'язання комплексу методологічних, психологічних, педагогічних і методичних проблем. Одним зі шляхів їх вирішення науковці вбачають розроблення навчальних програм з педагогічних дисциплін різних рівнів складності. Разом з тим, аналіз фундаментальних наукових праць з проблеми педагогічної підготовки вчителів ПШ, нормативних документів та сучасного стану інформатизації вищої освіти дозволив виявити низку суперечностей між:

- потребою структуризації компонентів педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ та недосконалістю традиційних форм та засобів;
- зростаючими вимогами до якості й ефективності педагогічної підготовки вчителів ПШ і недостатньою розвиненістю навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ, зокрема, хмарних технологій;
- широкими можливостями ІТ і недостатнім рівнем їх використання у педагогічній підготовці вчителів ПШ;
- тенденцією інформатизації професійної діяльності вчителів ПШ та низьким рівнем готовності студентів ВНЗ до використання ІТ;
- необхідністю розвитку навчального середовища ВНЗ в умовах інформатизації й недостатньою розробленістю методик впровадження хмарних технологій у процес підготовки вчителів ПШ як компонент навчального середовища;
- соціальним запитом на розвиток креативності вчителів ПШ та недостатньою розробленістю форм співтворчості викладача й студентів у ВНЗ;
- необхідністю постійного підвищення рівня педагогічної підготовленості вчителів ПШ до використання ІТ як функціонально й особистісно значущого

компонента професійної підготовленості й недостатньою сформованістю відповідного середовища.

З метою усунення виявлених суперечностей буде здійснено наукове дослідження теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів. Дослідження планується здійснювати за кілька етапів: аналітико-констатувальний; аналітико-пошуковий; експериментальний та узагальнювальний.

На рівні аналітико-констатувального етапу (2012-2013 рр.) виокремлено провідну ідею дослідження, яка полягає в тому, що обґрунтування та теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу стане передумовою удосконалення традиційних форм та засобів навчання у ПШ; розвитку навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ; підвищення рівня використання ІТ у педагогічній підготовці вчителів ПШ; підвищення рівня готовності студентів ВНЗ до використання ІТ; розроблення методик впровадження хмарних технологій у процес підготовки вчителів ПШ як компонент навчального середовища; розроблення форм співтворчості викладача й студентів у ВНЗ; формування відповідного середовища; забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчання.

На цьому етапі було уточнено об'єкт, предмет, мету та основні задачі дослідження. Відповідно до гіпотези, цілей, завдань і концепції на різних етапах наукового пошуку використано такі методи дослідження:

– теоретичні: ретроспективно-порівняльний, логічний аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, дисертаційних праць з метою з'ясування стану та перспектив досліджуваної проблеми; синтез, узагальнення, теоретичне проектування, що дало змогу розкрити суть проблеми, сформулювати базовий понятійно-термінологічний апарат,

обґрунтувати структурно-функціональну модель експериментального навчання, виокремити основні компоненти професійної підготовки майбутніх учителів до застосування загально-навчальних технологій у початковій школі, охарактеризувати ІТ-компетентність у загальній структурі професійної компетентності;

– емпіричні: діагностичні (психолого-педагогічне спостереження, бесіди, тестування, анкетування, інтерв'ю); педагогічний експеримент з якісним і кількісним аналізом результатів; особистий педагогічний науковий та практичний досвід, який дав змогу упровадити систему підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загально-навчальних технологій у реальний навчальний процес ВНЗ й перевірити її ефективність на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Теоретичною основою дослідження стали наукові роботи, в яких відображені проблеми інформатизації освіти, впровадження ІТ у навчально-виховний процес навчальних закладів України, зокрема праці В. Ю. Бикова [84], А. М. Гуржія [133], М. І. Жалдака [164; 165; 166], Ю. О. Жука [167], Р. С. Гуревича [129; 130; 131; 132], Л. А. Карташової [193], В. М. Кухаренка [230; 231; 232], Є. І. Машбиця [254; 255], С. О. Семерікова [338], О. В. Співаковського [346], О. М. Спіріна [348; 349], С. А. Ракова [326], І. О. Теплицького [362], Ю. В. Триуса [365], А. В. Хуторського [381; 382; 377; 380] та інших.

Розгорнутий аналіз наукових розвідок зазначених авторів та інших дослідників демонструє, що інформатизація освіти спричиняє підвищення популярності вивчення цього напрямку в освіті, зокрема у початковій, та у практичному використанні електронних ресурсів Інтернет, соціальних й хмарних сервісів. Досить глибоко означені задачі досліджуються В. Ю. Биковим [83; 85; 86; 87; 88], Н.Т. Задорожною [170], Л. А. Карташовою [192; 194], А. М. Коломієць [203], В. В. Лапінським [234; 233], С. Г. Литвиною [239], Н. В. Морзе [262; 263; 264; 265; 266] та ін. З'ясовано,

що упровадження та застосування ІТ у початковій ланці освіти досліджуються О.П. Кивлюк [195]; Л.В.Коваль [198]; О. Г. Козленко [199], В.В. Коткова [218]; Н.Є. Колесник [201]; О. С. Красовським, О. В. Чорноус та Т. В. Якушиною [223]; Є. С. Марковою [247], Л. Є. Петуховою [303], О. І. Шиман [386] та іншими.

Обґрунтуванню концептуальних засад професійно-педагогічної підготовки вчителів ПШ, формуванню їхніх педагогічних професійно значущих якостей присвячено роботи багатьох науковців (Н.М. Бібік [90], Н. А. Глузман [116; 117], Т. Р. Гуменникова [127], П. М. Гусак [134], М. Д. Захарійчук [178], М. Ю. Кірик [196]; Л. В. Коваль [198], О. А. Комар [206], Ю. М. Короткова [216; 217], С. А. Литвиненко [237], Л. Л. Макаренко [244], С. М. Мартиненко [248], І. О. Пальшкова [287], Д. І. Пащенко [298], О. Я. Савченко [334; 335; 336], Л. О. Хомич [377] та ін.).

Загалом перший етап передбачав здійснення аналізу та вивчення теорії і практики педагогічної підготовки вчителів ПШ. Було окреслено основні етапи наукової думки за проблемою вивчення теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. На основі критичного висвітлення робіт попередників визначено основні етапи розвитку наукової думки за означеною проблемою. Аналіз та вивчення наукових доробків вчених дозволив вирізнити ті питання, що залишились невирішеними і визначити своє місце у розв'язанні проблеми дослідження. Потребує теоретичного обґрунтування й сучасного динамічного організаційно-методичного забезпечення процес педагогічної підготовки, спрямованої на формування професійної компетентності, яка забезпечуватиме готовність вчителя до мобільних змін та адаптації професійної діяльності відповідно до вимог суспільства, яке динамічно та неперервно розвивається.

Незважаючи на наявність значної кількості педагогічних досліджень, проблема розроблення теоретичних і методичних засад педагогічної

підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу ще не стала об'єктом окремого дослідження, за результатами якого можна робити теоретичні висновки і впровадження яких у практику ВНЗ надасть можливість суттєво поліпшити якість педагогічної освіти. Зокрема, не було: виявлено закономірності розвитку інформаційних технологій та педагогіки як науки та дисципліни; здійснено комплексного дослідження сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ з огляду на перспективу застосування ІТ, зокрема хмарних технологій; розглянуто актуальність формування неперервних взаємозв'язків і взаємозалежностей між теоретичною і практичною педагогічною підготовкою вчителя ПШ в умовах інформатизації освіти; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми.

Другий, аналітико-пошуковий етап (2013-2014 рр.) передбачає встановлення теоретичних засад педагогічної підготовки вчителів початкових класів, які включають педагогічну підготовку вчителів ПШ у ВНЗ України в умовах різних організаційних форм. Важливим аспектом для розв'язання цієї задачі стане ретельний аналіз зарубіжного досвіду педагогічної підготовки вчителів ПШ. Розгляд сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ передбачається здійснювати, у свою чергу, у кілька етапів та за кількома напрямками. По-перше, розглядаючи педагогічну підготовку вчителів ПШ як глобальну загальнодержавну задачу, необхідним бачиться здійснення аналізу цього аспекту у ВНЗ України та навчальних закладах інших країн, які мають такий напрям у своїй діяльності. По-друге, вважається важливим та необхідними вивчення особистого досвіду окремих науковців та практиків (українських та зарубіжних), які впроваджують досягнення інформатизації у власну діяльність.

На цьому етапі також *визначається гіпотеза* передбачуваного наукового

дослідження, яка полягає в тому, що педагогічна підготовка майбутніх учителів ПШ в умовах хмаро орієнтованого середовища до професійної діяльності є складовою цілісної моделі їхньої підготовки і розглядається як педагогічна система, що містить мету, завдання, зміст, засоби, методи, форми, компоненти, критерії і показники результативності, і дозволить на професійному рівні забезпечувати ефективну діяльність у навчально-виховному процесі початкової школи.

На цьому етапі передбачається з'ясування та висвітлення методологічних підходів проектування хмаро орієнтованого середовища у процесі педагогічної підготовки вчителів початкової школи, які дозволять з'ясувати умови забезпечення неперервної якісної педагогічної підготовки вчителів ПШ. Передбачається застосування інтегрованого підходу формування всіх компонентів педагогічної діяльності (навчального, виховного, організаційного, інформаційного та дослідницького) у процесі неперервного вивчення взаємопов'язаних педагогічних дисциплін. Уважається необхідним обґрунтування методологічних підходів побудови системи підготовки, компонентами якої є субсистеми педагогічної підготовки: загального спрямування; спеціальної підготовки, її специфіку у майбутньому; яка спрямована на розвиток та врахування особистісних якостей; на дисциплінарному рівні) як цілісного відкритого середовища з визначеною структурою і динамічним змістом.

Наступним кроком стане розкриття авторських концептуальних засад розроблення теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. Визначальними у цій роботі, окрім цілей підготовки (соціального замовлення), є особистісні якості суб'єктів навчально-виховного процесу.

Методика дослідження передбачає глибокий аналіз та врахування особистісних якостей як педагогів ВНЗ, так і студентів – майбутніх вчителів

ПШ. Його результати будуть враховані при побудові системи навчання та формуванні проекту ІОС ВНЗ. За їх відповідного врахування ІОС ВНЗ має стати дійовим чинником розвитку процесу підготовки. Значення проектового середовища в роботі підкріплюватиметься розкриттям результативних перспектив.

Авторська методика передбачає дидактичне обґрунтування інтеграції традиційних та інноваційних засобів і форм навчання в умовах ІОС ВНЗ. Такий підхід потребує ретельного вивчення його ефективності для досягнення навчальних цілей, управління навчальним процесом та сприяння підвищенню якості педагогічної освіти і, як результат, – формуванню конкурентоздатного сучасного вчителя. Мета проектування ІОС ВНЗ вбачає, відповідно до гіпотези дослідження, формування засад взаємозв'язку сучасних інноваційних освітніх парадигм; тенденцій глобалізації та інформатизації суспільства загалом та освіти зокрема; сучасного стану та перспектив розвитку початкової освіти зі спрямуванням на формування професійної педагогічної компетентності учителя (знань, вмінь, навичок, підготовленості до діяльності у початкових класах), здатного до діяльності в конкурентному освітньому середовищі.

На *експериментальному етапі (2013-2016 р.р.)* планується обґрунтування та оцінювання повноти розв'язання поставлених у роботі задач, оцінювання достовірності отриманих результатів, визначення показників та критеріїв ефективності педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС ВНЗ.

На *узагальнювальному етапі (2015-2016 р.р.)* планується здійснення порівняння одержаних результатів з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників, обґрунтування необхідності додаткових досліджень в напрямі професійної підготовки вчителів початкової школи, зокрема педагогічної складової із неперервним застосування інноваційних досягнень в галузі інформаційних технологій. Формуються висновки й положення

дисертаційної роботи з обґрунтуванням глибокого системного розуміння проблем застосування хмарних технологій у ВНЗ, зокрема, у формуванні інноваційного навчального середовища, умови якого сприятимуть підвищенню ефективності ПП вчителів ПШ та будуть слугувати теоретико-методологічними засадами для продовження їх дослідження.

На цьому етапі окреслюється практична значущість досягнених результатів авторського наукового дослідження, яка повинна полягати в тому, як вони можуть бути використані в практичній та методичній діяльності ВНЗ, у розроблюванні навчально-методичного забезпечення. Передбачається, що практична значущість стане науковою базою для подальшого вдосконалення й модернізації навчально-виховного процесу ВНЗ, системи підвищення кваліфікації вчителів та викладачів ВНЗ.

2.2 . Педагогічна підготовка вчителів початкової школи у ВНЗ України за різних організаційних форм

Одним з основних показників розвитку країн у нашому суспільстві є рівень підготовки вчителів. У опрацьовуванні передумов сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ нами було з'ясовано, що у минулому столітті, в той час, коли було розпочато закладення підґрунтя неперервної педагогічної освіти, були прийняті Рекомендації ЮНЕСКО про положення вчителів. Насправді це був перший міжнародно-правовий документ, який регламентував професійне та соціально-економічне положення вчителів та в якому було визначено механізм міжнародного контролю за виконанням положень Рекомендацій державами.

Зазначене означає, що держави, які є членами ЮНЕСКО, відтоді зобов'язані систематично подавати відомості про юридичне та фактичне виконання положень цього документа. Примітно, що для контролю виконання державами цих положень було створено спеціальний комітет експертів.

Фундаментальним принципом у їх розробленні було покладено розуміння неможливості забезпечення майбутніх педагогів знаннями та уміннями, яких було б достатньо для всієї майбутньої професійної діяльності. Це пояснюється неперервним розвитком та поновленням як загальногалузевих, так і педагогічних знань і, відповідно, педагогічних систем: змісту, форм, методів, засобів тощо, зумовлених науково-технічним прогресом.

Саме тому, відповідно до Рекомендацій ЮНЕСКО, підготовка у ВНЗ учителів до професійної діяльності повинна розглядатися як перший початковий основоположний етап неперервного процесу педагогічної освіти.

Сучасна концепція неперервної педагогічної освіти на сьогодні має такі основні позиції [257]:

- початкова фундаментальна педагогічна освіта, що забезпечується в стінах педагогічних коледжів, інститутів чи університетів, причому у всіх країнах яскраво виражена тенденція переходу на університетську педагогічну освіту;
- період адаптації та становлення професійної діяльності молодого вчителя під керівництвом більш досвідчених учителів школи (наставництво);
- підвищення кваліфікації працюючих вчителів (а також вчителів, що перервали на час свою професійну діяльність і знову приступають до роботи в школі) проходить на довгострокових і короткострокових курсах, яке здійснюється у ВНЗ, спеціальних установах підвищення (або удосконалення) кваліфікації, учительських центрах і школах (останній тип підвищення кваліфікації отримав велике поширення в Англії і США);
- самоосвіта вчителів (робота в бібліотеках, консультації у більш досвідчених вчителів та провідних викладачів вузів, обмін думками на різних учительських нарадах, семінарах, конференціях з обміну досвідом та новітніми методиками та досягненнями в педагогічній науці);
- профорієнтаційна робота – спрямованість на професію вчителя і

профвідбір на педагогічні спеціальності (здійснюється у ВНЗ за одними принципами і абітурієнтам та студентам пред'являються аналогічні критерії та вимоги).

В Україні спостерігається певний відрив теоретичної педагогічної підготовки вчителів ПШ від педагогічної практики та неможливість упровадження практики в навчальний процес, що підтверджується висновками до Розділу 1 про необхідність науковцям та практикам пошуку шляхів зв'язку між навчальною та професійною діяльністю. Однією з головних проблем професійної педагогічної підготовки вчителів ПШ є перехід від навчальної діяльності у ВНЗ до професійної діяльності у початковій школі.

Нині «застосування нових технологій в освіті припускає нову роль вчителя, нові педагогічні методики і нові підходи до педагогічної освіти. Успіх інтеграції ІКТ в навчальні класи залежатиме від здатності вчителів структурувати навчальне середовище по-новому з метою об'єднання нових технологій та нової педагогіки. Навчання навичкам майбутнього включатиме в себе здатність розробляти інноваційні способи використання технологій для вдосконалення навчального середовища, розвитку технологічної грамотності, поглиблення необхідних для професійної діяльності нових знань» [335, с. 6].

Зазначене можна доповнити висловлюванням Н. Є. Колесник про те, що «прогресивна педагогічна, наукова та культурно-мистецька громадськість виявляє активний інтерес до реалізації науково обґрунтованого змісту освіти; до втілення у шкільну практику передових дидактичних принципів та методів навчання, які значною мірою залежать від знань, умінь, переконань, педагогічної майстерності вчителя-практика» [205, с. 1].

Проте сучасний учитель має володіти не тільки глибокими професійними знаннями, а і характеризуватися високими людськими якостями, поєднання яких дозволить конструювати особисту систему навчання, будувати навчально-виховний процес на високому педагогічному рівні.

Зазначене викликане тим, що в останні роки розвитку українського суспільства навчання в першому класі, за свідченням ЮНЕСКО (рис. 2.1), розпочинають громадяни шестирічного віку [448], які потребують особистісно зорієнтованого підходу та застосування педагогічних методик, що ґрунтуються на знаннях дитячої психології та потребують неперервного поновлення та коригування.

ЮНЕСКО наводить дані (1971-2012 рр.) щодо співвідношення між учителем та учнями у початковій школі: середнє значення для України упродовж цього періоду було 98,74 учнів на одного вчителя з мінімумом 91,38 учнів на одного вчителя в 2000 р. і не більше 117,44 учнів на одного вчителя в 2005 р.

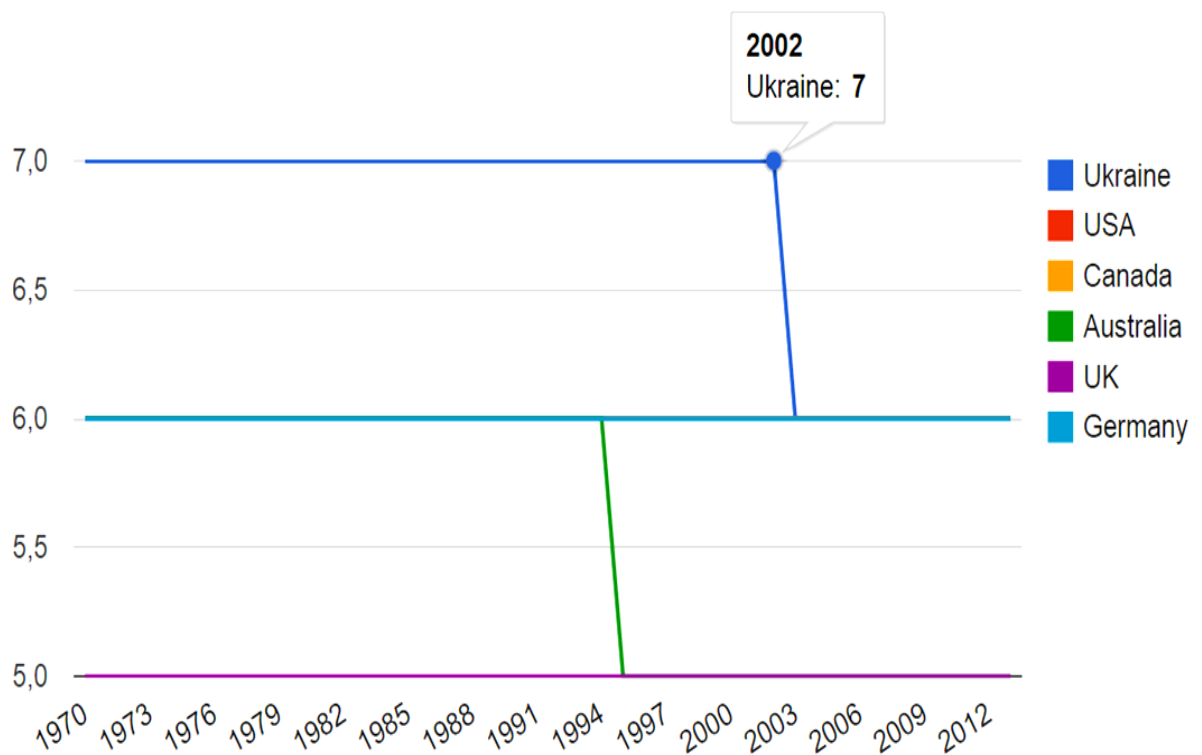

Рис. 2.1. Вік початку навчання учнів в Україні

На рисунку 2.2 відтворено завантаженість учителів в Україні – кількість учнів початкових шкіл, поділена на кількість учителів ПШ. Звісно, ефективність навчального процесу є більш високою, коли кількість учнів на одного вчителя є меншою [447]. З рисунків спостерігається, що вчителі ПШ в

Україні мають досить високий рівень професійного навантаження.

Співвідношення учень-учитель в період 1991-2012 рр. для України становить: середнє значення 18,58 учнів на одного вчителя; мінімум 15,58 учнів на одного вчителя в 2009 р.; не більше 22,6 учнів на одного вчителя в 1991 р. (рис. 2.3).

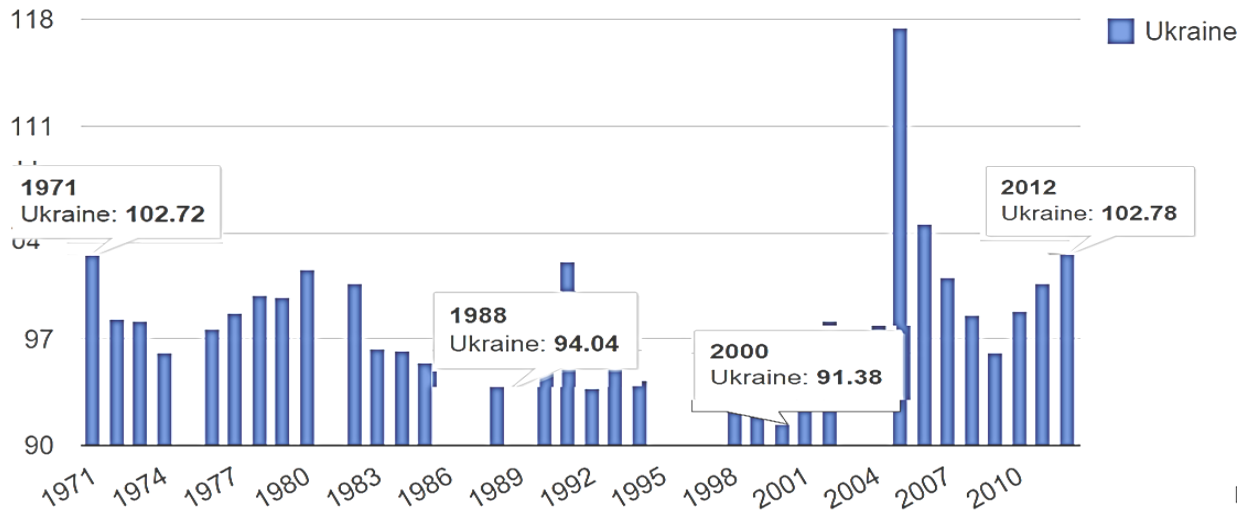

Рис. 2.2. Рівень професійного навантаження учителів ПШ

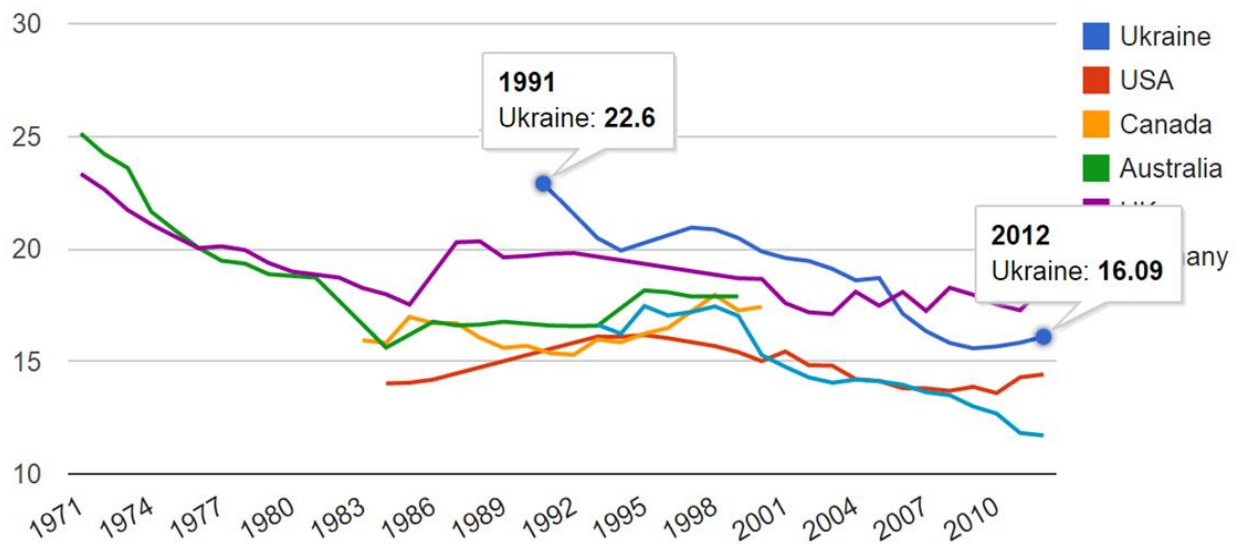

Рис. 2.3. Співвідношення учень-учитель в Україні (за даними ЮНЕСКО)

Високий рівень навантаження вчителя ще раз підтверджує актуальність

формування його педагогічних здібностей, психологічних та особистісних якостей, необхідних для успішного та ефективного здійснення педагогічної діяльності. Серед фундаментальних характеристик, притаманних педагогу, що працює з дітьми шестирічного віку, також є: толерантність, чутливість до особистості, яка формується; комунікативність, здатність налагоджувати взаєморозуміння учителя з учнями, учнів з учнями; професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти дітей, їхній психологічний стан; здатність позитивно впливати на розвиток особистості кожного учня; емоційна стабільність: самоконтроль, саморегуляція; прогнозування позитивного розвитку особистості; креативність; уміння формувати довіру, любов і повагу учнів до інших; здатність до оперативного розв'язання проблемних ситуацій; впливовість тощо.

Визначення та оцінювання сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ можливе тільки за детального дослідження історичного розвитку цього процесу, аналізу результатів досліджень науковцями та організації цього процесу у ВНЗ України.

Свого часу значну увагу до підготовки вчителів ПШ приділяв К. Д. Ушинський. У роботі «Проект учительської семінарії» (1861 р.), віддаючи перевагу основам навчання педагогічної майстерності в системі загально-педагогічної підготовки вчителів для початкових шкіл, він виклав детальний план їхньої підготовки. Найперше, що він стверджував – учитель має бути не тільки викладачем шкільних предметів, але й вихователем та психологом. Учитель повинен любити свою роботу, характеризуватися високим рівнем педагогічної майстерності і педагогічної дипломатичності, він має бути високоосвіченим фахівцем, знати психологію і педагогіку. В основу проекту покладені вимоги, яким, на його думку, повинен відповідати вчитель-майстер, зокрема: майбутній вчитель ПШ у процесі його підготовки повинен не лише бездоганно володіти знаннями з обраного фаху, а й «вміти гарно писати, малювати, читати зрозуміло і виразно, і навіть співати». Саме в

початковій школі потрібно ввести співи, малювання, креслення, каліграфію [311].

В Україні вища педагогічна освіта знаходить свій початок у XIX ст., перші педагогічні інститути були відкрито при Харківському університеті (1811 р.) та при Київському університеті (1834 р.). Система підготовки вчителя, яка запроваджувалась в університетах, передбачала отримання теоретичних знань із групи навчальних дисциплін і знайомство з різними способами викладання через практику. Такий підхід – викладання через практику – давав можливість майбутнім учителям ПШ сформувати певний рівень педагогічної майстерності.

Для повітових шкіл підготовкою учителів, здебільшого, займалися вчительські інститути. Вони набирали для цього представників сільського населення, яких навчали кресленню, малюванню, співам, гімнастиці і основам педагогіки. Проте слід зауважити, що великий відсоток учителів для ПШ було підготовлено на короткотермінових педагогічних курсах, де для них викладали загальноосвітні предмети, дидактику, училищезнавство, методику початкового навчання та педагогіку.

Суттєвий вплив на розвиток та зміни процесу підготовки вчителів ПШ чинить періодичне реформування початкової школи. Наразі можна виокремити чотири етапи розвитку професійної підготовки вчителів у ВНЗ:

- установчий (період становлення вищої педагогічної освіти (1956-1971 рр.);
- удосконалення (відповідно до реформування ПШ в 1972-1984 рр.);
- оновлювальний (1985-1995 рр.);
- інноваційний (сучасний етап (1996-2014 рр.).

Характеризуючи установчий етап, слід зазначити, що на той час з метою підготовки учителів ПШ у вищій педагогічній школі України було створено відповідні факультети підготовки вчителів ПШ у педагогічних інститутах Києва, Вінниці, Бердичева, Ізмаїла та Глухова. Це було викликане тим, що на

той час, діяльність ПШ не відповідала оновленим вимогам повоєнного суспільства – вимагалось впровадження надбань психолого-педагогічної науки в роботу вчителя з метою формування пізнавальних можливостей молодших учнів.

Період удосконалення педагогічної підготовки вчителів ПШ відповідає періоду реформування ПШ. Можна припустити, що у своїй реалізації вони є взаємозалежними, тобто перший період є наслідком другого. На той час початкова школа переходила на трирічний термін навчання і до першого класу приймалися діти шестирічного віку – такі принципові особливості потребували відповідного відгуку у перебудові вищої педагогічної школи. А саме: перегляду педагогічної та психологічної підготовки, яка мала б спрямованість на формування підготовленості майбутніх вчителів до впровадження розвивального навчання, врахування особливостей навчально-виховної діяльності з дітьми шестирічного віку тощо.

На етапі оновлювального періоду у підготовці майбутніх учителів здійснювалась орієнтація на одночасне функціонування двох типів ПШ: трирічної і чотирирічної. Ще одним важливим фактором впливу на зміни у підготовці вчителів ПШ на цьому етапі можна вважати демократичні перебудови суспільства, його демократизацію, глобалізацію тощо. Доповнити перелік чинників впливу необхідно інформаційними технологіями, стрімкий розвиток яких зумовив появу інформаційних технологій навчання, електронних ресурсів та сформував необхідність їх упровадження у процес навчання та виховання ПШ.

Враховуючи, що на сьогодні одним із першочергових завдань школи загалом та ПШ зокрема є завдання формування творчої особистості учня, здатного до подальшого навчання та проживання в умовах інформатизації та глобалізації, стає неодмінним пошук інноваційних шляхів удосконалення системи педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ України.

Здійснений детальний аналіз вищої педагогічної школи дозволив

з'ясувати, що на сьогодні в Україні підготовкою учительських кадрів для ПШ займаються як окремі інститути, так і факультети університетів. Нижче наводиться короткий перелік саме тих, які досить ґрунтовно презентують себе в мережі Інтернет.

Інститут педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету здійснює підготовку вчителів ПШ.

Факультет дошкільної та початкової освіти – один із престижних факультетів Херсонського державного університету, який готує фахівців за напрямками підготовки «Початкова освіта» за освітньо-кваліфікаційними рівнями: бакалавр, спеціаліст, магістр.

Факультет педагогіки та психології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка здійснює підготовку фахівців зі спеціальності «Початкове навчання».

В Інституті педагогіки, психології і мистецтв Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського 1960 р. у складі факультету підготовки вчителів I-IV класів створено кафедру педагогіки і методики початкової освіти. У витоків становлення кафедри стояли відомі вчені, досвідчені фахівці у галузі організації початкової освіти.

У 1979 р. був офіційно створений факультет підготовки вчителів ПШ у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського. 1 січня 2011 року факультет початкового навчання було реорганізовано в Інститут початкової та гуманітарно-технічної освіти, до складу якого входять факультет початкового навчання та наукова та навчально-методична лабораторія соціально-педагогічних досліджень. «Потужний науково-педагогічний потенціал інституту початкової та гуманітарно-технічної освіти дозволяє успішно вирішувати проблеми модернізації навчально-вихованого процесу, які сприяють удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів ПШ, соціальних педагогів, вчителів технологій, профільного навчання, креслення та інформатики,

активізації їх професійної компетенції, творчої активності й самостійності» [181].

У Бердянському державному педагогічному університеті якісну професійно-методичну підготовку майбутніх учителів ПШ забезпечує кафедра початкової освіти Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв.

З метою вивчення досвіду використання ІТ у педагогічній підготовці вчителів ПШ, їх підсилення та вдосконалення, можливого створення відповідного освітнього середовища у ВНЗ чи на факультетах (курсах) підвищення кваліфікації педагогічних працівників вважалось за необхідне здійснити глибокі розвідки діяльності в цьому напрямі як окремих науковців та практиків, так і навчальних закладів.

З'ясовано, що у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського Л. І. Коломієць розроблено та запропоновано модель професійної підготовки вчителів ПШ до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Вона, на думку автора, «в умовах вищої педагогічної освіти допоможе підготувати для ПШ компетентного вчителя-професіонала, здатного творчо застосовувати здобуті знання, уміння й навички, використовувати у своїй практичній діяльності сучасний зміст, педагогічні прийоми, методи, технології забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, стимулюватиме професійні інтереси і розвиватиме навички рефлексивно-ціннісного ставлення до педагогічної взаємодії з дітьми на етапі їхнього переходу від дошкільної до початкової освіти».

Як стверджує дослідниця, «у процесі розробки моделі як вихідної теоретичної конструкції розробники виходили з розуміння готовності як результату фахової підготовки, орієнтованого на формування полісуб'єктної професійно-особистісної позиції майбутніх учителів ПШ, що зумовлює достатній рівень їхньої психолого-педагогічної, методичної та технологічної

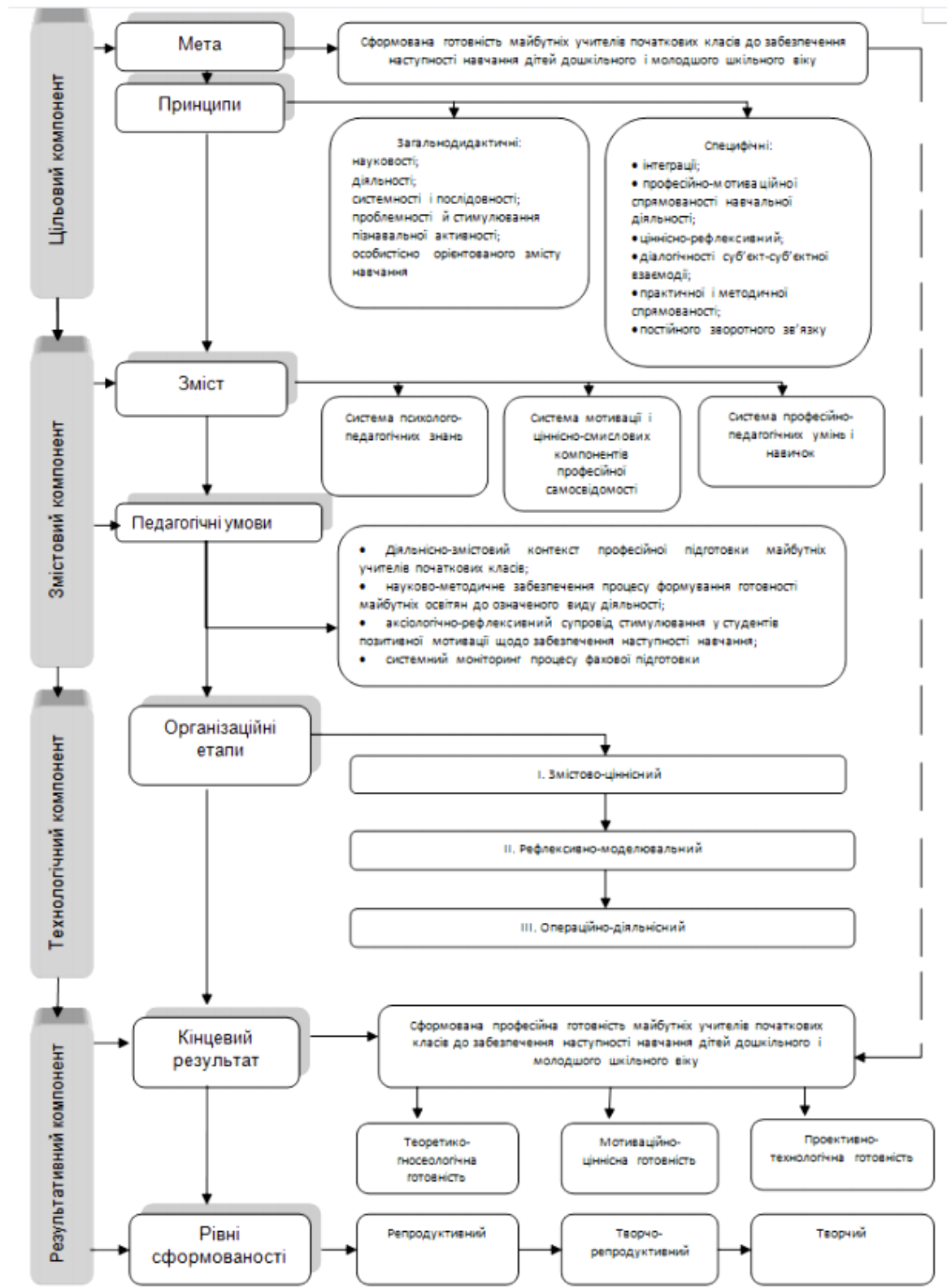

Рис. 2.4. Модель професійної підготовки майбутніх учителів ПШ до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (за Л. І. Коломієць)

готовності до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку з урахуванням актуальних вимог, нормативів і сучасних освітніх пріоритетів, забезпечує високий рівень професійної самоорганізації, самореалізації й педагогічної культури, стимулює до безперервного самовдосконалення та підвищення власного фахового рівня» (рис. 2.4) [205, с. 2-3].

У використанні нових ІТ у процесі підготовки майбутнього вчителя ПШ В. Ф. Решетняк відводить провідну роль педагогічній практиці, оскільки на його думку «педагогічна практика є однією з важливих складових процесу формування фахівця – вчителя ПШ і великою мірою ефективність педагогічної практики залежить від підготовки до неї, що вимагає: формування вмінь; проведення спостережень за уроком чи виховним заходом; правильного ведення щоденника спостережень; правильної фіксації етапів уроку чи заходу; часу на їх проведення; опрацювання структури уроку чи заходу; структури кожного його етапу; виділення форм, методів та засобів, відповідних меті і змісту; здатності до аналізу кожної складової педагогічного процесу.

На цьому етапі неоціненною є можливість перегляду записів конкретних уроків, аналіз методів, прийомів, змісту на кожному етапі з орієнтацією на контингент учнів, матеріально-технічну та навчально-методичну базу, яка дає можливість використовувати нові інформаційні технології. Отже, ідеальною є ситуація, за якої підготовка до кожного конкретного уроку охоплює не тільки теоретичну обробку його змісту, а й практичний перегляд уроку з конкретної теми, який проводить фахівець високого рівня.

Тому повна відеотека записів уроків є однією з важливих умов ефективної підготовки до педагогічної практики. Безпосередньо педагогічна практика як безвідривна, так і навчально-виховна та на робочому місці вчителя пов'язана з розв'язанням низки проблем [329, с. 26-27]:

1. Вивчення досвіду проведення уроку неможливе поза уроком. Але

часто ми не маємо приміщень, у які можна було б, крім учнів, посадити ще й академічну групу або навіть підгрупу.

2. Якщо це вдасться зробити, то: по-перше, відсутня можливість коментарів у процесі уроку; по-друге, присутність сторонньої особи на уроці відволікає увагу учнів, а тому вносить негатив у конкретний урок.

Спостереження за класом з іншої аудиторії через веб-камери в прямому часі:

- по-перше, знімає проблеми контингенту студентів, які можуть бути присутніми на уроці, оскільки це залежить тільки від розмірів навчальної аудиторії;
- по-друге, дає можливість керівникові коментувати хід уроку в прямому часі;
- по-третє, дає можливість не заважати вчителю і не відволікати увагу учнів.

Ще однією проблемою в організації педагогічної практики є оперативна присутність керівника практики і методиста на уроці. Під час безвідривної та навчально-виховної практики вони можуть бути присутні на обмеженій кількості конкретних уроків чи заходів. Під час практики на робочому місці вчителя, яка проводиться за місцем майбутньої роботи студента, ця присутність неможлива. І використання Інтернету та нових ІТ у цьому випадку є неоціненним, оскільки дає можливість викладачеві забезпечувати контроль і аналіз практики в прямому часі, консультуючи та керуючи навчальною діяльністю студента-практиканта» [329, с. 26-27].

Привертає увагу використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання в квазіпрофесійній діяльності майбутніх учителів ПШ. Науковці, відштовхуючись від розуміння динамічних вимог інформаційного суспільства до системи професійної підготовки вчителів ПШ, пропонують розв'язання проблем, які ними генеруються, виконувати через упровадження ІКТ у процес професійної підготовки у ВНЗ, зокрема, у квазіпрофесійну діяльність.

Опираючись на наукові роботи, дослідники квазіпрофесійною діяльністю студента називають діяльність, яка є навчальною за формою та професійною за змістом, тобто являє собою трансформацію змісту й форм навчальної діяльності у відповідні їм зміст і форми професійної діяльності [186; 104; 370]. Квазіпрофесійна діяльність є проміжною в процесі професійної підготовки, ціллю якої є практико-орієнтовне теоретичне навчання, що здійснюється через моделювання цілісних фрагментів педагогічної діяльності у формі ігрових та проектних методів. Прогнозуючи доцільність впровадження ІКТ у квазіпрофесійну підготовку, дослідники пропонують створення інформаційного середовища (ІС) зі змістовим наповненням [186]:

- технічне середовище (персональні комп'ютери студентів або комп'ютерний клас);
- програмне середовище (сукупність стандартних програм комп'ютерного користувача, Інтернет);
- предметне середовище (моделювання цілісних фрагментів педагогічної діяльності);
- методичне середовище (інструкції, алгоритми, методичні рекомендації взаємодії викладачів і студентів засобами ІКТ, порядок використання, оцінка ефективності тощо).

Пропонована авторами структура ІС комбінує одночасно означені підходи до визначення нами ІТ: з одного боку – це технічні засоби (технічне та програмне середовище) роботи з інформацією, з іншого – дидактичний процес, здійснюваний через застосування інформаційних методів (предметне та методичне забезпечення). Отже, невід'ємно пов'язані технічні засоби та дидактичний процес у системі створюють ІС професійної підготовки майбутніх учителів ПШ. Технічне забезпечення цього процесу є компетенцією роботи ІТ-фахівців та експлуатаційно-технічного супроводу, тоді як інформаційно-дидактичне забезпечення є складником роботи фахівця ВНЗ.

Використання інформаційних технологій при підготовці сучасного

вчителя ПШ у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка досліджує Р. В. Моцик, який зазначає: «На перший план виходить підготовка до самостійного отримання знань і оволодіння навичками використання конкретної програми. Сучасні програмні засоби мають потужні довідкові системи, де зібрана інформація про можливості даного засобу і про способи його використання. Таким чином, вміння здійснювати пошук інформації в довідкових системах можна вважати елементарними вміннями, без яких сучасний фахівець не зможе ефективно працювати з новими інформаційними технологіями. Забезпечення ефективної освіти впродовж життя неможливе без обміну інформацією між фахівцями. У педагогічній діяльності обмін ідеями, розробками, результатами власних методичних досліджень дозволяє вчителю підвищити свій професійний рівень, а також зменшити витрати часу на роботу, яка, можливо, раніше була виконана іншими. Такий обмін може відбуватися як у традиційній формі, так і в електронній. Електронна форма передачі інформації в цьому випадку буде мати ряд переваг. Матеріали будуть швидше передаватися, збільшиться коло фахівців, які можуть їх отримати, розшириться географія спілкування. Але це буде відбуватися тільки за умови володіння вчителем комунікаційними можливостями комп'ютерної техніки. Провідна роль при цьому буде приділятися умінню здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет та на електронних носіях інформації [296, с. 122].

Проте в роботі дослідника йдеться про підготовку вчителів ПШ до використання інформаційних технологій в процесі навчання інформаційно-технологічних дисциплін. Досвід, безумовно, є цінним для вирішення поставлених в роботі завдань, утім нас більше цікавить педагогічна підготовка за використання ІТ. Бачиться можливим отримання ефективних результатів за умови інтеграції ІТ та дисциплін педагогічного напрямку.

Авторські підходи до підготовки майбутнього вчителя ПШ до використання інтерактивних педагогічних технологій (ІПТ) Н. О. Павленко

(Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка) запропонувала у вигляді комплексу педагогічних умов підготовки майбутніх учителів ПШ до використання інтерактивних педагогічних технологій, що складається з компонентів, кожний з яких має інтерактивно-рефлексивне спрямування [286]:

- «спрямованість навчально-виховного процесу на формування готовності майбутнього вчителя ПШ до використання інтерактивних педагогічних технологій;
- стимулювання та мотивація навчальної активності студентів, спрямована на розвиток позитивної рефлексії щодо використання ПТ;
- доповнення і розширення змісту курсів психолого-педагогічних дисциплін щодо формування знань, умінь і навичок використання ПТ у початковій школі, реалізація спецкурсу «Інтерактивно-рефлексивний підхід у педагогічній діяльності вчителя ПШ»;
- забезпечення практико-орієнтованого підходу професійної підготовки майбутніх учителів до використання ПТ, який полягає у застосуванні педагогічних форм і методів інтерактивно-рефлексивного спрямування: ділових ігор, тренінгів, ситуативного моделювання, створення казково-пізнавальної реальності, педагогічного консультування, діалогів, полілогів, дискусій;
- поєднання контролю та самоконтролю за якістю вирішення поставлених завдань, а також оцінювання викладачем навчальних досягнень студентів і самооцінки ними власних результатів».

Визначним для нашого дослідження вважаємо також досвід закладів підвищення кваліфікації, які спрямовують свою діяльність на «пошук інноваційних підходів до розвитку фахівців, що суттєво прискорюють підготовку висококваліфікованих спеціалістів, полегшують засвоєння знань, роблять навчання інтерактивним, комунікативно-спрямованим, особистісно орієнтованим. Ця тенденція наразі виразно простежується у програмі та

тематичних планах курсів підвищення кваліфікації (КПК) вчителів ПШ Закарпатського ІППО. Прикладом цього є введення у 2012 р. у програму освітньої діяльності КПК спецкурсів, майстер-класів, семінарських занять, тренінгів, тематичних дискусій, лекцій за вибором слухачів тощо. Методична практика засвідчує, що не кожен учитель спроможний без необхідної підготовки сприйняти та усвідомити принципово важливі зміни, які відбуваються нині в науці і практиці. Формальне сприйняття ідей та інноваційних технологій не гарантує професійного розвитку особистості педагога та успішної педагогічної діяльності [196].

Як стверджує М. Ю. Кірик, «науковці, викладачі кафедр та методисти Закарпатського ІППО перебувають у постійному пошуку сучасних форм підвищення кваліфікації, які забезпечують якісну підготовку і зростання професійної майстерності педагога. Новизною у підвищенні кваліфікації вчителів ПШ є реалізація нових системно-інтегровальних підходів у навчанні педагогів методиці формування мовної і мовленнєвої грамотності учнів ПШ. Під час підвищення кваліфікації вчителів ПШ активно проводяться тематичні дискусії, конференції, майстер-класи з актуальних питань початкової освіти. Учителі презентують власні досягнення, досліджують питання, що виникають у них під час професійної діяльності. У закладах післядипломної педагогічної освіти їм на допомогу приходять досвідчені науковці, викладачі, методисти. Після колективних, групових та індивідуальних обговорень актуальних питань психології, дидактики та методики початкового навчання відбувається проектування як методів, прийомів навчання, так і змісту початкової освіти на основі оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій, дидактичних, методичних підходів. При цьому традиційні форми і методи навчання стають підґрунтям їх подальшого творчого переосмислення й оновлення» [196].

Одним із провідних аспектів підготовки інноваційного вчителя О. А. Комар (Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького).

виокремлює підготовку до запровадження інтерактивної технології. Побудова системи підготовки студентів – майбутніх учителів ПШ до застосування інтерактивної технології «потребувала визначення кількох послідовних етапів її реалізації, кожен з яких відрізняється за своєю метою і змістом [206, с. 22-23] (рис.2.5):

- орієнтувальний етап, метою якого було ознайомлення з педагогічною діяльністю вчителя, зокрема випускника ВНЗ, а також зі змістом та організацією підготовки до неї у навчальному закладі, формування у студентів первинного інтересу до інноваційної педагогічної діяльності, позитивної установки щодо необхідності спеціальної підготовки до неї;
- пробно-діагностичний етап, який передбачає перші спроби студентів організувати педагогічну діяльність, зокрема із застосуванням інтеракції, та набуття умінь діагностувати власний рівень розвитку педагогічних умінь;
- основний етап, упродовж якого студенти вивчають фахові методики початкового навчання, опановують систему психолого-педагогічних знань, на базі яких можна здійснювати подальший розвиток педагогічних навичок і вмінь, педагогічної спрямованості особистості;
- етап закріплення, коли студенти на основі певної системи психолого-педагогічних знань, теоретико-практичних уявлень про педагогічну діяльність у школах, апробуючи на практиці власні педагогічні вміння та навички, самостійно виконують роботу з навчання і виховання учнів;
- завершальний етап процесу підготовки майбутніх учителів ПШ до застосування інтерактивного навчання, метою якого є підвищення рівня готовності студентів до виконання реальної педагогічної діяльності у школі та в інших альтернативних навчальних закладах».

Здійснений теоретичний аналіз, а також вивчення стану професійної підготовки вчителів ПШ, свідчать, що підвищення якості їхньої педагогічної підготовки потребує пошуку шляхів та засобів посилення практико-орієнтованого характеру навчання у ВНЗ та розвитку їхніх творчих здібностей.

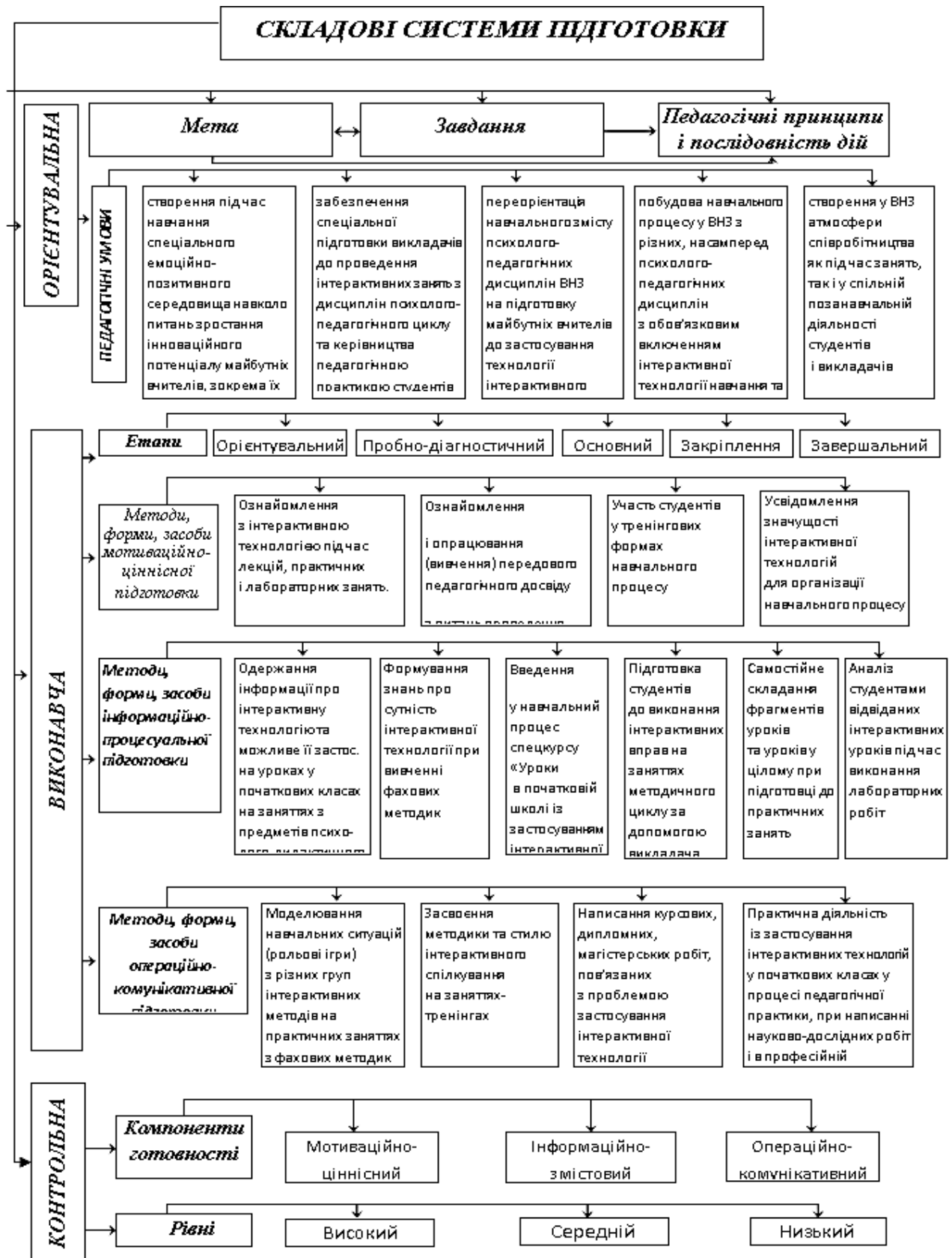

Рис. 2.5. Структурно-функціональна модель реалізації системи підготовки майбутніх учителів до застосування інтерактивної технології (за О. А. Комар)

«У сучасних умовах інформатизації ПШ України виникла потреба в перегляді існуючих та обґрунтуванні нових теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів, що неможливо без удосконалення навчального процесу вищих закладів освіти. Для розв'язання даної проблеми необхідно залучати студентів до широкого використання можливостей інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: навчання методам роботи з сучасними освітніми засобами, методиці педагогічного проектування при проведенні конкретного уроку, в організації позакласної діяльності молодших школярів тощо» [142, с. 63].

Результатом професійної підготовки майбутніх учителів ПШ має стати не тільки формування професійних компетентностей (знань, умінь, навичок), а і відповідний особистісний розвиток, уміння адаптуватися до нових динамічних умов майбутньої діяльності в школі, уміння орієнтуватися у виборі різноманітних традиційних та інноваційних методик і технологій навчання, що сприятимуть продуктивному рішенню професійних завдань та забезпечать конкурентоздатність як сучасного фахівця високого рівня.

«Стрімкі соціальні трансформації наприкінці XX – на початку XXI ст., які відбуваються в державах глобалізаційного світу та країнах Європейського Союзу, актуалізують нові вимоги до реформування педагогічної освіти, серед яких [198, с. 16] :

- підвищення якості професійної підготовки вчителя, його статусу та поліпшення умов праці;
- поширення руху за професіоналізацію викладацької діяльності, що тлумачиться науковцями як процес набуття всіх ознак професії, і поступ до вищого рівня її розвитку;
- організація численних національних наукових фондів і центрів, які мобілізують педагогічну спільноту на наукові досягнення в галузі освіти, розробку нових концепцій, навчальних програм, експертизу інновацій тощо;
- співіснування в одному освітньому просторі різних парадигм навчання з

метою підвищення якості, ефективності та привабливості педагогічної освіти».

Водночас, розгляд навчальних планів і програм дидактичних та навчально-методичних матеріалів педагогічних дисциплін ВНЗ (додаток А), рекомендованої навчально-методичної літератури показує, що вони, найчастіше, передбачають надання знань теоретичного характеру з перспективою їх відтворення на репродуктивному рівні.

За нашими спостереженнями недостатньо навчальних ресурсів (підручників, посібників тощо), які містять завдання та вправи творчого, креативного дослідницького характеру та практико-орієнтованих задач.

Окрім того, студенти більше орієнтуються на теоретичні підходи у навчанні і не відчують, по-перше, потреби до інноваційних технологій, які спроможні більш щільно наблизити їх до умов майбутньої професійної діяльності та, по-друге, необхідності прояву професійно важливих якостей, в тому числі конкурентоздатності.

У свою чергу, тенденції розвитку інформаційного суспільства призводять до пошуку шляхів формування конкурентоздатності вчителів, які будуть спроможні працювати на сучасному, вимогливому до їхніх якостей, ринку освіти.

За роки свого існування початкова школа в Україні набула величезного досвіду в розвитку педагогічної науки, пошуку та використанні напрямів підвищення професійної майстерності, невинному зростанні професіоналізму. Цей процес зумовлюється реформуванням в системі освіти, розвитком науки, змінами парадигм та концепцій ПШ, появою інноваційних форм, методів та засобів навчання та викладання.

Науковці та практики мають ставити за мету пошук шляхів зацікавлення та мотивації вчителів ПШ до використання цього досвіду та його збагачення, пошук чинників впливу на формування потреби та навичок його вивчення та впровадження у власну професійну діяльність.

Зазначене найбільшою мірою має знаходити свій початок у процесі

навчання у ВНЗ.

Вказане підсилюється основними позитивними кроками і тенденціями, спрямованими на впровадження ІКТ в систему вищої освіти України. За результатами аналітичного огляду Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті «За останні десять років зроблено немало позитивних кроків щодо впровадження та ефективного використання у вищій освіті нових освітніх технологій, що спираються на ІКТ. В першу чергу, це стосується нормативно-правового забезпечення даного напрямку.

Так, за останні роки було прийнято 4 Укази, 14 Законів України, 2 Постанови Верховної Ради України, 16 Постанов Кабінету Міністрів України, 12 Наказів Міністерства освіти і науки України, які в тій чи іншій мірі регламентують розвиток ІКТ у вищій освіті. Значна роль у впровадженні ІКТ в освітню сферу відводиться Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 13.09.2001 р. № 74/98-ВР, в рамках якого було реалізовано декілька проектів інформатизації навчальних закладів. Важливе значення у виборі напрямів і завдань розвитку електронного (дистанційного) навчання в Україні мала Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2003 року № 1494.

На сучасному етапі найбільший вплив на розвиток ІКТ у вищій освіті мають:

- Закон України «Про основні положення розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 р № 537-V;
- Розпорядження Кабінету Міністрів від 15 серпня 2008 року № 653-р «Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про основні положення розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 р., «які містять положення про ефективне впровадженні ІКТ в сфері освіти, в тому числі – вищої;
- Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і

науці» на 2006-2010 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 року № 1153, безпосередньо визначальний план дій з розвитку ІКТ для освітньої галузі, в тому числі, для вищої освіти.

Для реалізації програм, націлених на широкомасштабне та ефективне впровадження ІКТ в систему вищої освіти, було здійснено ряд організаційних заходів як з боку державних органів влади, так і освітньо-наукового співтовариства:

- при Верховній Раді України створено і функціонує Консультативна рада з питань інформатизації;
- при Кабінеті Міністрів України створено Міжгалузеву раду з питань розвитку інформаційного суспільства, Постанова КМУ від 14.03.2009 р. № 4;
- при Міністерстві освіти і науки України створені:
 - Український інститут інформаційних технологій в освіті, УІІТО (на базі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», НТУУ «КПІ»);
 - Координаційна рада з питань дистанційного навчання;
 - Науково-технічна рада Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки.

У 80% ВНЗ створено спеціалізовані підрозділи, що забезпечують впровадження ІКТ та технологій дистанційного навчання; в 70% вищих навчальних закладів призначено осіб (на рівні проректора), що відповідають за впровадження та використання ІКТ.

Створена і функціонує Українська науково-освітня мережа УРАН, що забезпечує установи, організації та фізичних осіб інформаційними послугами в галузі освіти і науки; здійснений доступ через мережу УРАН до Європейської науково-дослідницької мережі GEANT. До мережі УРАН підключено 100 вищих навчальних закладів, наукових установ та організацій.

Досягнуто відчутний прогрес в комп'ютеризації ВНЗ: на 1000 студентів в середньому припадає 92 комп'ютера; забезпечений доступ студентів до

комунікаційних мереж: локальних – 836 ВНЗ (95% від загальної кількості вузів); Української науково-освітньої мережі УРАН – 86 ВНЗ (10%); глобальної мережі Інтернет – 100% ВНЗ.

Створено чималу кількість різноманітних електронних інформаційних освітніх ресурсів навчального призначення:

- електронних підручників ~ 17000,
- електронних лабораторних робіт ~ 7000,
- повних електронних тестів з дисциплін ~ 9000;
- курсів електронного (дистанційного) навчання ~ 4500».

Створена, функціонує і розвивається автоматизована інформаційно-виробнича система «Освіта» Міністерства освіти і науки України, яка забезпечує збір інформації в галузі освіти, здійснює інформаційно-аналітичні функції, забезпечує облік і контроль документів державного зразка про освіту на всіх освітніх рівнях» [317, с. 132-133].

Отже, зміни у професійній підготовці вчителя, його функціях наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. тісно пов'язані з реаліями нашого часу, інформатизацією ВНЗ, соціальним замовленням інформаційного суспільства, які за нових умов формуються світовим і європейським освітнім простором та активно впливають на розвиток вітчизняних традиційних та формування інноваційних педагогічних технологій.

Враховуючи те, що сутність педагогічної діяльності вимагає постійного руху, неперервних творчих та креативних пошуків, підсилюється значимість самоосвіти вчителів як важливого чиннику впливу на динамічне прогресивне зростання їхніх професійних якостей. Щонайбільше потреба в зазначеному активізується в теперішній час, коли спостерігається безпрецедентне прискорення прогресу у всіх галузях діяльності людини, що генерує зменшення та знецінення професійних знань і умінь.

Відзначаючи зростання інноваційності у теоретичних методичних рішеннях ВНЗ – орієнтація на особистісну спрямованість, укріплення суб'єкт-

суб'єктних відносин у навчанні та вихованні, варіативність систем навчання, можна стверджувати, що нині відкриваються широкі можливості для впровадження сучасних технологій, зокрема, відповідно до окреслених положень у Розділі 1, – побудови ІТ ПОС.

Така система може слугувати важливим сучасним динамічним ресурсом підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ, що за своєю сутністю стане потужним механізмом модернізації системи навчання у ВНЗ України з орієнтацією на потреби та умови ПШ.

На підставі означеного вище можна стверджувати, що стратегічні освітні орієнтири ПШ, які спрямовані на багатопредметність і варіативність організації навчально-виховного процесу, у педагогічній підготовці майбутніх учителів ПШ у ВНЗ реалізуються недостатньо.

Високий рівень педагогічної підготовки вчителя ПШ, з одного боку, набувається самим учителем у процесі практичної професійної діяльності, а з іншого – має бути результатом професійної підготовки у ВНЗ.

Виявлення чинників трансформацій на кожному етапі історичного розвитку педагогічної підготовки вчителів ПШ дає підстави для обґрунтування їхньої педагогічної компетентності як важливої складової загальної професійної компетентності.

У подальшому просуванні нашого дослідження ми вважаємо за важливе чинити опір на положенні про те, що «однією із найважливіших соціальних і культурних задач, які стоять перед країнами світу, є інтеграція систем освіти до Європейського та світового освітнього простору. Тенденція інтеграції потребує від кожної країни-учасниці розвитку системи неперервної освіти, створення широкої мережі різноманітних напрямів навчання, доступних різним соціокультурним, професійним і віковим групам населення. Саме від спрямування і ефективності цієї системи, в більшості, залежать перспективи розвитку людства» [257, с. 1].

Інтеграція українського суспільства до світового простору, створення та

укріплення взаємозв'язків педагогічних та наукових спільнот різних держав закономірно актуалізують потребу у дослідженні та вивченні принципів, тенденцій, стану і перспектив розвитку педагогічної освіти різних країн з метою визначення найбільш ефективних напрямів розвитку педагогіки молодшої школи України із можливістю використання та адаптації до умов нашої країни аналізу їхнього позитивного досвіду.

Проведені розвідки реалізації, розвитку та підтримки процесу педагогічної підготовки учителів ПШ у ВНЗ України свідчить про те, що виокремлюється необхідність пошуку інноваційних підходів його організації та підтримки з метою:

- формування здатностей студентів самостійного визначення та вирішення педагогічних проблем;
- моделювання розвивально-творчих ситуацій, визначення індивідуальних траєкторій розвитку учнів – відповідно до їхніх особистісних якостей;
- пошук інноваційних шляхів переходу від шаблонів і традицій в організації навчально-виховної роботи;
- розроблення механізмів професійного самовдосконалення тощо.

Глибокий аналіз наукових робіт у площині проблеми дослідження вказує на те, що апріорі в останні часи впроваджуються різноманітні форми педагогічної самоосвіти: самостійна дослідницька робота з певної тематики за спеціальністю під керівництвом викладачів вузів, досвідчених вчителів внутрішньошкільних та міжшкільних методичних об'єднань або наставників. Використовуються на сьогодні й традиційні шляхи: самостійне вивчення досягнень педагогічної науки та передового педагогічного досвіду, на відкритих уроках і заходах досвідчених вчителів, творче навчання в школі молодого вчителя. Активно пропагується участь учителів на методичних і практичних семінарах, конференціях, педагогічних читаннях та в інших формах обміну досвідом.

Проте розгляд педагогічного досвіду, практик педагогічної підготовки

вчителів ПШ, організації їхньої самоосвіти та авторський досвід показує, що означені тут та вище форми навчання, підтримки та підчищення професійного педагогічного рівня сучасних, конкурентоздатних учителів стає більш ефективним та результативним за умови доцільного та програмно продуманого використання можливостей ІКТ.

2.3 . Зарубіжний досвід педагогічної підготовки вчителів початкової школи

2.3.1. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи у Сполучених Штатах Америки

Педагогічна підготовка вчителів ПШ у США має орієнтацію на те, що один учитель викладає всі предмети в початковій школі. Тільки уроки з образотворчого мистецтва, музики і фізкультури, які відбуваються один або два рази на тиждень, проводять вчителі відповідного фаху. Вчитель ПШ навчає академічним предметам, як правило, арифметиці (в деяких випадках – початковій алгебрі), читанню та письму, де акцент здійснюється на отриманні знань з орфографії і формування та підвищення словникового запасу.

Згідно з результатами досліджень Бюро трудової статистики США, більше ніж 1,6 млн. учителів працюють в дитячих садочках та початкових школах в Сполучених Штатах, і ця цифра збільшуватиметься приблизно на 17% щорічно з 2012 до 2020 рік [427].

За даними ЮНЕСКО (1971-2012 рр.) щодо співвідношення між учителем та учнями у початковій школі: середнє значення для США упродовж цього періоду було 97,94 учнів на одного вчителя з мінімумом 87,58 учнів на одного вчителя в 1972 р. і не більше 104,2 учнів на одного вчителя в 1990 р.

На рисунку 2.6 відтворено завантаженість учителів США – кількість учнів початкових шкіл, поділена на кількість учителів ПШ. Звісно, ефективність навчального процесу є більш високою, коли кількість учнів на

одного вчителя є меншою [449].

З рисунку спостерігається, що вчителі ПШ в США, як і в Україні, мають досить високий рівень професійного навантаження. Американські вчителі в початковій школі спрямовують свою діяльність на навчання за допомогою праці і повсякденних (побутових) дій і вивчення та аналізу їх наслідків, у навчальний процес ПШ активно впроваджується використання художніх проєктів, екскурсій та інших ігрових форм навчання, тобто навчання через розвагу.

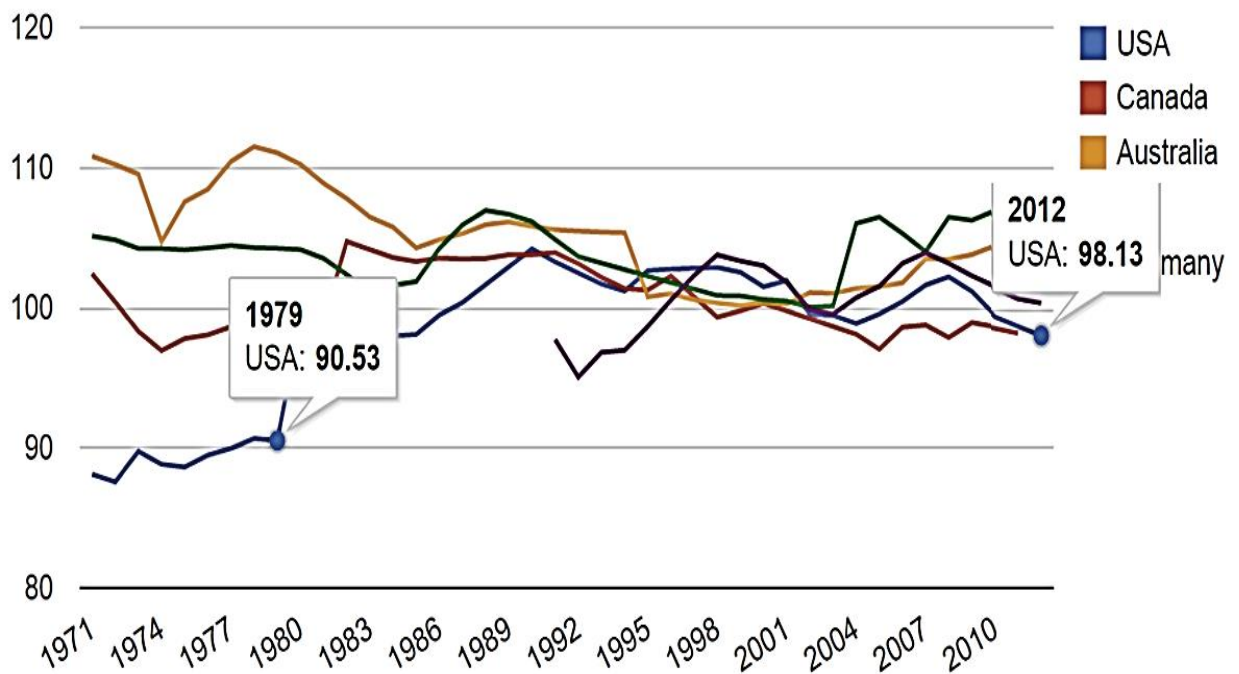

Рис. 2.6. Рівень професійного навантаження учителів ПШ у США

Вивчення системи професійної підготовки майбутнього вчителя у США показує, що вона є багаторівневою, та передбачає навчання за схемою бакалавр-магістр. «Вища освіта в Сполучених Штатах Америки має багатоступеневу структуру. Після закінчення дворічного коледжу випускник отримує ступінь Associate Degree, який є нижчим щаблем в американському таблиці про ранги вищої освіти. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту, 1 ступеня – Undergraduate Study з присвоєнням ступеня

бакалавра. Університети в Сполучених Штатах дають можливість продовжити освіту на II ступені і отримати ступінь магістра» [109].

Перший і другий роки підготовки бакалаврів відводяться отриманню базових знань, третій і четвертий присвячені інтенсивному вивченню спеціальних дисциплін. Навчальні плани американських ВНЗ відрізняє можливість максимально широко комбінувати дисципліни за вибором.

Найпопулярніші вищі педагогічні школи (університети, коледжі) США, як правило, наводяться на сайті Education Portal [438]. Кожен претендент на навчання може зареєструватись та ознайомитись із вимогами до його підготовки та програмою навчання.

1. Університет Гранд-Каньйон

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи:

Магістр:

- педагогіки у сфері дошкільної освіти;
- педагогіки у сфері початкової освіти;
- педагогіки у сфері планування навчальної програми – читання (середня освіта);
- мистецтв у сфері виразного читання у початковій школі.

Бакалавр у сфері:

- початкової освіти – англійська мова;
- початкової освіти – математика;
- дошкільної освіти;
- початкової освіти і спеціальної освіти.

2. Університет Каплан

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED

Програма школи:

Магістр наук у галузі:

- освіти (для практики вчителів К-12 класів);
- викладання (для вчителів-початківців 5-12 класів);
- освіти – навчальні технології (К-12);
- вищої освіти – викладання та навчання у коледжах.

Бакалавр:

- у сфері дошкільного розвитку.

3. Західний губернаторський університет

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- мінімальний вік – 16 років і диплом про вищу освіту або сертифікат GED.

Програма школи:

Магістр:

- мистецтв у сфері викладання (К-8).

Без ступеня:

- програма для підготовки вчителів після закінчення бакалаврату – суспільствознавство (5-12);
- програма для підготовки вчителів після закінчення бакалаврату (К-8).

4. Університет Фенікса

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи:

Доктор:

- фахівець у галузі освіти;
- доктор освіти у галузі навчального лідерства.

Магістр мистецтв у сфері освіти:

- початкова педагогічна освіта;

- вчитель з освітою середнього рівня ерудованості.

Бакалавр у галузі освіти:

- початкова освіта;
- початкової освіти – математика;
- початкової освіти – суспільствознавство;
- початкової освіти – англійська мова;
- початкової освіти – наука;
- бакалавр наук у сфері освіти/дошкільної освіти.

Асоціація:

- мистецтва педагогіки.

Без ступеня:

- продовження педагогічної освіти.

5. Університет Деврі

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- випускник вищої школи або сертифікат GED;
- кваліфікація та релевантність нижче вказаних програм будуть змінюватися залежно від типу програми та статті.

Програма школи:

Магістр у галузі:

- освіти;
- навчальних технологій.

Без ступеня:

- сертифікат випускника – технології навчання лідерства;
- сертифікат випускника – навчальні технології.

6. Університет Капелла

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- заповнення он-лайн заяви і копії документів про отримані найвищі ступені освіти.

Програма школи:

Доктор:

- філософії у сфері освіти (групи K-12);
- освіти у сфері читання та літератури;
- освіти у сфері планування навчальної програми.
- Магістр наук у сфері:
- освіти (групи K-12);
- дошкільної освіти.

7. Південний Нью-Хемпширський університет

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- Випускник вищої школи або сертифікат GED.

Програма школи:

Магістр освіти у сфері:

- дошкільної освіти;
- початкової освіти;
- планування навчальної програми – читання (середня освіта);
- виразного читання у початковій школі.

Бакалавр у сфері:

- початкової освіти – англійська мова;
- початкової освіти – математика;
- дошкільної освіти;
- початкової та спеціальної освіти.

8. Північно-центральний університет

Мінімальні кваліфікаційні вимоги до вступників:

- на магістратуру повинні мати ступінь бакалавра;
- на докторантуру повинні мати ступінь магістра.

Програма школи:

Доктор:

- філософії у галузі освіти – дошкільна освіта;
- освіти у сфері планування навчальної програми та викладання;
- філософії у сфері освіти – планування навчальної програми та викладання;
- освіти у сфері дошкільної освіти;
- освіти у сфері загальної освіти.

Магістр:

- у сфері освіти – планування навчальної програми та викладання;
- у сфері освіти – загальна освіта;
- освіти у сфері лідерства у групах K-12;
- у сфері освіти – дошкільна освіта.
- Без ступеня:
- фахівець у сфері дошкільної освіти;
- фахівець у сфері планування навчальної програми та викладання.

9. Канзаський університет

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- Вступники на магістратуру Канзаського університету повинні мати ступінь бакалавра.

Програма школи:

Магістр:

- планування навчальної програми та викладання.

10. Колорадський штатний університет

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- Абітурієнти повинні бути випускниками вищої школи або мати сертифікат GED і закінчити якийсь коледж. Вступники на магістратуру повинні мати ступінь бакалавра або вищий.

Програма школи:

Магістр:

- Магістр освіти у сфері викладання та навчання.

11. Інтернаціональний університет Джонса

Мінімальні кваліфікаційні вимоги:

- Випускник вищої школи або наявний сертифікат GED.

Програма школи:

Магістр освіти у сфері:

- планування навчальної програми, навчання та оцінювання для ПШ – видача дозволу вчителювання;
- планування навчальної програми, навчання та оцінок для ПШ;
- планування навчальної програми, навчання та оцінок для середньої школи.

Навчаючись 4 - 5 років, найбільший відсоток випускників університетів цієї країни отримують звання магістра гуманітарних наук в освіті або магістра точних наук в освіті. Водночас, професійна підготовка майбутніх вчителів відбувається за паралельною, послідовною та альтернативною моделями.

Так, зокрема, модель навчання, яку можна назвати традиційною, забезпечується педагогічними коледжами та, зазвичай, передбачає чотири роки повного навчання вчителів та надає можливість отримання першого ступеня – бакалавра освіти. Однак в останні роки в США спостерігається різке скорочення кількості педагогічних коледжів.

Розгляд професійно-педагогічної підготовки вчителів за паралельною моделлю показує, що вона розпочинається з першого року навчання і здійснюється паралельно із загальною і спеціальною освітою. Навчальна програма, яка відповідає паралельній моделі підготовки майбутнього вчителя, включає чотири основні розділи:

- загальноосвітні курси, обов'язкові для всіх студентів (базові) (на їх вивчення відводиться, в середньому, 23% навчального часу);
- курс, який включає цикл психолого-педагогічних дисциплін, що передбачає в різних комбінаціях вивчення загальних основ педагогіки,

психології, шкільної гігієни та історії педагогіки, вивчення яких доповнюється різними видами педагогічної практики (на його вивчення відводиться, в середньому, 25% навчального часу);

– курси, призначені для особистого навчання студента, які можуть бути обрані ним зі звичайного циклу шкільних предметів (як правило, один-два предметних курси) – їх студент вивчає поглиблено (на їх вивчення відводиться, в середньому, 30% навчального часу);

– курси професійного спрямування – «професійні» курси (на їх вивчення відводиться, в середньому, 10-12% навчального часу).

Майбутні вчителі також можуть проходити тьюторські заняття (дискусії, обговорення тощо), на їх вивчення відводиться, в середньому, 10-11% навчального часу.

Розгляд послідовної моделі навчання майбутніх учителів показує, що:

По-перше, навчання забезпечується в технічних педагогічних коледжах, художніх педагогічних коледжах та педагогічних відділеннях університетів.

По-друге, воно передбачає три-чотири роки предметного навчання по предмету чи предметам спеціалізації майбутнього вчителя.

По-третє, по закінченні навчання майбутній учитель отримує перший ступінь і можливість подальшого річного професійно-педагогічного навчання, яке дозволить отримати другий ступінь – сертифікат про закінчення курсу з освіти після університету.

Окрім того, в США існує альтернативна модель, яка передбачає здійснення підготовки вчителів за схемами:

- контрактного навчання вчителів;
- ліцензійного навчання вчителів;
- спеціального навчання вчителів, які пройшли педагогічну підготовку в країнах, що не входять до Європейського Співтовариства;
- шкільні центри з початкової педагогічної підготовки вчителів (відкриті відповідно до Закону Освіти 1994 р.).

Проте за різноманіття моделей і схем підготовки майбутніх учителів у США, однією з основних проблем виявлено проблему розробки навчальних планів професійної підготовки вчителя. З'ясовано, що раніше, в основному, переважав технократичний предметно-орієнтований підхід навчання, який ґрунтувався на гіпотезі, яка полягала в тому, що для зростання майбутнього фахівця достатньо успішно пройти навчання певних курсів загальноосвітніх, спеціальних, професійних дисциплін та виробничу практику.

Нині у професійній підготовці вчителів багато уваги приділяється спеціальній підготовці, проте на психолого-педагогічні дисципліни, на педагогічну практику часу приділяється значно більше. «Методика викладання в США істотно відрізняється опорою на самостійну роботу студента. Самостійна робота здійснюється за допомогою спілкування з викладачем через сайт університету. Одразу після вступу до ВНЗ, кожен студент отримує ім'я і пароль і веде переписку з лектором (його називають інструктором). До сукупності навчально-методичних впливів входять» [109]:

- надання студентам доступу до програми навчання, критеріїв оцінювання, необхідної літератури для читання;
- щотижневе надсилання питань і проблемних ситуацій і отримання на них письмових відповідей студентів;
- надання теми дискусії, в якій беруть участь 3-4 студента, обмінюючись висловлюваннями.

Таким чином, спілкування викладачів ВНЗ зі студентом відбувається більше за заочною формою, ніж очною – завдяки використанню можливостей ІКТ. Чинником мотивації до навчання для неуспішних студентів слугує неможливість перездати іспитів та необхідність, у разі невдалого складання, повторного платного прослуховування курсу.

Практична підготовка майбутніх учителів реалізується в інтеграції з теоретичною, яка досягається через: спільне розроблювання навчальних програм: університет, студенти та представники соціальних агентств;

підготовку керівників практики на базі університету; проведення практикумів; комплексного підсумкового оцінювання отриманих теоретичних знань і практичних знань та умінь студентів [109].

Традиційно, найбільш відповідальним етапом в США у процесі професійної педагогічної підготовки є етап становлення молодого вчителя, який вважається початком педагогічної діяльності. З'ясовано, що в системі педагогічної освіти на підтримку молодих вчителів розробляються спеціальні програми, які мають назву «Учитель першого року» і «Mentoring» (Менторинг). Зазначений етап вважається етапом наставництва у підготовці вчителя, який може тривати від одного до трьох років і є надзвичайно важливим і може свідчити про значну увагу країни до професійної адаптації молодого вчителя.

Фундаментальним складником у програмах наставництва можна вважати їх цілі, спрямовані на: формування індивідуального професійного стилю, активності і самостійності за умови пошуку, відбору та вдосконалення методів викладання; складання навчальних матеріалів для учнів; надання допомоги в оцінюванні особистої діяльності.

Особливість організації педагогічного стажування в США полягає в тому, що цей процес триває три роки і молодий учитель після проходження курсів підвищення кваліфікації (до кінця п'ятого року) може претендувати на переатестацію з метою підвищення свого професійного статусу та підвищення заробітної плати [425].

Майбутні вчителі ПШ для отримання допуску до педагогічної діяльності в початковій школі повинні пройти програму навчання бакалавра в галузі освіти.

Узагальнити досвід педагогічної підготовки вчителів ПШ можна інформацією щодо конкретизації попередніх основних освітніх вимог для фахівців цієї категорії. Вони, як правило, викладаються на сайтах педагогічних навчальних закладів та на освітньому порталі Elementary School Teacher

Education Requirements [427], де зазначається: «Для того, щоб навчати дітей у початковій школі, перспективні вчителі повинні пройти програму ступеня бакалавра в галузі освіти. Більшість коледжів та університетів пропонують програми, які, як правило, включають в себе курси із загальних навчальних предметів та можливості для студентів, щоб отримати контрольований досвід під ліцензованим викладачем. Ті, хто планує викладати в державних початкових школах, повинні пройти відповідне ліцензування або сертифікації учителя».

Детальний аналіз навчальних програм провідних університетів США підтверджує, що підготовка вчителів ПШ, як правило, спрямована на навчання всіх предметів для ПШ. Окрім того, вони можуть бути зобов'язані пройти великі курси з широкого кола питань, таких, як дитяча література, словесність і елементарна математика. Також програми можуть вимагати від студентів пройти додаткові заняття з мистецтва та музики.

Для того, щоб бути прийнятим на навчання в якості мажор (*англ.*: major), студенти повинні прийняти передумови відповідної програми. Наприклад, деякі програми можуть вимагати від студентів проходження повного курсу занять з розвитку потенціалу людини та освіти дітей. Теми курсу можуть варіюватися від дитячої психології до зміцнення відносин. Американським студентам також може знадобитися проходження лабораторних курсів, на яких вони аналізують різні методи навчання та побудови відносин. В деяких навчальних закладах, перш ніж вступити в програму підготовки вчителів, майбутні учителі проходять співбесіду.

Після того, як студента прийнято на елементарний ступінь навчальної програми, він починає вивчати вищі курси навчального плану з математики, природничих та суспільних наук. Такі курси спрямовані на більш глибоке викладання понять в алгебрі, біології та історії. Крім того, для майбутнього учителя ПШ необхідними є проходження професійних курсів з управління класом і методів навчання — вони здійснюють підготовку до уміння

мотивувати учнів школи до навчання та реалізувати інтерактивний навчальний план.

Навчальні програми також передбачають підготовку випускників педагогічних університетів до оцінювання успішності учнів і використання технології у навчальному процесі. Такі програми можуть запропонувати інноваційні ідеї щодо використання таких інструментів, як ІКТ для проведення зустрічей з батьками та для формування в учнів основних академічних навичок.

Слід зазначити, що в університетах США в рамках навчальної програми, як правило, студенти проходять стажування, спрямоване на отримання педагогічного практичного досвіду: досвіду роботи з уроків планування та управління класом. «Учителі ПШ повинні уміти побудувати особливий зв'язок зі своїми учнями, брати участь в їхньому житті та спостерігати як вони виглядають, як вони ростуть і вчаться впродовж усього року.

З маленькими дітьми вчитель повинен бути постійно мобільним, динамічним, вміти гратися і сміятися з ними – такі підходи в роботі потребують безмежної енергії. Такі педагоги повинні бути добре обізнані про безліч засобів, які можна використати в побудові уроків з усіх предметів для навчання своїх учнів основам читання, письма та математики. В їхній діяльності також часто стає необхідним підтримувати зв'язок та працювати особисто із кожним учнем, для того, щоб оцінити власні здібності й подолати будь-які недоліки в педагогічній діяльності. Багато вчителів початкових шкіл застосовують ігрові методи, використовуючи реквізит, ігри та пісні, щоб активізувати пізнавальну діяльність своїх учнів. У цьому і полягає їхня робота – створити навчальне, комфортне для дітей, середовище, в якому важливою складовою є взаємодія з батьками учнів» [426].

Бюро статистики праці (Bureau of Labor Statistics (BLS)) США заявило, що передбачає зростання кількості робочих місць у початковій школі на 12% в період 2012-2022 рр. Важливим чинником у соціальні площині

життєдіяльності учителя є заробітна плата, яка станом на травень 2013 р. становила \$ 56,320 на рік.

Академічні вимоги для вчителів ПШ можуть варіюватися залежно від стану і типу навчального закладу. Проте всі штати вимагають від учителів державних шкіл отримання ліцензії, і більшість з них – принаймні ступінь бакалавра. Національна рада з акредитації педагогічної освіти (National Council for Accreditation of Teacher Education) та Акредитаційна рада педагогічної освіти (Teacher Education Accreditation Council) надають акредитації освітніх програм для студентів, які хочуть стати вчителями.

Більшість навчальних програм на ступінь бакалавра передбачають навчання впродовж чотирьох років та обов'язкову участь у навчальних стажуваннях. Загальні курси в програмах цього ступеня навчання можуть включати вивчення елементарної математики; початкової науки; елементарних соціальних досліджень; дитячої літератури; принципів навчання; педагогічної психології; встановлення взаємовідносин в класі; оцінювання учнів.

Крім того, деякі штати мають програми, за якими університети-партнери та початкові школи відомі як професійні школи розвитку. Такі однорічні програми направляють в школу молодих випускників, які під керівництвом досвідчених викладачів отримують можливість практикувати навчальні знання та закріплювати навички, сформовані в їх програмах бакалаврату.

Отже, незалежно від того, що вимоги до вчителів ПШ можуть відрізнятися в різних штатах, як правило, для всіх претендентів є необхідним завершення навчання за програмою бакалавра, контрольований педагогічний досвід та оцінки іспиту. Також обов'язковою частиною процесу оновлення ліцензії є неперервна освіта – навчання на відповідних курсах тощо.

Для вчителів ПШ держава не вимагає професійної сертифікації – Національна рада з професійних стандартів викладання (NBPTS) пропонує добровільну національну сертифікацію в різних категоріях, таких як

англійська, музика і математика. Для проходження сертифікації, кандидати повинні мати ступінь бакалавра, три роки досвіду викладання і видачі дозволів, потім вони повинні пройти випробування щодо оцінювання їхніх професійних якостей та представити портфоліо, які демонструють їхні педагогічні здібності. Сертифікація дійсна протягом десяти років і може бути продовжена шляхом дотримання чинних вимог до освіти.

Важливим аспектом у підготовці вчителів ПШ, є те, що в США є широко доступним отримання педагогічної освіти через дистанційне навчання. Багато педагогічних коледжів та університетів пропонують on-line програми навчання, призначені для підготовки студентів для навчання молодшої школи [429].

Сучасність вказує на необхідність досягнення постійної динамічної відповідності педагогічної підготовки вчителів ПШ розвитку та досвіду кожного учня. Проблема покращення навчання учнів ПШ в США завжди є предметом постійних дискусій дослідників. Проте за останнє десятиліття було досягнуто консенсусу серед експертів в галузі початкової освіти, більшість з яких підтримують ідею «розроблення відповідних правил». Національна асоціація освіти дітей молодшого віку (The National Association for the Education of Young Children) (NAEYC), зокрема, боролася за втілення цієї ідеї через свої політичні заяви і публікації. «Враховуючи складний характер доктрини підготовки в молодшій школі, не дивно, що експерти підкреслюють необхідність поліпшення підготовки вчителів» [444].

Зазначене може слугувати підтвердженням того, що програма підготовки майбутніх учителів ПШ апіорі передбачає його готовність до використання ІКТ у навчанні. Адже освітні програми в електронному форматі on-line можна знайти у багатьох державних і приватних педагогічних навчальних закладах, які є доступними для майбутніх учителів ПШ. Деякі навчальні заклади (університети, коледжі) пропонують гібридну програму підготовки, яка поєднує курси дистанційного та очного навчання.

2.3.2. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в Японії

У Японії відзначається посилена увага на неперервний розвиток системи освіти та динамічне збільшення кількості осіб, які закінчують середні та вищі навчальні заклади. «Особливо сильно ця тенденція проявилася в повоєнні роки. Так, якщо в 1935 р. середню і вищу освіту мали лише 10% населення, то в 1950 р. – 17%, в 1960 р. – 29%, до кінця 60-х років – 40% (проти 50% в США) і в 70-х роках близько 50%. В середині 60-х років в країні був прийнятий закон про зайнятість, в якому велику увагу приділяється підготовці кадрів, що, природно, пов'язується з вимогами науково-технічного прогресу до якості робочої сили [396].

Японська культура розглядає школу як духовне співтовариство і фундаментальне підґрунтя для становлення особистості: вчителі несуть найбільшу відповідальність за моральне виховання і розвиток кожного і для прищеплення основних японських цінностей, поглядів та навичок учнів на всіх рівнях навчання.

Концепція розвитку та удосконалення педагогічної освіти, яку було розроблено Національною радою з питань реформи освіти, в своїй основі ґрунтується на розкритті сутності поняття «якість учителя», складниками якого є: покликання до педагогічної професії; любов до дітей; багатостороння та ґрунтовна загальнонаукова підготовка; компетентність у практичній діяльності в школі.

У Японії працюють 499 університетів, з них 303 – без аспірантури. Підготовкою майбутніх учителів займаються відповідні факультети університетів, педагогічні університети та дворічні спеціальні відділення молодших коледжів, навчальні програми яких включають педагогічний і спеціальний цикли. Педагогічний курс включає такі дисципліни і види діяльності:

- основи педагогіки (психологія навчання і розвитку, управління освітою,

методи і технічні засоби навчання);

- зміст і методика навчання (вивчаються предмети з програм тих ступенів школи, в яких працюватиме майбутній учитель);
- проблеми морального виховання;
- курси за інтересами, що виходять за межі обов'язкової програми педагогічної освіти (філософія виховання, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, соціальна педагогіка, школознавство тощо);
- питання управління школою і професійної орієнтації;
- педагогічна практика (від двох до шести тижнів) у базових школах при ВНЗ.

Не відрізняються методи і форми організації навчального процесу від тих, які є традиційними в Україні: лекції, семінари, практичні заняття. Проте вчителі за підготовкою розподіляються на три основні категорії: дворічна; чотирирічна; додаткова освіта після закінчення чотирирічного університетського курсу.

Встановлено, що залежно від стажу, рівня диплому і суми кредитів, вказаних у дипломі, вчителі отримують право претендувати на те чи інше місце в школі, статус та, відповідно, на вищу заробітну плату.

Цікаво відзначити і певний офіційний порядок, за яким учитель зобов'язаний регулярно змінювати місце своєї діяльності. Поясненням таких особливостей у постійному формуванні вчителя є бачення можливості утримання вчителів у постійній професійній формі, динамічності їхнього розвитку та стимулювання і мотивації до удосконалювання педагогічної майстерності.

В Японії навчання у початковій школі є однією із важливих подій в житті людини, яка вважається основним чинником у формуванні позитивного ставлення до неперервної освіти. Вчитель ПШ після закінчення педагогічного навчального закладу повинен бути підготовленим до роботи з аудиторією, в якій близько тридцяти учнів. Він має бути здатним не тільки до надання

знань – виконання навчальних функцій, а й готовим до виконання виховних функцій – підтримка дисципліни, за використання моніторингу учнів, формування почуття відповідальності, охайності, акуратності тощо.

Такі вимоги пояснюються тим, що навчання в початковій школі японські громадяни розпочинають з шести років, що за дослідженнями ЮНЕСКО є стабільним показником за останні кілька десятиріч (рис. 2.7) [433].

Для роботи в школі учитель зобов'язаний отримати сучасний сертифікат викладача, який розроблений на основі «Закону про особисті освітні сертифікати» і видається префектурними відділами освіти. Для кожного типу шкіл існує три категорії сертифікатів: звичайний (основний), спеціальний і тимчасовий. Перші дві категорії призначені для вчителів, а останній – для їхніх помічників. Сертифікати для вчителів основної школи (середніх і старших класів) класифікуються за предметами.

Тому вчителі середніх і старших класів викладають той предмет, за яким вони отримали сертифікат, в той час, як сертифікат вчителів дошкільної освіти та ПШ дає право викладати всі предмети.

Окрім того, існує три види основного сертифіката вчителя:

- підвищений – учителю присуджується ступінь магістра;
- першого класу – учителю присуджується ступінь бакалавра;
- другого класу – учитель отримує кваліфікацію помічника вчителя, яка є відповідною тому, яку отримують по закінченні коледжу.

Наприклад, студент, який хоче отримати сертифікат першого класу вчителя ПШ, повинен набрати 8 кредитів з педагогіки і методики навчання, 41 кредит за спеціальні дисципліни та 10 кредитів за прослуханий в університеті або іншому навчальному закладі курс з педагогіки, методики або спеціальної дисципліни, затверджений міністром освіти (табл. 2.1) [306].

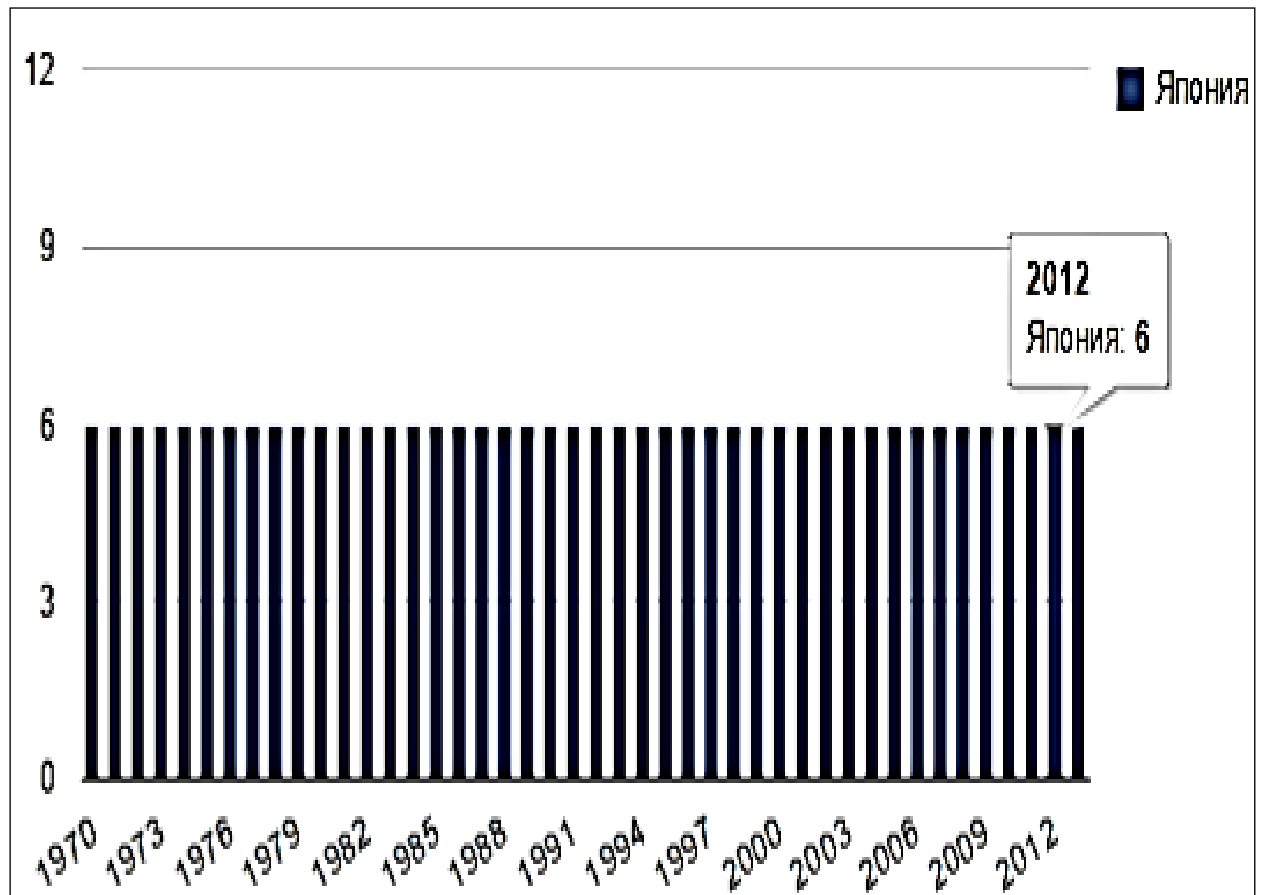

Рис. 2.7. Графічне відображення стабільності початкового віку навчання в Японії (за даними ЮНЕСКО)

Таблиця 2.1

Відповідність кількості кредитів видам сертифіката (за дисциплінами) [306]

Тип школи	Вид сертифіката вчителя	Педагогіка, методика навчання	Дисципліни спеціалізації	Педагогіка, методика / дисципліни спеціалізації
Початкова школа	Підвищений	8	41	34
	Першого класу	8	41	10
	Другого класу	4	31	2

Для становлення вчителя високого рівня обов'язкове отримання 41 кредиту за проходження педагогічної практики.

Вивчення досвіду педагогічної підготовки вчителя ПШ, умов навчання та вимог до його професійного рівня викликає необхідність розгляду особливостей функціонування ПШ країни та вимог до вчителя, які неперервно формуються суспільством.

Такі обов'язки учителя ПШ за ступенем академічної важливості спрямовані на розвиток мотивації учнів і сприяють формуванню їхнього задоволення у високих академічних стандартах, необхідних для досягнення успіху в подальшому навчанні в середній школі та вищій школі.

Як свідчить дослідниця японського досвіду професійної підготовки та компетентності вчителя Е. В. Піскунова [306], «в Японії, як і в багатьох інших країнах, велика увага приділяється ціннісному компоненту підготовки та атестації вчителя. Коротко охарактеризуємо образ учителя, який склався в освітньому співтоваристві Японії.

- Учитель – відмінний член суспільства.
- Учитель має здатності до соціального і людського спілкування:

А. Сформована особистість високого культурного рівня, чії дії послідовні і надійні.

В. Адекватно оцінює і гнучко планує відносини між людьми.

- Учитель – мобільна і товариська особистість:

А. Здатний розглядати різні точки зору і думки, поважає різні ціннісні шкали.

В. Реалізується в роботі зі співпрацівниками, батьками, колегами і спроможний до побудови кращої школи і кращого суспільства.

- Учитель здатний до самоорганізації та саморозвитку:

А. Має високі етичні погляди і може контролювати свої дії.

В. Має зразкову самосвідомість і успішно виконує свої обов'язки.

- Учитель глибоко розуміє свій предмет:

- А. Володіє перфектними знаннями та вміннями з предмета.
- В. Організовує види навчальної діяльності, засновані на розумінні учня.
- С. Бере до уваги почуття учня і може дати інструкції, адекватні ситуації.
- Учитель має управлінські здібності:
 - А. Здатний керувати класом, розуміючи стан та почуття учнів, ефективно використовуючи їхні досягнення.
 - В. Впевнено бере участь у шкільному управлінні як член шкільної організації.
 - С. Складає навчальний розклад, відповідний реальним умовам навчання.
- Учитель характеризується адаптаційними здібностями, реагує на зміни в суспільстві:
 - А. Постійно підвищує кваліфікацію і завжди готовий до самоосвіти.
 - В. Вільно і творчо працює з новим навчальним змістом, якій викликаний змінами у суспільстві.
- Учитель здійснює професійну діяльність з глибокою любов'ю до учня і свідомістю важливості своєї місії:
 - А. Розуміє ріст і розвиток учня, поважає труднощі і почуття учня і може підтримати точку зору учня.
 - В. Поважає права кожної людини і може розділити радість з учнем;
 - С. Поважає гідність учня і сприяє її розвитку.
- Учитель характеризується комунікативними здібностями:
 - А. Логічно будує судження, розуміючи позицію партнера.
 - В. Розпізнає сенс вислову партнера і веде діалог, адекватно ставлячись до почуттів партнера».

Отже, у своєму динамічному розвитку японське суспільство покладає першорядну відповідальність на вчителів ПШ і ставить високі вимоги до результатів їхньої професійної діяльності. Тобто вчителі позиціонуються як важливі фактори впливу на розвиток суспільства – саме тому держава виділяє їхній високий соціальний статус, надаючи їм при цьому відповідно високі

матеріальні нагороди. Проте за таких умов учителі постійно підлягають неперервному моніторингу громадськості.

У початковій школі навчально-виховний процес відбувається в одній навчальній аудиторії (класі), за виключенням деяких предметів. Важливо відзначити, що для його підтримки вчителю повною мірою надаються в розпорядження навчальні матеріали та аудіовізуальне обладнання. В країні розвинута високоефективна система Навчального телебачення і радіо, також в початкових школах використовуються програми, спеціально розроблені відділом шкільної освіти Японії для радіомовної корпорації. Окрім того, завдяки державним програмам усі школи забезпечені ПК та підключені до мережі Інтернет (Nippon Hoso Kyokai – NHK) [439].

ЮНЕСКО наводить дані (1971-2012 рр.) щодо співвідношення між учителем та учнями у початковій школі: середнє значення для Японії протягом цього періоду було 21,81 учнів на одного вчителя з мінімумом 17,09 учнів на одного вчителя в 2012 р. і не більше 26,39 учнів на одного вчителя в 1971 р.

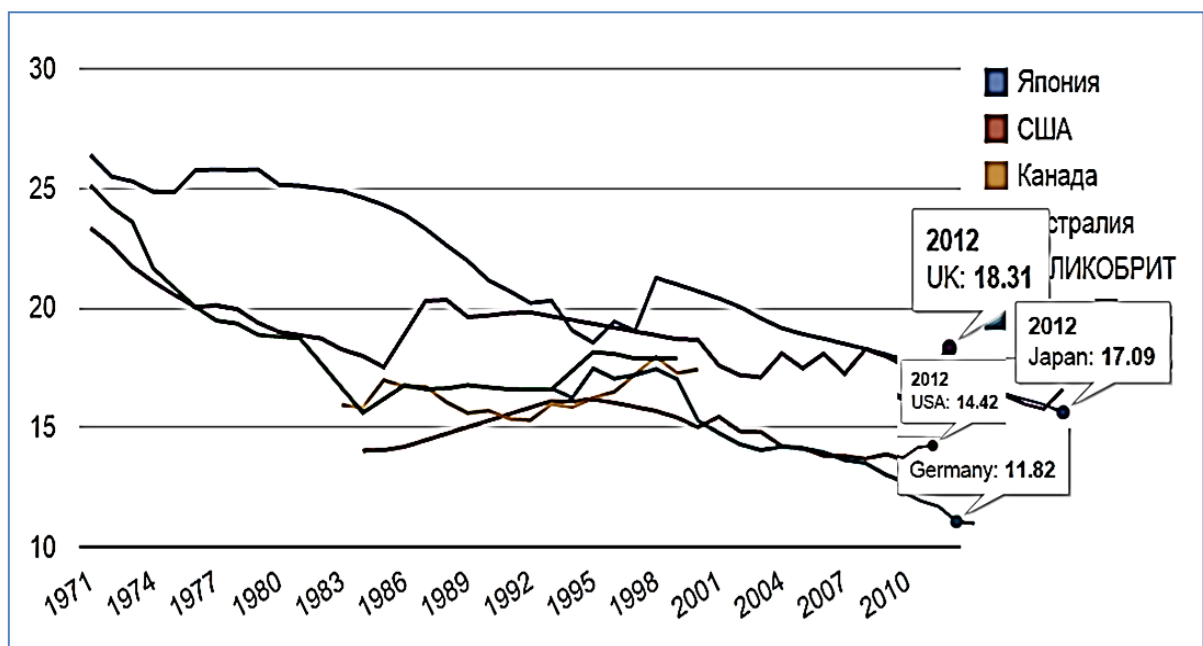

Рис. 2.8. Співвідношення між учителем та учнями у початковій школі

На рисунку 2.8 показано завантаженість учителів у Японії – кількість учнів початкових шкіл поділена на кількість учителів початкової школи. Як правило, вважається, що ефективність навчального процесу є більш високою, коли кількість учнів на одного вчителя є меншою [263].

Проте незважаючи на високий рівень професійного навантаження, з кожним роком статус японського вчителя підвищується, тим більше, що мотивація до цієї професії зростає через суттєве збільшення матеріального забезпечення. На сьогодні середня зарплата вчителів є значно вищою, ніж у інших державних службовців та інших фахівців у приватному секторі. Саме цей чинник та окреслені вище фактори слугують основою у виборі професії вчителя абітурієнтами – конкурс для вступу є напруженим – 200 000 претендентів змагаються щорічно приблизно за 38 тисяч вакансій учителів у державній шкільній системі.

Передумовою для потужного становлення педагогічної освіти, за проведеними дослідженнями, стала Реформа освіти, яка розпочалася після Другої світової війни під керівництвом Комітету японської реформи освіти, відповідно до освітніх рекомендацій місії Сполучених Штатів. Відповідно до Реформи, педагогічну освіту було включено до університетської системи, що укріпило її академічну складову і привело до розширення освіти, в тому числі і гуманітарних наук.

Відзначаються особливості у використанні в Японії терміна «відкрита система» – це підхід, який означає, що факультети або відділення в непедагогічних коледжах, університетах та інститутах без педагогічних коледжів можуть розробити і запропонувати програми підготовки вчителів. До 1979 р. близько 84% усіх коледжів і університетів спрямовували свою діяльність на підготовку вчителів. Нині понад 800 навчальних закладів беруть участь в підготовці вчителів з вищою освітою – майже 175 000 студентів щороку отримують дозвільний сертифікат на професійну діяльність в школі.

Слід наголосити, що зазначені відомості вказують на те, що серед випускників ВНЗ країни кількість майбутніх учителів становить приблизно одну третину від загальної кількості підготовлених фахівців.

Нині в цій країні підготовкою вчителів ПШ займаються 65 педагогічних коледжів, з яких 58 є афілійованими з національними університетами та 7 з приватними установами. Можна виокремити різні правові вимоги до сертифікації діяльності в дошкільних закладах, початкових школах, молодших класах середньої школи і гімназії. Для дошкільної підготовки, початкової і неповної середньої освіти основою кваліфікації вчителів для першого класу сертифіката є ступінь бакалавра. Основна кваліфікація для другого класу сертифіката становить 2 роки навчання (отримання 62 кредитів) в університеті або іншому вищому закладі. Для вчителів старшої середньої школи основною кваліфікацією для першого класу сертифіката є ступінь магістра. Кваліфікацією на другий клас сертифіката є ступінь бакалавра. На сьогодні перший клас сертифіката є найкращим на всіх рівнях.

З метою продовження та підвищення рівня навчальних і фахових кваліфікацій перспективні вчителі повинні отримувати запропоновану кількість кредитів в освітніх дослідженнях і в предметах, які будуть викладатися. Проте національні педагогічні коледжі вимагають у студентів, які готуються до діяльності в молодших класах середньої школи та в початковій школі, наявності педагогічного досвіду.

У той час, коли мінімальні вимоги до атестації вчителів визначаються національним законодавством Японії, префектури управлінням освіти також можуть їх доповнювати. Незважаючи на те, що майбутній учитель відповідає формальним академічним вимогам в результаті успішного завершення передбачених курсів навчання у вищому навчальному закладі, вважається, що цього не достатньо для призначення на посаду шкільного вчителя.

Як доповнення до завершення курсу навчання в університеті, учитель в подальшому повинен пройти відповідні іспити в префектурі управління освіти

та отримати навчальну ліцензію. Враховуючи привабливість такого заходу як щаблю до кар'єрного росту та інтенсивної конкуренції за вакансії, іспити в префектурі стали однією з головних цілей, досягнення якої прагнуть вчителів. Такі іспити проводяться в два етапи.

Перший – складається з письмових тестів у системі загальної освіти, спеціалізованих галузях та кваліфікаційних випробувань в таких галузях, як фізичне виховання, музика і мистецтво. Всі претенденти на роботу в початковій школі повинні пройти тест на фізичну підготовку.

Другий етап складається безпосередньо з інтерв'ю.

Наприклад, в Університеті Кагошима склалася система роботи, яка називається «Системою адаптації вчителя», що включає такі компоненти [306]:

1. Зустріч-лекція з метою підготовки до іспиту для претендентів.
2. Зустріч, на якій проходить роз'яснення змісту і процедури іспиту для претендентів.
3. Коротка лекція про професію вчителя на тему: «Яким мав би бути іспит для претендентів, для студентів, які хотіли б реалізуватися в професії вчителя».
4. Підготовча робота до іспиту.
5. Підтримка студента, який сподівається бути прийнятим на посаду вчителя (випробувальний термін з частковою зайнятістю) для його роботи в наступному навчальному році.
6. Іспит – підготовка документів.
7. Іспит – зустріч для тих, хто успішно пройшов іспити кандидатів.
8. Зустріч-лекція, на яку запрошені студенти-здобувачі та вдало пройшли випробування на робочому місці. На цій лекції розглядаються актуальні проблеми методики навчання обраним предметам, проводяться індивідуальне та групове інтерв'ю, а також тест на профпридатність.
9. Організація візиту в Міністерство Освіти і місцеві органи управління

освітою.

Усі школи мають свою власну систему прийому на роботу, однак через реєстрацію і механізми фінансування вони пов'язані з базовим національним стандартом кваліфікації вчителя».

Важливою складовою у педагогічній підготовці вчителів є неперервність навчання, яке включає обов'язкове самонавчання у процесі професійної діяльності. Неперервне навчання на робочому місці в повній мірі відображає культурну прихильність Японії до самовдосконалення фахівців, а також містить відповідь непередбачуваної слабкості в попередній освіті. Адже понад дві третини японських вчителів, які погодилися на обстеження, зробили висновок, що попередня професійна підготовка вчителів була недостатньою. Проведені префектурами і місцевими освітніми радами дослідження вказують на незабезпеченість вимог до вчителів рівня підготовки у ВНЗ. Отже, Міністерство освіти (Monbusho) вимагає від учителя першого року обов'язкового проходження найменше 20 днів виробничого навчання (практики) упродовж цього року.

Під керівництвом Monbusho, префектур і муніципальних управлінь освіти Японії, виробниче навчання (практика) здійснюється за впровадження п'ятих форм:

- навчання Inschool;
- неформальне виробниче навчання, яке здійснюється самими вчителями в дослідних групах;
- тренінги на рівні місцевих центрів освіти (префектур або відповідних муніципальних еквівалентів);
- навчання віце-директорів та консультантів за навчальними програмами Monbusho в національному навчальному центрі;
- щорічне навчання (терміном в два роки) кількох сотень вчителів на базі трьох національних підприємств та організацій, створених 1978 р. з метою надання професійної освіти для досвідчених вчителів, які обираються з усіх

куточків країни.

Зокрема три випускні установи – Хего, Дзьоецу і Токусіма «Освіта» були створені Monbusho для надання можливості традиційно зосередитися на підготовці дослідників і виконання відповідної наукової роботи для практикуючих вчителів. Викладачі, які пройшли спеціальну програму післядипломної освіти, отримують ступінь магістра і повертаються до професійної діяльності в школу. Проте через відносно невелику кількість випускників на сьогоднішній день зазначені установи мають лише певний обмежений вплив на розвиток вчительських професій.

Основним осередком професійного виробничого навчання вчителів стали місцеві Центри освіти, в повноваження яких також входить надання консультацій, рекомендації і проведення деяких досліджень. Важливо відзначити, що в країні кожна з 47 префектур і 10 великих муніципалітетів (зі статусом прирівняним до префектури) має освітній центр.

Так наприклад, типовим муніципальним Центром освіти є Хіросіма. Уже 1985 р. зазначений центр запропонував 159 окремих навчальних програм в 21 різних категоріях, які розраховані на від 1 до 5 днів і охоплюють такі категорії предметних знань, як педагогіка, шкільне адміністрування, освітні технології, учнівське самоврядування і класне керівництво.

З метою підсилення педагогічної підготовки Центри освіти залучають професорів з університетів у ролі консультантів, деяких фахівців – таких як судді і керівники підприємств тощо. Проте з'ясовано, що японські вчителі та шкільні адміністратори не вважають більшість викладачів ВНЗ особливо корисними у процесі підвищення професійних прикладних знань через їх відносно незнання специфіки проведення навчальних занять та адміністративної практики. З іншої позиції, потужні компетентності професора ВНЗ дозволять відшукати та запропонувати нові шляхи та підходи у пошуку підвищення кваліфікації учителів.

Слід зазначити, що навчання учителів у Центрах освіти планується на

періодичній основі. Наприклад, на шостому році роботи для всіх вчителів передбачається навчання протягом трьох днів з метою підвищення кваліфікації та перепідготовки в окремих аспектах їхньої педагогічної діяльності. Навчання складається з лекцій, дискусій та тематичних досліджень. Такі Центри також пропонують 6-місячну програму для шести обраних викладачів, які працюють повний робочий день за спеціальними проектами на власний вибір, і 3-місячну програму для 22 вчителів, які звільняються на цей час від основних функціональних обов'язків над власними проектами.

Префектури управлінням освіти спрямовують свою діяльність та сприяють формуванню мотивації слухачів до використання можливостей виробничого навчання з метою вмотивованого усвідомлення цілісної ролі вчителя. Такі принципи повною мірою відображають незмінні японські постулати, які полягають в тому, що освіта є не тільки пізнавальним підприємством передачі знань і формування навичок, а й є життєво важливим процесом розвитку моралі, характеру та основних життєвих установок і звичок японців.

Отже, окреслені вище положення стають підтвердженням того, що «в Японії досить давно вчителі приймаються на роботу за результатами іспитів. Іспити вчителів, які претендують на роботу в місцевих школах, проводяться керівниками префектур, і вчителі призначаються в школи тільки на основі результатів цих іспитів.

Процедура проведення та зміст іспитів різні в різних департаментах, але, як правило, іспит складається з тесту з двох спеціалізованих предметів, а саме педагогічного тесту (теорія і методика навчання) і тесту з базового предмета, а також інтерв'ю і практичних завдань. В останні роки на додаток до традиційної процедури кілька департаментів освіти урізноманітнили зміст екзаменаційних тестів і ввели нові критерії і нові процедури відбору, орієнтовані на врахування особистісних якостей претендентів та їхнього досвіду» [306].

Вважаємо за доцільне продовжувати користуватись результатами дослідження Е. В. Піскунової та навести приклад тестів і опис процедури відбору претендентів у місцеві школи в Префектурі Кагошима (Kagoshima Prefecture), де тестування здійснюється в два етапи [306]:

- Перший тест проводиться в липні (перед навчальним роком).
- Другий тест проводиться у вересні для тих, хто вдало здав перший тест.

У префектурі Кагошима іспити для претендентів на місце вчителя розробляються окремо для ПШ, основної школи (середня ступінь), старшого ступеня середньої школи, а також для педагога-вихователя (табл. 2.2).

Характеристика змісту і процедури проведення тестів [306].

«ТЕСТ 1.

Педагогіка і методика навчання – здають всі претенденти. Зміст тесту орієнтований на перевірку знань в області сучасних теорій і концепцій навчання.

Спеціалізовані предмети. Вчителі, які претендують на місце в початковій школі, здають тест з усіх предметів програми ПШ.

Тест-інтерв'ю – здають всі претенденти. При груповому інтерв'ю одночасно проходять інтерв'ю сім або вісім претендентів. Зміст тесту стосується розуміння актуальних проблем освіти в країні загалом і на території префектури зокрема.

Таблиця 2.2

Напрями тестування для першого тесту, способи тестування, використовувані на першому та другому етапах тестування учителів ПШ

Сфера діяльності	1 тест	2 тест
Учитель ПШ	– Педагогіка і методика навчання – Спеціалізовані предмети (для ПШ – всі предмети) – Тест-інтерв'ю (груповий)	– Тест-інтерв'ю (індивідуальний) – Тест на придатність – Мікровикладання – Практичні завдання в спортивному залі – Практичні завдання на ПК

ТЕСТ 2.

Тест-інтерв'ю – допускаються всі претенденти, які пройшли перший тест. Інтерв'ю проводиться індивідуально. Опитувальник містить спеціальні питання про здібності претендента і попередній досвід навчання.

Тест на придатність. Претендентам можуть бути запропоновані психологічні тести, як, наприклад, тест IQ.

Мікровикладання. Другий тест повинні пройти всі претенденти на місце вчителя школи. Упродовж 15 хвилин претендент складає план фрагмента заняття за запропонованою темою в присутності екзаменатора; потім він повинен реалізувати свій план упродовж 8 хвилин. Після мікровикладання відбувається коротке інтерв'ю.

Практичні завдання на ПК – пропонуються всім претендентам. Зміст тесту включає такі завдання, як створення документа в програмі Word, таблиці в Excel, вміння працювати в Internet тощо.

Названі випробування необхідно пройти всім претендентам на посаду вчителя або вихователя в школі. Претенденти, які успішно пройшли випробування, звільняються від подальших іспитів, що мають відбутися восени. Здобувачі, які успішно склали тест, проходять співбесіду перед влаштуванням на роботу, на основі якої визначається школа, в яку здобувач піде працювати».

Однак, за результатом аналізу дослідниці Е. В. Піскунової, здобувачі, які успішно проходять тестування, приймаються на роботу з випробувальним терміном тільки один рік. Протягом цього періоду вони проходять вступні інструктивні тренінги та офіційно призначаються на посаду тільки в тому випадку, якщо відзначаються позитивні досягнення впродовж випробувального терміну.

Проте в країні все більше наголосу робиться на інтерв'ю вчителів та виконання ними практичних завдань. Як вказувалося вище, багато місцевих відділів народної освіти нині обов'язково включають до змісту тестів методи

роботи на ПК як необхідну складову умінь сучасного вчителя в інформаційному суспільстві.

Високі вимоги до рівня знань та умінь також підтверджуються тим, що на рівні Міністерства освіти розроблено та запропоновано до використання навчально-методичні електронні ресурси, які можна певною мірою визначити як «інформаційно-освітнє середовище». Один із популярних динамічний ресурс Japan Society, який призначено для використання педагогами, призначений для викладення матеріалів, що розробляються завдяки співпраці дослідників, науковців, викладачів та вчителів (рис. 2.9).

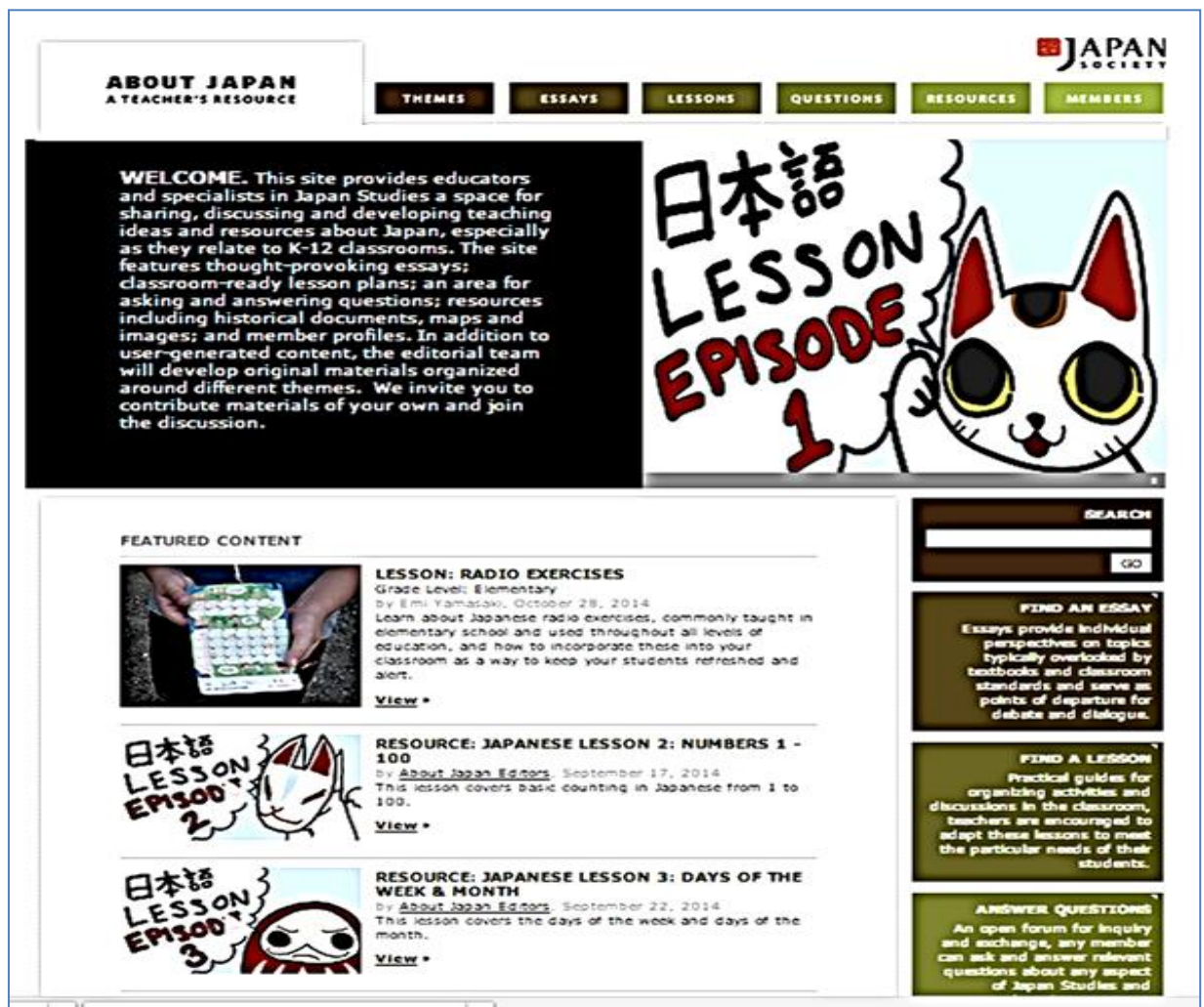

Рис. 2.9. Головна сторінка сайту About Japan. Teacher's resources

Слід зазначити, що розробники запрошують до співпраці всіх користувачів. Перш ніж розташовувати матеріали на сайті ресурсу провідні вчені, які спеціалізуються у відповідній галузі на першому, початковому етапі, ретельно:

- визначають найбільш суттєві цілі навчання, пов'язані з певною темою;
- розробляють вступну довідкову інформацію;
- формують пропозиції щодо їх характеристик, навчальних ідей та якостей.

Після цього початкового етапу роботи вчителі школи переглядають матеріали на предмет їхньої відповідності віку, навчальним ідеям та підходам шкільної освіти. Після оприлюднення матеріалів редакція активно займається переглядом інформації від користувачів, на основі якої редактори постійно підвищують рівень навчальних ресурсів.

Отже, зазначений сайт надає педагогам та дослідникам Японії ІКТ-простір для обміну, обговорення та розробки навчальних ідей та ресурсів, які можна вважати складником шкільної аудиторії. Основні модулі ресурсу [266]:

Есе – нариси, які забезпечують унікальну перспективу розвитку тем, зазвичай, ширше, ніж їх викладено в підручниках і шкільних ресурсах. Передбачаючи аналіз від експертів у відповідній галузі, есе слугують точкою відправлення для діалогу і подальшого розслідування. В ідеалі, есе будуть «говорити один з одним» і тим самим відображають деякі великі дебати, які є досить актуальними для викладання в класі [401].

Теми – оригінальні матеріали для вивчення тем, які мають особливе значення для школи. Розробники прагнуть сприяти включенню ресурсу в різних навчальних закладах, розвиваючи зміст за темами, які обов'язково узгоджуються з чинними навчальними програмами через академічні дисципліни. Колектив редакції постійно доповнює зміст, пов'язаний з цими темами [405].

Профілі користувачів – серед членів on-line реєстрацій, а також автори

та редактори, які запрошуються для участі в роботі. Відвідувачі обов'язково повинні зареєструватися, щоб використовувати функції ресурсу. Профілі користувача можуть включати в себе біографічну інформацію і можуть бути використані для відстеження та оновлення індивідуальних матеріалів. В цьому розділі також можна використати інструмент для пошуку осіб, які мають схожі інтереси або які працюють в подібних навчальних полях і налаштуваннях [403].

Ресурси (запитання) – відкритий форум для дослідження та обміну інформацією. Всі учасники можуть ставити і відповідати на питання, які стосуються будь-яких аспектів досліджень Японії чи освітньої практики, в тому числі науково-дослідних ресурсів та педагогіки. Питання можуть включати в себе поглиблену допоміжну інформацію. Як зазначають розробники, «з часом ми сподіваємося, що ці питання будуть точно відображати широкий спектр інтересів і навчальний досвід спільноти» [404].

Підготовлені уроки та плани уроків створюються спільними зусиллями вчених-фахівців та практикуючих вчителів. Вони призначені для забезпечення навчального процесу як контекстна інформація і дієві заходи, які є необхідними в практичних реалізаціях.

Цей ресурс привертає увагу систематизацією та логічністю структурованості викладеного матеріалу (рис. 2.10) [402].

Також слід звернути увагу на зображення, яке вказує на новизну та динамічність ресурсу (про що свідчать дати матеріалу), постійне оновлення матеріалів (рис. 2.11 - рис. 2.12).

Важливо наголосити на тому, що до кожного уроку додаються інструкції, які подаються у вигляді окремого сайту. Наприклад, до уроку «KODOMO NO HI: CHILDREN'S DAY CELEBRATION» на головній сторінці розташовано коротку інформацію (Рис. 2.13):

ABOUT JAPAN
 A TEACHER'S RESOURCE

THEMES

ESSAYS

LESSONS

QUESTIONS

RESOURCES

MEMBERS

Home > Categories > Topic > International Relations

EXPLORE LESSONS

By Grade Level...

- By Grade Level...
- Elementary
- Secondary
- Post-Secondary

Grade Level: Secondary

Subject Area: Social Studies

by [About Japan Editors](#), June 30, 2009

This lesson explores the possible causes of Japan's rapid economic growth in the 1970s and asks students to analyze the extent to which this is a uniquely Japanese phenomenon.

[View »](#)

By Subject Area...

- By Subject Area...
- English and Language Arts
- Social Studies
- Visual & Performing Arts
- Science & Environmental Science

International Relations

By Topic...

- Art
- Food
- Geography
- Government
- History-Modern
- Imperialism
- International Relations**
- Literature
- Military
- Politics
- Popular Culture
- War & Conflict
- Sports
- Economics

EMAIL ADDRESS

PASSWORD

Login

[Forgot your password? »](#)

[New user sign up »](#)

THE OCCUPATION OF JAPAN AND DEMOCRATIC REFORM

Grade Level: Secondary

Subject Area: Social Studies

by [About Japan Editors](#), May 27, 2009

This lesson uses source material, photos, and informational text to discuss the roles the United States and Japan played in shaping the character of postwar Japan.

[View »](#)

SEARCH

GO

Рис. 2.10. Структура електронного ресурсу підтримки навчального процесу в школах Японії

By Type...

By Topic...

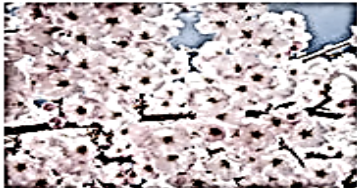

JAPANESE LESSON 5: FOUR USEFUL VERBS

by [About Japan Editors](#), October 10, 2014

Learn the verbs: to eat; to drink; to see/watch; and to listen/hear in this lesson.

[View »](#)

JAPANESE LITERATURE AND THE ENVIRONMENT

by [About Japan Editors](#), October 01, 2014

Dr. Karen L. Thornber of Harvard University gives an overview of Japanese literature and the environment starting with the Collection of Ten Thousand Leaves, Japan's oldest surviving poetry anthology from the 8th century, to modern day reactions to the March 11, 2011 Fukushima nuclear disaster and earthquake.

[View »](#)

JAPANESE LESSON 4: GOING TO A DESTINATION

by [About Japan Editors](#), October 01, 2014

Learn how to construct a simple sentence expressing where you will and will not go as well as asking someone where they are going.

[View »](#)

JAPANESE LESSON 3: DAYS OF THE WEEK & MONTH

by [About Japan Editors](#), September 22, 2014

This lesson covers the days of the week and days of the month.

[View »](#)

Рис. 2.11. Підготовлені уроки та плани уроків (станом на 10.10.2014)

KODOMO NO HI: CHILDREN'S DAY CELEBRATION

1. Етап навчання: початковий (англ.: Grade Level: Elementary).
2. Предметна область: англійське і мовне мистецтво, суспільствознавство, перфекційне образотворче мистецтво Michiyo Kigawa (англ.: Subject Area: English and Language Arts, Social Studies, Visual & Performing Arts by Michiyo Kigawa, September 11, 2012).
3. План уроку з піснями і мистецькою діяльністю до «Дня захисту дітей» (англ.: A lesson plan with songs and craft activities for Children's Day (kodomo no hi), celebrated every May 5).

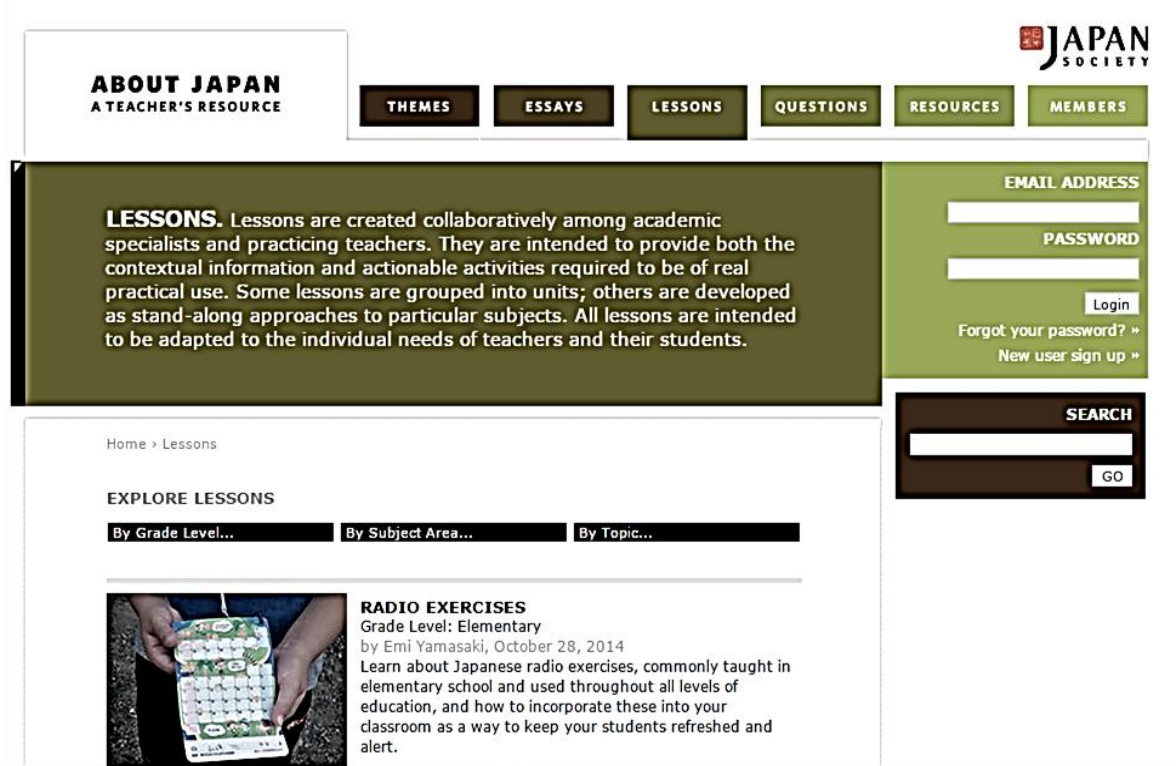

Рис. 2.12. Підготовлені уроки та плани уроків (станом на 29.10.2014)

Більш детальну інформацію та рекомендації до проведення уроку для вчителя розташовано за відповідним посиланням на окремому сайті, який має власну електронну адресу – http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/kodomo_no_hi_childrens_day_celebration (Рис. 2.14).

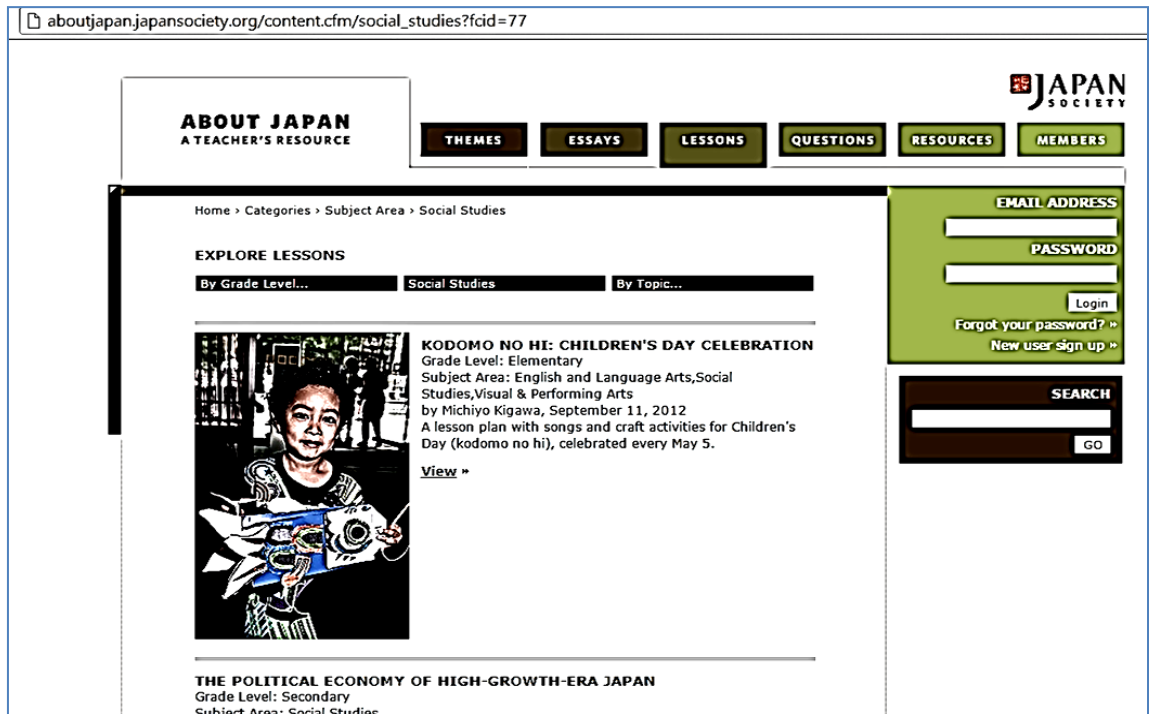

Рис. 2.13. Сайт уроку «KODOMO NO HI: CHILDREN'S DAY CELEBRATION»

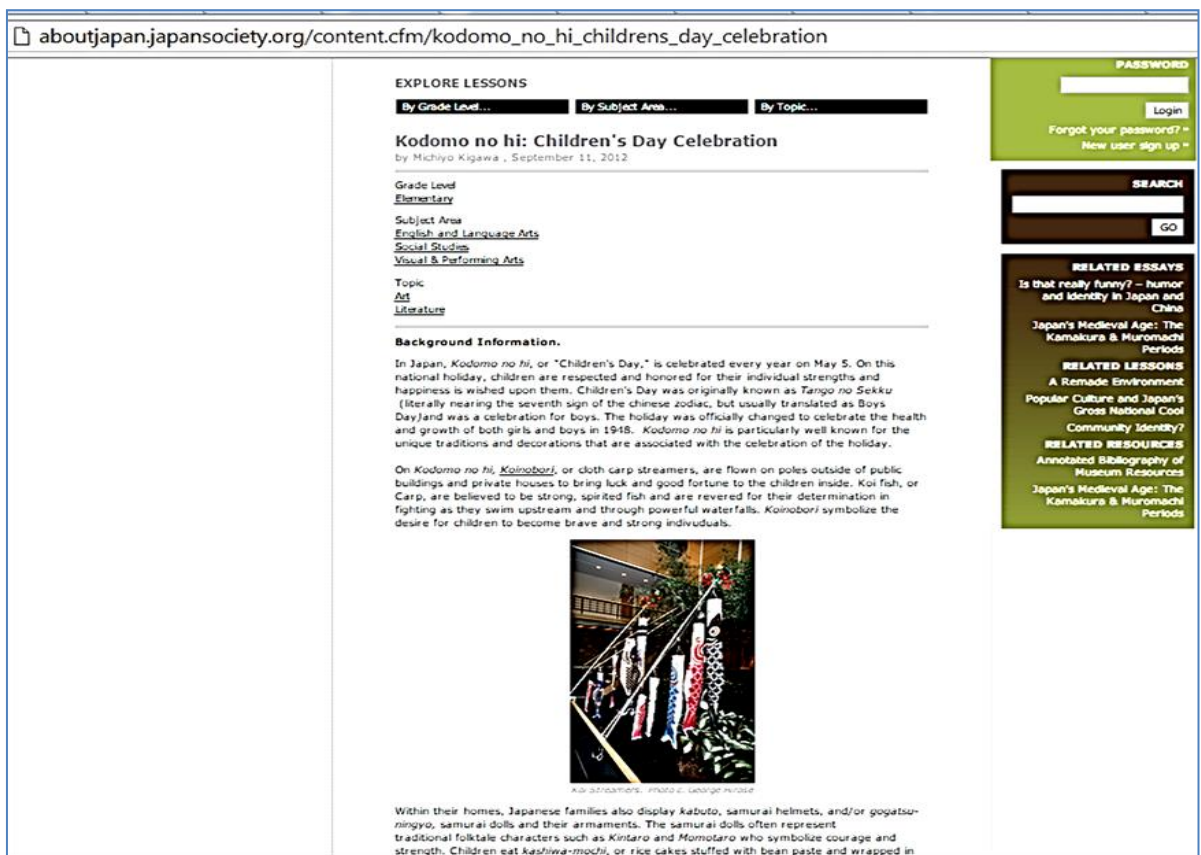

Рис. 2.14. Сайт з інформацією та рекомендаціями для вчителя до проведення уроку «KODOMO NO HI: CHILDREN'S DAY CELEBRATION»

Зазначене можна трактувати як ілюстрацію апріорі високих вимог до педагогічної та ІКТ-підготовки вчителів як складників підготовленості до професійної діяльності в початковій школі з дітьми шестирічного віку. Ґрунтуючись на результатах проведеного дослідження особливостей підготовки вчителів ПШ, можна виокремити основні положення педагогічної освіти Японії:

- відкрита система отримання педагогічного фаху, яка передбачає підготовку вчителів не тільки на педагогічних факультетах, а й на інших відділеннях університетів і коледжів;
- масовість педагогічної освіти позитивно впливає на підвищення рівня загально-педагогічної культури суспільства загалом;
- масовість педагогічної освіти забезпечує конкуренцію та відбір фахівців, що в свою чергу, формує неперервність професійного зростання педагогів та формування конкурентоздатності кожного;
- широка педагогічна освіченість суспільства для вчителів стає стимулом та мотивацією до виконання професійних обов'язків на високому рівні.

Узагальнення досвіду педагогічної підготовки учителів ПШ в Японії дозволяє зробити висновок, що у країні розроблена потужна система підготовки педагогічної педагогів, яка функціонує в умовах сучасного динамічного інформаційного освітнього середовища і забезпечує високий рівень якості освіти суспільства загалом.

2.3.3. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в інших економічно розвинутих країнах світу

На підставі попередніх досліджень систем педагогічної підготовки вчителів ПШ у розвинутих країнах можна зробити висновок, що в останні часи в усіх країнах вони були суттєво перебудовані. Загалом вони формуються залежно від особливостей національних рис, впливу культурних традицій і,

безумовно, рівня розвитку інформатизації країни та, відповідно, системи освіти. У кожній системі педагогічної підготовки вчителів отримали відбиток характерних особливостей розвитку та досягнень педагогічних шкіл суспільства, рівня розвитку економіки, науки і техніки.

Наприклад, у Фінляндії посада вчителя є однією із найбільш поважаних і затребуваних серед інших. Однак для того, щоб отримати посаду шкільного учителя необхідно пройти дуже прискіпливий, суворий відбір, у результаті якого із 30% кращих випускників педагогічних факультетів країни за статистикою відбираються приблизно 12% претендентів.

Як правило, громадяни Фінляндії навчання розпочинають в 7 років та навчаються в початковій школі протягом шести років. Співвідношення учитель/учень для ПШ за даними ЮНЕСКО, складає 1:13, 7 в 1982 р., в 1976 р. – 1:18,52. Пріоритет віддається навчанню в малих групах (рис. 2.15).

Основні вимоги до педагогічних працівників країни визначаються Законом про освіту, там же окреслено кваліфікації фахівців у галузі освіти. Задекларовані вимоги держави до учителів забезпечують високий критерій якості освіти.

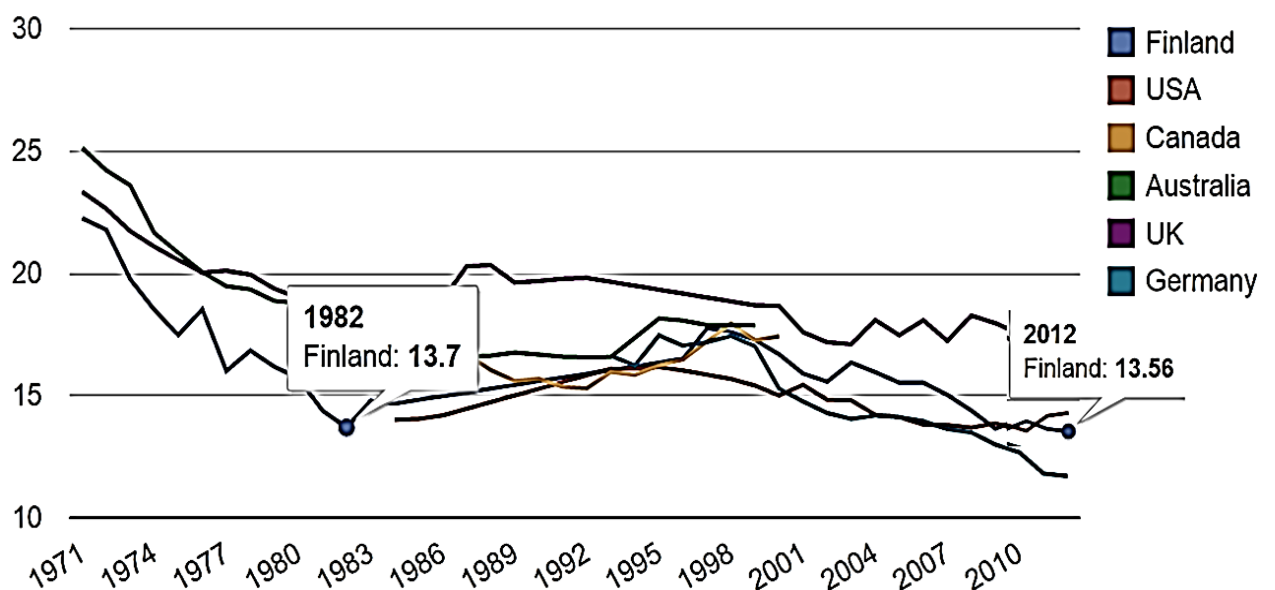

Рис. 2.15. Співвідношення учень-учитель в Фінляндії (за даними ЮНЕСКО) [428]

Високий рівень педагогічної підготовки Фінляндії підтверджується оцінюванням Міжнародної програми контролю за освітою PISA (Programme For Student Assessment) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка показує, що ця країна за рівнем шкільної освіти займає лідируюче місце, досвід якого аналізується світовою освітньою громадськістю [187].

Сформовані упродовж багатьох років високі вимоги до кваліфікації вчителя стали підґрунтям успіху системи освіти країни: реорганізація системи педагогічної освіти здійснювалась одночасно із реформою системи освіти країни. Відповідно до неї, вчителі ПШ: повинні мати вищу освіту; мають вирізнятися високим рівнем організації академічної педагогічної підготовки; повинні мати диплом магістра; можуть вступити до вищого навчального закладу залежно від результату проходження вступних іспитів.

На підставі означених вимог до вчителів відповідно сформувалась потужна високорівнева система підтримки учнів – за кількістю психологів та соціальних робітників Фінляндія очолює європейські країни.

Учителі ПШ навчаються на відділеннях педагогічної підготовки за програмою педагогічної освіти, яка включає всі предмети, передбачені навчальними планом для ПШ та отримують диплом магістра зі спеціалізацією в галузі педагогічних наук. З метою підготовки вчителів до викладання базових та деяких інших навчальних предметів загальноосвітньої школи, ці предмети можуть бути включені до навчальної програми університету.

В університетах процес підготовки вчителів ПШ, який було розпочато на початку 70-х минулого ст., передбачає поетапність:

- I етап – отримання ступеня бакалавра (180 ECTS-кредитів);
- II етап – отримання ступеня магістра (300 ECTS-кредитів), який можна здобути через обов’язкові курси:
 - освітні технології (75 кредитів);
 - педагогіка і психологія (35 кредитів);

- комунікативна компетентність (12 кредитів);
- основна предметна спеціалізація (35 кредитів);
- додаткова предметна спеціалізація (35 кредитів);
- курси за вибором (5-8 кредитів).

У навчанні майбутні вчителі вивчають базові і проміжні курси, профільні курси підвищеного рівня – 120 ECTS-кредитів, а також базові та проміжні курси за додатковою спеціальністю – 60 ECTS-кредитів.

Примітно, що в цій країні педагогічна освіта передбачає профільну підготовку: вивчення спеціальних дисциплін та курсів та обов'язкову педагогічну практику. Педагогічна практика може здійснюватися на базі шкіл виробничої практики, які створено при відділеннях педагогічної підготовки та на базі звичайних шкіл.

У процесі вивчення стану педагогічної підготовки вчителів ПШ у Великій Британії з'ясовано, що зміни в освітній системі цієї країни відбулися в останні роки ХХ ст. – в той час, коли в країні відбулася її потужна реорганізація. Потреба в проведенні такого потужного революційного явища була спричинена запитом суспільства в педагогах високої кваліфікації та професійної майстерності, професійний рівень яких дозволить готувати молоде покоління, що має характеризуватися високим рівнем моралі, духовності, фізичної сили, стремлінням до успіху, творчості та креативності та іншими якостями, які, загалом, забезпечать готовність до конкурентоздатності в глобалізованому інформаційному суспільстві.

Модернізація в підходах та організації педагогічної освіти, насамперед, передбачала поновлення змісту освіти, структурних перетворень з метою пошуку інноваційних підходів та методик підготовки вчителів, нових, професійно спрямованих систем відбору абітурієнтів – майбутніх учителів. В результаті проведених реформ в країні було розроблено та запроваджено багаторівневу та багатоваріантну систему вищої професійно-педагогічної освіти, яка представлена навчальними закладами:

- коледжі вищої освіти (колишні педагогічні коледжі та політехнічні ВНЗ);
- університети.

Вимогливий відбір майбутніх вчителів для навчання в коледжах та університетах Великої Британії здійснює Інформаційне бюро зі сприяння набору абітурієнтів на педагогічні спеціальності (Graduate Teacher Training Registry). При вступі до навчального закладу абітурієнт подає до бюро документи:

- заяву із впорядкованим за ступенем вибору чотирьох навчальних закладів;
- копію свідоцтва про отримання середньої освіти (General Certificate of Secondary Education),
- довідку, яка засвідчує відсутність серйозних захворювань.

Після опрацювання документи з Інформаційного бюро передаються у відповідний відділ навчальних закладів. Варто відзначити, що запрошення на співбесіду претендент на навчання в педагогічному закладі отримує після детального вивчення його документів. Проте, якщо у закладі з'ясовано невідповідність академічного рівня чи фізичної підготовки поставленим вимогам, Інформаційне бюро відправляє документи абітурієнта до іншого навчального закладу, який вказаний наступним у заяві абітурієнта.

У той же час, система педагогічної освіти Великобританії розподіляється на три взаємопов'язані самостійні ступені майбутніх учителів в коледжах і університетах. Це означає, що для здійснення професійної діяльності майбутні учителі повинні отримати два дипломи про вищу освіту та про професійну придатність [188].

На першому ступені (2-3 р.) педагог здійснює остаточний відбір спеціальності та отримує диплом бакалавра освіти (BE – Bachelor of Education).

На другому ступені (1 рік) педагог формується як професіонал і отримує

диплом професійної придатності.

На третьому ступені (1 рік) здійснюється підготовка фахівців вищої кваліфікації з дипломом магістра освіти (ME – Magister of Education).

Починаючи з 1994 р. громадяни Великої Британії розпочинають навчання в 5 років, співвідношення учитель/учень для ПШ (за даними ЮНЕСКО, складає 1:20,33 в 1988 р., в 2012 р. – 1:18,31, так само, як і в інших країнах пріоритет віддається навчанню в малих групах (рис. 2.16) [446].

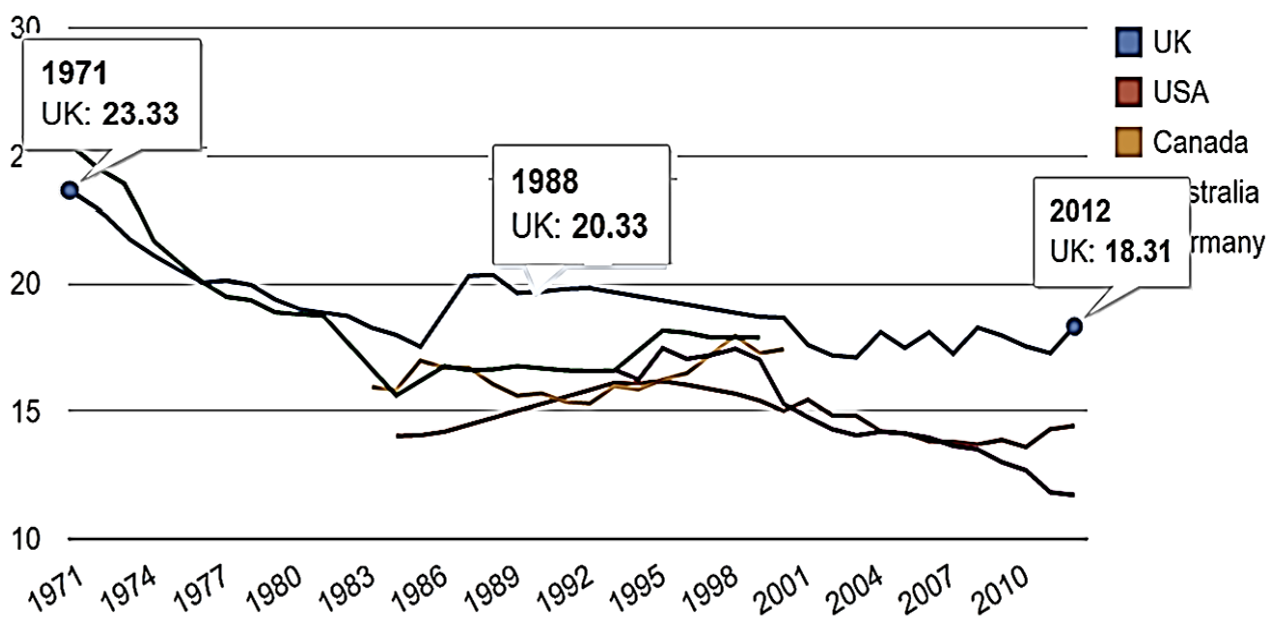

Рис. 2.16. Співвідношення учень-учитель у Великій Британії (за даними ЮНЕСКО) [446]

Зміст педагогічної освіти у Великій Британії характеризується інтеграцією теоретичних курсів педагогіки та психології. У педагогічних навчальних закладах ці навчальні дисципліни, залежно від їх спрямованості, об'єднуються в блоки: професійно-педагогічний, спеціальний та загальноосвітній. Окремою структурою виділяється розділ «Педагогічна практика».

Враховуючи те, що на професійну педагогічну підготовку майбутніх вчителів відводиться близько 50% обсягу всього навчального часу, можна

зробити припущення про вагомість знань з дисциплін цього блоку у професійному арсеналі вчителя. Професійна педагогічна підготовка включає три основні складові:

- теоретичні дисципліни психолого-педагогічного циклу;
- професійний курс;
- педагогічна практика в школі.

Детальне вивчення блоку професійно-педагогічної підготовки показує, що це є інтегрований педагогічний курс з виховання та освіти. Важливою рисою його змісту є перетікання курсу загальної психології в курс педагогічної психології. Більшість коледжів розподіляє його в розділи:

- принципи виховання та освіти;
- педагогічна психологія і розвиток дитини;
- соціальні аспекти педагогіки.

Виразна увага в педагогічних навчальних закладах належить розвитку загальноосвітнього рівня майбутніх учителів і наданню їм сучасних, інноваційних знань, які відображають досягнення науки та техніки, зокрема ІКТ. З цією метою в навчальні плани коледжів і університетів вводяться відповідні курси і теми в дисципліни, які вони вивчають.

Найбільш популярні в Англії технології навчання майбутніх учителів.

Персоналізоване навчання – його сутність полягає в тому, що навчальний контент курсу розподіляється на частини, кожна з яких містить навчальний матеріал, приклади і задачі, питання для самоперевірки, а також необхідні методичні рекомендації; студент вивчає самостійно навчальний матеріал, після чого проходить так званий «тест готовності»; лише після отримання високої оцінки за попередній матеріал стає можливим перехід до вивчення наступного фрагмента навчального матеріалу – технологія передбачає самостійність студента у виконанні роботи, відповідно до обраного ним індивідуального темпу.

Модульне навчання – цю технологію також можна визначати як вид

персоналізованого навчання, однак його сутність полягає у відмінності від першого більш чіткою організацією самонавчання і групових занять: кожен студент самостійно може працювати за запропонованою навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк навчально-методичних матеріалів і методичне керівництво від педагога, функції якого передбачають реалізацію від інформаційно-контролюючих до консультаційно-координуючих дій.

Тьюторська система навчання (тьюторіали) – сутність її складають систематичні заняття викладача, які проводяться з прикріпленими до нього на весь період навчання одним або декількома студентами; структура системи передбачає включення трьох елементів: керівник занять (director of studies) – забезпечує навчання студентів і дає їм поради по роботі в канікулярний час; моральний наставник (moral tutor) – відповідальний за життєдіяльність студентів під час навчання у навчальному закладі; тьютор (tutor) – безпосередньо здійснює навчання студентів.

Бригадно-індивідуальне навчання – здійснюється, як правило, за ситуації, коли в академічній групі виявлено великі розбіжності в рівні знань (успішності).

У ВНЗ прослідковуються різні підходи до організації взаємного навчання та консультування студентів. Так, наприклад, найбільш розповсюдженим є підхід, за якого викладачі керують старшокурсниками, а старшокурсників, в свою чергу, для надання педагогічної допомоги та для вирішення питань, пов'язаних з організацією самостійної роботи, прикріплюють до студентів молодших курсів.

Загалом зазначені дії були спрямовані на формування якостей та духовних цінностей сучасного вчителя ПШ, на високий рівень його практичної підготовки як з організаційно-педагогічних, так і з науково-методичних поглядів.

В Англії всі студенти, що навчаються за послідовною моделлю навчання

(на отримання сертифіката PGCE) для отримання допуску до роботи в початковій школі, повинні пройти, щонайменше, 18 тижнів педагогічної практики в школі. Якщо ж вони спрямовуються на роботу в середній школі, то згідно з новими вимогами, вони зобов'язані пройти педагогічну практику за 32 тижні.

Педагогічна практика учителів здійснюється поетапно (передбачено три етапи) з її поступовим ускладненням.

I етап – спостережна практика – початковий – відбувається знайомство студентів зі школою, з учнями в класі, з кожним учнем окремо, з педагогічним колективом, відвідують уроки свого наставника; студенти здійснюють аналітичну діяльність – проводять опитування та анкетування, на підставі яких складають психолого-педагогічні характеристики, відвідують сім'ї учнів тощо.

II етап – практика стажера – студентам дозволяється самостійно виконувати педагогічні функції, педагогічна діяльність розпочинається з 1-2 пробних уроків на день.

III етап – виробнича практика – студенти виконують всі функціональні обов'язки вчителя ПШ.

Слід відзначити важливу особливість організації педагогічної практики майбутніх вчителів в Англії, яка полягає в тому, що;

- по-перше, вона розпочинається ще до вивчення теоретичних дисциплін психолого-педагогічного циклу;
- по-друге, її проходження відбувається в різних за типом школах.

Примітною є також інша особливість, яка полягає в організації керування практичною діяльністю, яке ми визначаємо як дворівневе:

1. Безпосереднє керівництво – керування діяльністю практикантів здійснюють досвідчені вчителі шкіл, які називаються менторами (mentors).
2. Опосередковане керівництво – над менторами або паралельно з ними керування здійснюють викладачі ВНЗ – тьютори (tutors).

Однак тьютори не виконують роль безпосередніх керівників

педагогічною практикою – у своїх діях вони керуються повідомленнями від менторів. Спільний розгляд і обговорення менторами і тьюторами процесу та складників практики дозволяє їм виробити напрями та шляхи координування та спрямування діяльності майбутніх учителів. Вироблений підхід управління педагогічною практикою майбутніх педагогів ПШ сприяє усуненню професійної конкуренції між педагогами школи і викладачами ВНЗ і дозволяє, на нашу думку, забезпечити їх можливу тісну співпрацю в розробленні інноваційних форм, методів і засобів педагогічної практики майбутніх учителів.

Такий підхід в організації завчасної педагогічної практики, коли фактично відбувається занурення майбутніх учителів в реальне навчальне середовище, сприяє формуванню мотивації, інтересу та професійної свідомості і розуміння професійної діяльності.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що в основі технологій педагогічної підготовки учителів ПШ лежать принципи досконалості і сталого прогресу в навчальному процесі. Це означає, що неперервно підвищуючи рівень власних знань, умінь та навичок студент спрямовується до максимально можливого рівня засвоєння нових знань, осмислення навчальних матеріалів та формування професійних педагогічних умінь – в результаті до нової навчальної мети.

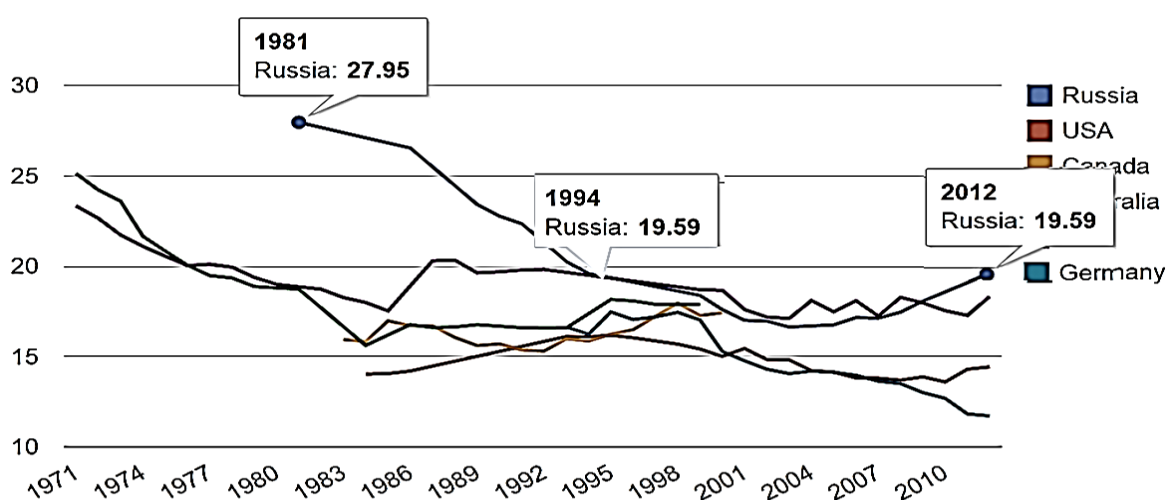

Рис. 2.17. Співвідношення учень-учитель в Росії (за даними ЮНЕСКО) [442]

В Росії навчання в початковій школі розпочинається пізніше, ніж в інших країнах – росіяни приступають до навчання в сім років. Показник співвідношення вчитель/учень в початковій школі Росії є дещо підвищеним, за даними ЮНЕСКО в середньому становить: 19,83 студентів на одного викладача з мінімумом 16,63 учнів на одного вчителя в 2003 р. і максимумом 27,95 учнів на одного викладача в 1981 р. (рис. 2.17) [442].

Одним з напрямків національної освітньої ініціативи Росії «Наша нова школа», затвердженої Президентом Росії, є перехід на нові освітні стандарти, зокрема на новий стандарт освіти для ПШ (2011 р.) [276]. В цьому декларативному документі відображаються цільові установки функціонування і розвитку системи освіти та провідні спрямування для системи педагогічної освіти: орієнтація на суб'єкт-суб'єктні відносини, які передбачають активну позицію учнів, визнання їхнього права на вибір; варіативність освіти; реалізація педагогіки співробітництва на основі системи взаємних зобов'язань педагогів, учнів та батьків.

У стандартах відображено принципово новий погляд на систему початкової освіти, на зміни в його методологічній основі, цілі і завдання, зміст, методи і прийоми, форми організації навчальної діяльності, плановані результати початкової освіти. Це тягне за собою зміну вимог до підготовки і підвищення кваліфікації вчителя ПШ.

Освітня програма бакалаврату передбачає вивчення таких навчальних циклів: гуманітарний, соціальний та економічний; математичний та природничо-науковий; професійний;

та розділів: фізична культура; навчальна і державна практика; підсумкова державна атестація.

Впровадження означених стандартів потребує вагомого супроводу за різними напрямками [276].

- Нормативний супровід.
- Інструментальний супровід (навчальні програми, процедури

оцінювання, зразки планів і програм, представлення та аналіз підручників і ЕОР, навчальне обладнання тощо).

– Технологічний та інформаційно-методичний супровід (педагогічні технології, навчальні модулі, портали, рекомендації з проектування навчального процесу).

Означене вище, відповідно, має знайти своє відображення у процесі навчання майбутніх педагогів для ПШ у педагогічних навчальних закладах країни. З'ясовано, що підготовку вчителів ПШ у Росії здійснюють (список сформовано відповідно до рейтингу університету): Московський педагогічний державний університет; Російський державний педагогічний університет; Томський державний педагогічний університет; Іркутський державний педагогічний університет; Новосибірський державний педагогічний університет; Воронежський державний педагогічний університет; Уральський державний педагогічний університет; Ярославський державний педагогічний університет; Рязанський державний педагогічний університет; Володимирський державний педагогічний університет; Оренбурзький державний педагогічний університет; Красноярський державний педагогічний університет; Вологодський державний педагогічний університет; Волгоградський державний педагогічний університет; Калузький державний педагогічний університет; Армавірський державний педагогічний університет та ін.

Однак, незважаючи на високі рейтинги зазначених навчальних закладів, фах майбутнього вчителя ПШ в Росії не можна вважати як такий, що користується популярністю. Підтвердженням зазначеного є оприлюднені матеріали на сайтах навчальних закладів: «колектив МПДУ зосередив увагу на «розробці концепції університетської педагогічної освіти та впровадженні її положень у практику, на оновленні змісту освіти. Сучасні навчальні плани розроблені на ряді факультетів: математичному, фізичному, соціології, економіки і права, іноземних мов, філологічному, факультеті слов'янської та

західноєвропейської філології та ін. В основі цих навчальних планів закладено освітньо-професійні програми різного рівня і тривалості навчання, що дозволяє займатися підготовкою кадрів для системи освіти та фахівців з різних наукових напрямків. Останнє сприяє фундаменталізації вищої педагогічної освіти, що є характерною рисою власне університетської підготовки. Навчальні плани складені так, що студенти можуть обирати будь-який рівень базової вищої освіти. Гнучкість такої системи дозволяє поєднувати традиції з новаціями, розширює діапазон вибору навчальних дисциплін в їх взаємозв'язку, сприяє переходу від дисциплінарної моделі навчання до системної» [276].

Незважаючи на цитоване повідомлення, інформація щодо конкурсу на вступних іспитах до МПДУ показує, що: «в останні роки в середньому по університету він становив 2-3 людини на місце, а за такими спеціальностями, як біологія і хімія, біологія та англійська мова, логопедія, соціологія, іноземна мова, філологія, історія, значно перевищував середні показники по університету» [276]. Тобто, мова про затребуваність учителів для ПШ не ведеться. Окрім того, на підготовку таких фахівців спрямована діяльність однієї кафедри – серед широкого різноманіття інститутів, факультетів у структурі університету.

Разом з тим, ставлення до педагогічної підготовки, задекларовані заявки щодо підвищення рівня педагогічної освіти та науки в країні обнуляються, як тільки користувач потрапляє на одну з головних сторінок сайту «Педагогические ВУЗы России» – сторінку Московського педагогічного державного університету. На цьому електронному ресурсі, окрім стислої анотації про особливості діяльності, основні шляхи та підходи в її організації вражає рекламний блок, в якому першою є пропозиція щодо замовлення дипломної роботи (рис. 2.18) [276]! Зазначене дозволяє зупинити дослідження наукової та навчальної діяльності закладу, оскільки такі аспекти свідчать про дещо інше.

У Російському державному педагогічному університеті ім. О. І. Герцена підготовкою майбутніх педагогів для ПШ переймаються в Інституті дитинства, де вона здійснюється за основними освітніми програмами вищої професійної освіти напряму «Початкова освіта», напрямок професійної діяльності «Вчитель ПШ, педагог, підготовлений для роботи з молодшими школярами в умовах державних і недержавних освітніх установах різних типів і видів, культурно-просвітницького закладу та установи додаткової освіти» [328].

Рис. 2.18. Сторінка Московського педагогічного державного університету

На сайті університету зазначається, що «в рамках реалізації програми широко використовуються інтерактивні технології навчання, електронні освітні ресурси, Інтернет-ресурси, технології проектної роботи, передовий педагогічний досвід Петербурзької школи.

У процес навчання вбудовані майстер-класи провідних педагогів ПШ

Санкт-Петербурга. Студенти беруть активну участь у наукових проектах кафедри педагогіки початкової освіти та художнього розвитку дитини, присвячених вивченню особливостей молодшого шкільного віку і проблем початкової освіти.

Крім того студенти мають можливість отримати сертифікати і за додатковими освітніми програмами РГПУ ім. О. І. Герцена» [328].

Примітно, як зазначається у вимогах до початкової підготовки, що до закладу приймаються особи, які мають документ державного зразка про середню (повну) загальну освіту (атестат) та зараховуються за результатами вступних випробувань, визначених Правилами прийому до РГПУ ім. О. І. Герцена.

Дослідження змісту основної освітньої програми навчання дозволяє впевнитися в різнобічній підготовленості випускників цього навчального закладу. Серед широкого спектру дисциплін певне місце відводиться і для педагогіки (рис. 2.19).

Дисципліна «Педагогіка» є обов'язковою для вивчення студентами, які навчаються за напрямом «Педагогічна освіта» та складається з трьох курсів «Історія освіти і педагогічної думки», «Педагогіка вищої школи» та «Розв'язування професійних задач», що спрямовані на підготовку майбутніх учителів до вирішення проблем професійної педагогічної діяльності в сучасній школі.

Її важливою характеристикою є взаємозв'язок змісту, форм проведення занять і організації самостійної роботи студентів. У процесі її вивчення багато уваги приділяється формуванню готовності студентів використовувати отримані знання з історії і сучасних підходів проектування педагогічного процесу, побудові взаємодії з учнями, колегами та батьками при розв'язуванні професійних задач педагогічного спрямування [249]. Особливу увагу слід звернути на певний рівень ІКТ-забезпечення освітнього процесу: вища школа пропонує для його підтримки деякий ІКТ-атлас, який містить перелік

електронних освітніх ресурсів (рис. 2.20).

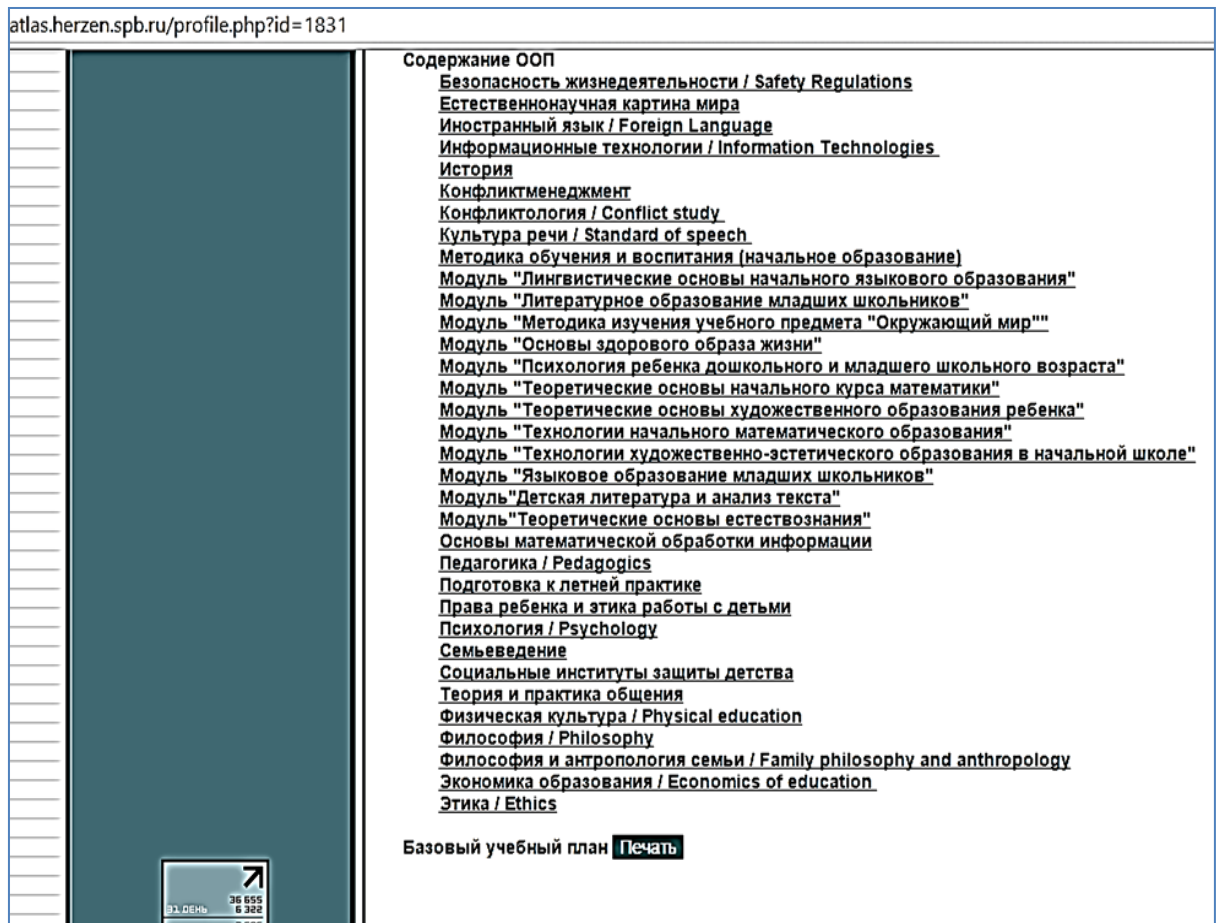

Рис. 2.19. Основна освітня програма навчання профілю «Початкова освіта»

Проте більш детальний аналіз дозволив з'ясувати, що один із них, який викладено у переліку Атласу як один із основних (INTER-педагогика, Режим доступу: <http://www.inter-pedagogika.ru/>) є особистим сайтом педагога, який розроблено для спілкування, обговорення актуальних професійних проблем тощо.

Тобто, про його високий професійний, тим більше навчальний рівень, не можна стверджувати – зазначене підтверджують навіть граматичні помилки, як є на головній сторінці (рис. 2.21).

Электронные образовательные ресурсы

1. Inter-педагогика. Сайт для родителей и учителей. Доступ: <http://www.inter-pedagogika.ru/>
2. Всероссийский конкурс педагогического мастерства "Мой лучший урок"// Благотворительный фонд Дмитрия Менделеева. Доступ: <http://www.mendeleev.upeg.net/urok/rules/rules.htm>
3. Каталог образовательных интернет-ресурсов. Доступ: http://www.edu.ru/index.php?page_id=6 Библиотека портала. Доступ: http://www.edu.ru/index.php?page_id=242
4. Каталог школ Москвы и Петербурга. Доступ: <http://www.school-online.ru>
5. Педсовет.org. Доступ: <http://pedsovet.org/>
6. Презентации к лекциям по курсам дисциплины. Доступ: <http://kpinfo.org>
7. Сеть творческих учителей / Творческая лаборатория. Доступ: <http://www.it-n.ru/>
8. Федеральный государственный образовательный стандарт. Доступ: <http://standart.edu.ru/>
9. Федеральный портал Российское образование. Доступ: <http://www.edu.ru/index.ph>
10. Фестиваль педагогических идей «Открытый урок». Доступ: <http://festival.1september.ru/>
11. Фундаментальная библиотека РГПУ им. А.И. Герцена. Доступ: <http://lib.herzen.spb.ru>

Рис. 2.20. Атлас електронних освітніх ресурсів профілю «Початкова освіта»

Багаторазові спроби переходу на сайт «Федеральный государственный образовательный стандарт» (Режим доступу: <http://standart.edu.ru/>) викликають системну помилку. Аналогічний результат отримано при переході на «Федеральный портал Российское образование» (Режим доступу: <http://www.edu.ru/index.ph>), не зрозуміло, для чого рекомендується ресурс «Всероссийский конкурс педагогического мастерства «Мой лучший урок» / Благотворительный фонд Дмитрия Медведева (Режим доступу: <http://www.mendeleev.upeg.net/urok/rules/rules.htm>), доступ користувачів до нього закрито тощо.

Вагомий внесок у становлення майбутніх вчителів може здійснити відвідування порталу мережі творчих вчителів (Сеть творческих учителей (Режим доступу: <http://www.it-n.ru/>), який призначено для педагогів, що цікавляться можливостями поліпшення якості навчання за допомогою застосування ІКТ. В дійсності на цьому порталі можна відшукати та відібрати

різноманітні матеріали і ресурси, що стосуються використання ІКТ в навчальному процесі, а також поспілкуватися з колегами.

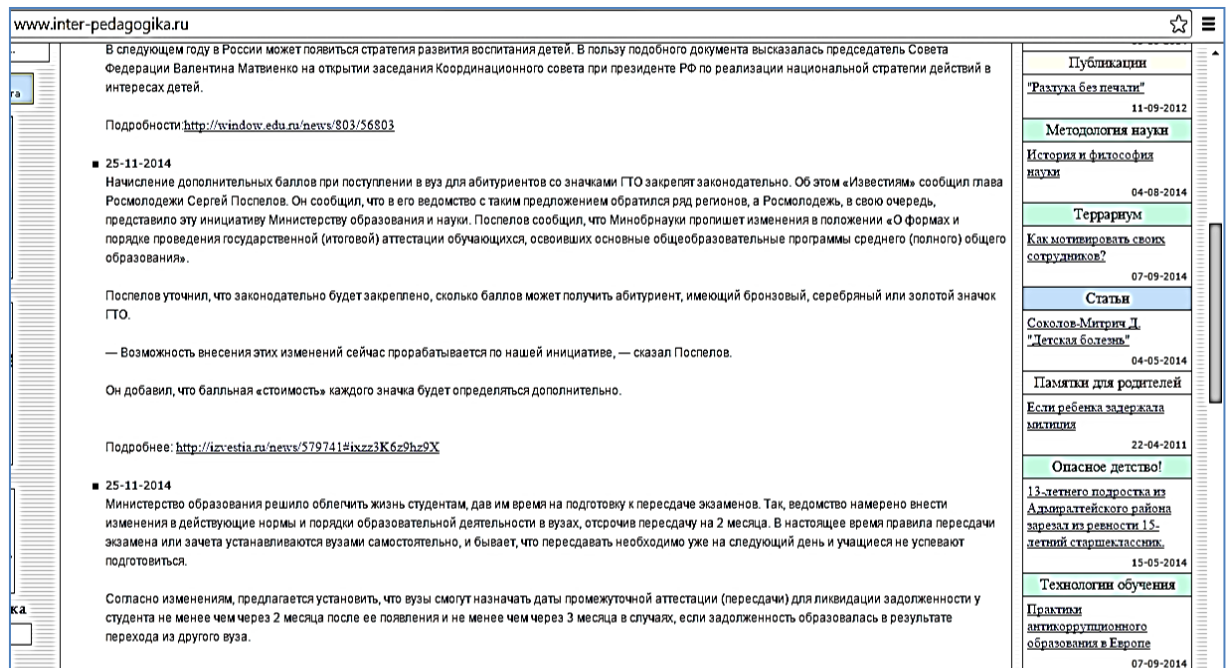

Рис. 2.21. Головна сторінка сайту INTER-педагогика

Наукова та методична цінність контенту зазначеного порталу для розвитку професійних якостей майбутніх учителів з перших відвідувань може полягати в тому, що він містить корисну об'ємну базу електронних посилань на деякі інші освітні ресурси (рис. 2.22):

- бібліотека готових навчальних проектів;
- бібліотека готових проектних методик;
- керівництво та корисні поради;
- відбірка посилань на цікаві тематичні статті тощо.

Однак їх детальне вивчення дозволяє з'ясувати, що заявлена прогресивна педагогічна ідея (при всій потужності програмного засобу) не досить активно підтримується – станом на 06.12.2014 р. виявлено найновіший контент, позначений датою 11.01.2009 р.

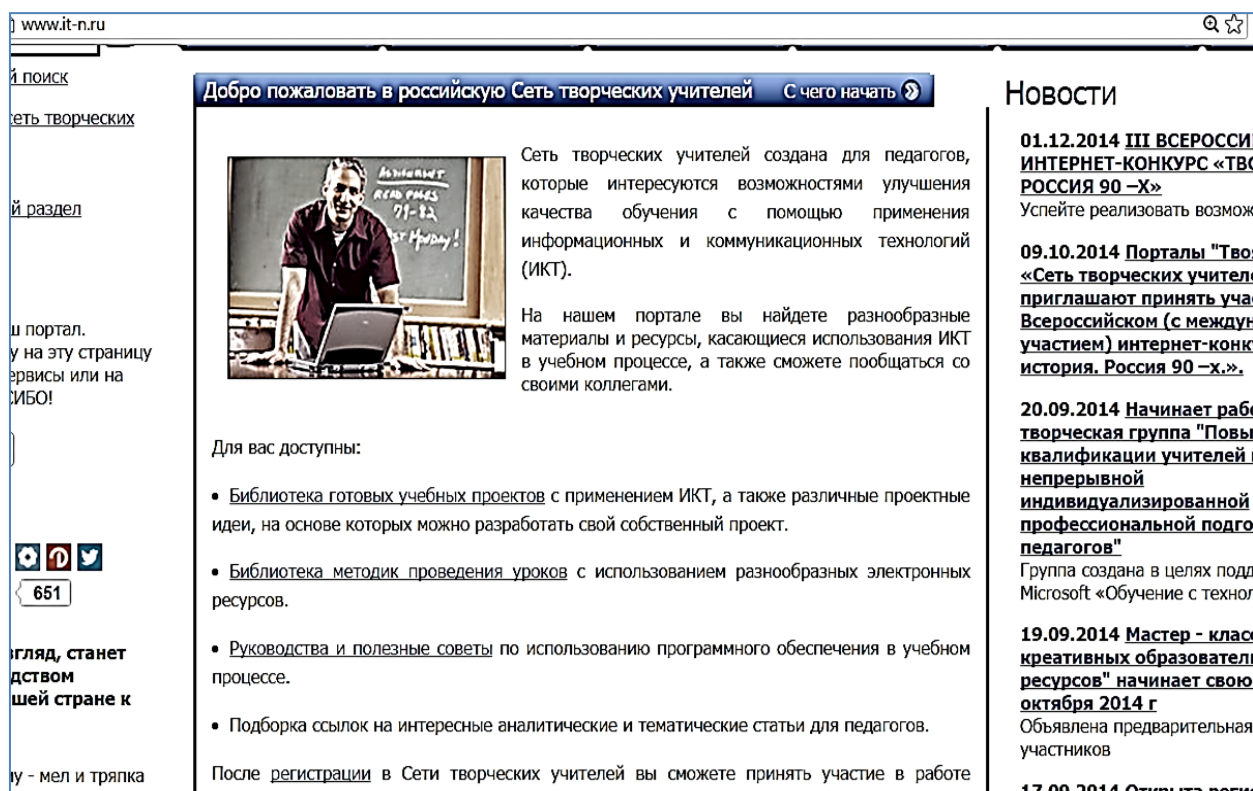

Рис. 2.22. Головна сторінка мережі творчих вчителів (Сеть творческих учителей)

Проведені розвідки та вивчення ресурсу щодо його спрямованості на специфіку функціонування молодшої школи, педагогічної діяльності та підготовки до неї майбутніх учителів ПШ вказують на відсутність цього аспекту (рис. 2.23).

Звернення з порталу «Педагогические ВУЗы России» на сторінку «Томский государственный педагогический университет» не дає можливості ознайомитись із особливостями організації освітнього процесу в цьому закладі – при переході на сайт університету (Режим доступу: tgpu.tomsk.ru) користувач отримує повідомлення про його недоступність.

Зазначене вказує на неможливість з'ясування інформації, яку викладено на порталі «Педагогические ВУЗы России»: «У вузі постійно проводиться робота зі створення умов для підвищення його рейтингу в системі Міністерства РФ (відкриття докторантури за низкою напрямків, Рад із захисту дисертацій, розширення аспірантури, відкриття нових напрямків підготовки фахівців,

зміцнення матеріальної бази навчальної, науково-дослідної та науково-методичної роботи, поповнення парку персональних комп'ютерів і оргтехніки, зміцнення зв'язку з науковими та освітніми установами Росії і зарубіжних країн, розширення практики участі колективів підрозділів і окремих співробітників у конкурсах грантів російських і зарубіжних фондів, включення у виконання Федеральних науково-технічних програм, отримання базового бюджетного фінансування наукової діяльності від Міносвіти РФ і Міннауки РФ і тощо)» (Режим доступу: <http://www.usvpu.ru/vuzes/tgpu/>).

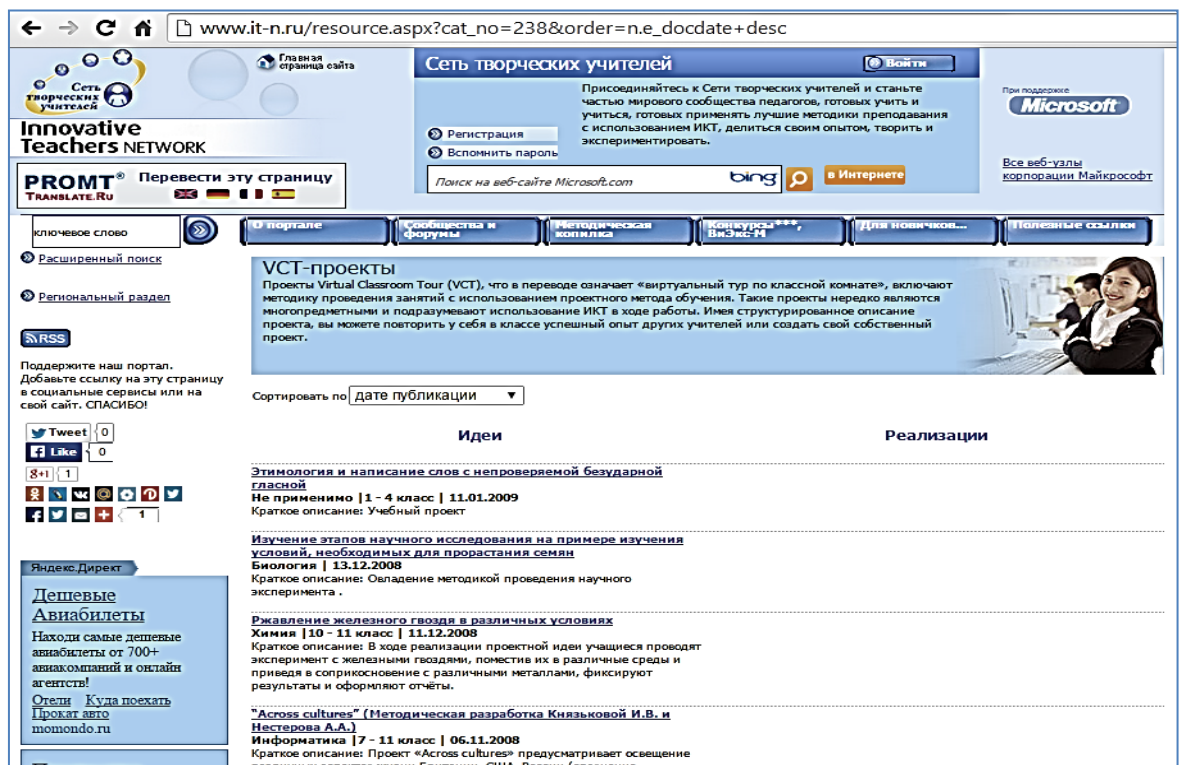

Рис. 2.23. Головна сторінка мережі творчих вчителів (Сеть творческих учителей)

Перехід за посиланням «Иркутский государственный педагогический университет» (Режим доступу: isttu.irk.ru) переводить користувача на сторінку «Восточно-Сибирская государственная академия образования».

Тобто автором було здійснено рух поглибленим маршрутом із головних сторінок сайту «Педагогические ВУЗы России», який спрямовувався на дослідження особливостей професійної педагогічної підготовки вчителів ПШ

в Росії. На підставі виявленого можна стверджувати, що підготовка майбутніх учителів в цій країні потребує надто важливих професійно-організаційних директив.

Проте на деяку відмінність претендує Нижегородський інститут розвитку освіти (Державний бюджетний освітній заклад додаткової професійної освіти (ДБОЗ ДПО)), на сайті якого зазначається, що в останні роки, а саме 2014 р., закладом пропонуються інноваційні підходи в організації освітнього процесу. На підтримку означеного надається список ресурсів [273]:

- Електронні інформаційні ресурси Бібліотеки: електронний каталог, що включає інформацію про книжковий фонд та публікації; електронна бібліотека освітніх ресурсів ДБОЗ ДПО НІРО (інформація про програми підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки, друкованих видань та дисертацій співробітників НІРО); електронна колекція медіаресурсів (повний перелік наявних у бібліотеці електронних документів); електронна колекція дидактичних ресурсів освітнього процесу НІРО.

- Матеріальна база: сучасне обладнання та програмне забезпечення в 4 будівлях; 21 навчальна аудиторія; 10 комп'ютерних класів; центри компетенцій з використання інтерактивного устаткування SMART, Panaboard, Mimio.

- Для навчальних занять використовуються: колекція електронних освітніх ресурсів (ЕОР) – 600 одиниць; медіаресурси – 860 одиниць.

Детальний розгляд аспекту підготовки вчителів ПШ вказує на певні зусилля в цьому напрямі. Зокрема, кафедра початкової освіти ДБОЗ ДПО НІРО забезпечує через різні форми освітніх послуг підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності вчителів ПШ, які освоюють стандарти другого покоління. Діяльність кафедри спрямована на [276]:

- формування предметних і універсальних способів дій, що забезпечують можливість продовження освіти в основній школі;
- виховання вміння вчитися – здатності до самоорганізації з метою

вирішення навчальних завдань;

- індивідуальний прогрес в основних сферах особистісного розвитку – емоційної, пізнавальної, саморегуляції.

Спрямованість підготовки майбутніх вчителів, як вказано на електронному ресурсі, має бути на їхню професійну діяльність, в результаті якої в учнів ПШ мають бути сформовані: усвідомлене прийняття цінностей здорового способу життя і регуляція своєї поведінки відповідно до них; бажання і вміння вчитися, готовність до навчання в основній школі та до самоосвіти; ініціативність, самостійність, навички співпраці в різних видах діяльності; математична грамотність і грамотність в області читання як основа всього подальшого навчання.

Узагальнюючи можна стверджувати, що у педагогічних навчальних закладах Росії опір чиниться на декларацію положень про те, що освітня програма повинна бути орієнтована на формування [276]:

- умінь організовувати свою навчальну діяльність, практично визначати її цілі і завдання, обирати засоби реалізації мети і застосовувати їх на практиці, взаємодіяти з однолітками в досягненні загальних цілей; практично оцінювати досягнуті результати, диференціювати процес вирішення і його результат;
- ключових компетентностей, що мають універсальне значення для різних видів діяльності, що включають узагальнені способи вирішення навчальних завдань (формулювання питання, спостереження, фіксація і організація даних, їх первинна інтерпретація, презентація результатів); вміння працювати з різними джерелами інформації – навчальною, художньою, науково-популярною, довідковою літературою;
- моральних норм поведінки в природі, громадських установах, умінь діяти, не піддаючи ризику себе і оточуючих.

Щодо застосування ІКТ у вищій освіті, з'ясовано, що політика Росії у цій галузі базується на таких наявних в країні нормативних актах, національних стратегіях, програмах і планах [317, с. 108-109]:

- рішеннях Ради з розвитку інформаційного суспільства при Президентові РФ (12 лютого 2009 р.), за яким створено вісім робочих груп:
- з формування доступної інформаційно-комунікаційної структури;
- з використання ІКТ в освіті і науці;
- у галузі охорони здоров'я і соцзахисту;
- для забезпечення безпеки життєдіяльності населення;
- з питань національної промисловості в сфері ІКТ;
- за проектом електронного уряду;
- щодо використання ІКТ у сфері культури та культурної спадщини;
- з питань протидії використанню ІКТ з метою нанесення збитків національним інтересам Росії;
- окрема робоча група займається розвитком використання інформаційно-комунікаційних технологій в регіонах;
- рішеннях засідання президії Державної ради «Про реалізацію Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Російській Федерації» (17.07.2008 р.);
- Законі Російської Федерації «Про освіту» від 10.07.1992 №3266-1;
- Типовому положенні при освітній установі вищої професійної освіти (вищому навчальному закладі), затвердженому Постановою Уряду Російської Федерації від 14.02.2008 №71;
- «Порядку використання дистанційних освітніх технологій», затвердженому Наказом Міністерства освіти та науки Росії від 06.05.2005 №137;
- «Стратегії розвитку напрямку інформатизації освіти ФЦПРО на 2008-2010 роки», схваленої рішенням Науково-координаційної ради Міністерства освіти та науки (протокол №7 від 30 липня 2007 р.);
- рішеннях колегії Рососвіти «Про розвиток інформатизації освіти в рамках реалізації пріоритетного національного проекту «Освіта» і федеральних цільових програм від 29 травня 2008 р.;

- Федеральної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки;
- Федеральної цільової програми «Російська мова (2006-2010 роки)»;
- Федеральної цільової програми «Наукові та науково-педагогічні кадри інноваційної Росії» на 2009-2013 рр.;
- пріоритетних національних проектів «Освіта».
- аналітичної відомчої (Федеральне агентство з освіти) цільової програми «Розвиток наукового потенціалу вищої школи (2009-2010 роки)»;
- проекту Концепції Федеральної цільової програми розвитку освіти на 2011-2015 роки, а також ряду інших федеральних і регіональних документів, якими керуються вищі навчальні заклади, визначаючи власну політику використання засобів ІКТ.

Проведені дослідження вказують, що в Ізраїлі функціонують близько сорока навчальних закладів з підготовки педагогічних працівників. Вони є підконтрольними Міністерству освіти і культури та Раді з вищої освіти.

Університетів в Ізраїлі всього вісім: Єврейський університет в Єрусалимі; Тель-Авівський університет; Університет ім. М. Бар-Ілана в Рамат-Гані; Університет ім. Д. Бен-Гуріона в Негеві; Ізраїльський політехнічний інститут (Техніон) в Хайфі; Хайфський університет; Науково-дослідний інститут ім. Х. Вейцмана в Реховоті; Відкритий університет Ізраїлю в Рамат-Гані (заочне навчання).

Університети в цій країні є «багатопрофільними навчальними закладами, в яких здійснюється підготовка, навчання і дослідницька робота в різних галузях знань, чим забезпечується широкий спектр досліджуваних спеціальностей і різноманітність напрямків навчання. Університети мають право присвоювати всі три академічні ступені (бакалавр, магістр, доктор), а також право видавати педагогічні дипломи (ліцензію на викладання в ізраїльських школах — теудат ораа) та дипломи в деяких галузях, які вимагають, в тій чи іншій мірі, після отримання диплому додаткової спеціалізації (таких, наприклад, як переклад, бібліотекознавство, комп'ютерні

науки тощо) [156].

Таким ступеням відповідають два напрями навчання: академічне і навчання на отримання ступеня дипломованого вчителя. Ізраїльські школи належать до двох основних систем: державні школи та державно-релігійні школи. Відповідно такому розподілу шкіл в системі освіти, існує два типи педагогічних коледжів (релігійні та нерелігійні). Є також ряд приватних навчальних закладів, визнаних міністерством освіти і культури.

Тобто, навчальні заклади, які надають педагогічну освіту, розподіляються на 3 категорії:

а) Визнані Радою з вищої освіти і присвоюють як перший академічний ступінь в педагогіці – В.Ed (4 роки навчання), так і дають посвідчення Міністерства освіти (3 роки навчання): Єрусалимський жіночий коледж; Педагогічний коледж ім. Давида Єдіна; Релігійний жіночий коледж; Коледж фізичного виховання ім. Зайнмана при інституті ім. Вінгеїта; педагогічний коледж «Семінар а-кібуцім»; Коледж «ОРТ» для вчителів; Педагогічний коледж ім. Левинського; Педагогічна школа «Оран» кібуційного руху; Педагогічний коледж ім. А. Д. Гордона; Релігійний коледж «Тальпіот»; Релігійний коледж ім. Ліфшиця; Педагогічний коледж ім. сім'ї Кей; Коледж «Ефрата»; Місцевий коледж «Ахва» – Беер-Тувія; Коледж «Бейт-Берл»; Вчительська семінарія ім. Я. Герцога.

б) Навчальні заклади, що дають посвідчення міністерства освіти (3 роки навчання): Релігійний педагогічний коледж «Гіват-Вашингтон»; Коледж удосконалення викладачів технологічних спеціальностей та управління; Релігійний педагогічний коледж ім. Бен Нун – «Коледж Шаанан»; Коледж ім. Н. Блумфілд; Педагогічний коледж фізичної культури та спорту; Педагогічний коледж «Хемдат а-Даром»; Коледж «Емуна» в Єрусалимі.

в) Коледжі незалежної релігійної освіти (працюють під контролем Міністерства освіти): Вчительська семінарія «Бейт-Яаков»; Вчительська семінарія релігійної освіти; «Семінар Бейт-Яаков»; (Філія в Тель-Авіві);

Жіночий коледж «Бейт-Рифка»; Семінар громади Якова (відділення семінару в Офакімі); Релігійний жіночий семінар в Офакімі; Жіночий коледж «Семінар Бейт-Яков».

Важливо відзначити, що відповідно до щорічного рейтингу Шанхайського університету три університети Ізраїлю увійшли до першої сотні кращих ВНЗ світу [385].

Реформи, що здійснювались у системі вищої освіти Ізраїлю, визначили нові тенденції, що стосуються зближення університетської фундаментальної освіти зі спеціальним професійним навчанням, яке передусім реалізується у педагогічних коледжах.

Педагогічні коледжі в цій країні «готують вчителів та фахівців для роботи з дітьми різного віку. Педагогічні коледжі присвоюють два види ступенів:

1. Академічний перший ступінь бакалавра в галузі педагогіки (тривалість навчання – 4 роки).
2. Педагогічний диплом зі спеціалізацією (тривалість навчання – 3 роки).

Педагогічні коледжі здійснюють підготовку викладачів і педагогів по всьому спектру педагогічних спеціалізацій: дошкільна освіта, початкові класи, математика, іноземні мови, природничі науки, комп'ютери, ТАНАХ, історія єврейського народу, образотворче мистецтво, музика, позашкільна педагогіка, навчання дорослих тощо. Деякі коледжі спеціалізуються в окремих галузях педагогіки, як, наприклад, фізичне виховання, мистецтво тощо [300].

Дослідженню розвитку ізраїльської вищої педагогічної освіти присвячено роботу М. Г. Дреєрман «Характерні процеси диверсифікації та інтеграції». Процеси диверсифікації у структурі вищої школи сприяли створенню консорціумів або асоціацій, до яких входять вищі навчальні заклади, наукові інститути, професійні школи, навчально-наукові об'єднання. Тенденція до інтеграції простежується у переході від концепції «вищої освіти» до концепції «після середньої освіти», що передбачає безперервну підготовку

вчителів різного фаху, спеціалізацій і профілів. Система безперервної педагогічної підготовки включає п'ять циклів [157, с. 9-10]:

- довузівський, перехідний (неповна вища освіта);
- базовий (вища освіта, здобуття ступеня бакалавра та диплома вчителя);
- двох післядипломних форм освіти: здобуття ступеня магістра і ступеня доктора філософії (з педагогічних наук).

В університетах і коледжах Ізраїлю існують єдині вимоги до абітурієнтів. Критеріями «відкритого», «конкурсного», «вибіркового» відбору є: наявність багруту (документа про повну середню освіту), успішність випускника школи за психологічними тестами, його особистісні якості, мотиви вибору професії, рівень професійної підготовки до вступу у ВНЗ.

Прогресивною тенденцією в оновленні змісту ізраїльської вищої педагогічної освіти є інтенсивне розроблення і впровадження навчальних програм, що мають міждисциплінарний і проблемний характер. «Провідними умовами підвищення ефективності педагогічного процесу в університетах і педагогічних коледжах Ізраїлю є диференціація та індивідуалізація змісту освіти, що відбивається в модульній організації навчального процесу, використанні варіативних програм, вільному виборі дисциплін та об'єкта дослідження у межах програми. Впровадження модульної структури предметів у навчальні програми підготовки вчителів дали змогу комбінувати навчальний матеріал із різних галузей знань, наблизити фундаментальну, спеціальну та професійну підготовку до сучасних педагогічних вимог. В університетах і коледжах застосовується система залікових одиниць, що є ключем реалізації принципу мобільності і гарантією отримання вищої освіти.

Одним із провідних напрямів розвитку ізраїльської педагогічної освіти є інтеграція навчання з практичною діяльністю, що знаходить своє відображення у збільшенні часу на педагогічну практику, впровадженні різних форм організації педагогічної діяльності під час навчання та післядипломного підвищення кваліфікації. Прогресивною тенденцією є реалізація

відповідальності за професійно-педагогічну підготовку фахівців усіх підрозділів вищого навчального закладу, а не лише школи чи педагогічних факультетів.

До системи ізраїльської вищої педагогічної освіти входить підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, особливістю якої є створення нових форм і програм підготовки вчителів-дослідників, учителів-технологів, експертів, фахівців у галузі організації та управління освітою» [156].

Радник міністра освіти Ізраїлю О. Цісарський повідомляє, що «раніше були невисокі вимоги до вступу в педагогічні коледжі та низькі зарплати. Гідеон Саар взяв курс на поліпшення якості вчителів. Щоб залучити більш сильні кадри, були різко збільшені зарплати і поліпшено умови їхньої праці. Прогрес ми бачимо вже зараз: якщо раніше на вчительські факультети надходили 6000 осіб, для яких було 6000 місць роботи, то сьогодні вже 18 000 охочих стати вчителями. І ми можемо вибирати кращих, піднімаючи рівень майбутніх вчителів» [385].

Слід зауважити, що в цій країні навантаження вчителів, за рейтингом ЮНЕСКО, порівняно з іншими країнами є досить помірним (рис. 2.24).

Особливості професійної діяльності вчителів ПШ полягають в тому, що їм доводиться розпочинати роботу з шестирічними учнями та навчати їх протягом шести років. Проте за ці роки вони працюють за програмою, яка є відповідною програмі навчання в молодшій школі України, розрахованою на 4 роки.

Учитель молодших класів в Ізраїлі повинен бути підготовленим до того, що тільки робота в класі має давати відповідні навчальні результати, адже система навчання практично не передбачає надання учням домашніх завдань. Рівень їхніх знань оцінюється за 100-бальною шкалою, але, щоб не травмувати психіку дитини, в молодших класах цієї країни оцінок не виставляють.

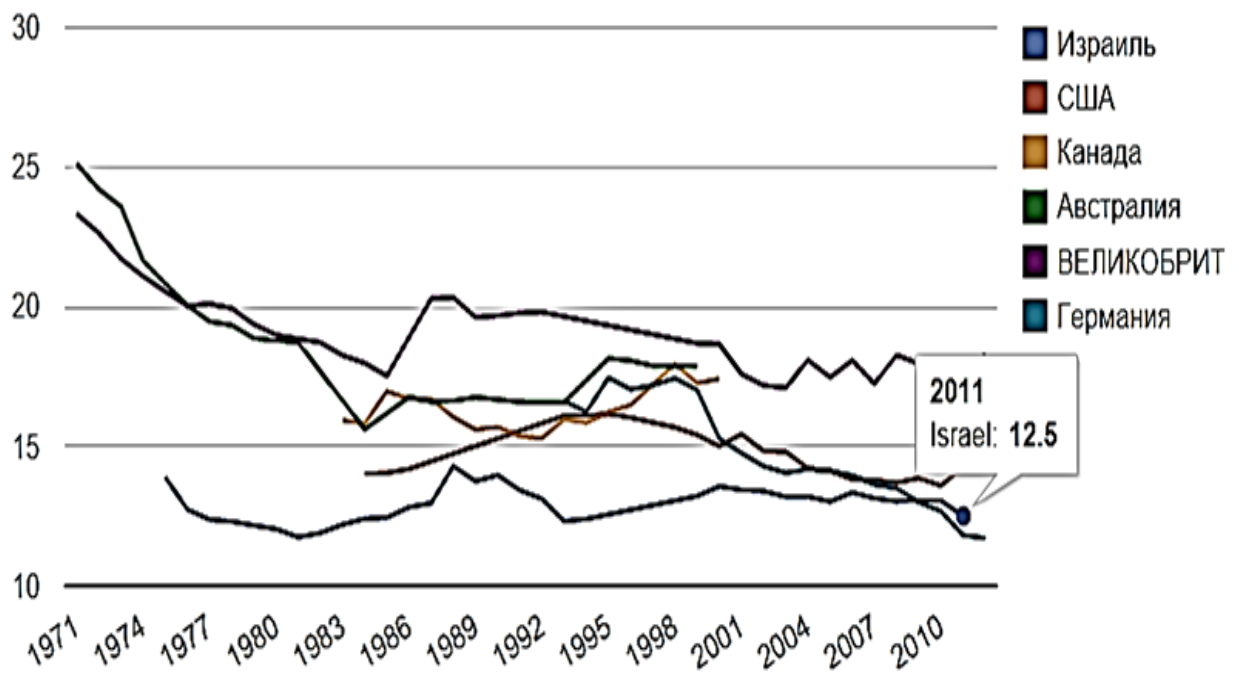

Рис. 2.24. Співвідношення учень-учитель в Ізраїлі (за даними ЮНЕСКО) [430]

Торкаючись особливостей підтримки педагогічної діяльності можна стверджувати, що вона здійснюється на рівні Міністерства освіти. Зокрема існує підрозділ міністерства – Навчальне телебачення (ETV), який займається розробленням та трансляцією навчальних програм для використання в навчальних закладах. Важливою характеристикою підрозділу ETV є співпраця з фахівцями освіти в університетах та проведення семінарів з викладачами за спрямуванням на розроблення нових методів навчання.

Детальний огляд електронних освітніх ресурсів цієї країни дозволяє зробити припущення щодо їх великої кількості та різноплановості, проте в своїй більшості їх використання є платним. Зокрема насичений динамічний ресурс Scholastic Teachers site, який містить навчальні матеріали (для викладачів та студентів/учнів) може слугувати потужною підтримкою як для вчителів, які працюють, так і для студентів – майбутніх вчителів (рис. 2.25). Слід відзначити новизну контенту ресурсу, однак в своїй більшості він не є безкоштовним.

Рис. 2.25. Головна сторінка ресурсу Scholastic Teachers site

Досліджуючи систему професійної підготовки вчителя ПШ в Греції, можна відзначити певні позитивні зрушення, які відбулися завдяки [443, с. 8-15]:

- створенню педагогічних відділень початкової освіти в університетах країни;
- значному збільшенню терміну навчання (від двох до чотирьох років);
- конкретизації мети професійної підготовки:
 - формування компетентної у своїй справі цілісної особистості майбутнього вчителя;
- конкретизації завдань професійної підготовки:
 - допомогти студентам усвідомити і сприйняти загальнолюдські цінності;
 - розвивати дослідницькі навички, необхідні вміння для розуміння й

- подолання сучасних глобальних та регіональних соціальних проблем;
- забезпечити майбутніх учителів уміннями розвитку в учнів самостійності, певних особистісних якостей, критичного мислення, професійної підготовки;
- суттєвому збагаченню змісту професійної підготовки за рахунок введення предметів за вибором студентів та нових дисциплін:
- «Порівняльна педагогіка»;
 - «Практична педагогіка з елементами статистики»;
 - «Соціологія освіти»;
 - «Проблеми освіти й освітня політика»;
 - «Економіка освіти»;
 - «Навчальні плани, програми, посібники»;
 - «Навчання та виховання дітей емігрантів і репатріантів» тощо;
- розширенню форм і методів навчання (наприклад, окрім традиційної лекції, грецькі педагоги почали активно застосовувати лекції-диспути, лекції-дискусії тощо, значну увагу було приділено самостійній роботі студентів);
- удосконаленню педагогічної практики студентів;
- посиленню вимог до професійних якостей випускників:
- володіння сучасними засобами навчання, Інтернет-технологіями;
 - обов'язкове підвищення свого кваліфікаційного рівня;
 - здатність до дослідницької діяльності тощо;
- розробці вченими-педагогами країни теоретичних і методологічних засад професійної підготовки «рефлексуючого» вчителя (який характеризується наявністю критичної думки, є творчою особистістю, наділений професійною автономією, має чітку громадянську позицію, є здатним до певних соціальних змін);
- розробці вченими-педагогами країни теоретичних і методологічних засад професійної підготовки, так званого «вчителя-європейця», який повністю

відповідає вимогам Болонської угоди.

Узагальнюючи проведену роботу щодо з'ясування особливостей систем підготовки вчителів ПШ, можна погодитись із тим, що «педагоги у всіх країнах світу все краще усвідомлюють переваги, які дає вміле використання сучасних ІКТ у галузі загальної освіти. ІКТ допомагають вирішувати проблеми всюди, де істотне значення мають знання і комунікації. Сюди входять: вдосконалення процесів навчання, підвищення освітніх результатів і навчальної мотивації школярів, поліпшення взаємодії батьків і школи, спілкування в шкільній мережі та виконання спільних проектів, вдосконалення організації та управління освітнім процесом. І це не дивно, оскільки можливості, які ІКТ надають для розвитку інноваційної економіки і сучасного суспільства, стали доступні і для освіти» [355, с. 6].

Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в розглянутих країнах вказують на певну динаміку цього процесу, яка є інноваційною за змістом та характером. Встановлено, що в різних країнах розвинуті різноманітні форми педагогічної самоосвіти: дослідницька робота з певної тематики з педагогіки під керівництвом викладачів ВНЗ, досвідчених учителів або наставників; самостійне вивчення досягнень передового педагогічного досвіду в бібліотеках, електронних освітніх ресурсах, навчанні в школі молодого вчителя тощо. Нині, на етапі стрімкого розвитку ІКТ та всебічного прогресу в інформатизації діяльності учителя, вбачається необхідність пошуку нових підходів до організації педагогічної підготовки у ВНЗ України з метою підвищення її рівня до світових стандартів.

Висновки до розділу

У розділі досліджено особливості педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. З'ясовано, що помітним мотивом до вивчення систем

педагогічної підготовки вчителів ПШ, детального опрацювання їх позитивного досвіду, з'ясування тенденцій та перспектив розвитку, шляхів розв'язання проблем в педагогічній освіті є процес інтеграції України до європейського та світового освітнього простору, який вбачається передумовою визначення ефективних напрямів власного розвитку.

У кілька етапів та за кількома напрямами було здійснено розгляд сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ.

По-перше, розглядаючи педагогічну підготовку вчителів ПШ як глобальну загальнодержавну задачу, було здійснено аналіз цього аспекту у ВНЗ України та навчальних закладах інших країн, які мають такий напрям у своїй діяльності.

По-друге, вважалось важливим та необхідними вивчити особистий досвід окремих науковців та практиків (українських та зарубіжних), які впроваджують досягнення інформатизації у власну діяльність.

На підставі вивчення практики педагогічної підготовки вчителів ПШ виявлено істотні недоліки в цьому процесі. Зокрема, проведені розвідки свідчать, що ВНЗ не створюють організаційних умов забезпечення достатнього рівня особистісної та професійної педагогічної підготовки вчителів до формування його інноваційних якостей як професійних, так і особистісних: конкурентоздатності, вміння динамічно та неперервно професійно розвиватися, знання відповідних шляхів особистісного розвитку, навичок творчо та креативно діяти за доцільного використання ІТ тощо.

Виконано ретроспективний аналіз змісту педагогічної підготовки в Україні, результати якого дозволили обґрунтувати її періодизацію та особливості поетапного розвитку, з якими безпосередньо пов'язане становлення та розвиток підходів навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ як окремого напрямку.

Вивчення та оцінювання досвіду зарубіжних країн стану професійної

педагогічної підготовки вчителя ПШ стало підґрунтям не тільки для його з'ясування, а і для формування загального уявлення про специфіку відповідних освітніх систем та умови і вимоги системи прийому вчителів на роботу в початковій школі. У той же час ознайомлення з особливостями та традиціями підготовки педагогічних кадрів у розвинутих країнах дозволить надалі творчо використовувати їхні прогресивні ідеї.

Врахування особливостей педагогічної підготовки в різних країнах може стати важливим чинником розроблення практичних та методичних рекомендацій щодо формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ та використання сучасного міжнародного досвіду в оцінюванні професійної педагогічної компетентності сучасного вчителя ПШ.

Уточнено, що нині початкова педагогічна освіта України проходить досить складний період розвитку, який пов'язуємо зі зміною соціальної, політичної та економічної моделі розвитку суспільства, кардинальними перетвореннями в соціальному та політичному житті, необхідністю та реальною можливістю інтегруватися в, по-перше, європейський, по-друге, міжнародний науковий та освітній простір.

З'ясовано, що важливою проблемою при цьому викристалізовується проблема найбільшого збереження автентичності національної специфіки на тлі суспільної глобалізації.

Показано, що очевидно, що сьогодні в сучасних динамічних інноваційних умовах проявляється необхідність перегляду спрямування провідних ідей підготовки вчителів ПШ у напрямі формування здатностей та умінь до: проектування і реалізації сучасного ефективного навчально-виховного процесу в початковій школі; здійснення відбору та розроблення навчальних і діагностичних технологій; створення перспективного освітнього середовища, умови якого мотивують та спонукають учнів до розкриття особистого потенціалу; складання та підготовки навчальних програм з

урахуванням особистісних характеристик; складання та адаптації навчальних планів та навчальних програм учнів відповідно до світових тенденцій; ефективної взаємодії з учнями та вчителями для досягнення навчальних цілей.

Отже, головною метою педагогічної підготовки вчителя ПШ є формування особистості, що відрізняється високим рівнем творчих і професійних якостей, наявність яких у подальшому дозволить йому забезпечити в початковій школі умови творчого розвитку учнів.

Проведені автором глибокі розвідки теоретичних напрацювань та практичного педагогічного досвіду педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ в Україні та ґрунтовний аналітичний огляд методичних розробок підтверджують те, що нині найчастіше використовуються переважно дещо застрілі традиційні підходи у навчанні, та дозволяють стверджувати, що, приділяючи досить уваги формуванню педагогічних якостей, більше схиляються до використання прикладного (офісного) програмного забезпечення в якості інструментарію.

Розв'язання проблеми розроблення та формування ІТ-орієнтованого освітнього середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ в Україні розглянуто нами в контексті тенденцій розвитку інформаційного суспільства педагогічної освіти в різних країнах, серед яких провідними є:

- зорієнтованість у навчанні на компетентнісний підхід;
- зростання ролі самоосвіти, самостійної роботи;
- пріоритет якості навчання;
- можливість вибору індивідуальної траєкторії навчання;
- удосконалення державних стандартів;
- адаптація до вимог інформатизації і глобалізації суспільства;
- спрямованість дій на входження до світового освітнього простору;
- неперервність освіти: трансформація концепції «освіта на все життя» в концепцію «освіта впродовж життя»;

- фундаменталізація освіти;
- підвищення ролі системи діагностики і оцінювання результатів навчання.

Зазначені аспекти, на нашу думку, у процесі пошуку шляхів побудови ІТ ПОС педагогічної підготовки вчителів ПШ дозволить: по-перше, підняти їхню теоретичну педагогічну підготовку у ВНЗ на якісно новий рівень; по-друге, сформувати мотивацію студентів до використання ІТ як у навчанні, так і в майбутній професійній діяльності; по-третє, сформувати усвідомлення майбутніми учителями вагомості та педагогічної цінності ІТ як засобу багатфакторного впливу на формування та розвиток особистості учня молодшої школи; по-четверте, сформувати усвідомлення та оцінювання значущості ІТ в формуванні динамічних інноваційних якостей сучасного навчального середовища навчального закладу.

Вивчення особливостей педагогічної підготовки вчителів ПШ в Україні та у високорозвинутих країнах світу засвідчили наявність суперечностей між:

- зростаючими вимогами до якості й ефективності педагогічної підготовки вчителів ПШ і недостатньою розвиненістю навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ, зокрема хмарних технологій;
- широкими можливостями ІТ і недостатнім рівнем їх використання у педагогічній підготовці вчителів ПШ;
- необхідністю наукового обґрунтування побудови ІТ ПОС педагогічної підготовки вчителів ПШ та недостатньою розробленістю відповідних методологічних основ;
- потребами початкової освіти в учителях, які є здатними до конкуренції на освітньому ринку та відсутністю в існуючій системі неперервної педагогічної освіти відповідних чинників впливу;
- необхідністю та потребою інтеграції ІТ до процесу формування педагогічної майстерності вчителів та недостатнім рівнем їх готовності до використання в навчанні та майбутній професійній діяльності.

Зазначене вказує на необхідність пошуку та формування випереджувальних моделей педагогічної підготовки вчителів ПШ, цілепокладанням яких є спрямованість на вільний розвиток суб'єктів навчального процесу, право вибору майбутніми учителями власної концепції професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища ВНЗ.

На сьогодні інформаційні технології можуть стати основою та механізмом випереджувального розвитку вищої педагогічної освіти в Україні із забезпеченням означених можливостей та вирішення виокремлених суперечностей.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях: 31; 32; 36; 39; 40; 41; 50; 57; 60; 62; 63; 64; 65; 76; 77; 411; 413; 417.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

3.1 . Підготовка конкурентоспроможного вчителя початкової школи в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу

Нинішній світ є надзвичайно конкурентним, і від якості освіти, рівня підготовки вчителів та викладачів залежить, яке місце посідатиме в ньому Україна. Основні положення розвитку освіти визначено в Концепції та Програмі розвитку в Україні системи освіти протягом життя; в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки; в Концепції освіти дорослих в Україні; в Законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Задля перспективного розвитку країни всі дії політиків, науковців, освітян повинні бути спрямовані на формування конкурентоздатності науки, промисловості та освіти.

Адже майбутнє нашої країни перебуває у прямій залежності від багатьох чинників, серед яких найбільш важливим є високий рівень інтелектуального розвитку, творчого потенціалу підростаючого покоління, сформованість прагнення та мотивації до засвоєння нових знань, творчого мислення, які можуть бути показниками конкурентоспроможності у світовому просторі.

Слід погодитись із О. Г. Глазуною [113, с. 1] в тому, що «сучасне інформаційне суспільство поступово трансформується у Smart-суспільство (Smart Society), про що зазначають соціологи, філософи, спеціалісти ІТ-сфери, освітяни тощо. Під цим поняттям розуміють нову якість суспільства, в якому сукупність використання підготовленими людьми технічних засобів, сервісів та Інтернету приводить до якісних змін у взаємодії

суб'єктів, що дозволяє отримувати нові ефекти – соціальні, економічні та інші переваги для кращого життя».

Грунтовне вивчення особливостей педагогічної діяльності дозволяє виявити твердження дослідників про те, що вчитель в педагогічній роботі реалізує її кілька видів: комунікаційну, організаційну та конструктивну. Зокрема, відповідно до детального аналізу, описаного в цьому виданні, комунікаційна діяльність може бути здійснена за наявності у педагога сформованих аналітичних, прогностичних та проєктивних умінь [186, с. 83-85]. «Аналітичні уміння складаються із наступних частинних умінь: розподіляти педагогічні явища на складники, правильно діагностувати педагогічні явища, виокремлювати основну педагогічну задачу та визначати способи її оптимального рішення тощо.

Прогностичні уміння: прогнозувати розвиток колективу та розвиток взаємостосунків, прогнозувати розвиток особистості, її якостей, поведінки та формування взаємовідносин; прогнозувати хід педагогічного процесу, результати застосування тих чи інших засобів навчання тощо. Організаційна діяльність передбачає наявність умінь організації діяльності групи та залучення кожного суб'єкта навчальної діяльності в роботу колективу. До організаторських умінь науковці пропонують віднести мобілізаційні, інформаційні, розвивальні та орієнтаційні уміння. Комунікаційну діяльність учителя вчені бачать як логічно пов'язані між собою групи перцептивних умінь – умінь спілкування та педагогічної техніки».

Однак, зазначені види діяльності є властивими учителю за традиційних підходів у формуванні його професійних педагогічних компетентностей у ВНЗ, за яких спостерігається їх рамкова регламентованість. В умовах нової парадигми педагогічної підготовки вчителя ПШ він одночасно є:

- вчителем – реалізується навчальний аспект професійної діяльності;
- вихователем – реалізується виховний аспект професійної діяльності;
- організатором власної діяльності та навчальної діяльності учнів –

реалізується організаційний аспект професійної діяльності;

- консультантом та розробником комунікативних взаємостосунків з учнями, їхніми батьками і колегами – реалізується інформаційний аспект професійної діяльності;
- дослідником педагогічного процесу, взаємозв'язків між суб'єктами навчально-виховного процесу – реалізується дослідницький аспект професійної діяльності.

У початковій школі досягнення суттєвого підвищення ефективності та якості навчання та виховання можна досягти за вирішення педагогічної проблеми активізації пізнавальної діяльності учнів. Виокремлюючи зазначене як мету навчання в початковій школі, зазначимо, що її можна досягнути за умови формування пізнавального інтересу. В останні роки чинниками, які впливають на формування пізнавального інтересу учнів, можна визначити:

- представлення змісту навчального матеріалу за використання традиційних методів та засобів форм та ІТ;
- спільної пізнавальної діяльності суб'єктів навчання за використання традиційних методів, засобів та форм навчання та ІТ;
- окреслення практичної значущості наданих знань;
- специфіка викладу навчального матеріалу за використання традиційних методів, засобів та форм навчання та ІТ;
- створення педагогічної ситуації досягнення успіху кожним учнем;
- врахування особистісних характеристик кожного учня;
- врахування у навчальному процесі досягнень науки;
- використання засобів, форм та методів навчання, які ґрунтуються на впровадженні ІТ.

Отже, найважливішим досягненням використання ІТ у початковій шкільній практиці є розвиток умінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності зокрема, та:

- забезпечення індивідуалізації навчання;
- можливість врахування вікових особливостей учнів;
- забезпечення інтерактивності;
- формування мотивації навчання за ефектного подання навчального матеріалу (використання мультимедіа);
- можливість здійснення динамічного та систематичного контролю та оцінювання рівня знань;
- включення творчих та креативних завдань;
- створення адаптивного навчального середовища;
- формування рефлексії учнів;
- можливість впровадження елементів дистанційного навчання.

Окрім того, в початкових класах ІТ можна використовувати як засіб для доповнення традиційних форм навчання організації навчально-пізнавальної діяльності. Це можуть бути додаткові дистанційні уроки за нестандартних умов (пандемія, захворювання учня, стихія тощо), електронне спілкування з батьками, розсилання повідомлень організаційного характеру, проведення батьківських зборів тощо.

Звужуючи проблему ефективності впровадження ІТ у початкових класах та актуальності використання ІТ у педагогічній діяльності до проблеми педагогічної підготовки у ВНЗ сучасних вчителів ПШ та, ґрунтуючись на викладеному вище, можна зробити припущення, що педагогічна підготовка конкурентоздатних вчителів ПШ потребує більш глибокого дослідження, коректування та удосконалення відповідно до неперервного розвитку ІТ та вимог, які формує інформатизація освіти до сучасного вчителя ПШ.

Відповідного загострення актуальність цієї проблеми набуває саме з огляду на інформатизацію освіти, що, окрім зазначеного в попередніх параграфах, генерує необхідність подолання викладачами та студентами ВНЗ цифрового та інформаційного розриву, розширення можливостей їхнього

доступу до інформаційних ресурсів, зокрема до електронних освітніх ресурсів (ЕОР).

Також однією із чільних умов, які актуалізують означену вище проблему формування конкурентоздатного вчителя ПШ, вбачається найповніше розширення та підсилення неперервної теоретичної педагогічної підготовки вчителів до педагогічної практики, можливості спілкування в професійному оточенні ще у процесі навчання у ВНЗ.

Належна особистісно зорієнтована диференційована педагогічна підготовка вчителів ПШ на всіх етапах навчання у ВНЗ має сприяти на певному фаховому та особистісному розвитку та професійному становленню педагога, який характеризується високим рівнем професійної майстерності та сформованими якостями конкурентоздатного фахівця.

Збільшення інформаційних потоків в освітній галузі внаслідок функціонування мережі Інтернет, розгалуження соціальних професійно-спрямованих Інтернет-спільнот [337; 182; 347; 353; 106] надають нових якостей впливу ІТ на педагогічну підготовку та динаміку інноваційних характеристик сучасного вчителя ПШ.

Як стверджують С. Г. Литвинова та Н. Т. Задорожна «Розбудова віртуальних предметних спільнот, як інноваційний процес в загальній середній освіті, створила умови для підтримки діяльності вчителів-новаторів. В останні роки багато робиться для того, щоб використати досвід обміну знаннями і залучити вчителів-предметників до участі в житті реальних предметних спільнот, де у рамках окремої спільноти усі учасники можуть обмінюватися повідомленнями, текстовими документами, відео та аудіо файлами, а також знаннями, які вони можуть використати у своїй діяльності. Нові комунікаційні технології такі, як web-технології, забезпечують можливість вчителям співпрацювати з іншими вчителями, дізнаватися про нові ресурси і можливості впровадження їх у навчально-виховний процес і як наслідок, сприяти підвищенню якості шкільної освіти» [170].

Використання ІТ у педагогічній підготовці майбутніх учителів ПШ набуває подвійного значення:

- по-перше, творчий підхід викладачів ВНЗ суттєво стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої професійної діяльності;
- по-друге, вчитель, який був суб'єктом творчого навчального середовища у ВНЗ, стає здатним до його успішної реалізації в педагогічній практиці у школі.

За впровадження та використання ІТ очевидною є індивідуалізація НВП, що наближує навчальну діяльність до потреб та інтересів кожного, забезпечує підвищення їхньої пізнавальної активності [270;129; 133; 164; 244].

Практика показує, що раціональним та системним використанням ІТ у системі вищої освіти створюються психологічно зручні умови навчання та виховання поведінки в інформаційному просторі, самооцінювання, мотивації особистісних досягнень і саморозвитку, розширення кола інтересів та особистого професійного світогляду. Отже, систему навчання у ВНЗ, досягнення сучасної науки та впровадження інновацій у навчально-виховний процес можна розглядати як три основні фактори впливу на формування конкурентоспроможності вчителя ПШ (рис. 3.1).

У матеріалах Міжнародної виставки наголошувалось на тому, що конкурентоспроможний учитель є головною умовою інноваційного розвитку сучасного навчального закладу, а конкурентоспроможність вчителя є якісним показником професійної діяльності. Конкурентоспроможність визначається як стійка особистісна властивість свідомо і творчо реалізувати професійну компетентність за достатнього рівня володіння необхідними знаннями, вміннями та особистісними характеристиками [253].

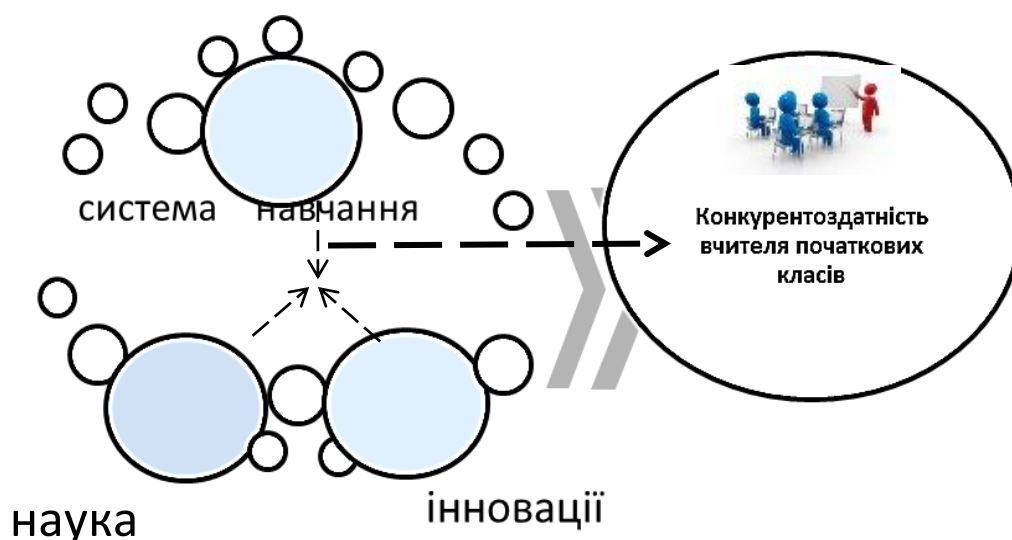

Рис. 3.1. Основі фактори впливу на формування конкурентоспроможності вчителя ПШ

Засоби та форми, які використовуються у НВП, створюють підґрунтя для досягнення цілей навчання та формують навчальне середовище, умови якого мають безпосередній вплив на діяльність та розвиток суб'єктів навчання і організацію НВП.

Одним із основних напрямів вирішення проблеми підвищення якості освіти В. В. Лапінський вважає «розвиток матеріальних і нематеріальних складових систем навчання, введення до їх складу високотехнологічних засобів діяльності, досягнення на цій основі нового, більш високого рівня навчально-виховного процесу. Постає завдання суттєвого вдосконалення такої складової системи навчання, яка набула назви навчально-виховного середовища, або навчального середовища (НС)» [234].

Проте, глобальна інформатизація об'єктивно змінює традиційне навчальне середовище педагогічної підготовки вчителів у ВНЗ, відбуваються трансформаційні зрушення у структурі та співвідношенні традиційних і інноваційних засобів та форм. Такі зміни мають системний характер і безпосередньо впливають на розвиток процесу професійної підготовки

вчителів та формування їхньої конкурентоздатності.

Примітним бачиться той факт, що в останні часи стрімким розвитком ІТ та поширенням ІТ в системі освіти започатковується нова форма навчального (освітнього) середовища – інформаційно-освітнього середовища. У науковому дослідженні Л. В. Панченко надано узагальнення визначень інформаційно-освітнього середовища, зроблене на основі дослідження низки робіт різних науковців. Дослідниця з'ясувала, що інформаційно-освітнє середовище розглядається в таких аспектах, як [292; 293]:

- сукупність умов і впливів у одному оточенні;
- сукупність апаратних, програмних, методичних, інформаційних, інтелектуальних, фінансових ресурсів;
- педагогічна система, що включає учнів, викладачів, засоби навчання;
- чинник розвитку особистості тих, хто навчається, і тих, хто навчає, та розкриття їхнього творчого потенціалу й талантів.

З досить ґрунтовних авторських розвідок формується припущення про те, що вимоги до сучасного вчителя як конкурентоздатного сучасного фахівця та зміни в ІТ-забезпеченні шкільної освіти, які відбулися в останні роки, зумовлюють необхідність розроблення **ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища** ВНЗ з позиції системного підходу. Виділення мотивів суб'єктів навчально-виховного процесу ВНЗ у процесі впровадження у педагогіку інновацій дозволяє обґрунтувати єдність ІТ та педагогічних процесів.

Разом з тим, здійснений детальний огляд зазначених напрацювань дозволяє зробити припущення про те, що на сьогодні не існує робіт, які присвячені проблемі дослідження та окреслення теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища з метою педагогічної підготовки вчителів ПШ.

Слід зазначити, що особливо гострою вбачається проблема обґрунтування сутності і механізмів розроблення хмаро орієнтованого

середовища як однієї з фундаментальних організаційно-педагогічних умов і основних шляхів підготовки вчителів ПШ до педагогічної діяльності в умовах ВНЗ. Тим більше, розгляд наукових джерел свідчить, що сучасною педагогічною наукою та рівнем розвитку ІТ сформовано об'єктивні передумови для дослідження проблеми теоретико-методологічних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ.

Провідними ідеями розвитку сучасної освіти є гуманізація та неперервність. Згідно з визначенням Міжнародної комісії з освіти ХХІ століття при ЮНЕСКО неперервна освіта повинна об'єднувати всю діяльність та ресурси в галузі освіти та спрямовувати їх на досягнення гармонійного розвитку потенційних здібностей особистості та прогресу в перетворенні суспільства. Неперервна педагогічна освіта у ВНЗ реалізовується шляхом [163]:

- забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, які функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку осіб до можливого переходу на наступні ступені;
- формування потреби та здатності особистості до самонавчання;
- оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їхньої кваліфікації (модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів);
- створення інтегрованих навчальних планів і програм;
- формування й розвиток навчально-науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців;
- запровадження й розвиток дистанційної освіти;
- організація навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання;

– забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою.

Неперервність педагогічної освіти вчителів ПШ впливає також і на формування та розвиток їхньої педагогічної майстерності. Модернізація системи освіти, зокрема педагогічної підготовки вчителів ПШ, виділяється новими концептуальними підходами до формування і розвитку особистісних якостей вчителя з урахуванням загальноєвропейських, вітчизняних та регіональних стандартів.

У нових інформаційних умовах спостерігається зміна філософії педагогічного навчання і виховання у ВНЗ, поступове формування нових педагогічних якостей учителя ПШ, коли він уже не виступає в ролі пасивного передавача підготовленої навчальної інформації, а стає креативним творчим лідером, засновником педагогічних інновацій, яскравою індивідуальністю, яка реалізовується у тісній співпраці із суб'єктами навчально-виховного процесу.

Сучасний, конкурентоздатний учитель ПШ на всіх етапах свого педагогічного професійного становлення має стати інтегратором ініціатив і стратегій творчого інноваційного особистісного педагогічного саморозвитку та самореалізації.

Нині, коли відзначається стрімко зростаючий процес інформатизації та комп'ютеризації, поширюваною тенденцією міграції населення, що зумовлена процесами глобалізації, освіта та педагогічна освіта зокрема перетворюється із закінченого процесу в нескінченний. Адже людина, яка прагне гідного соціального стану та позиції у суспільстві і бажає бути конкурентоспроможною на ринку праці, повинна неперервно навчатися новому, засвоювати як нові знання, так і набувати нових вмінь і навичок. Неперервна освіта означає не тільки освіту впродовж всього життя, а й передбачає постійний перехід на вищі рівні, якісний і кількісний прогрес людини в оперуванні своїми професійними знаннями і вміннями, набуття життєвого і професійного досвіду [94].

Важливим поступом у вирішенні означеної низки проблем є те, що на сьогодні, апріорі, стає впровадження ІТ у систему навчання вчителів у ВНЗ. Це явище незаперечно суттєво розширює та збагачує можливості подання навчально-методичних матеріалів, додає можливість збільшити арсенал засобів їх ефективного насичення, унаочнення і доступності.

Формування вмінь майбутнього вчителя до використання ІТ у педагогічній діяльності можна вважати одним із компонентів їх готовності до інноваційної педагогічної діяльності, оскільки зазначене вимагає його різнобічної обізнаності та відповідного рівня компетентності в сучасних інноваційних педагогічних технологіях.

Уже в останні роки характерним атрибутом систем навчання ВНЗ відзначається інноваційне розширення площини впливу ІТ. Це вивчення інформаційних технологій як окремої дисципліни та технічних засобів навчання інших дисциплін, створення електронних освітніх ресурсів (ЕОР) – Веб-сайтів навчального закладу, профільних сайтів, сайтів співтовариств та об'єднань. Зазначені атрибути інформатизації вищої педагогічної освіти опосередковано сприяють взаємодії та співпраці у навчальному середовищі віддалених один від одного суб'єктів навчально-виховного процесу.

Темп розвитку інформатизації освіти коригує традиційні підходи навчання у ВНЗ із поправкою на потужності ІТ, мотивує до прийняття нестандартних рішень, сприяє креативності мислення – що породжує, за авторськими спостереженнями, нову парадигму педагогічної підготовки вчителя ПШ, яка організовується та реалізується на засадах збереження і розвитку творчого потенціалу кожної особистості, спрямованості на її самовизначення, підготовленості до ефективної професійної діяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприйняття нових педагогічних проблем та їх рішення.

Зазначене ґрунтується на необхідності глибшого усвідомлення учителями важливості власної педагогічної діяльності, виявлення мотивації та

покликання у виборі професії, реального оцінювання особистісних потенційних можливостей для їх реалізації у сучасній початковій школі, можливості реалізації власних творчих потреб тощо.

По-перше, у житті кожної людини, розвитку її як особистості одна з провідних ролей відводиться ефективній педагогічній діяльності вчителя ПШ, передумовою якої є сформованість у нього мотивації до професійної діяльності, фаховий рівень володіння ефективними засобами та методами досягнення цілей навчання, здатності та бажання до творчості й рефлексії.

По-друге, сучасний учитель ПШ повинен усвідомлювати практичну, теоретичну та соціальну значущість результатів усіх аспектів професійної діяльності для формування особистості учнів ПШ, які є майбутнім суспільства.

По-третє, інформаційні технології як важливий фактор впливу на неперервність освіти генерують відповідні ознаки неперервності системи педагогічної підготовки вчителів ПШ:

- включення на всіх етапах навчання (за всіма напрямками) інноваційних складників до її змісту, які формуються змінними вимогами до особистісних та загальних якостей сучасного вчителя;
- поглиблення вивчення як теоретичної, так і практичної складової підготовки на кожному наступному етапі підготовки;
- формування додаткових умінь та навичок, спрямованих на використання ІТ, з підвищенням їх рівня на кожному наступному етапі підготовки.

Саме розвиток суспільства, динаміка якого спричиняється досягненнями науки та техніки, провокує впровадження різного виду інновацій до діяльності вчителя як на професійному, так і на особистісному рівні, зокрема інновацій, дотичних або похідних ІТ. Адже вчитель повинен бути здатним проектувати та конструювати власну педагогічну діяльність зі спрямуванням на забезпечення можливостей особистісного розвитку кожного учня.

Отже, проблему становлення та розвитку ІТ-орієнтованого

педагогічного освітнього середовища можна вважати однією із ключових методологічних та прикладних проблем сучасної педагогічної науки в умовах глобалізації. Системний підхід допускає трактувати поняття «інформаційно-освітнє середовище» як ІТ-орієнтоване педагогічне освітнє середовище (ІТ ПОС), як сукупність елементів педагогічного інформаційного простору, сформованого з електронних освітніх ресурсів, в якому відображається інформація про суб'єкти навчання, інфраструктуру, що забезпечує їх доступ до навчально-методичної інформації та інформаційних потоків, які знаходяться та з'являються у світових педагогічних мережах.

У процесі навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ значний обсяг займають відносно самостійні види діяльності студентів за загального зменшення відсотку спільної з викладачем аудиторної роботи. Формуванню навичок самостійної діяльності студентів сприяє створення викладачем навчальної ситуації, виокремлення педагогічної задачі та управління діяльністю студентів з її вирішення за використання ІТ та обґрунтованих методик навчання педагогіки. Інструментом досягнення поставлених цілей може бути ІТ ПОС.

Основоположними структурними елементами ІТ ПОС має бути база навчально-методичних матеріалів та відомостей про суб'єкти навчання; електронні посібники; засоби діагностики та контролю навчання тощо. Передбачається, що ІТ ПОС може використовуватись для:

- збереження та подання навчального матеріалу;
- збереження бази педагогічних задач та завдань для самостійного та групового виконання;
- організації самостійної пізнавальної діяльності;
- здійснення поточного та підсумкового контролю;
- викладу широкого спектра довідкового матеріалу;
- організаційної роботи та управління навчально-виховним процесом.

Попереднє дослідження ролі ІТ у підготовці вчителів ПШ в контексті

системного підходу підтверджує акцент на низці важливих функцій ІТ ПОС, які сприяють особистісному професійному розвитку вчителів та позитивно впливають на формування особистісних якостей конкурентоздатного фахівця:

- забезпечення взаємозв'язків між суб'єктами НВП;
- узгодження міждисциплінарних зв'язків педагогічних дисциплін;
- зв'язок процесу педагогічної підготовки з розвитком інформаційних процесів;
- надання консультативної допомоги з різних аспектів навчання й професійної діяльності;
- надання аналітичної інформації про діяльність ВНЗ України та особливості педагогічної підготовки вчителів в інших країнах;
- забезпечення емерджентності.

Актуальність, доцільність та потреба створення ІТ ПОС у ВНЗ обумовлюється:

- передовим досвідом інформатизації освіти загалом та початкової освіти зокрема;
- пізнавальним інтересом студентів ВНЗ до ІТ та їх ролі у діяльності вчителя;
- мотивацією саморозвитку;
- пошуком нових методів та форм організації навчально-виховної роботи у ВНЗ та в початковій школі.

Використовування можливостей та перспектив глобальної педагогічної системи, прояви якої виокремлюються в мережі Інтернет, вбачається неможливим без чіткої концепції побудови автентичного ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища та його інтеграції у відповідні світові глобальні педагогічні мережі. Для досягнення зазначеного стає необхідним розв'язання низки завдань методичного, методологічного та практичного характеру:

- розкрити системну сутність ІТ ПОС ВНЗ як системи, орієнтованої на формування характеристик конкурентоздатного вчителя;
- проаналізувати специфіку та головні механізми впливу ІТ ПОС ВНЗ на інноваційну педагогічну діяльність вчителя;
- обґрунтувати роль ІТ ПОС ВНЗ у створенні взаємозв'язків та наступності між педагогічними дисциплінами ВНЗ;
- визначити сутність та особливості педагогічної підготовки, які виникають в умовах ІТ ПОС ВНЗ;
- дослідити вплив інформатизації суспільства на динаміку розвитку ІТ ПОС ВНЗ;
- здійснити прогнозування сценаріїв розвитку педагогічного середовища України на основі моделі ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища ВНЗ;
- окреслити систему стратегічних цілей управління процесом педагогічної підготовки вчителів в умовах ІТ ПОС ВНЗ.

Розроблення та впровадження ІТ ПОС може забезпечити одночасну участь широкого кола суб'єктів навчального процесу, активізувати пізнавальну діяльність кожного, сформувавши мотивацію та професійний інтерес, поєднувати індивідуальне і групове навчання, впроваджувати елементи змагання та передбачити співучасть у розробці середовища.

Звісно проектування ІТ ПОС є складним процесом, який, відповідно до основних цільових показників неперервного навчання педагогіки у ВНЗ, визначає структуру та основоположні складові середовища, підготовку і структурування контенту, технологію їх подання тощо.

Неперервність навчання педагогіки вчителів ПШ у ВНЗ передбачає взаємозв'язок, взаємозумовленість, наступність всіх педагогічних дисциплін, що складають педагогічну підготовку. Саме наступність вбачається необхідною умовою успішного функціонування ІТ ПОС.

Передбачається, що підґрунтям успіху та конкурентоздатності

сьогоднішнього випускника ВНЗ – майбутнього вчителя ПШ може бути створення ІТ ПОС. Умови інноваційного середовища мають сприяти забезпеченню можливості формування готовності вчителів відійти від рамок традиційних форм організації НВП, мотивації до творчого та креативного пошуку нових ефективних шляхів роботи з учнями ПШ.

3.2 . Концептуальні засади проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи

З'ясоване вище вказує на принципово інші виміри проблематики та змісту педагогічної підготовки у ВНЗ та *поглиблює означену у попередніх розділах закономірність проектування інноваційного начального середовища, зорієнтованого на підсилення діяльності* як викладача, так і студентів ВНЗ, – ІТ ПОС.

Означене вище акумулює потреби з'ясування атрибутів та специфіки проектування ІТ ПОС учителів ПШ та спричинило до прийняття рішення щодо проведення глибокого аналізу відповідних наявних розробок у навчальних закладах України та зарубіжжя.

У реальності на сьогодні багато навчальних закладів (університетів, інститутів, коледжів та ін.) України спрямовують організаційну діяльність на формування середовища, умови якого мають забезпечувати ефективну діяльність суб'єктів навчання та максимально сприяти підвищенню якості навчання та викладання.

Так, наприклад, досить потужний портал, який можна розглядати як характерологічне інформаційне середовище, має Національний університет «Львівська політехніка», що досить наочно ілюструє діяльність закладу. З головної сторінки порталу, яка більш схожа на банерну мапу, досить просто можна здійснити перехід на сайт будь-якого інституту, який входить до складу університету, ознайомитись з новинами, роботою бібліотеки тощо.

З моменту створення до сьогоднішнього дня колективом Інституту проведено великий обсяг робіт, який дозволив впорядкувати і привести до вимог сьогодення всі форми навчання. До складу університету входить кілька інститутів, які, у свою чергу, теж мають картографічні сайти, зокрема Інститут дистанційного навчання [272]. Розгляд навчально-методичного забезпечення студентів та викладачів університету дає підстави зробити висновок, що він є на шляху потужного розвитку та набирає темпів збільшення об'єму. Про що, зокрема, свідчить повідомлення на сайті: «Методичною радою Інституту та деканатами започатковано серію спеціалізованих конспектів лекцій, підручників та посібників під назвою «Дистанційне навчання», видання яких сьогодні перевищило 150 назв. Крім цього, студенти Інституту мають можливість весь навчально-методичний матеріал отримувати в електронній версії. В Інституті створено електронну базу даних супроводу навчального процесу – від навчальних карток студентів чи екстернів до розкладу занять та контролю за ним. Все це об'єднано в єдину мережу, доступ до якої має кожен з трьох деканатів.

Електронна бібліотека університету, яка теж є окремим, досить широко розгалуженим сайтом (режим доступу: http://library.lp.edu.ua/el_services) містить список рекомендованої літератури до дисциплін, що викладаються у Національному університеті «Львівська політехніка»: «На сторінці ресурсу можна ознайомитись зі списком літератури до дисциплін, що читаються у Національному університеті «Львівська політехніка» та внести свої пропозиції у пропонований список.

На цій же сторінці Вам надається можливість скористатись функцією рекомендації літератури до дисципліни. Вибрана література, що може бути прикріплена до дисципліни, потрапляє до бібліотекаря, який її аналізує та вносить зміни в автоматизовану бібліотечну інформаційну систему. Двічі на місяць оновлюється інформація у базі даних» [91]. Електронний каталог бібліотеки дає можливість виконувати досить швидкий і якісний пошук

необхідної літератури за різними параметрами, як наприклад: автор, назва документа, рік видання, мова, вид документа (книга, рукопис, збірник, дисертація, автореферат, журнал тощо).

Однак, якщо повернутись до деталізації навчального середовища закладу, необхідно визнати його потужність та значення для учасників навчально-виховного процесу: «віртуальне навчальне середовище (ВНС) – програмна система, створена для підтримки процесу дистанційного навчання з наголосом саме на навчання, на відміну від керованого навчального середовища, для якого властивий акцент на управлінні процесом навчання. ВНС, зазвичай, використовує мережу Інтернет і надає засоби для оцінювання (зокрема, автоматичної оцінки, як от завдання на вибір), комунікації, закачування матеріалів, повернення робіт студентів, оцінювання колег, управління групами студентів, збирання та організація оцінок студентів, опитування тощо. Це мережевий сервіс для щоденного користування, що містить усі необхідні елементи теоретичних і практичних знань, контролю і самооцінки навчальної діяльності, форми організації адаптації, мотивації і творчої спрямованості» [105].

На підставі оцінювання зазначеного ресурсу можна стверджувати, що Національний університет «Львівська політехніка» відкриває принаймні своїм користувачам доступ до віртуального сховища знань, яке включає портал, бібліотеку, Інститут дистанційного навчання тощо.

Ретельне вивчення досвіду розроблення інформаційно-освітнього середовища показує, що деякі заклади професійної освіти, враховуючи можливості та функціональні потужності ІТ, інтегрують їх до навчального середовища закладу. Підтвердженням зазначеного є розташування на порталі Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету блоку «Інформаційні освітні ресурси» (Рис. 3.2). Досить потужною розробкою можна вважати портал Е-середовище Київського університету імені Бориса Грінченка, яке призначено для користування

«електронними ресурсами Університету, дає можливість працювати з електронним навчальним контентом, використовувати технології е-взаємодії та е-співпраці між студентами, студентами та викладачами, студентами та адміністрацією» [270].

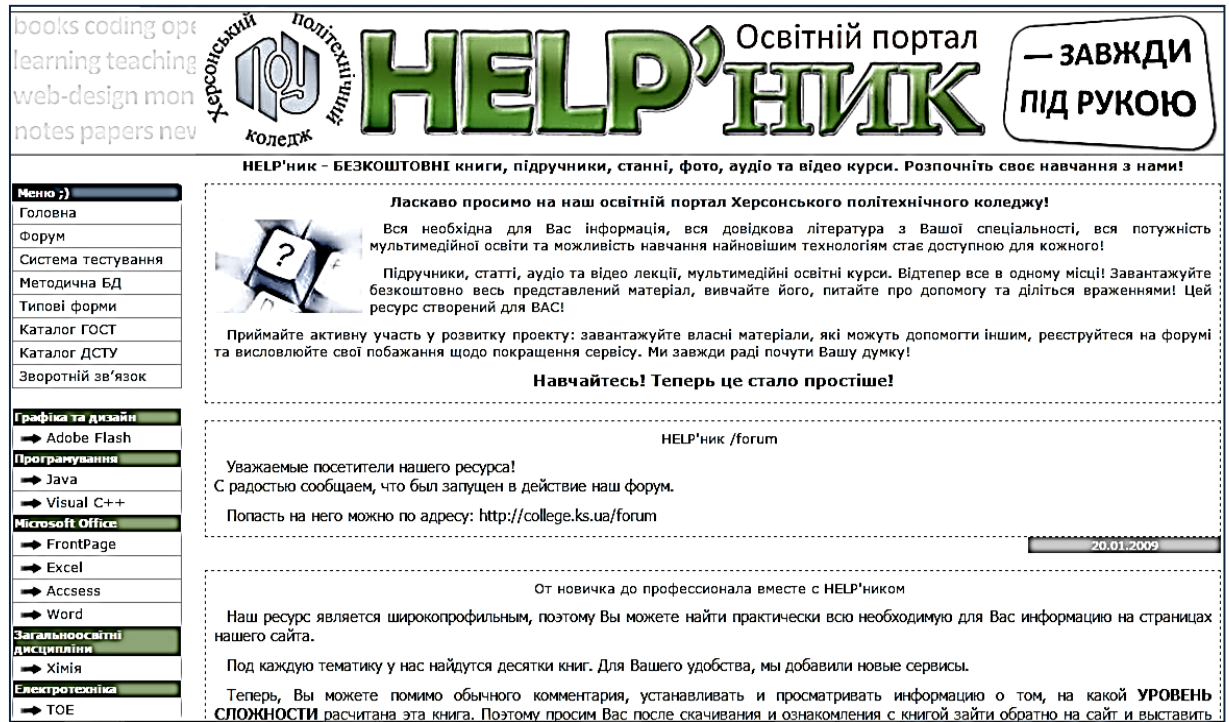

Рис. 3.2. Інформаційні освітні ресурси Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету

Ресурс містить довідкову літературу з різних спеціальностей: підручники, статті, аудіо- та відеолекції, мультимедійні освітні курси тощо (Рис. 3.3-3.4).

Якщо традиційна педагогіка вважає, що підручник є допоміжним засобом у руках педагога [80, с. 426], то інформатизація освіти призвела до створення електронних освітніх ресурсів – ЕОР, які в більшості випадків виступають у ролі автономних засобів навчання, призначених для індивідуального управління пізнавальною та навчальною діяльністю студентів.

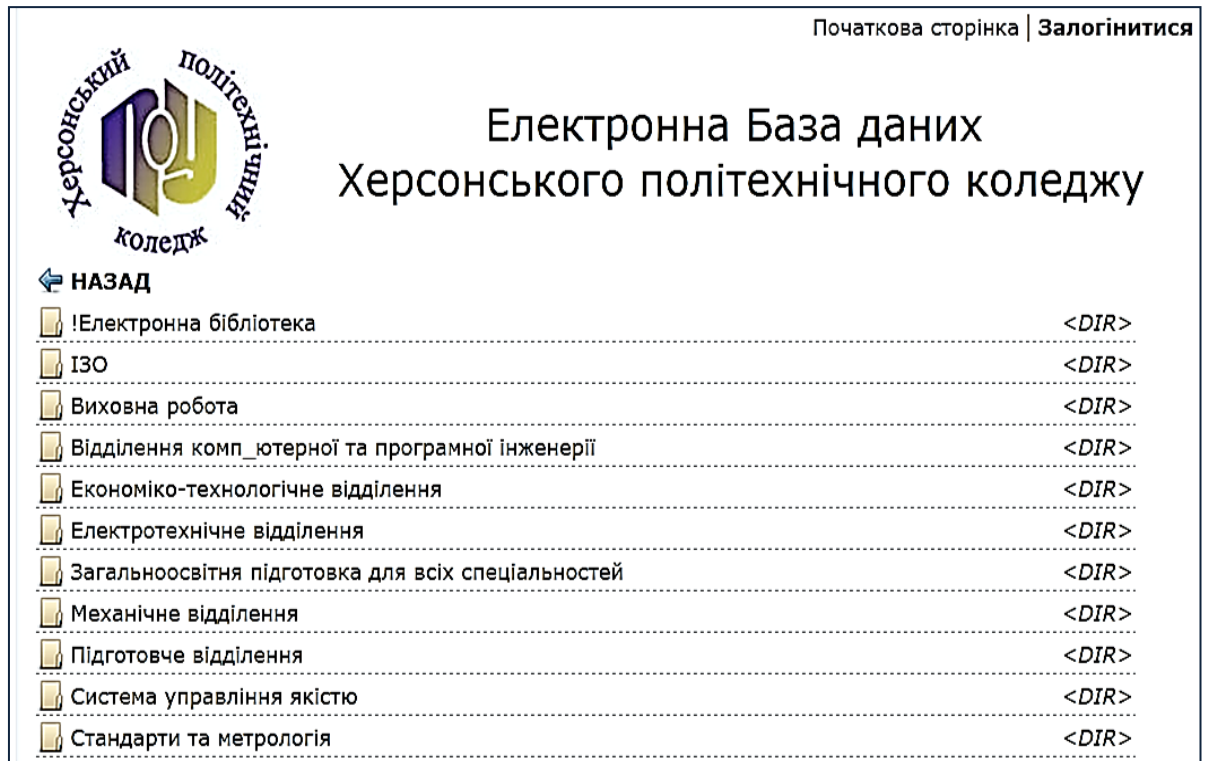

Рис. 3.3. Систематизована автентична електронна база даних Херсонського політехнічного коледжу

Рис. 3.4. Внутрішні інформаційні ресурси коледжу

Гіпермедійна структура електронного середовища Університету містить, у свою чергу, гіпермедійні модулі: «Бібліотека Університету», «Електронний репозиторій», «Інституційний репозиторій (IP)», «Електронні журнали», «Вікі-портал Університету», «Корпоративна електронна пошта», «Електронне навчання (Е-навчання)» та «Microsoft IT Academy» (рис. 3.5).

Привертає увагу наявність модуля «Microsoft IT Academy»: «В Університеті працює Microsoft IT-Академія. Діапазон можливостей, які пропонує Програма IT-Академії, – від освоєння користувацьких додатків для мобільних і настільних комп'ютерів до підготовки IT-професіоналів за широким переліком спеціальностей. IT-Академія пропонує різноманітні on-line курси з Microsoft Office 2007, Microsoft Office 2010, Microsoft Office 2013» [437].

Незаперечно потужним для студентів та викладачів бачиться «Електронний репозиторій (<http://elib.kubg.edu.ua/>) – електронний ресурс бібліотеки, який містить понад 4 000 електронних навчальних, навчально-методичних, наукових, художніх, довідкових, рідкісних друкованих видань в електронній формі.

До повнотекстових електронних ресурсів бібліотеки можна потрапити лише з внутрішньої локальної мережі Університету». Тобто для входу в систему слід використовувати дані облікового запису з електронного навчання.

Частіше за все навчальні заклади пропонують відвідати електронні бібліотеки або електронні бази даних, викладаючи їх список, як от:

- База даних SCOPUS.
- Реферативна база даних Ulrich's Periodicals Directory
- Наукова електронна бібліотека (eLIBRARY.RU)
- Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
- РЖ ВІНІТІ, м. Москва (<http://www.viniti.ru>)

Рис. 3.5. Структура Е-середовища Київського університету імені Бориса Грінченка

– Академія Google.

Здійснена робота дала підстави зробити висновки, які дозволять конкретизувати вимоги до ІТ ПОС та організаційно-педагогічні умови його проектування. Зокрема, дидактична прогностика в площині проектування та впровадження ІТ ПОС підсилює одну із цілей цього процесу – обов'язковість підтримки та забезпечення конкурентоспроможності сучасного вчителя ПШ.

Ототожнення окреслених вище компетентностей учителя ПШ з очікуваними результатами педагогічної діяльності викладачів ВНЗ вказує на логіку у закономірному породженні явища – сприйняття останньої як цілісної системи, де компонентами є види педагогічної діяльності: **навчальний, виховний, організаційний, інформаційний та дослідницький**.

Виокремлені у попередньому параграфі основні концептуальні

положення розроблення та впровадження ІТ ПОС у ВНЗ, дозволяють виділити кілька перспективних напрямів удосконалення згаданих компонент.

– Навчальна діяльність: формування систематизованої динамічної електронної бази навчально-методичних матеріалів (Web-архіву) до лекцій, семінарів, практичних занять. Такий архів, що постійно доповнюється та розширюється, може перетворити вивчення педагогічних дисциплін на неперервну побудову спільної інтелектуальної конструкції. Він може містити презентації, відеокліпи, мультимедіа, зображення, діаграми, таблиці тощо.

– Виховна діяльність: організація Web-семінарів, Web-конференцій, Web-консультацій та спілкування в чатах, електронне листування між суб'єктами навчально-виховного процесу дозволить розв'язати великий обсяг проблем – аргументувати сором'язливих та невмотивованих студентів до спілкування, надати їм допомогу у самоствердженні та самоцінюванні, сприяти розвитку кожного окремого студента та здійснювати особистісно спрямовану підтримку. Створення з цією метою електронних ресурсів (чатів, блогів, Web-сторінок для спілкування в соціальній мережі тощо) допустить відстежування обговорення питань в групі, коригування роботи групи чи надання необхідної консультативної (в тому числі й дистанційної) допомоги.

– Організаційна діяльність (адміністративна): управління навчанням (Web-спілкування зі студентами, надсилання електронних інформаційних повідомлень, новин тощо) може бути більш ефективним за наявності особистої Web-сторінки викладача (Web-сайту), ведення виробничих дискусій за наявності відповідних Web-форумів, спілкування через електронну пошту, Skype тощо.

– Інформаційна діяльність: використання широкого спектру відкритих доступних інформаційних джерел в Internet (навчальних, навчально-методичних матеріалів різних електронних форматів: текстових, графічних, відео, аудіо тощо). За умови сформованості попередніх складників, під керівництвом викладача студентам надається доступ до матеріалів, які раніше

могли бути недоступними для них, рідкісними або занадто дорогими для придбання.

– Дослідницька діяльність: розширення інформаційних можливостей (розроблення систематизованих електронних освітніх ресурсів, професійно спрямованих баз даних, галерей зображень, електронних презентацій, каталогів статей та монографій тощо) відкриває студентам перспективу розвитку самонавчання, творчого пошуку та розвитку креативних здібностей – уміння навчатися та самонавчатися, формувати власні погляди, шляхи та підходи у майбутній педагогічній та науковій діяльності.

Зважаючи на здійснене теоретичне обґрунтування та повертаючись до Розділу 1, де йшлося про розгляд педагогіки як науки про виховання загалом та цілі, завдання виховання зокрема; про процес навчання та таку, що охоплює теорію виховання, дидактику та школознавство, можна стверджувати, що організація педагогічної підготовки в умовах ІТ ПОС спрямовується на підготовку вчителя до таких видів діяльності: навчальної, виховної, організаційної, інформаційної та дослідницької (рис. 3.6).

Як наслідок, педагогічна підготовка вчителя ПШ, відповідно до парадигми неперервності освіти, у площині кожного зазначеного виду (аспекту) діяльності:

- по-перше має бути спрямованою на формування рівня фахової компетентності, який відповідає вимогам до якостей учителя ПШ на всіх етапах навчання;
- по-друге, забезпечувати загальні вимоги до його підготовки з урахуванням міждисциплінарних зв'язків;
- по-третє, забезпечувати дотримання наступності у вивченні дисциплін, які входять до категорії «Педагогічні дисципліни».

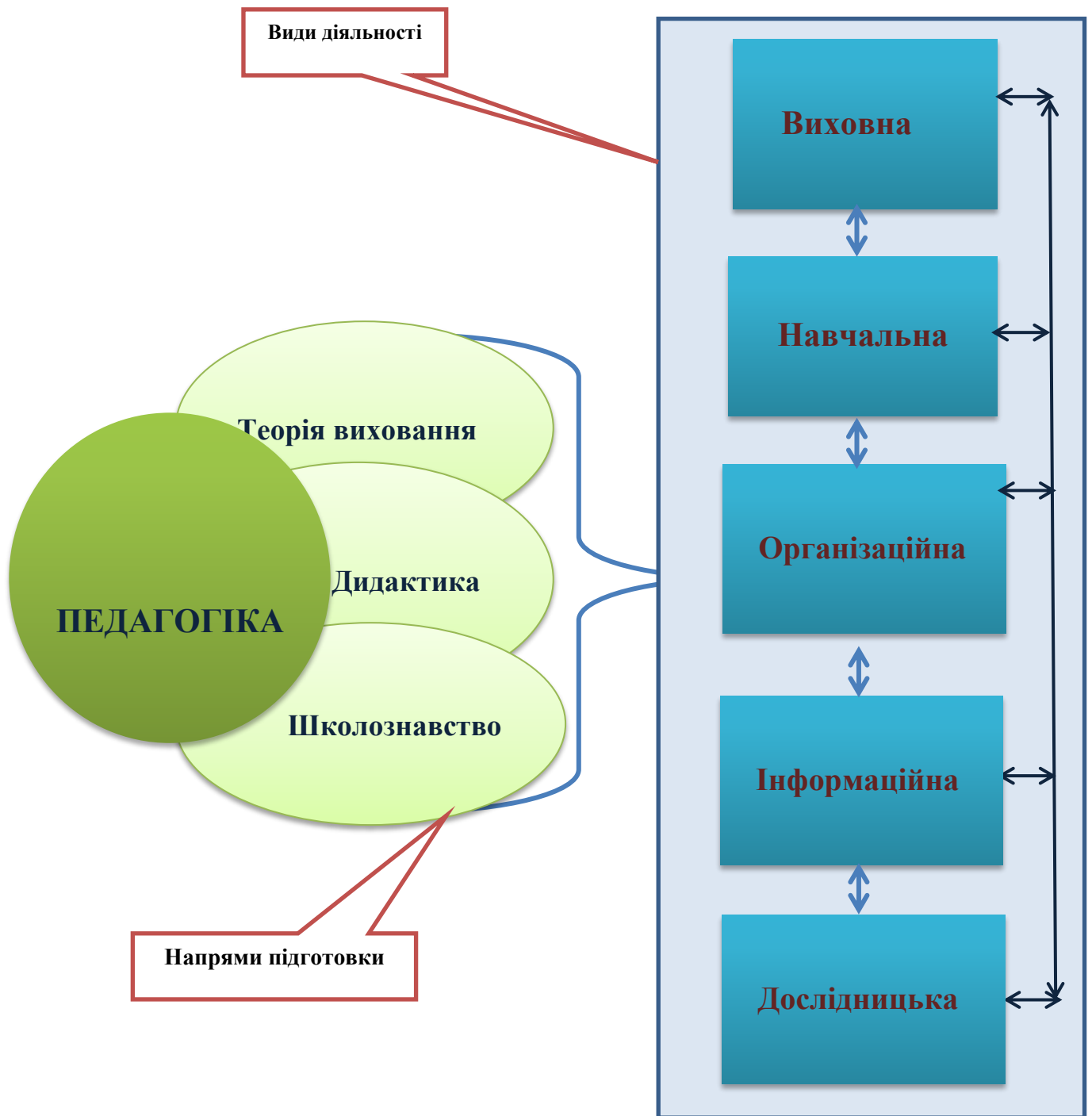

Рис. 3.6. Прогностична схема організації педагогічної підготовки учителя ПШ

У подальшому ІТ ПОС має бути електронним простором, осередком розкриття творчих можливостей як викладачів ПТНЗ, так і студентів та механізмом задоволення їх особистих та професійних інтересів. Досягнення мети педагогічної підготовки конкурентоздатних учителів ПШ можливе за

створення організаційно-педагогічних умов, що стимулюють конструктивне та творче мислення. Що, у свою чергу, потребує їх підсилення, зокрема, шляхом переходу до інтерактивного навчання, через продумане та доцільне впровадження ІТ-методів, форм та засобів навчання.

Враховуючи означене, у проектуванні ІТ ПОС необхідно передбачити поєднання можливостей та сервісів різних хмарних технологій, які призначені для розташування різноманітних форматів електронних матеріалів: текстових, відео, зображення, мультимедіа, аудіо тощо. Їх розроблення та застосування як взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу:

- відкриє перспективу підвищення інтересу та мотивації до навчання – за рахунок динаміки, візуалізації, відкритості, зрозумілості та доступності засобів у самостійній та груповій роботі, за умови очної чи дистанційної організаційної форми навчання;
- сприятиме формуванню позитивної спрямованості на отримання знань;
- дозволить здійснити оцінювати рівень засвоєння навчального матеріалу;
- сприятиме розвитку наочно-образного мислення;
- сприятиме активізації навчально-пізнавальної діяльності.

У проектуванні ми враховуємо те, що «Інформаційно-освітнє середовище університету має бути орієнтоване на розв’язування проблеми спільного створення та використання академічних знань за потреб студентів і науково-педагогічних працівників університету. З одного боку, викладач сам поповнює академічними ресурсами інформаційно-освітнє середовище, наприклад, відеофрагменти та відеоуроки розміщує на навчальному відеопорталі, а з іншого – має можливість використати наявні відкриті ресурси для створення електронного навчального курсу. Таким чином, щоб створити електронний курс викладачу достатньо актуалізувати матеріал, що є доступним з інших джерел, подати його відповідно до зазначених вище властивостей та критеріїв оцінювання його якості, додати необхідні навчальні елементи курсу відповідно до прийнятої структури та вибудувати

індивідуальну траєкторію навчання кожного студента, продумати індивідуальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів та сформованості у них навичок XXI століття» [113].

У подальшому, за впровадження ІТ ПОС, визначення його вагомості можна виконати, якщо його розглядати з позиції можливостей, що можуть бути реалізовані в його умовах і які неможливо реалізувати в умовах традиційного НС.

Передбачається, що інтегровані в ІТ ПОС засоби та форми навчання повинні бути дидактично обґрунтовані та задовольняти вимоги до традиційних засобів та форм навчання; їх застосування має бути більш ефективним для подання навчального матеріалу, управління навчальним процесом та загалом сприяти підвищенню якості педагогічної освіти і, як результат, – формуванню якостей конкурентоздатного фахівця.

3.3 . Організаційно-педагогічні умови проектування навчального середовища підготовки конкурентоздатних учителів початкової школи

Державною цільовою програмою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008-2015 роки визначено проблеми підготовки фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України. Зокрема, в документі визнано, що «реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та співробітництво з НАТО можливі лише за умови забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування фахівцями, які володіють знаннями і навичками, необхідними для виконання завдань з реалізації державної політики у цій сфері, зокрема з підготовки і виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і відповідних річних національних програм Україна – НАТО та інших заходів. Вирішення цієї проблеми

вбачається в удосконаленні системи підвищення кваліфікації фахівців, які займаються питаннями європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва, її форм і видів з урахуванням відповідності навчальних програм вивченим потребам та якості надання освітніх послуг з метою забезпечення системності та безперервності такого процесу...» [74].

Фактично, з недавніх часів, ІТ почали відігравати одну із центральних ролей в галузі освіти – на сьогодні більшість студентів має значний досвід використання Інтернет у навчанні, вони звикли до використання електронної пошти, чатів, скайпу, соціальних мереж для спілкування. Зазначене також можна віднести і до діяльності викладачів та учителів – вони можуть відібрати низку необхідних інструментів зазначених ресурсів для ефективного здійснення професійної діяльності. Впровадження ІТ у процес педагогічної підготовки вчителів ПШ визнається доцільним, якщо:

- підвищується наочність, доступність та зрозумілість графічних, знакових, математичних моделей;
- покращується реалізація візуалізації об'єктів змісту навчання;
- загалом передбачається отримання вищих, ніж за традиційних засобів, результатів навчання.

Завдання вдосконалення змісту педагогічної підготовки на основі проектування ІТ ПОС підсилюється описаним у Розділі 2 порівняльним аналізом систем педагогічної підготовки вчителя ПШ зарубіжжя, який дозволив утвердитися у виборі шляхів удосконалення та модернізації відповідної системи в Україні. Умови передбачуваного середовища мають бути спрямовані на інтеграцію і диференціацію знань; відбір та запровадження інноваційних засобів, форм і методів організації навчальної роботи у ВНЗ, підтримку неперервної освіти педагогів.

Як зазначає В. Ю. Биков, «освіта впродовж життя стає критично важливим елементом сталого розвитку суспільства. Інформаційно-комунікаційні технології, які неперервно розвиваються, є імперативом

прогресу і конкурентоспроможності, каталізують усі без винятку процеси науково-технічного і суспільного розвитку країни, впливаючи на характер розвитку педагогічних систем і системи освіти загалом. Проте, для забезпечення інтеграції системи освіти України до Європейського і світового освітнього простору, недостатньо обмеження організаційними заходами – існує потреба у більш рішучих кроках у напрямі модернізації цільових і змістово-технологічних аспектів освіти, що базуються на широкому застосуванні ІТ. Саме інформатизація суспільства передбачає випереджальну інформатизацію галузі науки і освіти, де в основному формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу і соціально-економічного явища, закладаються майбутнє досягнень і розвитку суспільства загалом» [88].

На підставі розгляду систем підготовки вчителя ПШ у зарубіжних країнах, викладеного у Розділі 2, можна виділити кілька основних напрямів розвитку педагогічної освіти України, зумовлених інформатизацією суспільства та відповідними реформами в освіті.

1. Тенденційно-прогресивне впровадження ІТ у системи підготовки майбутніх учителів у відповідних навчальних закладах (університетах та коледжах).
2. Системи педагогічної підготовки в країнах світу стають більш уніфікованими та спрямованими на підвищення рівня конкурентоздатності вчителів.
3. Сутність сучасної педагогічної підготовки спрямована на формування таких якостей учителя, як: мобільність, демократичність, конкурентоздатність, підготовленість до виконання професійних обов'язків в умовах взаємодії та збільшення інформаційних потоків.
4. Багатоваріативність, багаторівневість та елективність програм, модульний підхід у розподілі педагогічних курсів, інтеграція педагогічних дисциплін.
5. Перевага самостійним формам отримання знань, здебільшого під час

практичних занять та педагогічної практики.

6. Популяризація нових технологій та методів у навчанні: активних технологій (мікровикладання, моделювання, рольових ігор тощо) та Веб-технологій (Веб-уроки, Веб-консультації, Веб-тренінги, Веб-квести тощо) та ін.

Підтвердженням основних аспектів зазначеного може слугувати судження, взяте з аналітичної записки «ІТО ЮНЕСКО» «ІКТ та компетентності вчителів»: «Технології є однією з найважливіших складових освіти в XXI столітті; сучасні учні живуть у глобальному суспільстві і відчують потребу в інтелектуальному змаганні з однолітками по всьому світу. Експертні оцінки свідчать, що цифрові інструменти і сильна педагогічна база можуть допомогти школам у використанні ефективних стратегій для придбання учнями як традиційних навичок, так і спеціальних навичок, необхідних у XXI столітті.

Метою ініціатив в області застосування ІКТ в школах є не просто більш ефективне використання ІКТ в навчальному процесі, а, швидше, стимулювання економічного розвитку суспільства за рахунок застосування ІКТ. Учні в усьому світі вільно використовують технології для повсякденного спілкування, творчості та обміну інформацією [8].

Доцільне використання ІТ досить часто може не тільки доповнити, але й замінити традиційні, інколи навіть застарілі засоби чи підходи у навчанні. Їх упровадження у процес підготовки майбутніх учителів ПШ може зробити його більш ефективним, зміст навчального матеріалу більш доступним, зрозумілим та інформативним.

Відповідно до окресленого у Розділі 1, де попередньо зроблено наголос на тому, що сучасний, конкурентоздатний учитель ПШ на всіх етапах свого педагогічного професійного становлення має стати інтегратором ініціатив і стратегій творчого інноваційного особистісного педагогічного саморозвитку та самореалізації, він має бути здатним до проектування, реалізації та

впровадження освітнього середовища як авторського, так і навчального закладу. Умови середовища, в якому здійснюється його діяльність, мають бути сприятливими для розроблення та використовування інноваційних форм та методів викладання та навчання, розроблення та використовування інноваційних засобів навчання.

Однак в Україні встановлено наявність значного розриву між рівнем розвитку науки та впровадженням її результатів у процес підготовки та професійну діяльність учителя ПШ. Як з'ясовано у Розділі 1, однією із головних причин є те, що освітнє середовище як ВНЗ, так ПШ значно відстає від рівня ІТ-забезпечення та організації процесу навчання, що має відповідати сучасним вимогам.

За нашими спостереженнями, відсутність єдиної навчальної платформи – ІТ ПОС – технологічної інфраструктури, що надасть можливість доступу до електронних освітніх ресурсів, дещо стримує інноваційний розвиток процесу підготовки педагогічних кадрів. Розроблення такого середовища дасть можливість послідовної інтеграції педагогічних дисциплін, наукових досягнень і практики, процесу підготовки у ВНЗ і професійної діяльності учителя в початковій школі.

Розбір сучасних наукових досліджень демонструє, що інформатизація освіти спричинила підвищення популярності вивчення цього напрямку в педагогічній освіті та практичному використанні у педагогіці мережі Інтернет, соціальних й хмарних сервісів (хмарних технологій).

Поширене використання Cloud Computing (хмарних технологій) виділяється серед авангардних напрямів розвитку ІТ. Із метою забезпечення доступності, відкритості, повноти, простоти, модульності та динамічності передбачуваного ІТ ПОС, сформувався потреба звернутися до Cloud Computing, які нині дійсно є передовими технологіями в інформаційному суспільстві та останнім часом відіграють роль провідного інструменту інформатизації у процесі підготовки фахівців. «Хмарові обчислення, які часто

називаються просто «хмара», – це надання обчислювальних ресурсів від прикладних програм до центрів обробки даних за вимогою, через Інтернет і з платою за використання» [391].

«Нині найбільший вплив хмарні ІТ здійснюють саме на засоби навчання: значна кількість методів і форм організації навчання, що сформувалися в процесі розвитку комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, не набула суттєвих змін. Водночас зазначимо, що у сфері уваги сучасної зарубіжної когнітивної психології перебувають технології навчання, у яких на перше місце виходить загально-інформаційна діяльність зі здобуття відомостей за умови їх постійної і повсюдної доступності та формування навичок неформального навчання» [356].

Слід зазначити, що «хмарию називається місце в Інтернеті, де можна зберігати різні дані, в тому числі фото, музику, документи і відео (або взагалі будь-які файли), з легкістю отримуючи до них доступ з комп'ютера, телефону, телевізора або іншого пристрою, підключеного до Інтернету [383].

Хмарні сервіси (технології), які надають користувачам мережі Інтернет (зокрема і майбутнім учителям ПШ) доступ до електронних ресурсів та застосування програмного забезпечення в якості on-line сервісів у останні часи в освіті набувають все більшого поширення.

З огляду на зазначене, постає потреба у вирішенні проблеми, яка полягає в необхідності обґрунтування теоретико-методологічних засад проектування хмаро орієнтованого середовища ВНЗ як багатоаспектної відкритої динамічної системи, пошуку методологічних підходів, концептуальних положень, принципів, які сприятимуть педагогічній підготовці вчителів початкових в умовах інформатизації суспільства.

У останні часи для освітян хмарні технології поступово стають одним із найбільш доступних та привабливих напрямів розвитку ІТ, які пропонують пакети [199]:

– IAAS: (англ.: *Infrastructure-as-a-Service*) – інфраструктура як послуга –

використання хмарної інфраструктури для самостійного управління ресурсами, мережами (операційні системи, платформи і прикладне програмне забезпечення). Користувач отримує можливість контролю операційних систем, віртуальних систем зберігання даних, встановлених програм тощо.

– SAAS: (англ.: *Software as a service*) – програмне забезпечення як послуга – бізнес-модель продажу і використання програмного забезпечення, при якій постачальник розробляє Веб-додаток і самостійно управляє ним, надаючи замовнику доступ до програмного забезпечення через Інтернет (електронна пошта, Web-конференції, розроблення електронного контенту тощо). Основна перевага моделі SaaS для користувача полягає у відсутності витрат на установку, оновлення і підтримку функціонування обладнання і програмного забезпечення.

– PAAS: (англ. *Platform as a Service*) – платформа як послуга – бізнес-модель, яка направлена на надання більш широких хмарних обчислень, де користувач отримує доступ до використання цілої інформаційно-технологічної платформи: операційних систем, систем управління базами даних, сполучного програмного забезпечення, засобів розроблення і тестування, розміщених у хмарного провайдера (дисковий простір, базові обчислювальні ресурси для тестування і розробок).

– Тобто, на відміну від моделі SaaS, споживач отримує доступ до використання не окремого програмного продукту, а цілої робочої платформи, яка здатна повністю забезпечити роботу і функціонування всієї компанії. Основна перевага моделі PaaS для користувача полягає в тому, що він економить фінансові ресурси за рахунок відмови від капітальних вкладень на ІТ-інфраструктуру та витрат на безпосереднє обслуговування всього комплексу.

У таблиці 3.1 наведено приклад відповідальності за зайнятості користувача (замовника), за умови самостійного виконання ІТ-робіт та за умови залучення описаних вище пакетів хмарних сервісів.

Таблиця 3.1

ІТ-послуги хмарних сервісів

ІТ-послуги	Виконавець послуг			
	Користувач (замовник)	ХТ – Infrastructure (as a Service)	ХТ – Platform (as a Service)	ХТ – Software (as a Service)
Додатки	+	+	+	+
Дані	+	+	+	+
Середовище виконання	+	+		+
Системне ПЗ	+	+		+
ОС	+	+		+
Віртуалізація	+			+
Сервер	+			+
Сховище	+			+
Мережа	+			+

Розгорнутий аналіз Інтернет-простору показав: зарубіжні компанії як і освітні установи спрямовують власну діяльність на випереджальну ефективність, використовуючи, в залежності від цілей та потреб, ту чи іншу описану вище хмарну модель.

Хмарні послуги останнім часом на користувацькому ринку надаються багатьма великими ІТ-компаніями (Рис. 3.7) [384].

Слід пригадати, що компанія, яка розробляє та розповсюджує власну продукцію та послуги називається **вендор** (англ.: Vendor). Наведемо деякі з них:

1. Amazon.com – Amazon web services (AWS) пропонує клієнтам широкий асортимент продуктів – від онлайн-сховищ та інструментів обробки даних до програмного і технічного забезпечення, необхідного іншим компаніям, щоб пропонувати свої «хмарні» сервіси [408]:

- Amazon EC2 (Elastic Compute Cloud) – передача та збереження даних, процесорний час, розширення кожного конкретного сервера тощо;
- SIMPLEDB – сервіс бази даних з простим інтерфейсом;

- Simple Storage Service (S3) – зберігання великих об'ємів даних;
- CloudFront – розподілена мережа зберігання і доставки контенту;
- Simple Queue Service – система черг повідомлень для створення розподілених застосувань;

Рис. 3.7. Найбільш популярні хмарні сервіси [384]

- Elastic MapReduce – система обробки і аналізу великих об'ємів даних.
2. Microsoft Windows:
- Live SkyDrive – передача, збереження даних, спільний доступ користувачів;
 - Office 365 – містить Веб-версії офісних додатків (Word, Excel і PowerPoint);
 - Azure Services Platform – платформа для збереження даних і використання з Web-додатками на серверах, що знаходяться в дата-центрі Microsoft тощо.

3. Dropbox – популярний файлообмінник та синхронізатор файлів (розробник: Evenflow), кросплатформений клієнт (Windows, Mac і Linux та ін.). За допомогою нього користувачі можуть завантажити файли на сервер Dropbox, які можна зробити доступними для інших користувачів, синхронізація файлів на локальному комп'ютері з онлайн-сховищем.

4. Google – Google Drive – призначений для хмарного зберігання файлів користувача, інтеграція з іншими інструментами, можливість редагування офісних документів (текстових форматів, електронних таблиць тощо).

Популярність хмарних моделей у підготовці вчителів ПШ пояснюється можливістю надання вільного доступу до програмного забезпечення (різних версій та розробників) з будь-якого місцезнаходження, низький рівень матеріальних затрат, неов'язковість наявності у ВНЗ необхідної ІКТ-інфраструктури, можливість створення хмарної, професійно спрямованої мережі.

Актуальність поширення хмарних сервісів у підготовці вчителів підсилюється загостренням потреб нашого суспільства, які породжуються складним економічним та політичним становищем: відсутність нових підручників, посібників, словників, необхідність методичної підтримки для молодих викладачів, доступ до першоджерел (їх обмежена кількість в бібліотеках), зменшення термінів вивчення педагогічних дисциплін, збільшення обсягів навчального матеріалу для самостійного вивчення, потреба у впровадженні дистанційного навчання, неперервному обміні досвідом тощо.

Розгорнуте вивчення хмарних сервісів дозволяє зробити висновок, що у їх виборі, з метою використання для організації підготовки вчителів ПШ, слід керуватися певними положеннями. Серед них можна виокремити основні:

1. Проробити ретельний аналіз ХТ та здійснити обґрунтування їх доцільності та корисності у досягненні цілей підготовки.
2. Здійснити оцінювання якості відібраних ХТ, їх доступність, зрозумілість та умови використання, окреслені вендором.

3. Виконати порівняння та оцінювання характеристик та можливостей ХТ, їх значення для підготовки вчителів.
4. Оцінити можливості ХТ впливу на підсилення традиційних методик підготовки вчителів у ВРНЗ.
5. Оцінити рівень безпечного користування ХТ.
6. Розробити структуру системи ХТ, яка передбачає інтеграцію хмарних сервісів різного призначення.

Означені вище якості хмарних технологій дозволяють припустити, що розроблення на їх основі ІТ ПОС та впровадження його у процес педагогічної підготовки, призначенням якого є збереження інтегрованих навчально-методичних матеріалів та управління ними, які знаходяться в одному сховищі (середовищі) – хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки (ХОС ПП) вчителів ПШ, і які спрямовані на використання викладачами та студентами.

Перш ніж перейти до відбору та окреслення складників хмаро орієнтованого середовища, вважається за необхідне скористатися визначеннями фундатора напряму ІТ в освіті В. Ю. Бикова, який увів та запропонував до використання визначення деяких явищ [88, с. 9-10]:

- «Закрите комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище – ІКТ-навчальне середовище педагогічних систем, у якому окремі дидактичні функції передбачають педагогічно доцільне використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, ЕОР, а також засобів і сервісів локальних інформаційно-комунікаційних мереж (ІКМ) навчального закладу.
- Закрите комп'ютерно інтегроване навчальне середовище – ІКТ-навчальне середовище педагогічних систем, у якому окремі дидактичні функції, а також принципово деякі важливі функції управління навчальним процесом, передбачають педагогічно доцільне координоване та інтегроване використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, ЕОР, а також засобів і сервісів локальних ІКМ навчального закладу.

- Відкрите комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище – ІКТ-навчальне середовище педагогічних систем, у якому окремі дидактичні функції передбачають педагогічно доцільне використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання й ЕОР, що входять до складу ІТ-системи навчального закладу, а також засобів, ресурсів і сервісів відкритих ІКМ (Інтернет).
- Персоніфіковане комп'ютерно інтегроване навчальне середовище – відкрите комп'ютерно інтегроване навчальне середовище педагогічних систем, у якому забезпечується налаштування ІКТ-інфраструктури (у тому числі віртуальної) на індивідуальні інформаційно-комунікаційні, інформаційно-ресурсні та операційно-процесуальні потреби учасників навчального процесу».
- Відкрите комп'ютерно інтегроване навчальне середовище – ІТ-навчальне середовище педагогічних систем, у якому переважна більшість дидактичних функцій, а також принципово, деякі важливі функції управління навчальним процесом, передбачають педагогічно доцільне координоване та інтегроване використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання й ЕОР, що входять до складу ІКТ-системи навчального закладу, а також засобів, ресурсів і сервісів відкритих ІКМ (Інтернет).

У дефініції явища ХОС ПП авторами чинився опір на визначенні В. Ю. Бикова відкритого комп'ютерно орієнтованого навчального середовища [88]: ХОС ПП вчителів ПШ (далі – ХОС ПП) – динамічне, відкрите, доступне інформаційно-освітнє середовище, дидактичні функції якого передбачають педагогічно доцільне використання хмарних технологій, ІТ-системи навчального закладу, а також інших ІТ-засобів, ресурсів і сервісів» з метою якісної випереджальної педагогічної підготовки сучасного конкурентоздатного педагога.

Отже, виявлені тенденції останніх новацій в освіті показують, що системна якість педагогічної підготовки вчителя перебуває у певній

залежності від якості та інноваційності освітніх засобів і технологій їх використання у становленні конкурентоздатного фахівця.

Окрім зазначеного, якість педагогічної професійної підготовки учителів ПШ певною мірою визначає навчально-методичне забезпечення ВНЗ, що являє собою сукупність засобів навчання й технологій їх використання, яка проектується викладачем з метою організації навчально-професійної діяльності студентів та викладачів (як в аудиторії, так і позааудиторно, як в групі, так і самотійно).

Отже, одним із важливих завдань викладача педагогічних дисциплін у ВНЗ генерується уміння проектування цілісного автентичного навчально-методичного забезпечення, використання якого дозволить йому та студентам вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання та модель змісту навчальних дисциплін [356; 43].

Навчально-методичне забезпечення належить до засобів навчання та виступає однією із важливих підсистем педагогічної технології. Утім, у статті 15 Закону «Про вищу освіту України» вживається термін «науково-методичне забезпечення» і вказується: «Науково-методичне забезпечення вищої освіти здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади, науково-методичними установами та вищими навчальними закладами. Науково-методичне забезпечення вищої освіти включає підготовку навчальної і наукової літератури та забезпечення нею вищих навчальних закладів. Підготовка та забезпечення ВНЗ навчально-методичною документацією повинно відповідати змісту навчання, визначеному стандартами вищої освіти» [319].

Однак, на наш погляд, використання терміна «науково-методичне забезпечення» для позначення засобів підтримки освітнього процесу є, певною мірою, дещо суперечливим. Більш відповідним вважаємо термін «навчально-

методичне забезпечення», оскільки розроблення методичних посібників потребує не менш обґрунтованого наукового супроводу, як у навчальних та наукових виданнях. Під навчально-методичним забезпеченням розуміється певна, чітко визначена сукупність навчально-методичних документів, що являють собою модель освітнього процесу, яку згодом буде реалізовано на практиці [179, с. 52].

Навчально-методичне забезпечення, яке використовується в освітньому процесі, може включати:

- робочі навчальні плани та програми;
- навчальні програми з вибірових навчальних дисциплін;
- навчальні посібники;
- інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- індивідуальні семестрові завдання проблемного характеру для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни;
- контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу;
- методичні матеріали для студентів з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових і дипломних проєктів (робіт);
- інші матеріали, які визначає викладач, кафедра (предметна або циклова комісія), ВНЗ [344, с. 127].

Повертаючись до синонімічного ряду позначення навчальних видань, розглянемо підхід, відображений у навчальному посібнику К. М. Левківського, Н. В. Петренко та В. О. Салова «Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу». У роботі автори вживають термін «інформаційне методичне забезпечення навчального процесу» та обґрунтовують вимоги до навчальної книги, основною з яких є «гарантія

адекватного засвоєння знань певним читачем для задоволення визначеної мети. Традиційна побудова навчальних книг для вищої школи інколи ігнорує безсумнівну істину, що навчальна книга передусім повинна вчити. Навчальна книга – інформаційна модель певної педагогічної системи та одночасно – автономний засіб навчання, що розрахований керувати педагогічним процесом». За визначенням авторів, навчальна книга, це модель [235, с. 6-7]:

- з відображенням етапів майбутнього реального начального процесу;
- педагогічної системи, де педагогічний процес завжди здійснюється у межах конкретної системи керування педагогічною системою;
- педагогічної системи (інформаційна модель), що подана у вигляді деякого опису інформації.

Досить широко науковці виокремлюють різновиди навчальних видань: інструкція, конспект лекцій, курс лекцій, методичні рекомендації (методичні вказівки), навчальний наочний посібник, навчальний посібник, навчально-методичний посібник, наочний посібник, посібник, практикум, практичне видання, практичний poradnik, практичний посібник, текст лекцій, хрестоматія.

Основою навчально-методичного забезпечення для ВНЗ є підручники з певних навчальних дисциплін. Існує досить значна кількість дефініції «підручник», дослідження яких показує, що:

- підручник розглядається як навчальна книга;
- у підручнику обов'язкова повна відповідність навчальній програмі;
- неодмінна системність відображення змісту підручника;
- зміст підручника забезпечує досягнення поставлених цілей;
- у змісті підручника необхідним є дотримання вимог дидактики;
- забезпечення виконання освітніх функцій.

Якщо традиційна педагогіка вважає, що підручник є допоміжним засобом у руках педагога [80, с. 426], то інформатизація освіти призвела до створення електронних освітніх ресурсів – ЕОР, які в більшості випадків

виступають у ролі автономних засобів навчання, призначених для індивідуального управління пізнавальною та навчальною діяльністю студентів.

Як зазначається у «Положенні про електронні освітні ресурси»: «Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів, незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створених на основі ІК. До основних видів ЕОР належать [312]:

- електронний документ – документ, інформація в якому подана у формі електронних даних і для використання якого потрібні технічні засоби;
- електронне видання – електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості й призначений для розповсюдження в незмінному вигляді;
- електронний аналог друкованого видання – електронне видання, що в основному відтворює відповідне друковане видання, зберігаючи розташування на сторінці тексту, ілюстрацій, посилань, приміток тощо;
- електронні дидактичні демонстраційні матеріали – електронні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи тощо), призначені для супроводу навчально-виховного процесу;
- інформаційна система – організаційно впорядкована сукупність документів (масивів документів) та інформаційних технологій, в тому числі з використанням технічних засобів, що реалізують інформаційні процеси та призначені для зберігання, обробки, пошуку, розповсюдження, передачі та надання інформації;
- депозитарій електронних ресурсів – інформаційна система, що забезпечує зосередження в одному місці сучасних ЕОР з можливістю надання доступу до них через технічні засоби, у тому числі в інформаційних мережах (як локальних, так і глобальних);

- комп'ютерний тест – стандартизовані завдання, представлені в електронній формі, призначені для вхідного, проміжного і підсумкового контролю рівня навчальних досягнень, а також самоконтролю та/або такі, що забезпечують вимірювання психофізіологічних і особистісних характеристик випробовуваного, обробка результатів яких здійснюється за допомогою відповідних програм;
- електронний словник – електронне довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними;
- електронний довідник – електронне довідкове видання прикладного характеру, в якому назви статей розташовані за абеткою або в систематичному порядку;
- електронна бібліотека цифрових об'єктів – набір ЕОР різних форматів, в якому передбачено можливості для їх автоматизованого створення, пошуку і використання;
- електронний навчальний посібник – навчальне електронне видання, використання якого доповнює або частково замінює підручник;
- електронний підручник – електронне навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі;
- електронні методичні матеріали – електронне навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни з викладом методики виконання окремих завдань, певного виду робіт;
- курс дистанційного навчання – інформаційна система, яка є достатньою для навчання окремим навчальним дисциплінам за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-

педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій;

– електронний лабораторний практикум – інформаційна система, що є інтерактивною демонстраційною моделлю природних і штучних об'єктів, процесів та їх властивостей із застосуванням засобів комп'ютерної візуалізації.

Ідея комплексного використання та проектування навчальних видань прослідковується у багатьох роботах науковців. Проте, як свідчить досвід, традиційне навчально-методичне забезпечення, навіть якщо його склад вирізняється повнотою, характеризується здебільшого розрізненістю створення і використання компонентів, несистемністю та нецілісністю. «Основні компоненти навчання не відображаються як єдність взаємопов'язаних між собою елементів, тому традиційне навчально-методичне забезпечення – це передусім набір компонентів, що належать до одного предмета, але не є єдиним цілим, яке могло б надалі забезпечити використання набутих знань та вмінь під час вивчення циклу дисциплін професійної підготовки та у майбутній професійній діяльності. У зв'язку з цим виникає проблема невідповідності між призначенням навчально-методичного забезпечення і його реальним станом та використанням» [179, с. 52].

Вимоги щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників, підготовлених для ВНЗ, досить ґрунтовно окреслені Наказом Міністерства освіти і науки України №11 від 10.01.2009 р. Забезпечення реальної функціональності та затребуваності підручників значною мірою залежить від логіки та послідовності їх структури. До зовнішньої структури підручників та навчальних посібників належать: зміст (перелік розділів); вступ (або передмова); основний текст; запитання та/чи тести для самоконтролю; обов'язкові та додаткові задачі, приклади; довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо); апарат для орієнтації в матеріалах книги (предметний, іменний покажчики) [258, с. 11-12].

Зауважимо, що проектування підручника, його структурування та

розроблення значною мірою залежать від специфіки його змісту, обсягу навчального часу, виділеного на певну навчальну дисципліну, рівня підготовленості до такої діяльності викладачів та студентів.

Виконуючи основні професійні функції, закладені у «Державних стандартах вищої освіти», учитель повинен здійснювати велику кількість інтелектуальних і практичних операцій при підготовці до організації навчально-виховного процесу, зокрема й під час створення підручників. Розгляд зазначених нормативних документів дозволяє дійти висновку, що в них вміння проектувати навчально-методичне забезпечення не відображене, однак частина вмінь безпосередньо відтворює елементи проектування навчально-методичних матеріалів. Наприклад, до них можна віднести такі вміння:

- формувати систему навчальних елементів (інформаційну базу освітньої та професійної підготовки) та встановлювати логічні зв'язки між початковими елементами (логічну обробку масиву змісту підготовки);
- розробляти графи та матриці логічних зв'язків розділів усіх навчальних дисциплін;
- визначати цілі навчання за певною навчальною дисципліною у вигляді системи предметних умінь;
- формувати попередній масив знань щодо орієнтовних основ дій, що адекватні предметним умінням у вигляді системи навчальних елементів;
- визначати структуру змісту навчання за навчальною дисципліною (частини, розділу, теми) та зміст кожного зі структурних елементів;
- оформляти робочу програму навчальної дисципліни у вигляді проекту стандарту вищого навчального закладу;
- визначати зміст навчання, що має бути засвоєний;
- проводити структурування навчального матеріалу, певного структурного елемента програми;

- створювати систему базових тестових завдань;
- визначати засоби навчання;
- розробляти лист основного змісту навчання та структуру навчального матеріалу;
- розробляти опорні конспекти тощо.

Комплекс сформованих умінь певною мірою характеризує змістову діяльність викладача ВНЗ та вчителя ПШ в напрямі проектування навчально-методичного забезпечення процесу навчання. Однак такий перелік не є повним, оскільки зазначені якості проявляються в процесі навчання студентів у ВНЗ та є базовими для формування фахових компетентностей, необхідних для креативного проектування та конструювання подальшої професійної діяльності.

Адже сьогоднішні вчителі ПШ повинні бути здатними проектувати нові навчальні дисципліни й відповідне навчально-методичне забезпечення, невід'ємним компонентом якого повинні стати ЕОР – електронні енциклопедії, підручники, тестові програми, довідники, предметно-орієнтовані середовища, освітні портали тощо.

Означені вимоги привертають увагу на твердження Л. А. Карташової, яка, розглядаючи актуальність створення та використання навчально-методичних матеріалів на основі ІТ, вказує на те, що «серед основних переваг використання ХТ у навчальних закладах можна виокремити [193]:

- значне зменшення матеріальних витрат на оновлення програмного та технічного забезпечення;
- доступність сучасних версій програмного забезпечення;
- зменшення потреби в спеціалізованому обладнанні навчальних аудиторій;
- on-line управління позааудиторною роботою суб'єктів навчання;
- дистанційне створення та поновлення бази навчальних і методичних

матеріалів кількома користувачами з можливістю on-line синхронізації роботи;

- забезпечення дистанційного користування базою навчально-методичних матеріалів;
- можливість здійснення контролю та оцінювання діяльності студентів (учнів) на відстані як on-line, так і off-line;
- забезпечення неперервних on-line взаємозв'язків учасників навчального процесу (чати, повідомлення, Веб-семінари, Веб-збори тощо); відсутність реклами на освітніх ресурсах;
- антивірусний захист;
- дистанційне створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів (ЕОР) кількома користувачами з можливістю on-line синхронізації роботи.

Остання позиція викладеного переліку дозволяє припустити, що одним з найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів можуть бути хмарні технології, які не тільки відкривають освітянам загальну доступність ЕОР та є компонентами змістовного наповнення сучасного навчального середовища, а й дозволяють на основі Web-технологій, завдяки своїй доступності та зрозумілості як викладачам, так і майбутнім учителям ПШ проектувати та розробляти описане вище навчально-методичне забезпечення.

Перспективи ХТ дозволяють зробити припущення, що на відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХОС ПП, має бути відкритим та динамічним, елементарно змінним та сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності.

Як стверджує Л. А. Карташова, «у майбутньому саме ХТ, як передові технології інформаційного суспільства, можуть виступити в ролі основоположного технічного компоненту розвитку інноваційного освітнього середовища, наповнення (розроблення контенту) якого здійснюватиметься

педагогами, студентами і учнями» [193].

Організаційно-педагогічні умови – наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для: забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю; організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу); зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання.

Провідними ідеями розвитку сучасної освіти є гуманізація та неперервність. Згідно з визначенням Міжнародної комісії з освіти ХХІ століття при ЮНЕСКО неперервна освіта повинна об'єднувати всю діяльність та ресурси в галузі освіти та спрямовувати їх на досягнення гармонійного розвитку потенційних здібностей особистості та прогресу в перетворенні суспільства. Неперервна педагогічна освіта у ВНЗ реалізовується шляхом [163]:

- забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, які функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку осіб до можливого переходу на наступні ступені;
- формування потреби та здатності особистості до самонавчання;
- оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації (модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів);
- створення інтегрованих навчальних планів і програм;
- формування й розвиток навчально-науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців;
- запровадження й розвиток дистанційної освіти;

- організація навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання;
- забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою.

Неперервність педагогічної освіти вчителів ПШ впливає також і на формування та розвиток їхньої педагогічної майстерності. Модернізація системи освіти, зокрема педагогічної підготовки вчителів ПШ, виділяється новими концептуальними підходами до формування і розвитку особистісних якостей вчителя з урахуванням загальноєвропейських, вітчизняних та регіональних стандартів.

У нових інформаційних умовах спостерігається зміна філософії педагогічного навчання і виховання у ВНЗ, поступове формування нових педагогічних якостей учителя ПШ, коли він уже не виступає в ролі пасивного передавача підготовленої навчальної інформації, а стає креативним творчим лідером, засновником педагогічних інновацій, яскравою індивідуальністю, яка реалізовується у тісній співпраці із суб'єктами навчально-виховного процесу.

Сучасний, конкурентоздатний учитель ПШ на всіх етапах свого педагогічного професійного становлення має стати інтегратором ініціатив і стратегій творчого інноваційного особистісного педагогічного саморозвитку та самореалізації.

Нині, коли відзначається стрімко зростаючий процес інформатизації та комп'ютеризації, поширюваною тенденцією міграції населення, що зумовлена процесами глобалізації, освіта та педагогічна освіта зокрема перетворюється із закінченого процесу в нескінченний. Адже людина, яка прагне гідного соціального стану та позиції у суспільстві і бажає бути конкурентоспроможною на ринку праці, повинна неперервно навчатися новому, засвоювати нові знання і набувати нових вмінь і навичок. Неперервна освіта означає не тільки освіту впродовж всього життя, а й передбачає

постійний перехід на вищі рівні, якісний і кількісний прогрес людини в оперуванні своїми професійними знаннями і вміннями, набуття життєвого і професійного досвіду [94].

Важливим поступом у вирішенні означеної низки проблем є те, що на сьогодні, апріорі, стає впровадження ІТ у систему навчання вчителів у ВНЗ. Це явище незаперечно суттєво розширює та збагачує можливості подання навчально-методичних матеріалів, додає можливість збільшити арсенал засобів їх ефективного насичення, унаочнення і доступності.

Формування вмінь майбутнього вчителя до використання ІТ у педагогічній діяльності можна вважати одним із компонентів їхньої готовності до інноваційної педагогічної діяльності, оскільки зазначене вимагає його різнобічної обізнаності та відповідного рівня компетентності в сучасних інноваційних педагогічних технологіях.

Уже в останні роки характерним атрибутом систем навчання ВНЗ відзначається інноваційне розширення площини впливу ІТ. Це вивчення інформаційних технологій як окремої дисципліни та технічних засобів навчання інших дисциплін, створення ЕОР – Веб-сайтів навчального закладу, профільних сайтів, сайтів співтовариств та об'єднань. Зазначені атрибути інформатизації вищої педагогічної освіти опосередковано сприяють взаємодії та співпраці у навчальному середовищі віддалених один від одного суб'єктів навчально-виховного процесу.

Темп розвитку інформатизації освіти коригує традиційні підходи навчання у ВНЗ із поправкою на потужності ІТ, мотивує до прийняття нестандартних рішень, сприяє креативності мислення – що породжує, за авторськими спостереженнями, нову ***парадигму педагогічної підготовки*** вчителя ПШ, яка організовується та реалізується на засадах збереження і розвитку творчого потенціалу кожної особистості, спрямованості на її самовизначення, підготовленості до ефективної професійної діяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприйняття нових педагогічних

проблем та їх вирішення.

Зазначене ґрунтується на необхідності глибшого усвідомлення учителями важливості власної педагогічної діяльності, виявлення мотивації та покликання у виборі професії, реального оцінювання особистісних потенційних можливостей для їх реалізації у сучасній початковій школі, можливості реалізації власних творчих потреб тощо.

По-перше, у житті кожної людини, розвитку її як особистості одна з провідних ролей відводиться ефективній педагогічній діяльності вчителя ПШ, передумовою якої є сформованість у нього мотивації до професійної діяльності, фаховий рівень володіння ефективними засобами та методами досягнення цілей навчання, здатності та бажання до творчості й рефлексії.

По-друге, сучасний учитель ПШ повинен усвідомлювати практичну, теоретичну та соціальну значущість результатів усіх аспектів професійної діяльності для формування особистості учнів ПШ, які є майбутнім суспільства.

По-третє, інформаційні технології як важливий фактор впливу на неперервність освіти генерують відповідні ознаки неперервності системи педагогічної підготовки вчителів ПШ:

- включення на всіх етапах навчання (за всіма напрямками) інноваційних складників до її змісту, які формуються змінними вимогами до особистісних та загальних якостей сучасного вчителя;
- поглиблення вивчення як теоретичної, так і практичної складової підготовки на кожному наступному етапі підготовки;
- формування додаткових умінь та навичок, спрямованих на використання ІТ, з підвищенням їх рівня на кожному наступному етапі підготовки.

Саме розвиток суспільства, динаміка якого спричиняється досягненнями науки та техніки, провокує впровадження різного виду інновацій до діяльності вчителя як на професійному, так і на особистісному рівні, зокрема інновацій, дотичних або похідних ІТ. Адже вчитель повинен бути здатним проектувати

та конструювати власну педагогічну діяльність зі спрямуванням на забезпечення можливостей особистісного розвитку кожного учня.

Інформатизація як одна із домінуючих тенденцій розвитку суспільства закономірно зумовлює усвідомлення і вироблення нових організаційно-педагогічних умов ВНЗ – забезпечення результативності педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ. Зазначене підсилюється входженням України до європейського освітнього простору, в якому одне з чільних місць займає важливість інноваційних методів, форм та засобів у підготовці вчителів, де особливе значення відіграє особистість вчителя та його особистісна роль у навчально-виховному процесі школи.

Досягнення зазначеної цілі бачиться можливим за сформованості організаційно-педагогічних умов ХОС ПП, її фундаменталізації, посилення гуманістичного спрямування, формування креативного та творчого підходів до аналізу та розв'язання складних педагогічних ситуацій, вироблення соціальної та професійної мобільності, формування системного та стратегічного мислення; прищеплення прагнень і навичок до самонавчання, самовиховання, самовдосконалення упродовж всієї активної фахової діяльності.

Рівень сформованості педагогічних компетентностей конкурентоздатних вчителів ПШ перебуває у прямій залежності від організаційно-педагогічних умов педагогічної підготовки у ВНЗ, та, як наслідок, від методичної системи навчання педагогіки, яка використовується викладачами ВНЗ: цілей, змісту, методів, засобів та форм.

Витікає, що результат педагогічної підготовки залежить від організаційних та педагогічних умов ХОС ПП, що забезпечують реалізацію її концепції, надають її структурі системного та логічного характеру, забезпечують формування знань, умінь і навичок конкурентоздатного вчителя.

1. Організаційні умови – наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для:

- забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю;
- організації інтерактивного навчання;
- діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу);
- зворотного зв'язку;
- багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги;
- гнучкості організації навчання – шляхом самостійного прийняття рішень щодо послідовності дій, часу, стратегії навчання тощо;
- забезпечення надійності, зрозумілості середовища як цілісного та відкритого електронного простору;
- вільного доступу до навчально-методичних матеріалів і засобів підтримки педагогічної діяльності, призначених для вдосконалення процесу педагогічної підготовки;
- систематизації теоретичних матеріалів з педагогіки;
- встановленню неперервних зв'язків теоретичної підготовки з практичною діяльністю;
- органічного поєднання з традиційними педагогічними технологіями;
- доповнення традиційної системи засобів та форм навчання;
- моделювання та демонстрації явищ, які не можна спостерігати в умовах навчання.

2. Педагогічні умови, які спрямовуються на забезпечення:

- цілеспрямованості ХОС ПП;
- поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо мети проектування ХОС ПП та його окремих складників;
- поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо спрямованості хмарних технологій, їх особливостей у педагогічній підготовці;

- адаптивності процесу навчання;
- стимулюванні пізнавальної активності, яка спрямована на досягнення поставленої мети;
- підвищення рівня ІТ-компетентності викладачів ВНЗ;
- формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- формування усвідомлення необхідності отримання знань;
- забезпечення індивідуалізації процесу навчання;
- застосування особистісно-зорієнтованого підходу;
- формування когнітивності – можливості подання навчального матеріалу, яке сприяє стимулюванню внутрішніх розумових процесів (процес вирішення проблеми, пам'ять, мовленнєві процеси, мисленнєву активність тощо);
- креативності – подання навчального матеріалу, спрямоване на формування логічного та системного мислення, творчого підходу й здатності майбутніх учителів до творчих проявів, самостійної діяльності;
- уміння і мотивації до самостійного пошуку та відбору матеріалів, необхідних для отримання знань;
- високого рівня педагогічної ефективності, що визначається мобільністю та багатофункціональністю ІТ, яка значно перевищує педагогічну ефективність за умови використання традиційних засобів навчання;
- відповідності дидактичним принципам [168, с. 85]: «спрямованість на розвиток творчої особистості; індивідуалізація та диференціація; мобільність і динамічність; актуальність змісту науково-методичної роботи; її тісний зв'язок із тенденціями розвитку системи виховання у початковій школі; комплексність і всебічність змісту науково-методичної роботи; пріоритетність нетрадиційних активних форм, методів та видів діяльності; єдність, науковість та доступність науково-методичної роботи; цілісність, системність, практична спрямованість її змісту; вивчення результатів педагогічного досвіду та самоаналізу тощо».

Висновки до розділу

Дослідження методологічних підходів педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу викликало потребу аналізу публікацій зарубіжних педагогів, який показує, що вони багато уваги зосереджують на вирішенні питань, пов'язаних з якістю шкільної освіти, підготовкою вчителя, здатного до діяльності в умовах стрімкого розвитку високих технологій. Для того, щоб учні володіли знаннями на високому рівні, мали розширені навички зі шкільної програми, для роботи в навчальних закладах потребуються високоосвічені вчителі з відповідними навичками. Тим більше, що сучасні учні цінують такі якості вчителя, як: загальна ерудиція, високий рівень фахових знань, логіка мислення, креативний підхід до розв'язання проблем, принциповість, уміння спілкуватися тощо.

Показано, що сучасний учитель повинен мати досить ґрунтовну підготовку щодо умінь формування та структурування власного професійно-спрямованого середовища та начального середовища для класу, умови якого мають мотивувати школярів до розвитку, спонукати до критичного та творчого мислення. Адеже у розвитку дітей як особистостей фундаментальна роль належить учителеві. Він повнен розуміти рівень відповідальності, яка покладається на нього: заохочення учнів до навчання через використання технічних зсобів, інформаційно-комунікаційних технологій та отриманні результатів на основі отриманих знань. Тобто з'ясовано, що сучасний вчитель зобов'язаний, окрім інших, володіти технічними навичками та вміннями, які повинні постійно розвиватися – інформаційно-технологічні навички (ІТ-навички) та інформаційно-технологічні вміння (ІТ-уміння). Уточнено, що вимоги до педагога сьогодення перебувають у площині сформованих умінь працювати з інформацією (створення, редагування, форматування тощо), виконувати її збір, відображення та оцінювання. Тобто, рівень володіння

досягненнями науки та техніки, зокрема в галузі інформаційних технологій, уміння грамотно та доцільно їх використовувати є важливою якістю для сучасного конкурентоспроможного вчителя.

Отже, потребується удосконалення навчального середовища ВНЗ та обґрунтування теоретико-методичних засад його проектування ІТ ПОС педагогічної підготовки майбутніх вчителів ПШ у ВНЗ як відкритого, багатовимірного динамічного реального простору, що забезпечує взаємодію і співпрацю суб'єктів НВП, розвиток особистісних якостей викладачів та студентів у процесі вирішення педагогічних задач.

Уточнено, що одним з найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів вбачаються хмарні технології, які не тільки відкривають освітянам загальну доступність ЕОР та є компонентами змістовного наповнення сучасного навчального середовища, а й дозволяють на основі Web-технологій завдяки своїй доступності та зрозумілості як викладачам, так і майбутнім учителям ПШ, проектувати та розробляти навчально-методичне забезпечення.

Розглянуті та виокремлені перспективи ХТ дозволяють зробити припущення, що на відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХОС ПП, буде відкритим та динамічним, елементарно змінним та сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності.

Виходячи із значеного в розділі, викарбувалася потреба у побудові ідеальної моделі розв'язання проблеми формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ та відповідної практичної моделі. Тобто, передбачається використання двох методологічних підходів:

- теоретичного, результат якого, за впливу умов інтенсивної неперервної інформатизації суспільства у майбутньому, може інтерполювати до практичного;

– та, власне, практичного, результатом якого має бути відбір методів, засобів та шляхів формування теоретико-методичних засад проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ.

Утім, реалізація концепції проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ потребує відповідного навчально-методичного забезпечення, що враховувало б концептуальні ідеї дослідження, вимоги системної, цілеспрямованої, модульної організації матеріалу.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях: 11; 13; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 22; 23; 24; 25; 30; 51; 52; 58; 63; 67; 68; 69; 70; 71; 72; 73; 74; 75; 76; 77; 78; 414; 434.

РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

4.1. Теоретичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

Показано, що проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ потребує відповідного навчально-методичного забезпечення.

Визначення доцільності використання та придатності ХОС ПП здійснювалося шляхом аналітичного вивчення та наукових розвідок маршруту цього процесу, розпочинаючи з першого курсу ВНЗ та завершуючи післядипломним навчанням. Наступним кроком стало визначення основних компетентностей, сформованість яких передбачається у вивченні курсу педагогічних дисциплін.

Проведена та описана в попередніх розділах дослідницька робота дозволила зробити припущення про те, що у проектуванні ХОС ПП концептуальним теоретико-методологічним підґрунтям має бути спрямування на особистісно зорієнтований професійний розвиток кожного учасника навчально-виховного процесу, який реалізується уже під час навчання у ВНЗ і бачиться процесом та результатом становлення кожного вчителя як сучасного конкурентоздатного фахівця.

Застосування професійно спрямованих спеціально ретельно відібраних ІТ-інструментів як контенту ХОС ПП розширюватиме можливості вдосконалення та укріплення послідовності вивчення педагогічних дисциплін, їх інтеграцію та взаємозв'язок. Навчальний процес в умовах ХОС ПП може здійснюватися за таких традиційних організаційних форм: лекція, самостійна

робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні та оцінювальні заходи. Основними видами організації навчання є лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші, які в умовах ХОС ПП можуть проводитися дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

Педагогічну підготовку як явище, відповідно до означеного у Розділі 1, автором було визначено в загальному контексті формування цілісної структури складників професійної діяльності вчителя ПШ. Неодмінною умовою педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ, у процесі якої здійснюється формування усіх складників професійної діяльності, є активне використання та залучення особистого досвіду кожного студента (знань і умінь) в галузі ІТ.

Педагогічна підготовка може здійснюватися як за очною формою навчання, так і за дистанційною формою та відповідно до навчального плану педагогічних дисциплін. На формування кожного з означених вище складників (навчального, виховного, організаційного, інформаційного та дослідницького) має бути спрямована професійна діяльність викладачів ВНЗ у неперервному процесі вивчення інтегрованого навчально-методичного комплексу (ІНМК) дисциплін, до складу якого входять навчально-методичні комплекси із дисциплін «Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка».

Маршрут навчання дисциплін, які включає ІНМК, визначає інтеграційну послідовність основних етапів і завдань педагогічної підготовки до виконання студентами означених видів педагогічної діяльності: навчального, виховного, організаційного, інформаційного та дослідницького.

У додатку А виокремлено навчальні дисципліни, у процесі вивчення яких реалізуються завдання педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ та тема педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ у ВНЗ (навчально-методичний комплекс) (рис. 4.1). На рисунку нумерація відповідає номеру дисципліни в таблиці 1 додатку А.

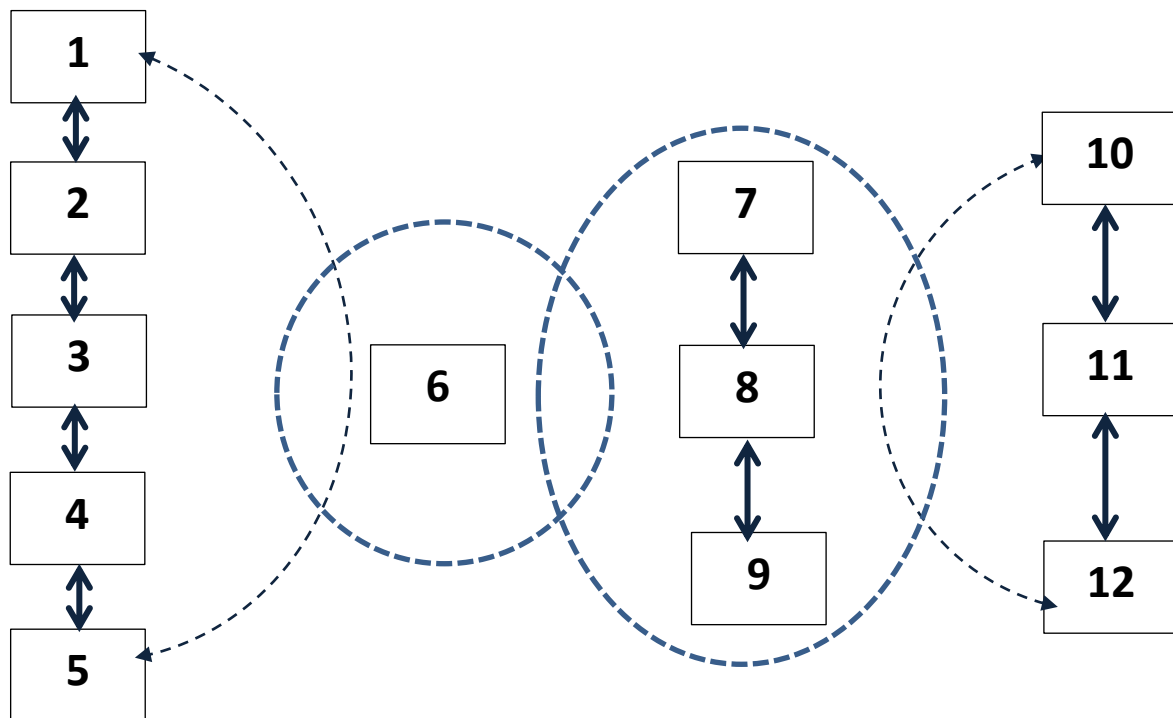

Рис. 4.1. Інтеграційна система педагогічної підготовки учителів ПШ (відповідно до табл.1 додатку А)

Оскільки від вчителів ПШ для організації особистої професійної практичної діяльності потребуються знання та дотримання принципів та норм, що окреслені законом «Про вищу освіту» [173], а також норм та принципів суспільного співжиття, професійної культури стосовно всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, найближчу мету вивчення ІНМК можна сформулювати, у першу чергу, як ознайомлення студентів – майбутніх педагогів з відповідними канонами, а також формування особистісної педагогічної позиції, відповідно до якої їх сприйняття і закономірність

дотримання стають сутністю кожного.

На підставі взаємозближення й відслідковування взаємозалежностей означеного ІНМК з'ясовано, що інтегрований зміст педагогічної підготовки вчителя ПШ складають питання її загальних теоретичних основ («Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Педагогічна майстерність»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка») і питання вивчення окремих розділів дидактики та управління («Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»).

Аналітичне вивчення змісту ІНМК дозволяє сформулювати основні вимоги до комплексу знань майбутніх учителів ПШ:

- знання та розуміння місця і значення педагогічної науки в професійній підготовці вчителя ПШ;
- знання основних компонентів педагогічної освіти та їх взаємозв'язків у навчальному процесі ВНЗ;
- знання основних компонентів концепції початкового навчання в сучасних інноваційних умовах інформаційного суспільства;
- володіння методикою навчання в початковій школі, враховуючи провідне місце ІТ;
- знання програм і підручників, призначених для педагогічної підготовки вчителя та уміння їх використовувати у самостійній роботі;
- розуміння сутності й призначення освітніх стандартів навчання;
- знання змісту стандартів з педагогіки;
- уміння використовувати інформаційні технології у професійній діяльності та оцінювати їх навчальну, виховну, організаційну, інформаційну та дослідницьку доцільність;
- уміння застосування диференціального та особистісно зорієнтованих

підходів у навчально-виховному процесі ПШ;

- уміння обирати організаційні форми і методи, в тому числі ІТ, які відповідають змісту навчального матеріалу;
- здатність та уміння планувати навчальну діяльність у початкових класах за ефективного використання ІТ;
- знання сучасних видів діагностики і оцінювання результатів навчання, зокрема ІТ-зорієнтованих;
- уміння розробляти і використовувати традиційні та інноваційні засоби (на основі ІТ), перевірки та оцінювання рівня знань і вмінь учнів;
- знання сучасних тенденцій у навчанні педагогічній підготовці та у навчанні у початковій школі.

Врахування тенденційності впливу ІТ на педагогічну підготовку вчителя ПШ вказує на утворення системної логічності, цілісності і змістової неперервності за мобільного групування компонентів, які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування. Всі перераховані компоненти є окремими підсистемами, що утворюють відкриту інтегровану цілісну систему, функціонування якої спрямоване на якісну педагогічну підготовку конкурентоздатних учителів ПШ.

- Підсистема загального спрямування є, власне, організаційним механізмом неперервної педагогічної освіти, який в останні роки зумовлюється інформатизацією суспільства, враховує сучасні тенденції, вітчизняний і зарубіжний досвід педагогічної підготовки майбутніх учителів ПШ у ВНЗ.
- Підсистема, яка відбиває спеціальну педагогічну підготовку, її специфіку у майбутньому, зумовлену розвитком та реформами освітньої галузі «початкова освіта», напрямками підготовки майбутнього «педагогічна освіта», освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста.
- Підсистема педагогічної підготовки, що спрямована на розвиток та

врахування особистісних якостей, передбачає створення у ВНЗ мотиваційних чинників професійного та особистісного розвитку майбутнього вчителя ПШ шляхом запровадження сучасних педагогічних технологій (підходів, засобів, методів та форм навчання тощо), інформаційних технологій, а також неперервного моніторингу якості навчання на кожному етапі педагогічної підготовки.

– Субсистема педагогічної підготовки на дисциплінарному рівні (на рівні вивчення окремих дисциплін, описаних вище) забезпечує врахування в їх змісті, використовуваних формах, методах і педагогічних технологіях особливостей майбутньої діяльності вчителя ПШ та можливого впливу означене процесу інформатизації освіти.

Учитель з високим рівнем сформованості характеристики конкурентоздатного фахівця покликаний та спроможний якісно організувати навчання учнів молодшої школи, сформувати в них необхідні компетентності, які є необхідними для продовження навчання в основній школі та життєдіяльності в сучасному динамічному середовищі.

Загалом система педагогічної підготовки майбутнього вчителя ПШ в умовах хмаро орієнтованого середовища вбачається фахово спрямованою відкритою конструкцією, сутністю функціонування якої є формування ціннісних освітніх орієнтирів майбутнього вчителя ПШ з метою якісного виконання ним професійної діяльності.

Професійна педагогічна підготовка сучасного вчителя ПШ зумовлюється характером педагогічної діяльності в початковій школі, яка в останні роки виходить за класичні межі, поєднується зі складниками його діяльності: навчальною, виховною, організаційною, інформаційною та дослідницькою; універсалізацією професійних функцій із метою їх професійної конкурентоздатності та інноваційно-зорієнтованої мобільності.

Основи зазначеного мають бути закладеними у процесі навчання педагогічних дисциплін у ВНЗ, де майбутні вчителі ПШ мають отримати

навички розвитку особистих ідей і розроблення навчальних проєктів, отримати якості сучасного, конкурентоздатного фахівця. Для цього потрібно адаптувати і застосовувати відповідну стратегію послідовних дій – методологію.

На підставі вивчення робіт, в яких розкрито поняття та особливості явища «методологія» [10; 283; 259; 358; 325; 393] (*грец.* Μεθοδολογία – вчення про способи та стратегії дослідження предмета) та «система принципів і способів організації і побудови теоретичної та практичної діяльності» [369], у власному дослідженні було прийнято рішення щодо виокремлення структури авторської методології пошуку концептуальних шляхів розв’язання проблеми формування теоретико-методичних засад проєктування ХОС ПП:

- підстави методології: філософія, логіка, психологія, інформатика, системний аналіз;
- характеристики діяльності: особливості, принципи, умови діяльності;
- логічна структура діяльності: суб’єкт, об’єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат діяльності, розв’язання задач;
- тимчасова структура діяльності: етапи;
- технологія розв’язання задач: засоби, методи, способи, прийоми.

Методологія як обов’язковий компонент діяльності людини є, за твердженням Е. Г. Юдіна, вченням про її структуру, логічну організацію, методи і засоби, які застосовують в її реалізації [7]. У процесі формування авторської методологічної моделі розв’язання окреслених в роботі суперечностей та проблеми опір чинився на те, що дослідники пропонують її розподіляти на складові:

- теоретичну – спрямовану на побудову моделі ідеального знання;
- практичну – орієнтовану на вирішення практичних задач розроблення алгоритму, способів, засобів і прийомів досягнення поставленої мети; його ефективність перевіряється пошуком шляхів досягнення мети та розв’язання поставлених задач.

Теоретична складова методологічної моделі проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ має:

- враховувати специфіку його професійної педагогічної діяльності;
- відображати загальні та спеціальні професійні педагогічні знання, вміння та навички та професійні наміри;
- особистісні якості, досвід соціальної і педагогічної практики та життєві спрямування.

Практична складова методологічної моделі проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ повинна відображати цілісний динамічний, інтегрований процес формування його професійних педагогічних компетентностей у площині предметного поля на освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліста.

Характерною особливістю названої моделі є те, що вона:

- по-перше, має сформувати прогностичне уявлення про узгодженість основних компонентів – субсистеми – загального спрямування; спеціальної педагогічної підготовки; педагогічної підготовки, що спрямована на розвиток та врахування особистісних якостей; педагогічної підготовки на дисциплінарному рівні;
- по-друге, має сприяти відповідності процесу підготовки у ВНЗ дидактичним принципам;
- по-третє, має відтворювати специфіку розвитку інформатизації освіти.

Узагальнення викладеного вище дозволяє виокремити основні концептуальні положення, на яких ґрунтується розроблення та впровадження ХОС ПП вчителів ПШ у ВНЗ:

1. Контентом ХОС ПП вчителів ПШ мають бути навчальні матеріали в електронному форматі – ЕОР, використання яких дозволить забезпечити інноваційність інтегрованого навчання педагогічних дисциплін у ВНЗ з метою найбільшого забезпечення навчальних та професійних потреб учасників навчально-виховного процесу.

2. Динамічність ХОС ПП забезпечується неперервним розвитком ІТ.
3. Відкритість ХОС ПП – можливість його налаштування (доповнення новими складниками, видалення чи заміну застарілих, розширення чи поновлення наявних тощо).
4. Доступність забезпечується використанням ІТ-технологій (в тому числі й Web-технологій), які є інтуїтивно зрозумілими та доступними для користувачів з будь-якого місцезнаходження та з елементарним рівнем підготовки (компетентностей) в галузі ІТ.
5. Надання доступу до контенту, спілкування між суб'єктами навчання під час занять та в позааудиторній роботі, очно і дистанційно, у синхронному або асинхронному режимі.
6. Умови ХОС ПП для підтримки педагогічної підготовки вчителів ПШ повинні задовольняти студентів, які можуть бути особами, що:
 - проживають у географічно віддалених і важкодоступних до ВНЗ населених пунктах (заочна, дистанційна форма навчання);
 - бажають отримати додаткові знання паралельно з навчанням у школі;
 - мають особливі потреби.
7. Предметним орієнтиром побудови ХОС ПП мають бути навчальні програми дисциплін педагогічної підготовки.
8. Змістове наповнення ХОС ПП може використовуватись з метою методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи в аудиторії, позааудиторної роботи, роботи в групах, проведення контрольних заходів та оцінювання рівня знань.
9. Навчально-методичне забезпечення ХОС ПП повинно включати:
 - методичні (теоретичні та практичні) засоби підтримки навчання, рекомендації щодо їх використання;
 - критерії, засоби і системи контролю рівня знань;
 - опис змістовного, дидактичного та методичного наповнення Web-ресурсів навчального плану/навчальної програми педагогічної підготовки.

10. Відповідно до Закону «Про вищу освіту», проектування ХОС ПП педагогічної підготовки вчителів ППШ вимагає дотримуватися таких дидактичних принципів: індивідуалізації навчання; диференціації; системності; послідовності; соціальної потреби; науковості та практичної спрямованості.

11. Сутність ХОС ПП має складати ІТ-забезпечення, що передбачає можливе включення у якості технічного забезпечення та навчально-методичного контенту:

- апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, гарнітура тощо), що забезпечують розроблення і використання Web-ресурсів навчального призначення, надають суб'єктам навчального процесу доступ до Web-ресурсів управління навчальним процесом та підтримують навчальну взаємодію у синхронному і асинхронному режимах;
- прикладне програмне забезпечення;
- Web-ресурси навчальних педагогічних дисциплін (програм), методичні рекомендації щодо їх використання;
- навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклад занять;
- віртуальні тренажери, ділові ігри та практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- методичні рекомендації щодо послідовності виконання завдань, особливостей контролю та оцінювання рівня знань тощо;
- термінологічні словники, мультимедіа, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів, практичних занять тощо;
- модулі тестових завдань для проведення контрольних заходів;
- електронні бібліотеки чи посилання на них;
- список рекомендованої літератури тощо.

Уведення єдиної ІТ ПОС ВНЗ може стати перспективним інноваційним напрямом вирішення проблем, які виникають у педагогічній освіті, зокрема в

останні роки, із навчально-методичним забезпеченням як учителів, так і учнів, засобами навчання та викладання (електронними підручниками, посібниками, довідниками, словниками тощо).

Концепція проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ генерує вимоги до особливостей побудови означеної системи з опорою на: глобалізацію сучасної освітньої парадигми та її основних кардинальних напрямів: гуманістичного, гуманітарного, особистісного; ідеї неперервної професійної педагогічної та особистісно орієнтованої освіти; активне застосування системного, компетентнісного, особистісно-зорієнтованого аксіологічного та акмеологічного підходів.

Зазначене вище дозволяє уточнити загальну гіпотезу авторського дослідження, визначену в Розділі 2, яка полягає в тому, що:

– якісна педагогічна підготовка майбутнього конкурентоздатного вчителя ПШ набуває ефективності, *якщо*: вона здійснюється відповідно до розроблених і обґрунтованих теоретико-методологічних основ, які, в свою чергу, – відображають сучасні інноваційні освітні парадигми та концепції; враховують тенденції глобалізації та інформатизації суспільства загалом та освіти зокрема; сучасний стан та перспективу розвитку початкової освіти; вітчизняний і зарубіжний досвід педагогічної підготовки; забезпечують формування професійної компетентності учителя (знання, вміння, навички, підготовленість до діяльності у початкових класах), здатного діяти в конкурентному освітньому середовищі.

Загальна гіпотеза дослідження конкретизується в таких частинних гіпотезах:

1. Якісна педагогічна підготовка майбутнього конкурентоздатного вчителя ПШ набуває ефективності, якщо: зміст дисциплін педагогічної підготовки буде сформовано згідно з дидактичними принципами; упроваджено неперервну, динамічну відкриту організацію навчального процесу як систему, складниками якої є субсистеми, що розкривають загальне, спеціальне,

особистісне та дисциплінарне спрямування; застосовано особистісно орієнтовані та професійно-спрямовані ІТ-форми і методи навчальної, самостійної та практичної роботи студентів – в умовах ХОС ПП.

2. Педагогічна підготовка конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах ХОС ПП набуває ефективності, якщо вона здійснюється з урахуванням міждисциплінарної інтеграції педагогічних дисциплін – ІНМК, їх змісту та форм і методів навчання, які впроваджуються.

3. Управління педагогічною підготовкою конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах хмаро орієнтованого середовища набуває ефективності, якщо вона буде здійснюватися у ВНЗ на підставі неперервних досліджень світового ринку праці та освітніх послуг, результатів педагогічного моніторингу на всіх етапах формування якостей сучасного фахівця.

4. Педагогічна підготовка конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах в умовах ХОС ПП набуває ефективності, якщо вона, з метою необхідного коригування та необхідного внесення змін, буде неперервно оцінюватися і вимірюватися за продуманими критеріями та показниками, які дозволять найбільш повно та достовірно оцінити якість процесу.

4.2. Методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

Повертаючись до обґрунтованих концептуальних положень, слід ще раз наголосити на тому, що тільки інтеграція властивостей традиційних і інноваційних засобів навчання може спричинити появу нових помітно важливих атрибутів системи підготовки майбутніх учителів ПШ.

Проектування ХОС ПП – поетапний процес, який передбачає поступове впровадження ХТ до навчального процесу у ВНЗ з послідовним, раціональним заміщенням або доповненням тих традиційних методів, форм та засобів

навчання, які виявлено як малоефективні. Його результатом очікується покращання результатів навчання та підвищення якості підготовки майбутніх учителів загалом.

Досвід застосування ІТ у навчанні підтверджує, що найбільш результативною формою використання є їх включення до складу ІНМК (Розділ 3, тобто використання ІТ-засобів поміж супроводжуючими матеріалами як для викладача, так і для майбутнього вчителя – студента ВНЗ.

Перехід до проектування ХОС ПП як інноваційного складника навчального середовища ВНЗ, створення умов для цього процесу, апробації та впровадження ХОС ПП, пошуку шляхів логічного поєднання нового з традиційним – це надто складне завдання, що потребує вирішення групи технічних, навчально-методичних, організаційних, психолого-педагогічних, адміністративних та інших проблем.

Схематично пропонуємо вирізнити такі напрями:

- розроблення логічних, динамічних та ефективних науково-методичних маршрутів розв’язання проблеми інформатизації педагогічної підготовки вчителів ПШ;
- матеріально-технічне забезпечення ВНЗ;
- рівень підготовленості педагогічних кадрів до використання ІТ та їх упровадження у навчальну діяльність;
- підготовка студентів ВНЗ до використання ІТ та отримання знань в умовах ХОС ПП;
- розроблення методичних рекомендацій щодо організації навчальної діяльності в умовах ХОС ПП.

Подібний підхід передбачає дотримання певних психолого-педагогічних передумов як на етапі проектування і створення ХОС ПП, так і на етапі планування навчально-виховного процесу. Психолого-педагогічний аспект є тією сферою впливу, яка визначає рівень досягнутих результатів різних напрямів діяльності: навчальної, виховної, організаційної і науково-дослідної.

Психолого-педагогічна проблема обумовлюється насамперед тим, що нею охоплюються в дійсності всі напрями використання інформаційних технологій в освіті. Перш за все, це – пошук шляхів вирішення завдань, які повстають у процесі використання ІТ як необхідного на сьогодні засобу навчання. До них незаперечно відносимо уточнення психологічної специфіки використання ПК студентами відповідно до їхніх особистісних характеристик. Другий, не менш важливий напрям – зняття або зниження рівня психологічного бар'єру, який спостерігається у значній кількості ймовірних користувачів, які не є фахівцями у галузі ІТ. Адже для них, незаперечно, на рівні ВНЗ, доведеться розробити певні заходи, спрямовані на оволодіння ІТ як сучасним інструментарієм навчальної, виховної та організаційної діяльності.

З метою проектування та ефективного впровадження ХОС ПП означені заходи необхідно проводити як на рівні кожного окремого ВНЗ, так і на загальнодержавному рівні. Пропонується авторський алгоритм їх реалізації з вирішенням питань теоретичного і практичного плану:

- визначення методичних цілей застосування ІТ у навчальному процесі;
- визначення методичних цілей застосування у навчальному процесі конкретних (обраних) хмарних технологій;
- розроблення методичних підходів поєднання групових та індивідуальних форм навчання;
- розроблення способів використання ХТ, які спрямовані на активізацію навчальної, пізнавальної, творчої діяльності студентів;
- формування шляхів використання ХТ зі спрямуванням на неперервний розвиток їхньої самостійності;
- реалізація неперервного моніторингу процесу навчання;
- організація продуктивного управління навчальним процесом;
- логічне поєднання ІТ-спрямованих та традиційних форм навчання;
- придатність певних ХТ для використання при очній та заочній формах

навчання;

- спрямованість на певних етапах (курсах) на засвоєння нових знань та формування нових умінь, навичок;
- спрямованість на певних етапах (курсах) на застосування вмінь та навичок;
- перевірка та узагальнення рівня навчальних досягнень.

Досліджуючи інноваційні процеси в системі освіти, Ю.І. Завалевський вказує на «Якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Для нього характерна тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними» [169, с. 174].

Глибоке розуміння вагомості власної педагогічної діяльності, мотивація та внутрішнє покликання до фаху, оцінювання власних потенційних резервів їх здійснення, можливості реалізації власних творчих потреб – якості, які властиві для творчих учителів. Виходячи із напрацювань Ю. І. Завалевського, було здійснено умовний розподіл творчих учителів на категорії, що характеризуються інноваційним підходом у педагогічній діяльності (табл. 4.1).

Передумовою сформованості якостей творчого вчителя є мотивація до професійної діяльності, професійний рівень поєднання інноваційних та традиційних засобів та методів навчання, здатності та бажання до творчості й самореалізації.

В умовах інформатизації виявлені якості доповнюються переліком педагогічних компетентностей: використовувати ІТ в якості засобу та форми організації навчання; досліджувати перспективу можливостей ІТ для підвищення якості навчання; застосовувати ІТ для встановлення взаємозв'язків із суб'єктами навчально-виробничого процесу;

використовувати Інтернет для підвищення рівня професійних знань та іншомовної компетентності.

Таблиця 4.1

Умовний розподіл творчих учителів на категорії

№	Творчий вчитель	Характеристика, шляхи творчих пошуків досягнення інноватики
1.	Винахідник	Шляхом особистих шукань
2.	Модернізатор	Вдосконалення традиційних систем та їх елементів
3.	Професіонал	Досконале використання традиційних систем (підходів та методів) та їх поєднання з інноваційними

Зазвичай, фундаментальні педагогічні знання майбутній учитель отримує через вивчення означених на початку Розділу 4 дисциплін. Однак аналітичний огляд та спостереження автора вказують на те, що цього не завжди достатньо.

Зокрема, робота зі студентами ВНЗ та практикуючими вчителями (студентами-магістрантами заочного відділення) дозволяє навести дані щодо рівня сформованості педагогічних компетентностей вчителів ПШ (використовувалися такі взаємопов'язані методи дослідження, як спостереження, опитування, бесіди, анкетування, тестування) (табл. 4.2).

У даних, наведених в таблиці, майбутні вчителі вказують на те, що близько половини із них не є вмотивованими до професійної діяльності. Уміннями та навичками поєднання інноваційних та традиційних засобів та методів навчання на професійному рівні характеризується тільки половина з них. Щодо використання ІТ та, зокрема, для підвищення рівня професійних знань та іншомовної компетентності за використанням засобів Інтернет, можна стверджувати, що система підготовки у ВНЗ в цьому напрямі має бути також дуже підсилена. Адже майбутні вчителі стверджують, що до застосування інновацій вони підготовлені дуже слабо.

Описане вище дозволяє зробити висновок про необхідність термінового, однак не різкого, стрибкового, «перезавантаження» як процесу підготовки вчителів ПШ, так подальшої неперервної підтримки їхньої діяльності у навчальному закладі.

Таблиця 4.2

Рівень сформованості педагогічних компетентностей вчителів ПШ

№ Група (шифр)		К-сть студентів 2014-2016 н.р.	Виявлені педагогічні компетентності (%)					
			Мотивація до професійної діяльності	Проф. рівень поєднання інноваційних та традиційних засобів та методів навчання	Використання ІТ в якості засобу та форми організації навчання	Перспектива можливостей ІТ для підвищення якості навчання	Застосування ІТ для встановлення взаємозв'язків із суб'єктами навчально-виробничого процесу	Використання Інтернет для підвищення рівня професійних знань та іншомовної компетентності
1.	Вчитель ПШ	476	44,4	58,5	25,6	35,8	63,6	59,1
2.	Вихователь групи продовженого дня	137	48,6	72,9	24,3	29,8	81,1	59,5

Відповідно до гіпотези авторського дослідження, в основі якої лежить твердження про підвищення якості навчання за умови активного та продуманого врахування тенденцій інформатизації, формування відкритої організації навчального процесу, урахуванням міждисциплінарної інтеграції педагогічних дисциплін, їх змісту та форм і методів навчання, які впроваджуються тощо, визначається потреба в з'ясуванні організаційно-дидактичної сутності проектування ХОС ПП.

Дидактична сутність функцій ХТ відкривається можливістю навчання

(як в аудиторній, так і в позааудиторній роботі) в режимі реального часу за умови врахування широких можливостей ІТ та якостей засобів, які функціонують на їх основі або за їх залучення:

- відкритість та доступність засобів управління навчальною діяльністю;
- гнучкість та динамічність відбору складників, відповідно до цілей навчання та управління навчальним процесом;
- креативність – використання засобів навчання та подання навчального матеріалу спрямовується на формування творчого підходу в отриманні знань, формування здатності творчого, логічного та системного мислення, самостійної діяльності;
- динамічність – застосування диференційованого підходу з урахуванням особистісних якостей та умов навчання кожного студента чи окремої групи;
- організація інтерактивного навчання для колективу (групи) чи окремого студента;
- когнітивність – забезпечення можливості подання навчального матеріалу в такий спосіб, що зумовлює поштовх мисленнєвої активності;
- дотримання дидактичних принципів у можливості вибору способів подання навчального матеріалу;
- мотивація та стимулювання пізнавальної діяльності через інтерактивність навчання;
- цілеспрямованість – через поінформованість студентів щодо мети підготовки;
- забезпечення особистої зорієнтованості, можливості вибору індивідуальної траєкторії навчання, можливість самостійного вибору стратегії навчання;
- неперервність контролю та оцінювання на всіх етапах підготовки;
- зворотній зв'язок з метою отримання даних, які можуть бути використані для коригування навчального процесу;

– багаторівнева організація роботи з навчальним матеріалом з можливістю повтору та вибору етапів навчання.

Атрибути складових ХОС ПП учителів ПШ визначають якості системи педагогічної підготовки у ВНЗ загалом, у тому числі й з урахуванням методів навчання, які застосовуються.

Зокрема, застосування методу інтерактивного навчання сприяє формуванню додаткових – надфахових – компетентностей (виокремлено у Розділі 3), що є важливими складовими загальної компетентності сучасного конкурентоздатного педагога.

Термін «інтерактивний», як пояснює В. В. Лапінський [233], «прийшов до нас із англійської. Складові його: «inter» – це «взаємний», «action» – «дія». Інтерактивним може бути процес, який відбувається як взаємодія між суб'єктами. Поняття інтерактивності може бути застосоване до процесу, який скеровується дією деякого суб'єкта (суб'єктів). Ця дія (взаємодія) може бути безпосередньою, тобто полягати у безпосередньому спілкуванні двох суб'єктів – викладача і учня (студента), режисера і глядача. Взаємодія може бути опосередкованою сукупністю технічних засобів і технічних працівників, що утворюють середовище передавання повідомлень і первинного їх опрацювання. Зважають, що вперше це поняття було використано для позначення особливого виду режисури театральних постановок (радіо п'єс, телесеріалів). Отже, інтерактивність передбачає, перш за все, діалог, у процесі якого здійснюється взаємодія учня (студента) й викладача, можливо – опосередкована через програмно-апаратні засоби (комп'ютер), взаємодія учня (студента) й автора (авторів) навчальної комп'ютерної програми. Іншою визначальною характеристикою інтерактивності процесу навчання є забезпечення можливості оперативного коригування змісту й спрямованості діяльності за результатами аналізу діалогу з учнем (студентом). За умов застосування інтерактивних методів навчання навчальний процес організовується так, що практично всі учні (студенти), залучені до процесу

пізнання, мають можливість розуміти про що йде мова, здійснювати рефлексію результатів власної навчально-пізнавальної діяльності через оперативне визначення її результатів».

У роботі ми будемо використовувати термін «інтерактивне навчання», сформульований О. І. Пометун в «Енциклопедії інтерактивного навчання» [313]: «організацію певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на: суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (студента) (паритетності), багатосторонній комунікації, конструюванні знань учнем (студентом); використанні самооцінювання та зворотного зв'язку та постійній активності учня (студента)».

Безсумнівно, інтерактивне навчання може бути організоване через активне використання сучасних засобів навчання, зокрема ІТ через проведення евристичних бесід, організацію групової (колективної) діяльності, рольових ігор тощо. Що, у свою чергу, потребує від викладача ВНЗ сформованості високого рівня, окреслених вище педагогічних компетентностей та педагогічної майстерності.

Пояснюючи різницю між традиційним навчання та інтерактивним, О. І. Пометун стверджує, що «у контексті інтерактивного навчання знання набувають іншої форми. З одного боку, вони є певною інформацією про навколишній світ, особливістю якої є те, що учень (в нашій роботі – студент (*авт.*) одержує її не у вигляді вже готової системи від педагога, а в процесі власної активності. З іншого боку, у процесі взаємодії на занятті з іншими учнями (студентами) та викладачем він опановує систему апробованих способів діяльності стосовно себе, соціуму, світу взагалі, створює різні механізми пошуку знань в індивідуальній і колективній діяльності. Тому знання, отримані учнем (студентом) є одночасно й інструментом для самостійного їх здобування [313, с. 7-8].

Спрямовуючись на інтерактивність у підготовці вчителів, слід досить ґрунтовно продумати комплексність ХТ. Отримуючи доступ до широкого

асортименту навчальних матеріалів у «хмарі», користувач, в першу чергу, повинен мати можливість використовувати інтерактивні засоби спілкування з викладачем та виконання завдань і їх перевірки.

Щодо особистісної спрямованості – у підготовці майбутніх учителів ППШ його забезпечує автентичний, професійно зорієнтований підхід, що має відповідати певним вимогам:

- забезпечувати можливість індивідуальної траєкторії навчання;
- забезпечувати можливість врахування особистісних здатностей особистості;
- забезпечувати баланс (тотожність) цілісності середовища і можливості вибору його структурних складників;
- допускати можливість та необхідність середовища іншого формату та типу;
- допускати варіативність у досягнення провідної (засадничої) цілі та можливість її варіативності або коригування.

У проектуванні ХОС ПП необхідно враховувати базові вимоги на рівні міжнародних та загальнодержавних директив та положень; змістове наповнення (контент) повинен містити варіанти їх конкретизації у навчальних програмах.

Не менш важливим є забезпечення коректності функціонування та надійності ХОС ПП як цілісної системи. Адже, отримуючи доступ до електронних баз навчальних та навчально-методичних матеріалів як засобів підтримки особистої професійної діяльності викладачі ВНЗ, з метою вдосконалення процесу підготовки, можуть, як додатковий ефект, сприяти розвитку інтересу до отримання знань через інноваційні застосунки, відкрити шляхи доступу до сучасних джерел інформації, сформувати уміння і мотивацію до самостійного опановування знань.

Має привернути увагу той факт, що якості ХОС ПП як нового складника навчального середовища ВНЗ визначають нові якості системи підготовки

вчителів ПШ загалом.

Складники ХОС ПП можуть мати різний об'єм, належати як до однієї теми, так і до різних (кількох) тем, навчального курсу та дисципліни. Однак провідною лінією середовища має виділятися стратегія розвитку майбутнього вчителя ПШ, його фундаментальні шляхи та додаткові (розгалуження), які формуються за обов'язковості дотримання особистісно зорієнтованого підходу.

У процесі розроблення концептуальних засад проектування ХОС ПП, відповідно до бачення В.В. Лапінського [234, с. 5], першорядним чинником було виділення «основних застосувань засобів навчання нового покоління як складових навчального середовища:

- моделювання явищ;
- візуалізація математичних моделей;
- заміна натурних експериментів комп'ютерними моделями;
- проведення лабораторних робіт з використанням віртуального обладнання;
- створення вимірювальних, моделюючих систем, систем управління, що включають реальні прилади, фізичні об'єкти, з'єднані з комп'ютером за допомогою приладового інтерфейсу – програмно-апаратних засобів, призначених для аналогово-цифрових перетворень;
- створення і використання предметно-орієнтованих діяльнісних середовищ для опрацювання результатів реального експерименту;
- проведення оперативного моніторингу навчального процесу із використанням комп'ютерних систем для визначення рівня навчальних досягнень;
- створення і використання комп'ютеризованих довідниково-інформаційних та експертних систем, систем з елементами штучного інтелекту».

Пошук траєкторії проектування ХОС ПП вказав на можливість використання поглядів В.В. Краєвського та А. В. Хуторського [222, с. 203] щодо структурування освітніх програм. Відповідно до їхнього бачення, проектування, за аналогією із конструюванням освітніх програм, можна здійснювати трьома способами:

- лінійним, який ґрунтується на тому, що окремі частини вибудовуються одна за іншою послідовно без дублювання контенту;
- концентричним, який дозволяє повтор (чи дублювання) контенту складників залежно від курсу навчання у ВНЗ чи інших факторів впливу, чим передбачається його ускладнення чи розширення;
- спіральний – контент в усіх складниках взаємозв'язаний та є доступним і відкритим на всіх етапах та курсах навчання майбутніх учителів.

Апріорі процес проектування включає дотримання навчальних планів та програм усіх курсів та усіх навчальних дисциплін педагогічного спрямування. Адже засобом досягнення навчальних цілей слугують навчальні програми, які є нормативними документами. Навчальні програми висвітлюють знання, уміння та навички, які отримуються та формуються студентом у процесі вивчення тої чи іншої дисципліни. Навчальна програма вибудована за певною структурою, що передбачає перелік навчальних тем; кількість годин, які відводяться на вивчення кожної теми; навчальні та змістові модулі та термін навчання, а також «Методичні рекомендації до практичних занять з педагогічних дисциплін», «Методичні рекомендації до виконання студентами індивідуальних навчально-дослідних завдань з педагогічних дисциплін», «Методичні рекомендації щодо складання конспекту» та «Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів».

Розроблені «Методичні рекомендації до практичних занять з педагогічних дисциплін» (автор Н. Бахмат)

Однією з основних особливостей ПП, як загалом у вищій школі, є те, що постійний зовнішній контроль замінюється самоконтролем, активна роль в

навчанні (передається пріоритет) належить студенту.

Основною формою роботи студента є робота на лекції, вивчення конспекту лекцій, їх доповнення за використання рекомендованої літератури; активна участь на практичних заняттях. Для успішної навчальної діяльності, її інтенсифікації необхідно враховувати такі суб'єктивні чинники:

- Наявність умінь, навичок розумової праці:
 - а) конспектувати на лекції і при роботі з книгою;
 - б) порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, визначення понять, правила систематизації і класифікації.
- Специфіка розвитку особистісних пізнавальних якостей: увага, пам'ять, мова, спостережливість, інтелект і мислення. Недостатній розвиток кожної з них стає серйозною перешкодою в навчанні.
- Високий рівень працездатності – забезпечується особистісними якостями. Адже навчальний процес – це потужна багатостороння та різноманітна праця. Результат навчання оцінюється не кількістю інформації, що повідомляється, а якістю її засвоєння, вмінням її використовувати і розвитком здатності кожного до подальшого самостійного навчання.
- Відповідність обраної діяльності, професії індивідуальним здібностям. Необхідно виробити в собі вміння саморегулювати свій емоційний стан й усувати обставини, що порушують ділову атмосферу, перешкоджають роботі.
- Оволодіння оптимальним стилем роботи, яка забезпечують успіх у діяльності. Логічне планування практичної діяльності і пауз в роботі, періодів відпочинку; індивідуально обґрунтована норма тривалості сну; перевага вечірніх або ранкових занять; високий рівень стресостійкості на екзаменах і особливості підготовки до них.
- Рівень вимог до себе, який визначається самооцінкою.

Адекватне оцінювання знань, переваг, недоліків – важлива складова самоорганізації педагога, без якої неможлива успішна робота з управління своєю поведінкою та діяльністю.

Доцільним є виконання студентами деяких практичних завдань в період проходження студентами педагогічної практики в початковій школі.

Практичні заняття з педагогічних дисциплін передбачають теоретичну підготовку студентів до заняття та виконання завдань практичного характеру.

Характер завдань до кожної з тем ПП носить різноманітний характер. Інваріантне завдання, наприклад, передбачає підготовку до обговорення важливих питань теми із запропонованого переліку і опрацювання списку рекомендованих джерел.

Варіативні завдання мають різну спрямованість, ступінь складності і, відповідно, дозволяють студентам обирати їхній спосіб виконання відповідно до навчальних завдань, особистих інтересів і потреб кожного, що в певній мірі забезпечує особистісно диференційований підхід до навчання, стимулює ініціативу студентів.

Розроблені практичні заняття з педагогічних дисциплін призначено для використання в організації самостійної роботи студентів при підготовці до аудиторних занять.

На практичних заняттях студенти повинні продемонструвати вміння:

- користуватися науковою, педагогічною та методичною літературою;
- професійно розробляти матеріали занять та викладати їх відповідно до вимог закладу;
- користуватися сучасними педагогічними технологіями;
- організовувати самостійну, навчальну, виховну та наукову роботу.

На практичних заняттях, крім роз'яснень викладача, студент має організовувати бесіди з досліджуваного питання, помітне значення надається самостійній роботі і виступам студентів (виконання індивідуальних і колективних контрольних завдань з різної тематики; виступи з реферативними доповідями з окремих навчальних питань; виступи з виконаними практичними завданнями, їх обговорення та оцінювання тощо). Рекомендується організація виступів студентів з досліджуваних питань не тільки на основі опрацювання

спеціальної навчально-методичної літератури, а й матеріалів, накопичених в період проходження педагогічної практики або досвіду самостійної роботи в освітніх установах.

Ряд практичних занять з даного навчального курсу рекомендується проводити на базі загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ). При проведенні практичних занять передбачається впровадження різноманітних організаційних форм роботи з активною участю студентів у заходах, що здійснюються (участь в методичних семінарах, конференціях, засіданнях педагогічної ради; відвідування відкритих занять вчителів тощо).

Крім спостереження уроків у початковій школі, рекомендується демонстрація студентам відеофільмів і фотоматеріалів відповідної тематики на практичних заняттях у ЗНЗ.

Для того, щоб практичні заняття були найбільш результативними, необхідно пам'ятати, що підготовка до них повинні здійснюватися за матеріалом, який розглядався на лекціях, і бути пов'язаними, як правило, з детальним аналізом окремих питань лекційного курсу. Слід підкреслити, що тільки після засвоєння лекційного матеріалу з певної точки зору (а саме з тієї, з якої він викладається на лекціях), він буде повноцінно закріплюватися на практичних заняттях як в результаті обговорення й аналізу лекційного матеріалу, так і за допомогою вирішення проблемних ситуацій, професійно-зорієнтованих задач.

За цих умов студент не тільки буде здатний добре засвоїти матеріал, але й навчиться застосовувати його на практиці, а також отримає додатковий стимул (і це дуже важливо) для активного опрацювання лекції.

Якщо студент виокремлює кілька шляхів вирішення проблеми (завдання), потребується їх порівняння з метою вибору найраціональнішого.

Після вивчення певної теми, відповідно до конспекту лекцій, підручників, посібників, а також розв'язання достатньої кількості відповідних завдань на практичних заняттях і самостійно, студенту рекомендується,

використовуючи лист опорних сигналів, відтворити по пам'яті визначення, терміни, формулювання основних визначень.

У разі необхідності, йому потрібно ще раз уважно опрацювати рекомендований матеріал. Іноді недостатнє засвоєння того чи іншого питання з'ясовується тільки при вивченні подальшого матеріалу. В цьому випадку є потреба повторного вивчення попереднього матеріалу. Важливий критерій засвоєння теоретичного матеріалу – вміння вирішувати завдання або пройти тестування з пройденого матеріалу (рис. 4.2).

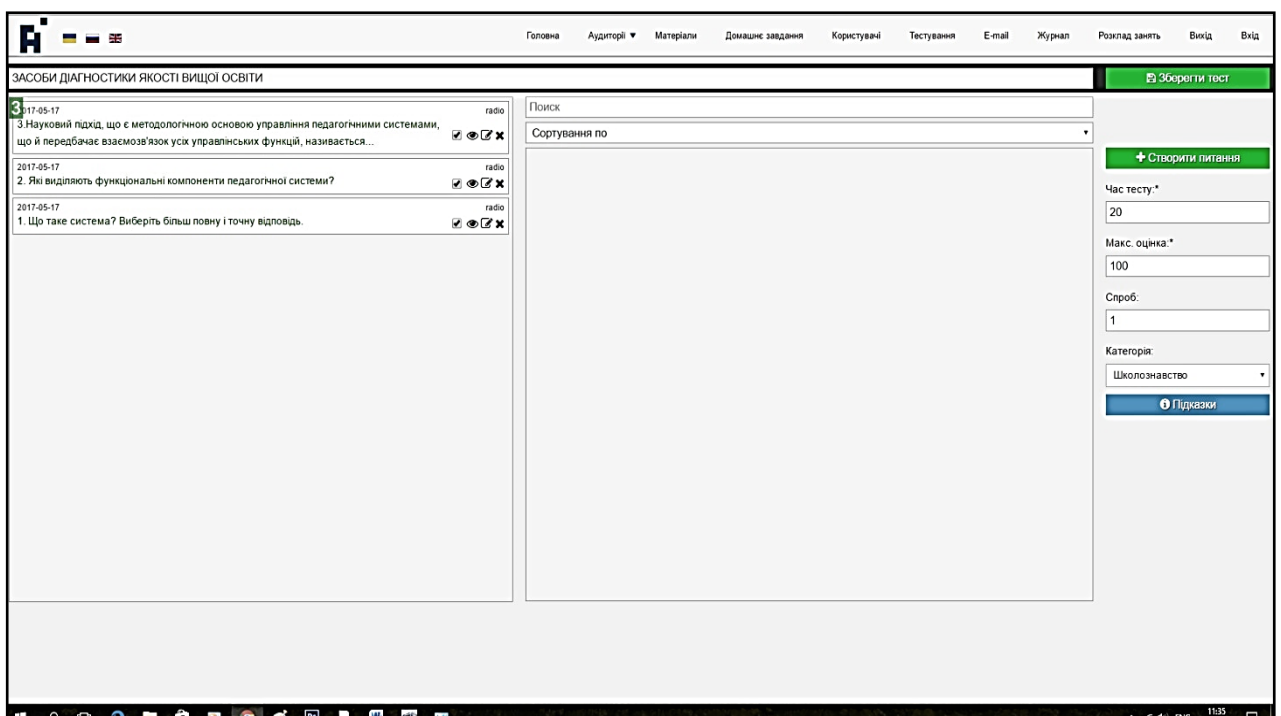

Рис. 4.2. Тестування в авторському електронному кабінеті Н. Бахмат

Якщо в процесі самостійної роботи над вивченням теоретичного матеріалу або при виконанні практичних завдань у студента виникають питання, самостійне розв'язання яких не дає необхідних результатів, необхідно звернутися до викладача для отримання у нього роз'яснень або вказівок. У своїх запитаннях студент повинен чітко висловити, в чому він відчуває труднощі, пояснити характер цього утруднення. За консультацією

слід звертатися і в разі, якщо виникнуть сумніви в правильності відповідей на питання самоперевірки. Зазначене можна здійснювати і через електронний ресурс – чат в електронному кабінеті викладача (рис. 4.3).

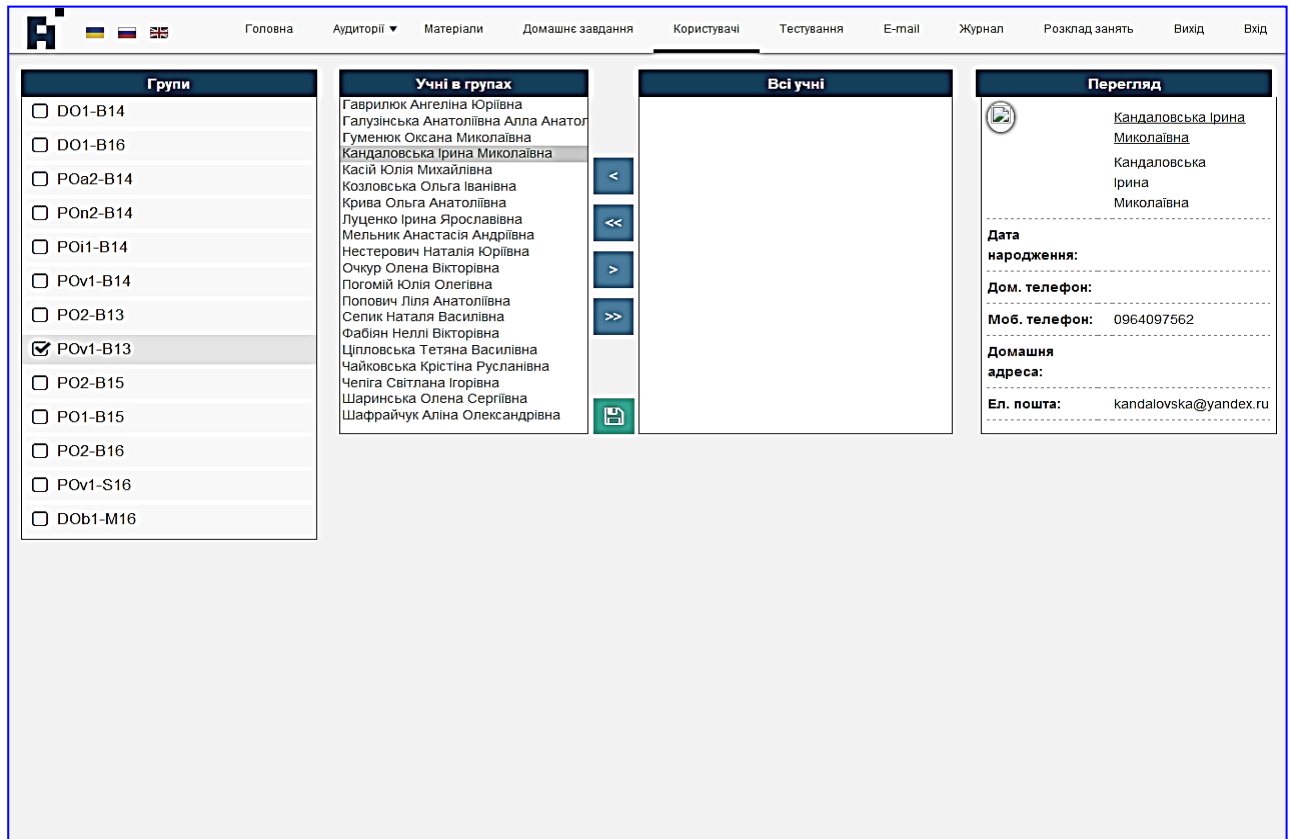

Рис. 4.3. Електронний навчальний кабінет Н. Бахмат зі списками навчальних груп

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента передбачає різні форми індивідуальної навчальної діяльності: конспектування методичної наукової літератури, ведення термінологічного словника та методичної папки з розробками різних типів уроків початкової школи, проектування завдань і методичних прийомів, виконання тематичних творчих завдань, рецензування студентами методичних розробок (конспектів) уроків тощо. Вибір форм і видів самостійної роботи визначаються індивідуально-особистісним підходом до навчання спільно викладачем і студентом.

Правила самостійної роботи з літературою

Самостійна робота з підручниками, посібниками, методичними рекомендаціями (а також самостійне теоретичне дослідження проблем, позначених викладачем на лекціях) – це найважливіша умова формування у студента наукового методу пізнання. Основні поради тут можна звести до таких:

- Скласти перелік книг, з якими студенту слід ознайомитися; не слід намагатися запам'ятати все, що найближчим часом не знадобиться, потрібно пам'ятати тільки те, де це можна відшукати.
- Такий перелік повинен бути систематизованим за призначенням: для практичних занять, для іспитів, для написання курсових, випускових кваліфікаційних робіт та додаткова література, спрямована на підвищення рівня загальної культури (рис. 4.4).

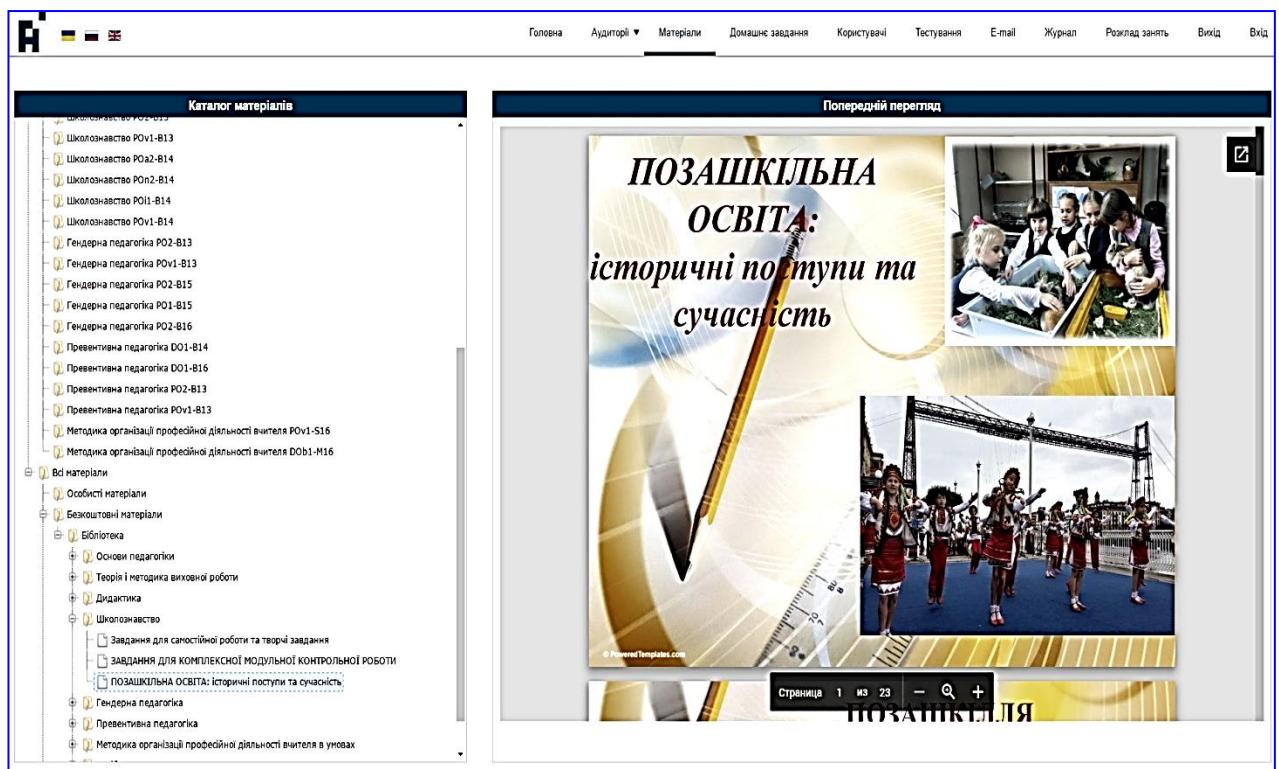

Рис. 4.4. Систематизований список (каталог) навчальної літератури, який є доступним для студентів у електронному кабінеті Н. Бахмат

- Обов'язково слід виписувати всі вихідні дані по кожному підручнику чи ЕОР (при написанні курсових та випускових кваліфікаційних робіт це дозволить заощадити час).
- Зорієнтуватися, якому навчально-методичному забезпеченню слід віддати пріоритет, а яке – просто переглянути.
- При складанні списку використаних джерел слід порадитися з викладачем та науковим керівником (або навіть з більш підготовленими і ерудованими однокурсниками), які допоможуть студенту краще зорієнтуватися у пріоритетності складників списку.
- Природно, всі опрацьовані посібники, підручники і статті слід конспектувати, але це не означає, що варто конспектувати «все підряд»: можна виписувати коротко основні ідеї автора й іноді наводити найбільш яскраві та показові цитати (із зазначенням сторінок).
- Якщо студент раніше мало часу працював з науковою літературою, то йому слід виробити в собі здатність «сприймати» складні тексти; для цього кращий прийом – навчитися «читати повільно», коли зрозумілий кожен термін (а якщо термін незнайомий, то або за допомогою словника, або за допомогою викладача обов'язково його дізнатися), та це може зайняти занадто багато часу (у когось – до декількох тижнів і навіть місяців).
- Рекомендується не намагатися читати швидко. Якщо текст цікавить студента, то читання, роздуми і навіть фантазування з цього приводу інтегруються в єдиний процес, в той час, як вимушене швидкочитання не тільки не сприяє якості читання, але й не приносить почуття задоволення, яке отримує людина, розмірковуючи про прочитане.
- Є ще один ефективний спосіб оптимізувати знайомство з навчальною, методичною й науковою літературою – слід захопитися певною ідеєю й усі книги переглядати з точки зору даної ідеї. В цьому випадку студент буде начебто відшукувати аргументи «за» або «проти», що саме цікавить його в ідеї, і одночасно він буде ніби спілкуватися з авторами цих книг з приводу

своїх ідей і роздумів. Проблема лише в тому, як знайти «свою» ідею.

Читання навчально-наукового тексту є частиною пізнавальної діяльності. Її мета – витяг з тексту необхідної інформації. Від того наскільки усвідомлено читає студент (власна внутрішня установка – знайти потрібні відомості, засвоїти інформацію повністю або частково, критично проаналізувати матеріал тощо) багато в чому залежить ефективність здійснюваної дії.

Виділяють чотири основні установки в читанні навчально-наукового тексту:

1. Інформаційно-пошукова (завдання – знайти, виділити потрібну інформацію).
2. Засвоювальна (зусилля читача спрямовані на те, щоб якомога повніше усвідомити і запам'ятати як самі відомості викладені автором, так і всю логіку його міркувань).
3. Аналітико-критична (читач прагне критично осмислити матеріал, проаналізувавши його, визначати власне ставлення до нього).
4. Творча (створює у читача готовність у тому чи іншому вигляді – як відправний пункт для своїх міркувань, як образ для дії за аналогією – використовувати судження автора, хід його думок, результат спостереження, розроблену методику, доповнити їх, надати нової перевірки).

Основні види систематизованого запису прочитаного:

1. Анотування – гранично короткий зв'язний опис переглянутої або прочитаної книги (статті), її змісту, джерел, характеру і призначення;
2. Планування – коротка логічна організація тексту, що розкриває зміст і структуру досліджуваного матеріалу;
3. Тезування – лаконічне відтворення основних тверджень автора без залучення фактичного матеріалу;
4. Цитування – дослівне виписування з тексту уривків, виписок, що найкраще відображають ту чи іншу думку автора;

5. Конспектування – короткий і послідовний виклад змісту прочитаного.

Конспект – складний спосіб викладу змісту книги або статті в логічній послідовності. Конспект акумулює в собі попередні види записів, дозволяє всебічно охопити зміст книги, статті. Тому вміння складати план, тези, робити виписки та інші записи визначає і технологію складання конспекту.

Методичні рекомендації щодо складання конспекту:

1. Уважно прочитайте текст. Уточніть у довідковій літературі незрозумілі слова. При записах не забудьте винести довідкові дані на поля конспекту.
2. Виділіть головне, складіть план.
3. Коротко сформулюйте основні положення тексту, відзначте аргументацію автора.
4. Законспектуйте матеріал, чітко дотримуючись пунктів плану. При конспектуванні намагайтеся висловити думку своїми словами. Записи слід вести чітко, ясно.
5. Грамотно записуйте цитати. Цитуючи, враховуйте лаконічність, значимість думки.

У тексті конспекту бажано тезово наводити не тільки положення, але й їх докази. При оформленні конспекту необхідно прагнути до лаконічності кожного речення. Думки автора книги слід викладати коротко, дбаючи про стиль і виразність написаного. Кількість додаткових елементів конспекту має бути логічно обґрунтованим, записи повинні розподілятися в певній послідовності, що відповідає логічній структурі конспекту. Для уточнення і доповнення необхідно залишати поля.

Оволодіння практичними навичками конспектування вимагає від студента цілеспрямованості та логічності у повсякденній самостійній роботі.

***Методичні рекомендації до виконання студентами індивідуальних
навчально-дослідних завдань з педагогічних дисциплін***

Мета індивідуальних завдань полягає в поглибленні, узагальненні та закріпленні знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також

застосування цих знань на практиці (графічні, аналітичні, контрольні роботи).

Різновидом індивідуальних занять є індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ), які відповідають інноваційним технологіям навчання. ІНДЗ – вид позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. ІНДЗ у ВНЗ виконуються з дисциплін всіх циклів навчального плану і є складовою структурною частиною навчальної дисципліни. ІНДЗ, як і інші модулі в межах залікового кредиту, оцінюється і має питому частку в підсумковій оцінці залікового кредиту. За весь період вивчення дисципліни кожен студент виконує тільки одне ІНДЗ, з переліку запропонованих в КНМЗД.

Мета індивідуального навчально-дослідного завдання – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст індивідуального навчально-дослідного завдання – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу загалом.

Структура індивідуального навчально-дослідного завдання (орієнтовна):

- вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення;
- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт) – вказуються і коротко характеризуються методи роботи;
- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні

або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;

- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки (за необхідності).

Види індивідуальних навчально-дослідних завдань:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно (як виняток, для студентів денної форми навчання з невеликих за обсягом навчальних курсів та для студентів заочної форми навчання);
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики (як виняток, для студентів денної форми навчання з коротких навчальних курсів та для студентів заочної форми навчання);
- розв'язування та складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних) задач різного рівня з теми (модуля) або курсу;
- розроблення теоретичних або прикладних (діючих) функціональних моделей явищ, процесів, конструкцій тощо;
- комплексний опис будови, властивостей, функцій, явищ, об'єктів, конструкцій тощо;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис тощо;
- розробка тематики та поурочних планів шкільних курсів та конспектів уроків;
- розробка навчальних та діагностичних тестових завдань із шкільних курсів.

Порядок подання та захист індивідуального
навчально-дослідного завдання:

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді скріплених аркушів

формату А4 (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка й внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (за обсягом до 10 арк.).

2. ІНДЗ подається викладачу, який проводить лабораторні та практичні заняття з даної дисципліни, не пізніше ніж за 2 тижні до семестрового контролю.

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (практичному тощо) з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

4. Оцінка за ІНДЗ може бути як обов'язковою, так і необов'язковою (за вибором викладача) іспитової оцінки і відповідно враховується чи ні при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу.

Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), що передбачені в курсі навчальної дисципліни може бути обов'язковим за вибором викладача. Оцінювання ІНДЗ здійснюється в межах 10 % від загальної кількості балів. Наприклад, із 100 балів за підсумкової оцінки за ІНДЗ виставляються від 1 до 10 балів.

Критерії оцінювання ІНДЗ

10-9 балів – завдання має наукову новизну, цілісну структуру наукового дослідження з рівноцінним співвіднесенням теоретичної та емпіричної його складових, у ході його виконання були застосовані елементи наукового прогнозування та педагогічного проектування;

8-7 балів – завдання має цілісну структуру, обґрунтовано актуальність проблеми, розв'язання якої представлено на теоретичному і практичному рівні;

5-6 балів – визначено проблему і завдання дослідження, наведено теоретичні положення та подано окремі результати емпіричного дослідження;

4-3 бали – визначено проблему дослідження і узагальнено результати її

теоретичного аналізу у наукових джерелах;

2-1 бал – використано наукові джерела, але щодо заявленої теми індивідуального завдання наведено лише окремі теоретичні положення.

Всі зазначені аспекти, як показує практика, можуть бути висвітлені та використані і у розробленні типових програм – вони є підґрунтям у формуванні навчальних програм. За ними визначається ціль підготовки фахівців, виокремлюються перспективні навчальні ідеї, описується у більш загальному сприйнятті спектр отриманих знань та сформованих умінь та навичок. Типова програма, як правило, містить методичні рекомендації, обов'язково описуються методи та засоби, які приведуть до отримання очікуваних результатів та перелік рекомендованих джерел (список літератури) як основної, так і додаткової.

4.3. Моделювання системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

4.3.1. Проект хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи як інноваційного складника інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

Проектуванням ХОС ПП створюються результативні передумови для системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. Враховуючи означене вище, розроблено авторський проект хмаро орієнтованого середовища, в якому методично інтерпретовано основні концептуальні засади педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ, обґрунтовано неперервність підтримки процесу отримання професійних знань, формування умінь і навичок та якостей сучасного, мобільного, конкурентоздатного вчителя. Цільовим призначенням проекту стала

спрямованість на позитивне вдосконалення системи навчання, зокрема, змісту і організації навчального процесу у ВНЗ.

Мета проектування ХОС ПП вбачалась, відповідно до гіпотези дослідження, у формуванні засад взаємозв'язку сучасних інноваційних освітніх парадигм; тенденцій глобалізації та інформатизації суспільства загалом та освіти зокрема; сучасного стану та перспектив розвитку початкової освіти зі спрямуванням на формування професійної компетентності учителя (знання, вміння, навички, підготовленість до діяльності у початкових класах), здатного до діяльності в конкурентному освітньому середовищі.

Зміст дисциплін педагогічної підготовки в умовах ХОС ПП сформовано згідно з дидактичними принципами та запропоновано як неперервну, динамічну відкриту систему, складниками якої є субсистеми, що розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування із урахуванням міждисциплінарної інтеграції педагогічних дисциплін – ІНМК, їх змісту та форм і методів навчання, які впроваджуються. Наскрізний розклад занять з ПП автором розташовано у власному електронному кабінеті. Такий розклад є електронним ресурсом, що доступний студентам усіх курсів та передбачає ретроспективний перегляд (рис. 4.5).

Групи \ Дні тижня	Понеділок 15.5.2017	Вівторок 16.5.2017	Середа 17.5.2017	Четвер 18.5.2017	П'ятниця 19.5.2017	Субота 20.5.2017	Неділя 21.5.2017
Гендерна педагогіка PO2-B13	1. Описати зміст гендерних стереотипів та вказати їх вплив на спрямованість життєвих стратегій молодших школярів						
Гендерна педагогіка PO2-B15							
Гендерна педагогіка PO2-B16			1. Проаналізувати та визначити особливості гендерної соціалізації дітей у сучасній Україні				
Гендерна педагогіка POv1-B13					1. Здійснити гендерну експертизу підручника початкової школи (предмет і клас - за вибором)		

Рис. 4.5. Календар занять з педагогічних дисциплін у авторському електронному кабінеті

Слід враховувати, що розвиток ІТ-навичок та ІТ-умінь учнів залежить не лише від якості знань, умінь і навичок роботи з інформацією, наявності комп'ютерної техніки в ЗНЗ, підключення ЗНЗ до мережі Інтернет, розробки нових навчальних матеріалів, а й від психологічної та професійної підготовленості вчителя до виробничої діяльності з використанням ІТ.

Формування зазначеного аспекту підготовленості педагога має відбуватися в процесі навчання у ВНЗ. В Україні у ВНЗ майбутні вчителі ПШ вивчають інформаційні технології як окрему дисципліну. Студенти навчаються: використовувати ІТ як засоби, методи та способи пошуку, опрацювання та збереження навчальних матеріалів; вмінню визначати ефективність їх використання в навчально-виховному процесі; використовувати у навчальній діяльності широкий обсяг навчальних матеріалів через застосування ІТ; використовувати електронні засоби навчального призначення; використовувати можливості дистанційного навчання; використовувати електронні ресурси комп'ютерних мереж тощо.

У нашій роботі з метою підсилення ефективності навчання інформаційних технологій автором пропонується впровадження ІТ у процесі засвоєння майбутніми вчителями ПШ навчальної дисципліни «Школознавство».

Мета вивчення дисципліни «Школознавство» полягає у формуванні знань студентів про сутність та особливості управління загальноосвітнім навчальним закладом, принципи та функції управління освітніми процесами, роль та шляхи методичної роботи школи. Для її досягнення було поставлено завдання:

- забезпечити умови для опанування студентами основних понять, змісту і принципів побудови системи освіти, основних документів про функціонування і розвиток закладів освіти, методикою методичної роботи і наукової організації праці в умовах загальноосвітньої школи;
- ознайомити із системою загальних принципів побудови освіти в Україні

й основними вихідними положеннями та структурою її управління, проблемами і шляхами удосконалення внутрішньо-шкільного керівництва роботою загальноосвітньої школи;

- сформувати вміння організації методичної роботи та створення педагогічного середовища для наукової організації праці учнів і вчителів в умовах початкової ланки освіти, вивчати, узагальнювати й впроваджувати передовий педагогічний досвід, раціонально прогнозувати й планувати свою професійну діяльність.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Школознавство» майбутній вчитель ПШ повинен:

- знати: сутність теорії управління; принципи та функції управління в системі освіти; особливості планування діяльності навчального закладу; методи та форми методичної роботи в школі; шляхи вивчення передового педагогічного досвіду; сутність та методи проведення атестації педагогічних кадрів у системі загальної середньої освіти; методи та форми внутрішньо-шкільного контролю; перспективи розвитку системи освіти в Україні;

- вміти: аналізувати педагогічні явища, процеси, факти з точки зору управління освітніми процесами; формувати план роботи загальноосвітнього навчального закладу; організовувати управлінську діяльність щодо здійснення внутрішньо-шкільного контролю; дотримуватись і реалізовувати на практиці принципи управління освітнім закладом; добирати найефективніші методи, форми методичної роботи в школі; здійснювати аналіз проведеного уроку та виховного заходу з метою його подальшого вдосконалення; здійснювати моніторинг якості освіти; використовувати у процесі управління елементи педагогічних інновацій.

Орієнтуючись на сучасні вимоги щодо модульного структурування змісту навчальних дисциплін, у побудові навчальної дисципліни «Школознавство» врахована наявність довершених блоків дидактично адаптованої інформації. Вважаємо за доцільне здійснювати засвоєння знань

інформаційного блоку двома взаємопов'язаними змістовими модулями: «Теоретичні основи школознавства як системи управління загальноосвітнім навчальним закладом» та «Особливості управління методичною роботою в загальноосвітньому навчальному закладі».

У першому змістовому модулі «Теоретичні основи школознавства як системи управління загальноосвітнім навчальним закладом» опрацьовується тема: «Планування роботи загальноосвітнього навчального закладу», на яку відводиться 6 годин. В результаті засвоєння зазначеної теми майбутні вчителі ПШ повинні отримати навички формування плану роботи ЗНЗ; організовувати управлінську діяльність щодо внутрішньо-шкільного контролю та використовувати у процесі управління елементи педагогічних інновацій.

Планування відіграє важливу роль у координації діяльності ЗНЗ – складання плану завжди розглядається як початковий процес етапу управління закладом. Створення плану передбачає вибір (конкретизацію) мети, формування задач, визначення напрямку й шляху їх розв'язання та способи і методи просування.

Процес планування є інструментом у прийнятті управлінських рішень. Його мета полягає у забезпеченні нововведень та змін на підприємстві, щоб адекватно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі [180].

Для планування діяльності ЗНЗ можна використовувати різні засоби, в тому числі й найпростіші, традиційні. Проте вчителі нової генерації повинні бути озброєними найсучаснішими знаннями не тільки в основній професійній галузі, але й в галузі планування. Вони зобов'язані бути обізнаними в можливостях сучасних засобів, призначених для використання у процесі планування діяльності (функціонування) підприємств, компаній, установ, навчальних закладів, керівників тощо.

Засвоєння дисципліни та зокрема теми «Планування роботи загальноосвітнього навчального закладу», пропонується здійснювати за допомогою органайзера – календаря SkyDrive – одного із багатьох засобів

хмарних сервісів корпорації Microsoft, який надає користувачам широкий спектр послуг та можливостей, зокрема це [194]:

- зручний календар із зрозумілим інтерфейсом;
- можливість планування дня, тижня, місяця тощо;
- створення задач та відповідних нагадувань;
- управління задачами;
- можливість створення адресної книги;
- нагадування через E-mail чи SMS;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання завдань для колективного (спільного опрацювання);
- доступ з різних пристроїв;
- доступ з будь-якого місця (територія);
- захищеність інформації;
- синхронізація роботи з власним комп'ютером;
- синхронізація будь-якої папки на власному комп'ютері;
- активний постійний розвиток хмарного ресурсу SkyDrive (OneDrive).

Важливим є те, що для збереження інформації користувачу виділяється 7 ГБ дискового простору. Користувачі, які мають право на безкоштовне поновлення, отримують 25 ГБ дискового простору.

Навчання майбутніх учителів ПШ основам планування вважаємо за доцільне здійснювати за такими етапами:

1. Теоретична підготовка (2 год.).
2. Практичні заняття (2 год.).
3. Самостійна робота (2 год.).
4. Перевірка викладачем виконання завдань для самостійного опрацювання.

Перший етап зазначеної роботи розрахований на вивчення теоретичного матеріалу з теми «Планування роботи загальноосвітнього навчального закладу». На лекції передбачається ознайомлення студентів з питаннями:

1. Основні вимоги до планування роботи загальноосвітнього навчального закладу.
2. Види планування роботи загальноосвітнього навчального закладу.
3. Планування роботи керівника загальноосвітнього навчального закладу.
4. Основні вимоги до складання розкладу занять.

Як відомо, ефективність і міцність засвоєння лекційного матеріалу більшою мірою залежить від того, наскільки підготовлений студент до такої діяльності. Тож враховуючи, що матеріал досить об'ємний, перед його проведенням майбутнім учителям початкової школи пропонується самостійне опрацювання. Для цього в органайзері – календарі SkyDrive (OneDrive) – на день запланованої лекції викладачем створюються та викладаються відповідні задачі (рис. 4.6).

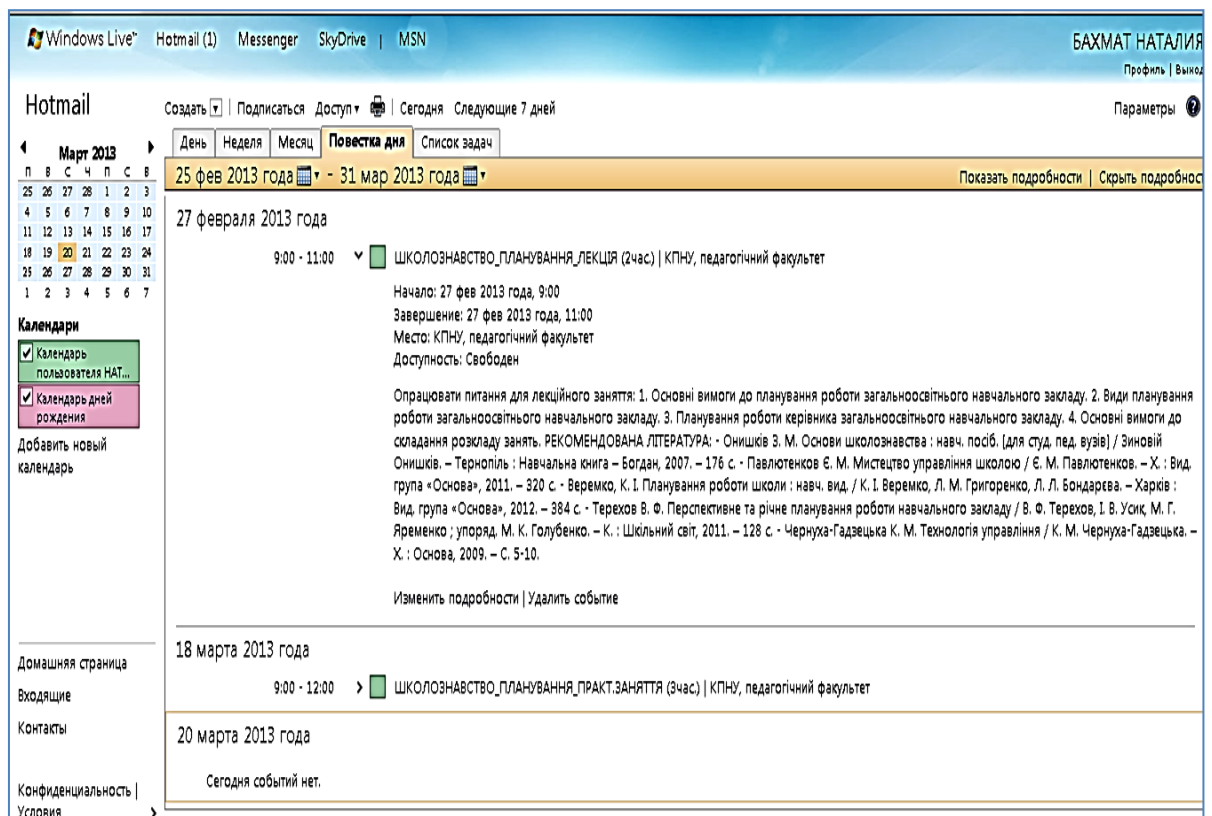

Рис. 4.6. Завдання для підготовки до лекційного заняття

Напередодні навчального заняття студентам надходять нагадування

через E-mail чи SMS. Такий підхід використовується викладачем з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх орієнтації на подальше самостійне опрацювання навчального матеріалу за активного зворотного зв'язку. Відбувається поштовх, мотивація майбутніх вчителів до наукового мислення, самостійності й творчості, і як результат навчання – свідоме сприймання матеріалу, що передбачається для вивчення, його первинне й вторинне осмислення, запам'ятовування та, за необхідності (наприклад, на практичному занятті), – подальше відтворення.

Наступним етапом засвоєння теми є практичні заняття, які відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» проводиться через 2 тижні. Студенти, готуючись до них, опрацьовують питання: принципи та види планування; стратегічне планування; структура стратегічного планування діяльності ЗНЗ; особливості змісту стратегічного планування роботи в умовах реформування освіти; річне планування; зміст та види річного планування; структура річного плану роботи ЗНЗ; технологія підготовки та схвалення річного плану.

Для закріплення теоретичного матеріалу майбутні педагоги в галузі початкової освіти виконують також і творчі завдання, що передбачають написання есе на тему «Планування – провідна функція управління?» та розроблення організаційно-педагогічних умов успішного планування роботи ЗНЗ, опираючись на рекомендовану науково-методичну літературу з теми. Так у студентів формуються креативні вміння на матеріалі навчальної дисципліни «Школознавство», а за допомогою використання органайзера – календаря SkyDrive – їм надається можливість опрацювати питання для підготовки на практичне заняття та виконати заплановані викладачем завдання творчого характеру (рис. 4.7).

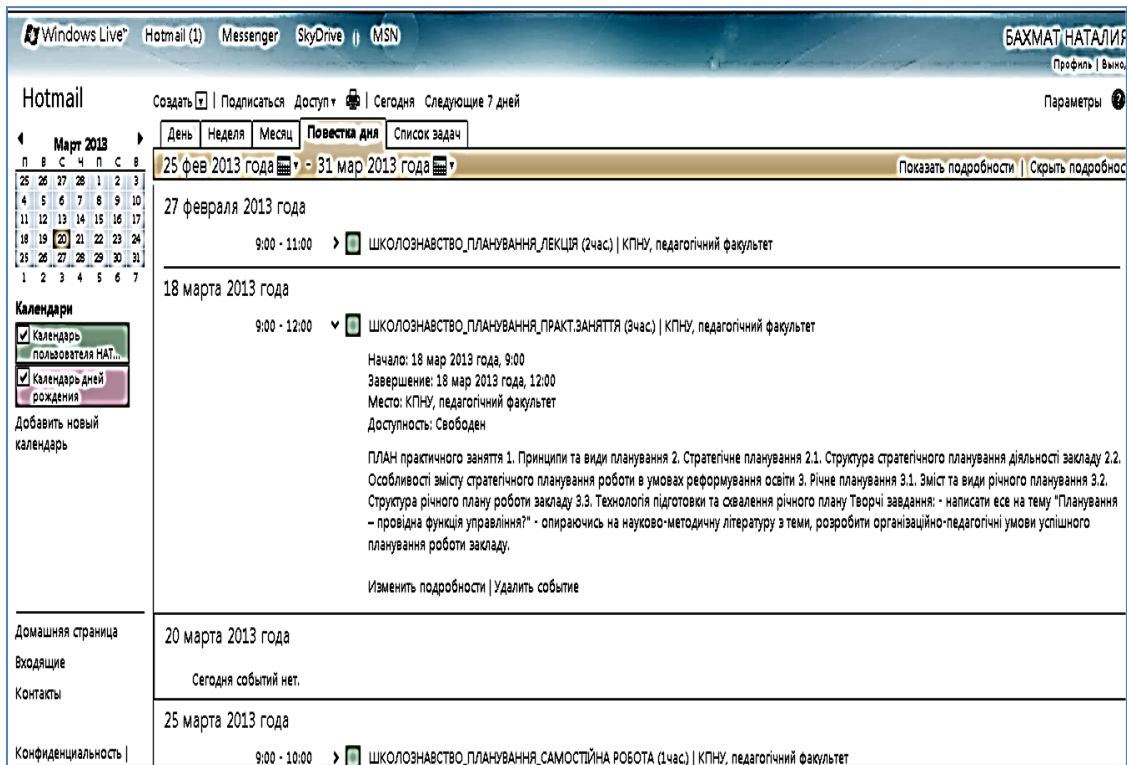

Рис. 4.7. Завдання творчого характеру

Після виконання завдань творчого характеру та оформленні їх за вимогами викладача, студенти надсилають їх педагогу через E-mail чи SMS. З метою формування професійної компетентності майбутнього вчителя ПШ необхідною умовою виступає обов'язковість збільшення годин на самостійне опрацювання змісту кожного змістового модуля навчальної дисципліни за кредитно-модульною системою навчання.

Тому третій етап вивчення теми передбачає виконання студентами самостійної роботи до теми, на яку відводиться 2 години. Організація самостійної роботи – це той аспект педагогічної роботи, який фактично не охоплюється аудиторними заняттями, а відбувається лише в межах позааудиторної роботи студентів. Виникає необхідність зосередити увагу викладача на професійну діяльність, в структурі якої організація самостійної роботи виступає не лише інструментом опанування сьогоdnішнім студентом майбутнім фахом, а засобом, що є ознакою його професійної майстерності, тобто це демонстрація того, якою мірою він буде спроможним організовувати діяльність майбутніх учнів.

Завдання для самостійної роботи передбачають досконале вивчення теоретичних питань та їх практичну реалізацію студентами (рис. 4.8):

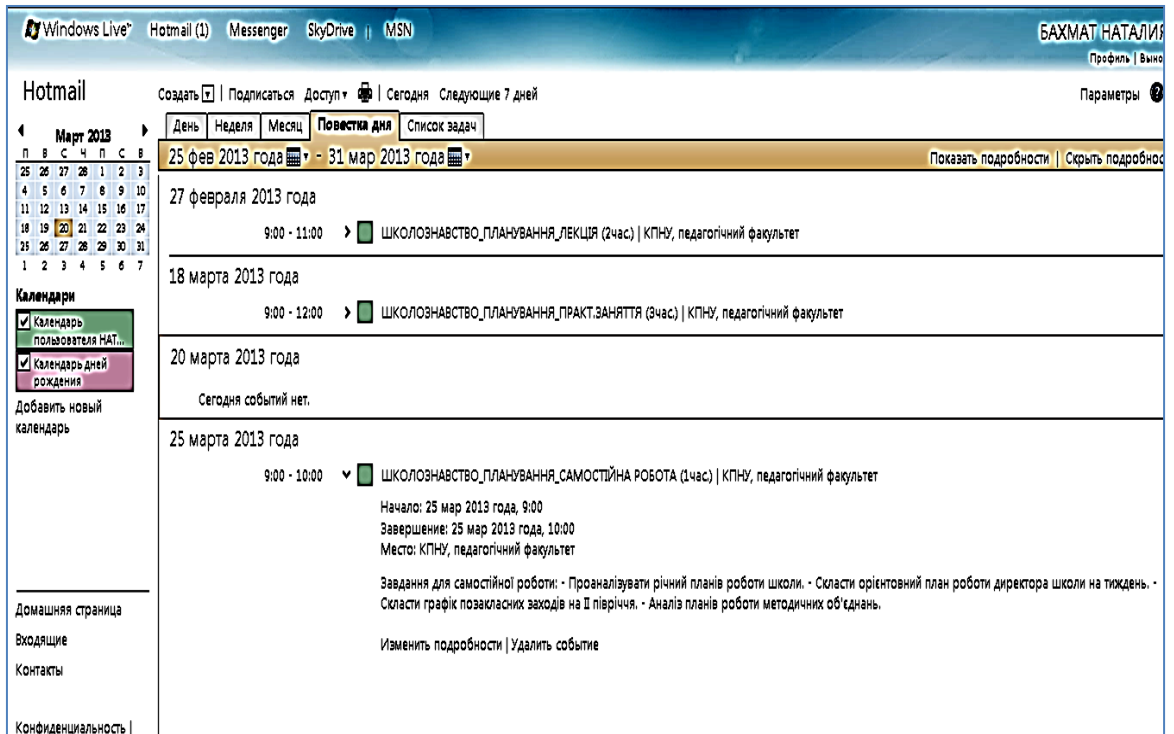

Рис. 4.8. Завдання для самостійної роботи

- Проаналізувати річний планів роботи школи.
- Розробити орієнтовний план роботи директора школи на тиждень.
- Скласти графік позакласних заходів на II півріччя.
- Проаналізувати плани роботи методичних об'єднань, визначити їх спільні та відмінні ознаки.

Допомогу майбутнім вчителям ПШ в обговоренні найбільш важливих, складних і цікавих питань теми, що вивчається, надає використання чат-консультацій. Наприклад, чат-консультація викладача планується наперед, відбувається у визначений час та обирається один із режимів роботи чату (одноразовий, щоденний, щотижневий). Викладачі й студенти одночасно входять в органайзер – календар SkyDrive (OneDrive) – для обговорення чи з'ясування деталей певного запитання (наприклад, для консультації з підготовки до підсумкового контролю).

Організація самостійної роботи студентів вказаним способом

здійснюється на якісно новому рівні як під час аудиторних занять, так і на віддалі (дистанційно). Після виконання майбутніми вчителями початкової школи завдань для самостійного опрацювання відбувається їх перевірка викладачем. Шкала та підходи щодо організації оцінювання результатів творчих надбань (на практичних, індивідуальних заняттях, під час модульної контрольної роботи, підсумкового тесту, повідомлення під час чат-консультації, заліку) відображені у методичних вказівках, з якими студенти мають можливість ознайомитися перед початком вивчення навчальної дисципліни.

Четвертий етап роботи здійснюється за допомогою таких методів оцінювання, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни «Школознавство»: поточне письмове оцінювання (модульний контроль знань), фронтальне та індивідуальне опитування (можливе під час чат-консультації), підсумковий письмовий тест, залік. Серед методів самоконтролю, на наш погляд, доцільно застосувати вміння самостійно оцінювати свої знання та самоаналіз. Результативно-оцінювальний етап реалізується на заняттях, чат-заняттях або під час оцінювання самостійної роботи студентів у формі співбесід, колоквіумів, тестування, чат-консультації, заліку, захисту індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ) тощо. Навчальні досягнення майбутніх учителів ПШ з усіх запланованих видів виконуваних робіт (теоретичної підготовки, практичних робіт, ІНДЗ, самостійної роботи, виконання творчих завдань тощо) оцінюються кількісно, тобто визначається рейтинг.

Уведення запропонованої системи роботи у процесі навчання дисципліни «Школознавство» при підготовці майбутніх учителів ПШ дає можливість стверджувати про підвищення активності навчання студентів, об'єктивність контролю та оцінювання засвоєних ними знань та сформованих вмінь, формування ІТ-компетентності. За нашими дослідженнями, хмарні сервіси, наприклад, SkyDrive (OneDrive), є ефективними у діяльності вчителів,

викладачів вищої школи, які включають в навчально-виховний процес сучасні технології.

Ефективним організаційно-методичним рішенням в якості планомірного впливу на формування професійних компетентностей стало ведення до навчального плану підготовки майбутніх учителів ПШ вибіркової навчальної дисципліни підготовки спеціаліста «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища».

Предметом вивчення навчальної дисципліни було встановлено організацію професійної діяльності вчителя ПШ в умовах інноваційного (інформаційного) освітнього середовища. Формат дисципліни передбачає тісні зв'язки з дисциплінами: «Сучасні інформаційні технології навчання», «Основи інформатики з елементами програмування», «Організація і управління у початковій освіті», «Педагогічні технології в початковій школі», «Методика навчання інформатики» та «Актуальні проблемами початкової освіти».

Метою навчальної дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» стало формування професійних компетенцій вчителя ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища, здійснення комплексної підготовки в напрямі використання інноваційних освітніх технологій у педагогічній діяльності, розроблення та проектування електронних засобів освітнього призначення.

Автором виокремлено основні завдання дисципліни:

- надати знання щодо: теоретичних основ інновацій в освіті в умовах реалізації стратегії модернізації освіти в Україні; визначення цілей навчання предметів ПШ з використанням засобів інноваційних освітніх технологій (в тому числі й ІКТ), що відповідають завданням розвитку особистості кожного учня; особливостей організації професійної діяльності вчителя ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища;
- формування вмінь: організації навчального процесу в умовах інноваційного освітнього середовища; планування та розроблення портфеля

інновацій вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища; здійснення аналізу та відбору змісту навчальних предметів в аспекті виявлення доцільності застосування інноваційних освітніх технологій в процесі вивчення тієї чи іншої теми; відборі форм, методів і засобів навчання предметів ПШ в умовах інформатизації освіти, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу учня, на формування вмінь самостійно здобувати знання, здійснювати діяльність зі збору, обробки, передачі, зберігання і продукування інформації;

– формування навичок: контролю якості знань, умінь і навичок учнів з навчальних дисциплін через застосування тестів, діагностуючих методик на базі засобів інноваційних освітніх технологій; відбору електронних освітніх ресурсів, реалізації різних моделей організації діяльності учнів (навчальної та позанавчальної) на основі ЕОР у процесі навчання в початковій школі.

Цілеспрямованість і гнучкість підпорядкування поставленої мети і описаних завдань дидактичним потребам ВНЗ, самостійність у виборі дисципліни – це вказує на вільне визначення особистих уподобань, вибір видів і форм навчальної діяльності кожним суб'єктом навчального процесу. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» наведено в Таблиці 4.3. Програма навчальної дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» складається зі змістових модулів:

1. Модернізація змісту професійної діяльності вчителя ПШ в умовах формування інноваційного освітнього середовища.
2. Методика застосування інноваційних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя ПШ.
3. Організація професійної діяльності вчителя ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища.

Таблиця 4.3

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» (3/90)

№	Змістовий модуль	Теми
1.	Основні напрями модернізації змісту професійної діяльності вчителя ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища	Модернізація як фактор впливу на професійну діяльність учителя ПШ в умовах інформатизації освіти.
		Теоретико-методологічні основи діяльності вчителя ПШ в інноваційному освітньому середовищі.
		Інформаційно-освітнє середовище системи вищої та початкової освіти – чинник підвищення якості навчання.
2.	Методика використання засобів інноваційних освітніх технологій у професійній діяльності вчителя ПШ	Організаційно-педагогічні умови професійної діяльності вчителя ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища.
		Інформаційна взаємодія суб'єктів навчального процесу в умовах локальних і глобальної комп'ютерних мереж.
		Інформаційно-комунікаційна діяльність – якісна інноваційна прикмета сучасного учителя ПШ.
3.	Програмно-методичне забезпечення інноваційного (інформаційного) освітнього середовища ПШ.	Розроблювання, проектування та застосування електронних освітніх засобів учителем ПШ.
		Вдосконалення методик викладання навчальних предметів ПШ в умовах інноваційного освітнього середовища.

Розроблений проект хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ упроваджується у систему навчання вчителів у ВНЗ та реалізується як неперервний педагогічний процес. Його реалізація передбачає використання комплексу педагогічних впливів і реалізується через алгоритм, який описує процедуру поетапного оволодіння студентами видами педагогічної діяльності: навчальним, виховним, організаційним,

інформаційним та дослідницьким під час вивчення педагогічних опорних дисциплін (рис. 4.1), вибіркової дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» та педагогічних практик. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Знати:

- засади державної політики в галузі модернізації освіти в Україні, сучасні тенденції інноваційного розвитку освітніх систем;
- теоретичні основи педагогічної інноватики;
- сутність інноваційного процесу, його структуру;
- основні підходи до планування інноваційної діяльності, вимоги до розробки плану дій;
- особливості створення портфеля педагога в умовах інноваційного освітнього середовища;
- методологію управління в інноваційній діяльності; принципи аналізу ефективності інноваційної діяльності;
- педагогічні технології, пов'язані із застосуванням інноваційних освітніх технологій (в тому числі й ІКТ) в освіті;
- методичні та технічні аспекти застосування інноваційних освітніх технологій (в тому числі й ІКТ) в початковій освіті;
- прийоми і способи застосування інноваційних освітніх технологій в процесі організації роботи з дітьми молодшого шкільного віку, фото-, відео- та аудіоінструментів для дослідження педагогічних процесів;
- сучасне програмне забезпечення, що може бути використане для підвищення якості навчання в початковій школі;
- засоби проектування інноваційного (інформаційного) освітнього середовища ПШ;
- види та зміст ЕОР;

- проблеми застосування ЕОР у навчально-виховному процесі ПШ та шляхи їх подолання.

Вміти:

- визначати пріоритети інноваційного розвитку освітніх систем;
- аналізувати тенденції розвитку інноваційної діяльності в умовах конкуренції в освіті;
- планувати й організовувати основні етапи інноваційного процесу; відстежувати ефективність інноваційних процесів в освіті;
- реалізовувати, модифікувати і розробляти педагогічні практики з використанням ІКТ при вирішенні професійних завдань у галузі початкової освіти;
- інтегрувати інноваційні освітні технології з традиційними педагогічними практиками і методами навчальної роботи;
- використовувати мультимедійні творчі середовища та інструменти для розробки навчальних матеріалів, в тому числі мережевих;
- використовувати мережеві програмні засоби і доступне програмне забезпечення для управління, моніторингу та оцінювання ходу та результатів навчально-виховного процесу;
- оцінювати якість ЕОР, джерел та інструментів з метою їх доцільного використання;
- розробляти і реалізовувати навчальні заходи з використанням інноваційних освітніх технологій для досягнення конкретного навчального результату;
- використовувати інструменти проектування діяльності (в тому числі колективної), візуалізації ролей і подій.

Мати навички:

- проектування та розроблення ЕОР за допомогою доступних і доцільно обраних інструментів інноваційних освітніх технологій (в тому числі й ІКТ);

- організації діяльності учнів в умовах інноваційного освітнього середовища ПШ;
- розроблення змісту і планів проведення уроків різного типу за використання ЕОР;
- розроблення компонентів інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу з навчальних предметів ПШ (Веб-ресурсів, мультимедійних об'єктів, презентацій тощо).

Структура та контент ХОС ПП складається як єдине ціле, неодмінне і достатнє для високорівневої педагогічної підготовки вчителів ПШ зі сформованими якостями мобільного, конкурентоздатного фахівця. Компоненти ХОС ПП є окремими динамічними, відкритими субсистемами, що утворюють єдину цілісну систему, цілепокладанням якої є якісна педагогічна підготовка конкурентоздатних, мобільних сучасних учителів ПШ.

Змістове наповнення (контент) проекту ХОС ПП віддзеркалює атрибути педагогічної діяльності вчителя ПШ та загальні й професійні педагогічні знання, вміння та навички. Змістове наповнення формується відповідно з урахуванням перспективи використання в організації диференційованого та особистісно зорієнтованого навчання, формування індивідуальної траєкторії руху суб'єктів навчально-виховного процесу.

Прикладна складова проекту ХОС ПП відтворює єдиний динамічний, інтегрований процес формування професійних педагогічних компетентностей у площині предметного поля на освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліста.

Структура проекту, відповідно до виокремлених у попередніх розділах аспектів, охоплює чотири взаємопов'язані компоненти (субсистеми), які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування (рис. 4.9 та рис. 4.10).

- Субсистема загального спрямування – організаційний механізм, сутністю якого є неперервність педагогічної освіти. На рисунку 4.10 схематично відтворено основні модулі ХОС ПП, де червоним кольором позначено лінії,

що її окреслюють.

- Субсистема спеціального спрямування – врахування специфіки змін педагогічної підготовки, зумовлених реформами освітньої галузі «початкова освіта», освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста тощо. На рисунку 4.10 зеленим кольором позначено лінії, що її окреслюють.

- Субсистема створення у ВНЗ мотиваційних чинників професійного та особистісного через запровадження інновацій. На рисунку 4.10 пунктиром позначено лінії, що її окреслюють.

- Субсистема дисциплінарного рівня з врахуванням особливостей майбутньої діяльності вчителя ПШ та можливого впливу означеного процесу інформатизації освіти (на рисунку 4.10 – модуль МОПД_в_умовах_ІОС).

До ХОС ПП було інтегровано засоби, які уможлиблюють інтерактивність навчального процесу:

- OneNote – організаційний блок (створення заміток і організації особистої інформації викладача);
- Skype – здійснення взаємного обміну повідомленнями (пересилання документів, зображень тощо), демонстрація власного робочого поля екрану;
- GoogleDisk – зберігання зображень, текстових документів і таблиць, аудіо- та відеофайлів;
- SkyDrive (OneDrive (Word, Excel, PowerPoint) – сховище файлів, до яких надається спільний доступ з різних пристроїв;
- Dropbox – контент ІНМК для сумісного використання;
- Особистий сайт викладача (режим доступу: <https://bahmat.at.ua>) (рис. 4.11 (а, б);
- OneNote (синхронізація даних з різноманітних пристроїв).

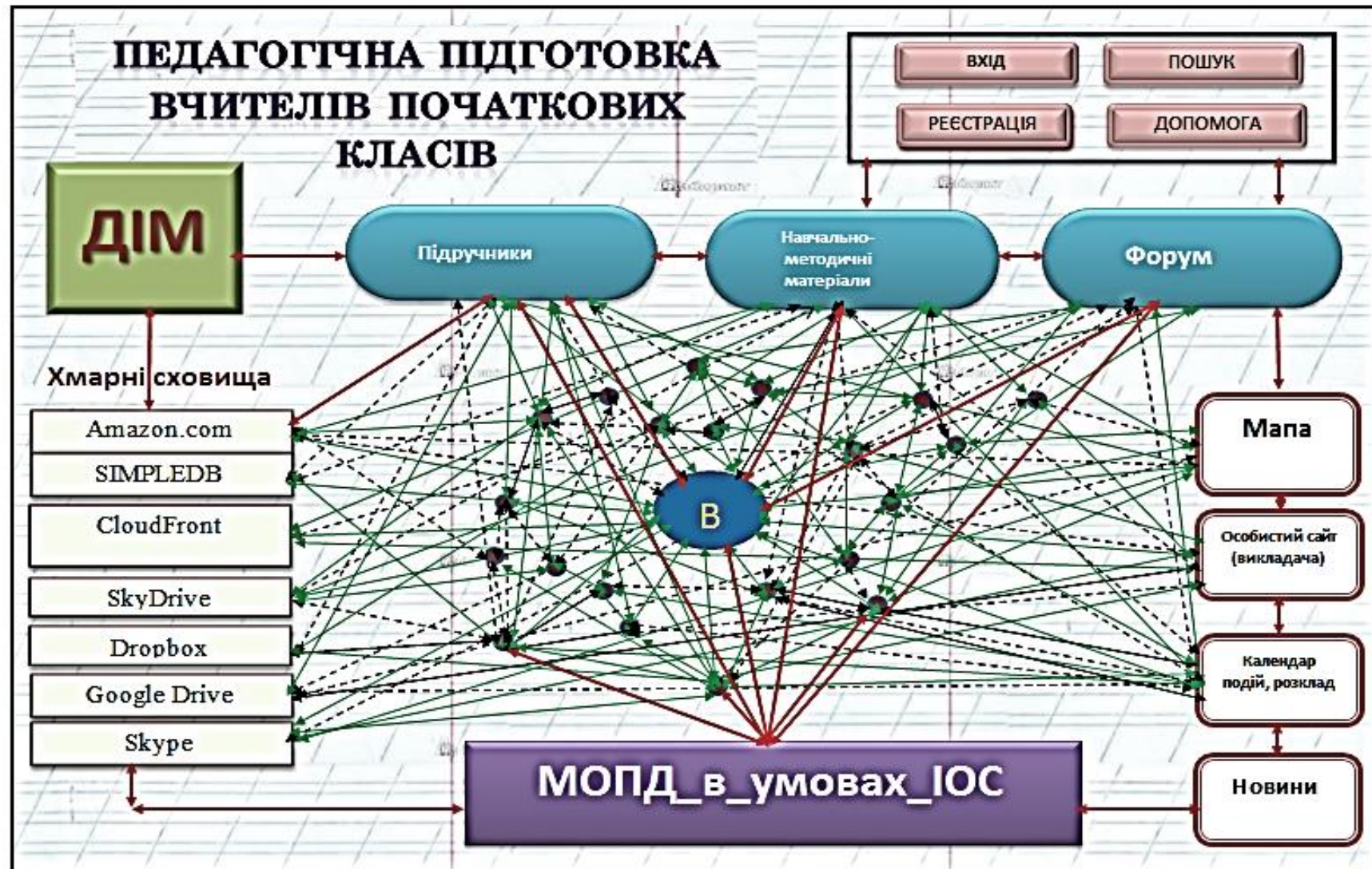

Рис. 4.10. Проект хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ

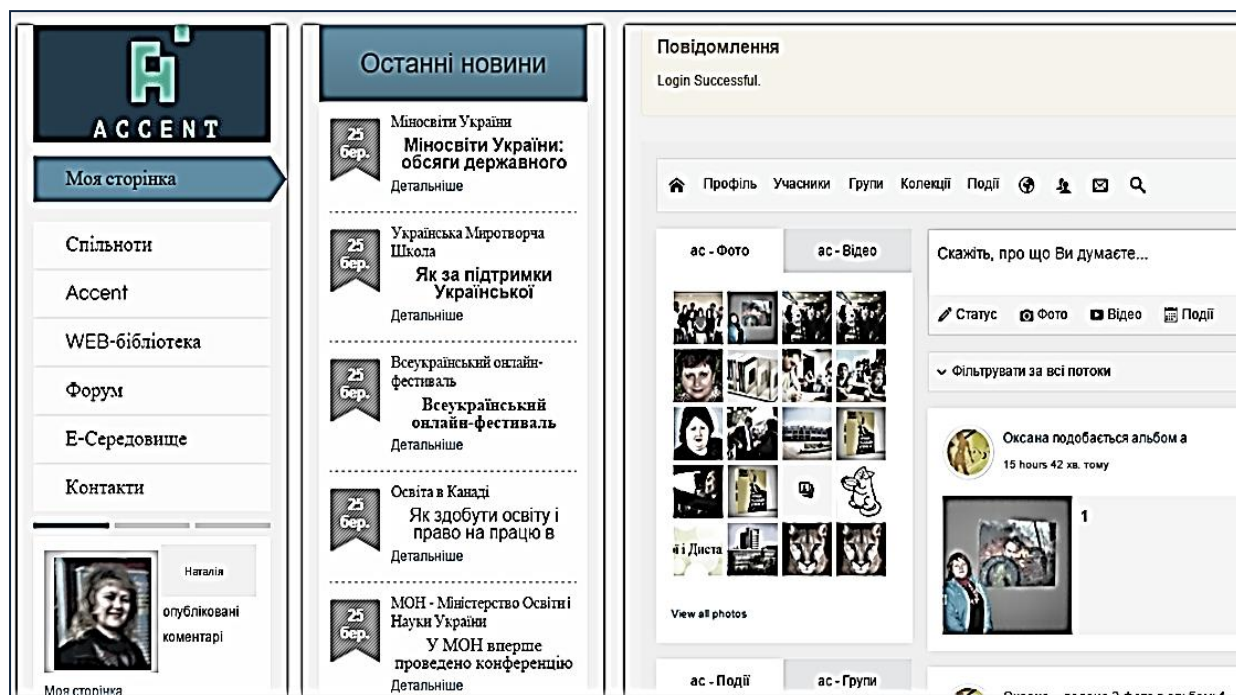

Рис. 4.11. Сторінка викладача в соціальній освітній мережі «Accent»

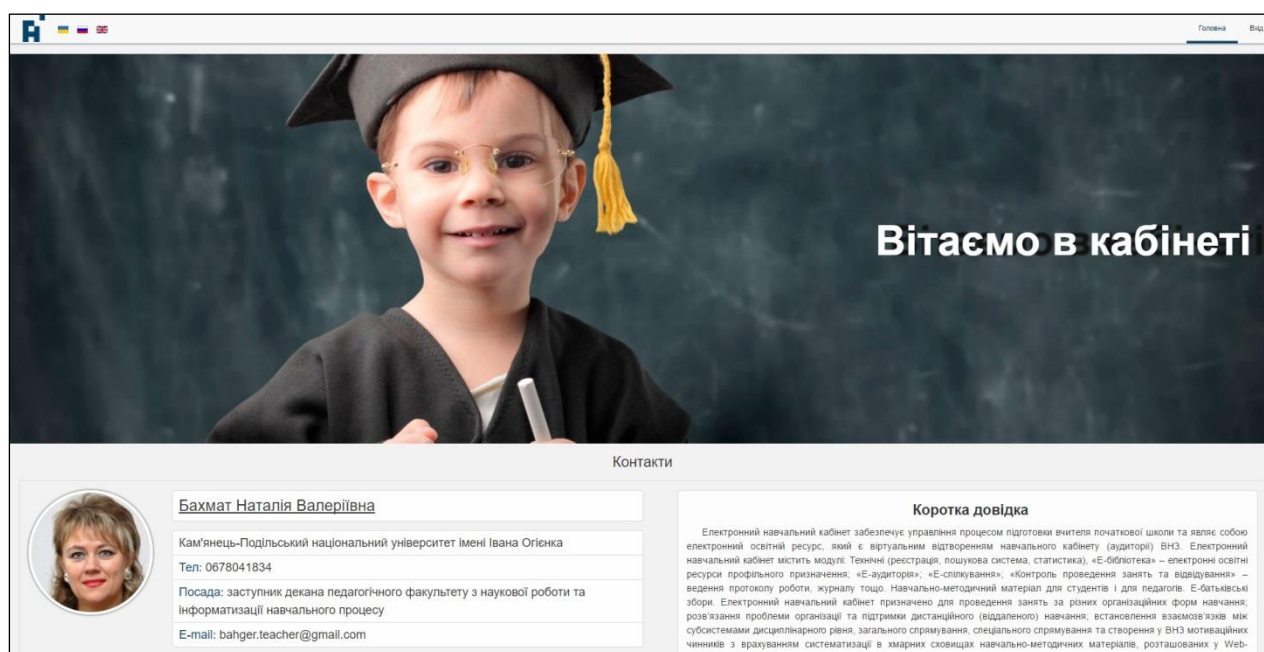

Рис. 4.12. Електронний навчальний кабінет викладача

Управління процесом підготовки та його організація відбувається як безпосередньо викладачем в умовах навчального середовища ВНЗ, так і через Електронний навчальний кабінет викладача, який на рисунку 4.10 показано як блок **В**.

Рис. 4.9. Структура ХОС ПП – чотири взаємопов’язані компоненти: загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування

Електронний навчальний кабінет (Е-НК) викладача – електронний освітній ресурс, який є віртуальним відтворенням навчального кабінету (аудиторії) ВНЗ, створено в соціальній освітній мережі «Accent» (режим доступу: <http://ac-cent.com/index.php/jomsocial>) (рис. 4.12).

Електронний навчальний кабінет містить модулі (рис. 4.12):

- Технічні (реєстрація, статистика), «Е-бібліотека» – ЕОР профільного призначення; ЕОР – авторські розробки Н.В. Бахмат, призначені для використання в межах чинного Е-НК); «Е-аудиторія» (субмодулі: «Робоче поле» – відтворює традиційну аудиторію з можливістю проведення занять як в режимі реального часу, так і у віддаленому режимі;
- «Е-спілкування» – призначається для спілкування як у режимі реального часу, так і у віддаленому режимі (в часовому та територіальному розумінні); «Контроль проведення занять та відвідування» – ведення протоколу роботи, журналу тощо.
- Засоби діагностики якості вищої освіти (рис. 4.13).

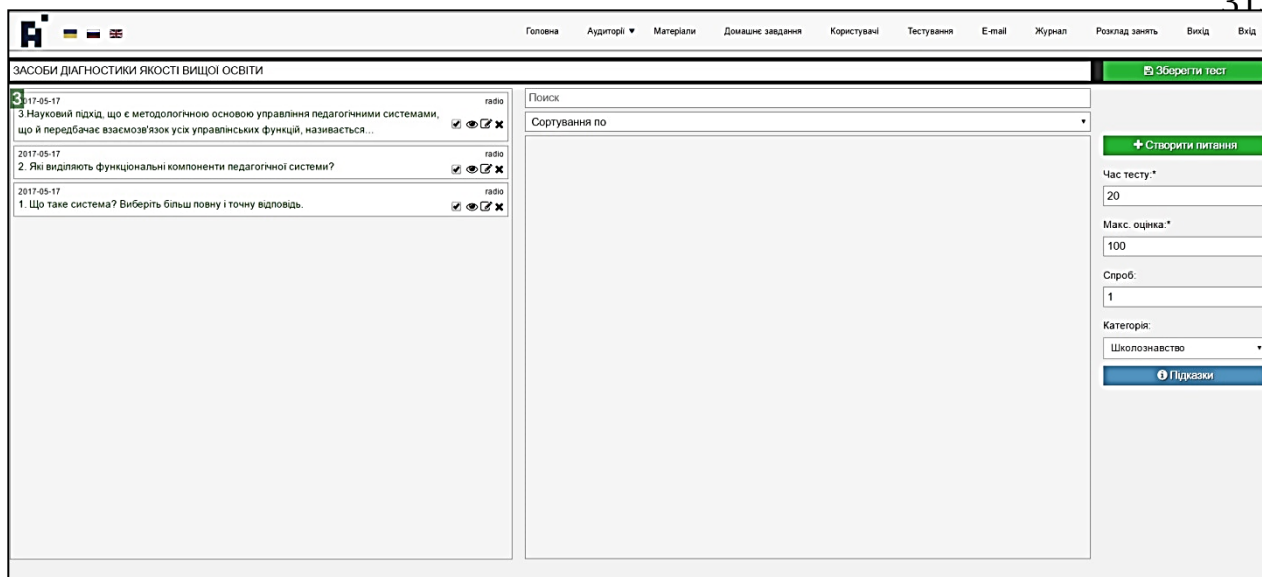

Рис. 4.13. Діагностика якості вищої освіти (розробка Н. Бахмат – авторський підхід)

- Навчально-методичний матеріал (рис. 4.14) містить матеріал, розподілений власником Е-НК (викладачем) як контент субмодулів: для студентів; для педагогів.
- Календар (планування занять) містить планування занять (на день, тиждень, місяць чи семестр) та є відкритим для студентів (рис.4.15-4.16).

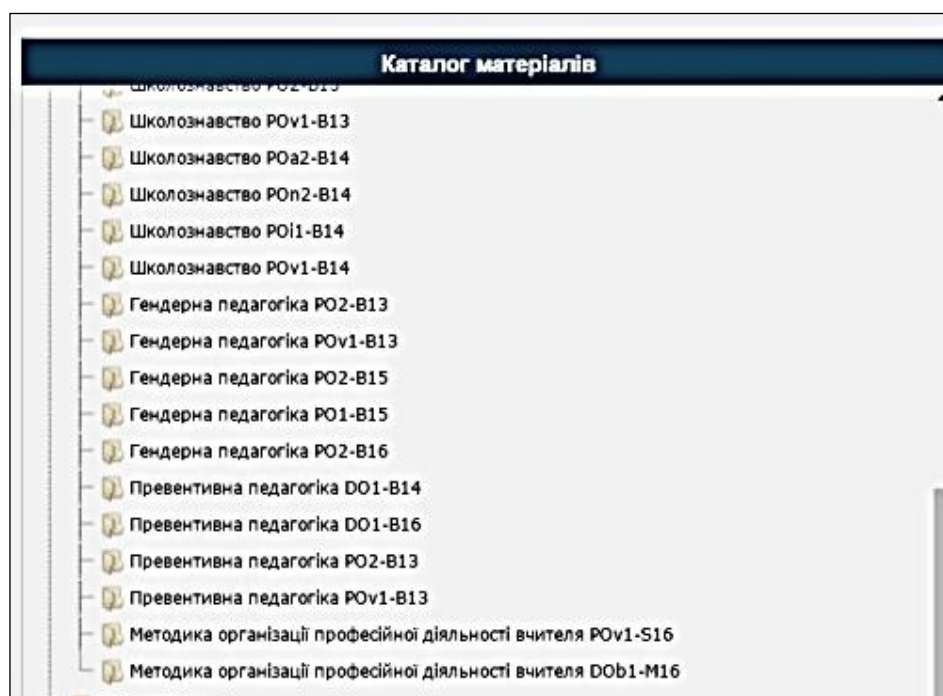

Рис. 4.14. Навчально-методичний матеріал (авторська бібліотека Н. Бахмат як контент особистого електронного кабінету)

- Розклад занять.
- Е-батьківські збори – призначається для спілкування з батьками: з окремою особою або з групою батьків, батьківським комітетом; як у прихованому для інших осіб режимі, так і у відкритому; у режимі реального часу, і у віддаленому режимі (в часовому та територіальному розумінні).

Електронний навчальний кабінет призначається для:

- проведення занять за різних організаційних форм навчання;
- розв’язання проблеми організації та підтримки дистанційного (віддаленого) навчання: для навчання осіб, що перебувають на тимчасово окупованих територіях, територіально віддалених від навчального закладу, мають особливі потреби; для навчальних закладів у період пандемії та загострення загострення епідемічної ситуації тощо;
- встановлення взаємозв’язків між субсистемами дисциплінарного рівня, загального спрямування, спеціального спрямування та створення у ВНЗ мотиваційних чинників з урахування систематизації в хмарних сховищах навчально-методичних комплексів (зокрема, описаного вище ІНМК), розташованих у Web-бібліотеці «ACCENT» (рис. 4.17-4.18).

Окрема роль в організації та управління процесом підготовки майбутніх вчителів відводиться особистому сайту викладача (рис. 4.19 а, б).

На сайті викладач має можливість викласти повідомлення, сповіщення та віртуально проводити додаткові організаційні заходи, які за змістом є дотичними до навчання та виховання майбутнього вчителя і ефективно сприяють професійному становленню майбутнього вчителя. Модуль «Форум» призначений для спільного обговорення будь-яких питань, що стосуються освіти, зокрема підготовки майбутніх учителів ПШ.

Доступ до окремих навчальних матеріалів викладач надає як студентам, так і іншим викладачам через Dropbox (рис. 4.20).

На сторінках модулю «Гостьова книга» користувачі мають можливість висловити власні зауваження, пропозиції і побажання. Зареєстровані

користувачі, в тому числі й студенти, мають можливість викласти фоторепортажі з власних альбомів на сторінках «Фотоальбоми». За порадою викладача студенти викладають фоторепортажі та відео з педагогічних практик, які надалі стають навчальним матеріалом для спільних опрацювань викладачів та студентів.

Рис. 4.17. Інтегрований навчально-методичний комплекс «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи» (Web-бібліотека «ACCENT»)

Визначальними у побудові ХОС ПП є орієнтація на цілісність та логічність організації системи підготовки майбутніх учителів ПШ, де авторська розробка вбудовується як вагомий та необхідний складник традиційного навчального середовища ВНЗ.

Упровадження ХОС ПП, окрім досягнення цілей підготовки, має трансформувати уяву майбутніх вчителів про достатнє та необхідне неперервне поновлення інструментарію професійної діяльності як засобу власного фахового становлення та якостей конкурентоздатності.

Рис. 4.18. Dropbox – контент ІНМК для сумісного використання (автор Н.В. Бахмат)

Розроблене ХОС ПП може бути ефективним, коли його умови не шкодять соматичному та психічному здоров'ю суб'єктів навчально-виховного процесу, враховуються індивідуальні запити та характерні риси кожного (проникливість, темперамент, організаторські здібності тощо) та підсилює формування професійних педагогічних умінь і навичок.

Тобто врахування психофізіологічних властивостей суб'єктів навчально-виховного процесу, дослідження та аналітичне опрацювання їхніх особистісних якостей – особистісно зорієнтований підхід стає основою послідовної безперешкодної інтеграції ІТ-форм, ІТ-методів, ІТ-засобів та ІТ-прийомів навчання та виховання до традиційної системи навчання ВНЗ.

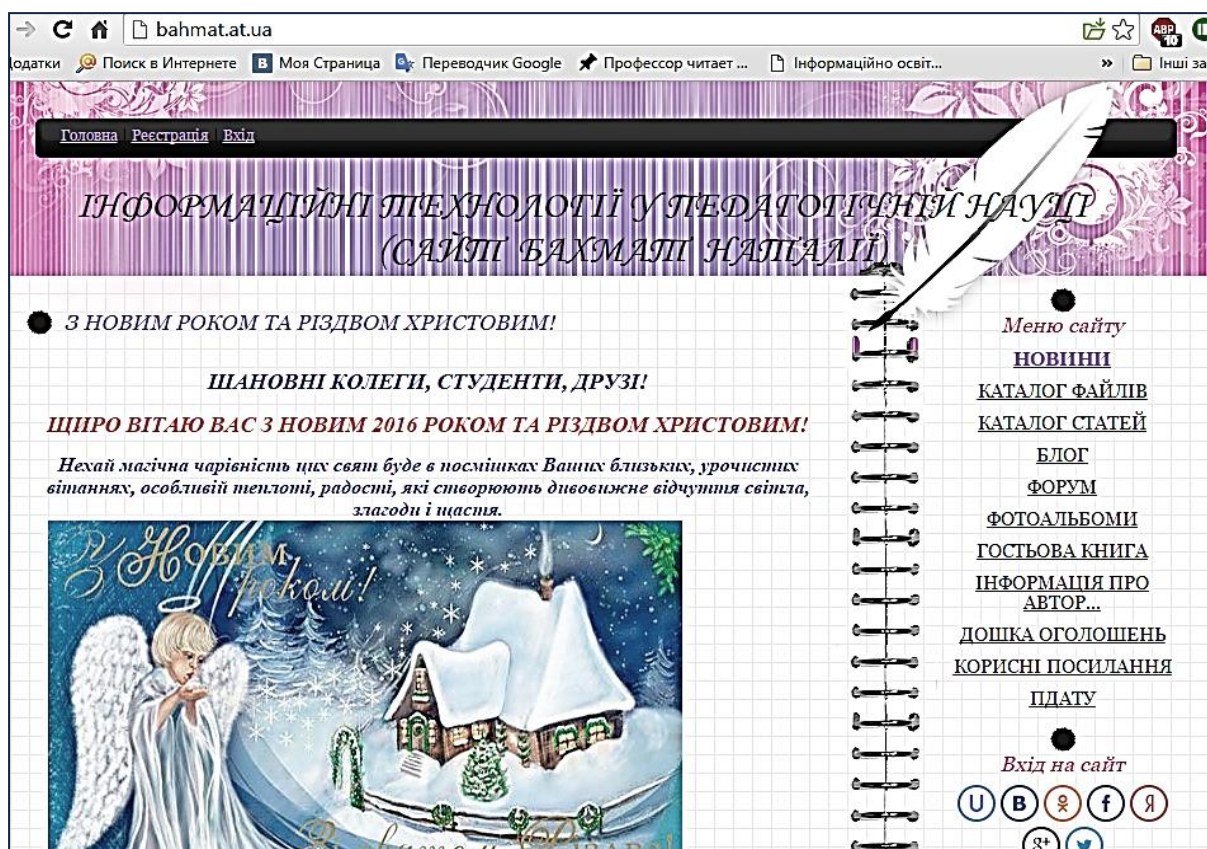

Рис. 4.19 (а). Особистий сайт викладача ВНЗ (сайт Бахмат Н.В.)

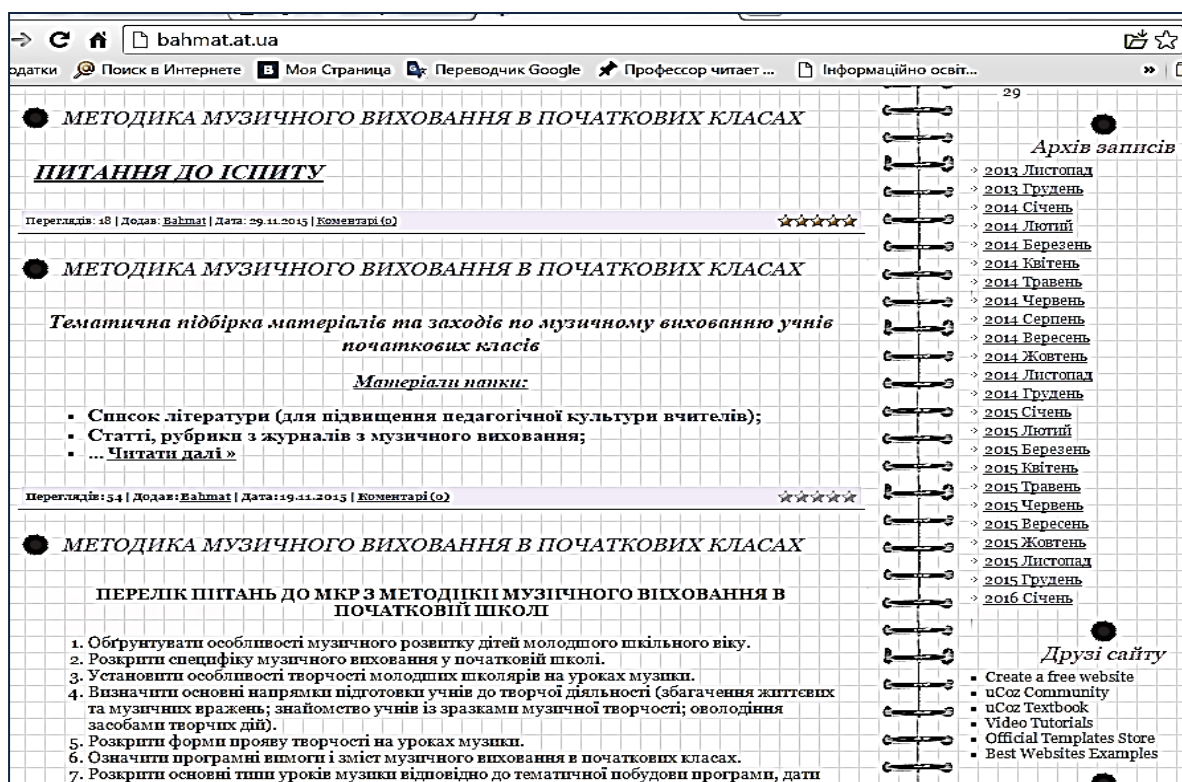

Рис. 4.19 (б). Особистий сайт викладача ВНЗ (сайт Бахмат Н.В.)

Слід зазначити, що саме різнобічність та різноспрямованість ХТ, які використовуються в авторські розробці, стає тим мотиваційним чинником, який генерує принцип: «Працюй за зразком».

Рівень володіння викладачем ВНЗ сучасними технологіями, уміння своєчасно та доцільно підсилити творчий арсенал та збагатити інноваційним ІТ-інструментарієм власну діяльність найчастіше захоплює молодь.

До того ж достатній рівень поінформованості у галузі ІТ нинішніх студентів (високий рівень користувача показують 92%), демонстрація викладача у майстерності їх нешаблонно додавати до освітніх технологій сприяють формуванню одного зі складників професійної майстерності майбутніх учителів – здатності до самоосвіти.

Різноманітність ІТ та принцип «працюй за зразком» активізують процес надбання власної педагогічної техніки, що надалі стає змістовою характеристикою особистого педагогічного досвіду конкурентоздатного фахівця.

Отже, концепція побудови ХОС ПП, заснована на логічному, структурованому та органічному поєднанні традиційних та інноваційних засобів навчання, вимагає проектування і розробки таких технологій, які дозволяють рівномірне, послідовне оновлення навчально-виховного процесу, доцільне заміщення та\або доповнення традиційних методів та засобів навчання, які стають малоефективними та, як наслідок, неодмінно сприяють покращанню результатів навчання.

4.3.2. Модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу

Використання ІТ у педагогічній підготовці майбутніх учителів ПШ набуває подвійного значення:

- по-перше, творчий підхід викладачів ВНЗ суттєво стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої професійної діяльності;
- по-друге, вчитель, який був суб'єктом творчого навчального середовища у ВНЗ, стає здатним до його успішної реалізації в педагогічній практиці в школі.

Авторський досвід практики в умовах задіяння ХОС ПП до інформаційно-освітнього середовища ВНЗ свідчить про те, що однією з найефективніших форм використання можливостей ІТ у педагогічну підготовку майбутніх учителів ПШ є включення їх різновидностей до всіх видів діяльності викладача: комунікаційної, організаційної, навчальної та виховної.

Дидактична значущість ХОС ПП у підвищенні ефективності педагогічної підготовки залежить від логічного застосування та визначення місця раціональних підходів у відборі ХТ, описаних у розділі. Зокрема це:

- формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- формування усвідомлення необхідності використання ІТ з метою надання, засвоєння та отримання знань;
- можливість реалізації інтерактивного навчання, що доповнює мотивацію та підсилює емоційне забарвлення навчально-виховного процесу;
- забезпечення гнучкості з можливістю вибору індивідуальної траєкторії навчання, що базується на особистісно зорієнтованому підході;
- динамічність навчального процесу за диференційованого підходу до засвоєння знань, формування умінь і навичок;
- забезпечення можливості організації індивідуального та колективного (групового) навчання за різних організаційних форм – очної та дистанційної;
- можливість діагностики та контролю рівня знань на всіх етапах навчання;
- наявність зворотного зв'язку з метою коригування навчального процесу;

- забезпечення доступності, зрозумілості та відкритості засобів управління навчальною діяльністю;
- відповідність дидактичним принципам подання навчального матеріалу;
- можливість реалізації креативного підходу зі спрямуванням на формування логічного мислення, здатності творити з пошуком та відбором інноваційних засобів;
- забезпечення багаторівневої організації підготовки шляхом поєднання можливостей субсистеми проекту, які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування у формуванні якостей мобільного, інноваційного, творчого і креативного конкурентоздатного вчителя ПШ.

Отримуючи вільний доступ до навчально-методичних матеріалів, засобів підтримки професійної діяльності, спрямованих на вдосконалення результатів навчання та підвищення якості освіти, викладачі ВНЗ можуть на більш високому рівні надати допомогу майбутнім учителям у засвоєнні знань, сформувати мотивацію до навчання. Неодмінно цінним є можливість забезпечення їх доступом до відкритих та таких, які системно поновлюються, джерел навчальних матеріалів. Інтеграція різноманітних ХТ сприяє виробленню умінь, навичок та бажання до самостійного здобування інформації, необхідної для отримання фахово значущих педагогічних знань. Завдяки новим якостям складових ХОС ПП окреслюються нові якості системи підготовки майбутніх учителів ПШ у ВНЗ загалом. Це пояснюється тим, що реалізація інтерактивного навчання, застосування особистісного зорієнтованого та диференційованого підходів і відповідних ХТ сприяє формуванню надпредметних умінь і навичок студентів.

У розробленні моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ фундаментальними напрямом стала:

По-перше, відповідність парадигмі неперервності освіти: результатом підготовки має бути сформованість рівня педагогічної компетентності, який

відповідає вимогам до якостей учителя ПШ на всіх етапах навчання; забезпечення врахування міждисциплінарних зв'язків; дотримання наступності у вивченні дисциплін, які входять до категорії «Педагогічні дисципліни» – розроблення інтегрованого навчально-методичного комплексу «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи», який включає навчально-методичні комплекси «Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка».

По-друге, доведена доцільність впровадження ХТ у процес педагогічної підготовки вчителів ПШ: підвищення наочності, доступності та зрозумілості графічних, знакових, математичних моделей; покращання візуалізації об'єктів змісту навчання; отримання вищих, ніж за традиційних підходів, результатів навчання.

Організаційні умови педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ – система взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для:

- забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю;
- організації інтерактивного навчання;
- діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу) (додатки Д-Є);
- зворотного зв'язку;
- багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги;
- гнучкості організації навчання – шляхом самостійного прийняття рішень

щодо послідовності дій, часу, стратегії навчання тощо;

- забезпечення надійності, зрозумілості середовища як цілісного та відкритого електронного простору;
- вільного доступу до навчально-методичних матеріалів і засобів підтримки педагогічної діяльності, призначених для вдосконалення процесу педагогічної підготовки;
- систематизації теоретичних матеріалів з педагогіки;
- встановленню неперервних зв'язків теоретичної підготовки з практичною діяльністю;
- органічного поєднання з традиційними педагогічними технологіями;
- доповнення традиційної системи засобів та форм навчання;
- моделювання та демонстрації явищ, які не можна спостерігати в умовах навчання.

Педагогічні умови педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ спрямовуються на забезпечення:

- цілеспрямованості ХОС ПП;
- поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо та мети проектування ХОС ПП та його окремих складників;
- поінформованості учасників навчально-виховного процесу щодо спрямованості хмарних технологій, їх особливостей у педагогічній підготовці;
- адаптивності процесу навчання;
- стимулюванні пізнавальної активності, яка спрямована на досягнення поставленої мети;
- підвищення рівня ІТ-компетентності викладачів ВНЗ;
- формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- формування усвідомленні необхідності отримання знань;
- забезпечення індивідуалізації процесу навчання;
- застосування особистісно-зорієнтованого підходу;

- формування когнітивності – можливості подання навчального матеріалу, яке сприяє стимулюванню внутрішніх розумових процесів (процес вирішення проблеми, пам'ять, мовленнєві процеси, мисленнєву активність тощо);
- креативності – подання навчального матеріалу, спрямоване на формування логічного та системного мислення, творчого підходу й здатності майбутніх учителів до творчих проявів, самостійної діяльності;
- уміння і мотивації до самостійного пошуку та відбору матеріалів, необхідних для отримання знань;
- високого рівня педагогічної ефективності, що визначається мобільністю та багатофункціональністю ІТ, яка значно перевищує педагогічну ефективність за умови використання традиційних засобів навчання.

Зазначене дозволяє окреслити модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ (Рис. 4.20).

Структура моделі

Концептуально-змістовий блок обов'язково передбачає формування передумов ефективної педагогічної діяльності вчителя ПШ:

- сформованість мотивації до професійної діяльності;
- фаховий рівень володіння ефективними засобами та методами досягнення цілей навчання;
- здатність та бажання до творчості й рефлексії;
- усвідомлення практичної, теоретичної та соціальної значущості результатів усіх аспектів професійної діяльності.

Зазначений складник є динамічним та таким, який в залежності від організації та функціонального призначення ІНМК, його змістового наповнення, неперервно змінюється.

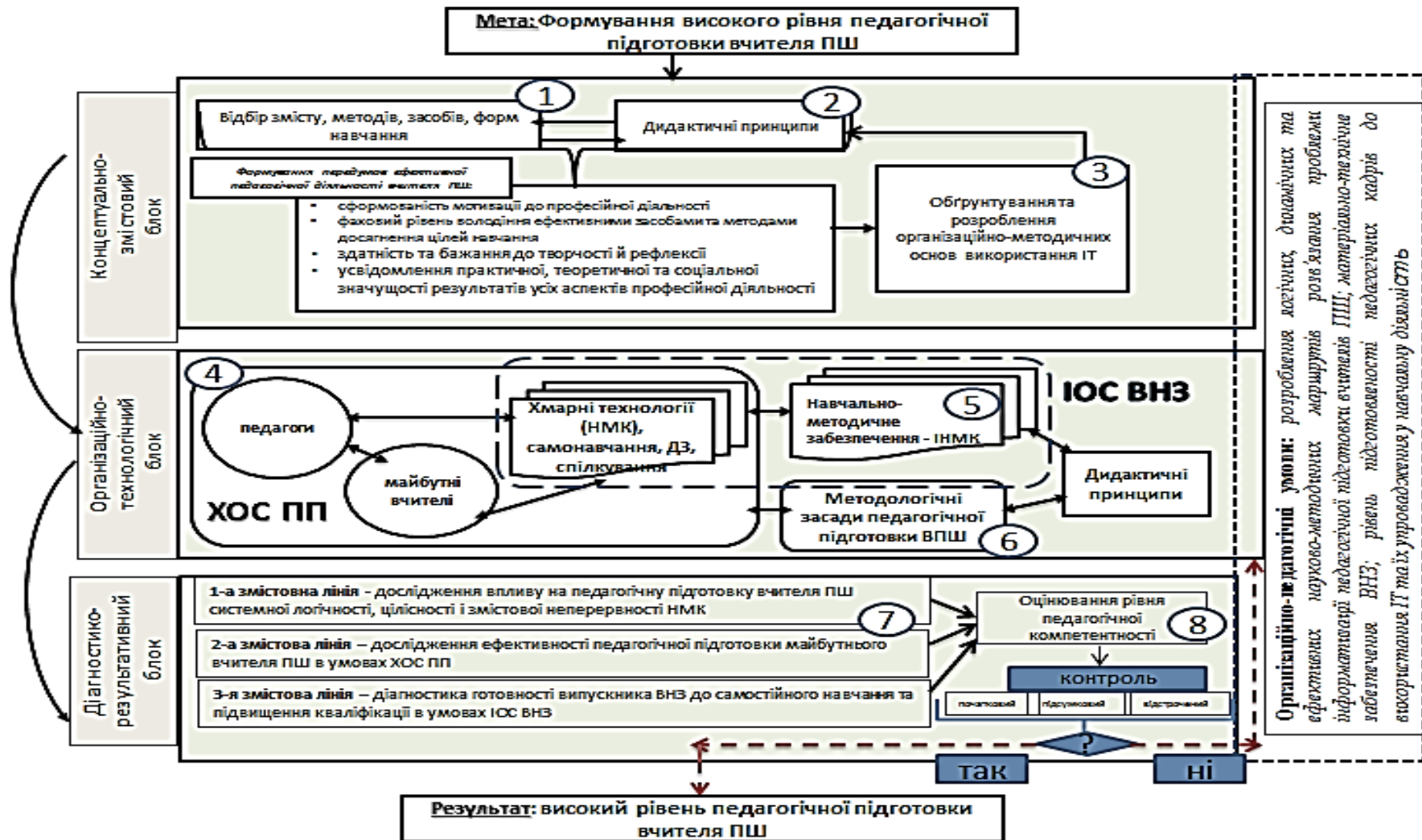

Рис. 4.20. Модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ

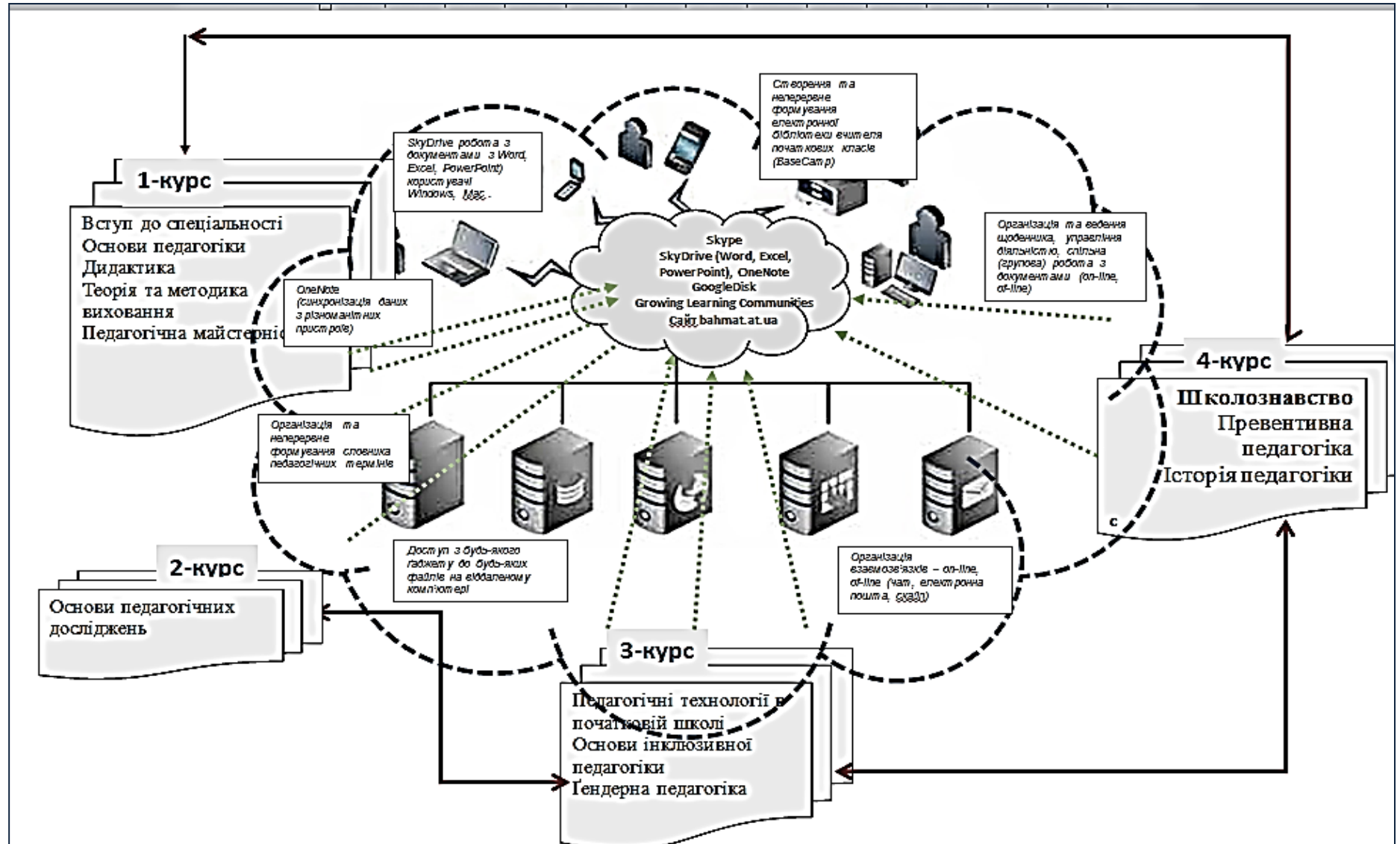

Рис. 4.21. Віртуальна структура хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ

Концептуально-змістовий блок включає три модулі.

1. Зміст, методи, засоби, форми (на рис. 4.20, модуль 1) – відбір змісту, засобів, методів, форм, компонентів, критеріїв і показників результативності (додаток А), використання яких дозволить на професійному рівні забезпечувати ефективну діяльність вчителів у навчально-виховному процесі початкової школи. Включення педагогічних форм і методів інтерактивно-рефлексивного спрямування: ділових ігор, тренінгів, ситуативного моделювання, створення умов реальності, педагогічне консультування, діалоги, дискусії; поєднання засобів контролю та самоконтролю, оцінювання навчальних досягнень студентів і самооцінювання власних результатів (додатки Д-Є). Змістове наповнення: технічне середовище (персональні комп'ютери, планшети, комп'ютерні аудиторії); програмне середовище (прикладне програмне забезпечення, Інтернет); предметне середовище (моделі фрагментів педагогічної діяльності, ІНМК, хмарні технології); методичне середовище (інструкції, методичні рекомендації, алгоритми інтерактивної взаємодії викладачів і студентів тощо).
2. У розроблюванні ІНМК «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи» обов'язковою умовою стала відповідність дидактичним принципам (на рис. 4.20, модуль 2): спрямованість на індивідуалізацію; диференційований підхід; динаміка розвитку; актуальність змісту; неперервний зв'язок із реформуванням системи початкової освіти; комплексність змісту методичної роботи; залучення активних форм, методів та засобів діяльності; науковість і доступність; цілісність, системність, практична спрямованість змісту.
3. Обґрунтування та розроблення організаційно-методичних основ використання ІТ (на рис. 4.20, модуль 3) – процес є динамічним та неперервним, що організовується та реалізується на засадах: збереження і розвитку творчого потенціалу кожної особистості; спрямованість самовизначення особистості; підготовленість учителя до ефективної

професійної діяльності у змінних соціальних умовах; готовність учителя до сприйняття нових педагогічних проблем та їх рішення, включення хмарних технологій.

Застосування та впровадження хмарних технологій забезпечує для учасників навчально-виховного процесу доступність електронних освітніх ресурсів, що складають змістовне наповнення навчального середовища, а також удосконалює процеси створення і постачання освітніх сервісів. Завдяки цьому створюється особистісно зорієнтоване інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу – відкрите інноваційне інтегроване навчальне середовище, в умовах якого забезпечується формування ІТ-інфраструктури ВНЗ з урахування особистісних потреб та умов учасників навчального процесу.

Організаційно-технологічний блок

Фундаментальним складником цього блоку є інформаційно-освітнє середовище ВНЗ, що включає взаємозв'язані модулі.

1. Хмаро орієнтоване середовище педагогічної підготовки вчителів ПШ (на рис. 4.20, модуль 4) (рис. 4.21), засадничим чинником у формуванні якого стало твердження, що ХТ – визначний фактор впливу на неперервність освіти, що генерують відповідні ознаки неперервності системи педагогічної підготовки вчителів ПШ: включення на всіх етапах навчання (за всіма напрямками) інноваційних складників до її змісту, які формуються змінними вимогами до особистісних та загальних якостей сучасного конкурентоздатного вчителя; поглиблення вивчення як теоретичної, так і практичної складової підготовки на кожному наступному етапі підготовки; формування додаткових умінь та навичок, спрямованих на використання ІТ, з підвищенням їх рівня на кожному наступному етапі підготовки.

В ХОС ПП розподіл навчально-методичних матеріалів педагогічних дисциплін у змісті ІНМК коригується та викладається в «хмару» учасниками навчально-виховного процесу – викладачами та студентами. Їх контент

відповідає дотриманню попередньо окреслених принципів педагогічної підготовки майбутнього вчителя ПШ.

2. Навчально-методичне забезпечення – інтегрований навчально-методичний комплекс (на рис. 4.20, модуль 5): навчальні плани та програми з педагогічних дисциплін (режим доступу: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/0BzxmITiKfmxEYUZnVVhrOHgzbfFE>); навчально-методичні комплекси з педагогічних дисциплін «Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка» (Додаток А, табл. 1) (режим доступу: [https://www.dropbox.com/home/Викладачам/навчально-методичні-комплекси; навчальні посібники \(друковані та електронні версії\)](https://www.dropbox.com/home/Викладачам/навчально-методичні-комплекси;навчальні-посібники(друкованітаелектронніверсії))); методичні рекомендації до занять; завдання для самостійної роботи; контрольні завдання; контрольні роботи з педагогічних дисциплін.

Якість педагогічної професійної підготовки учителів ПШ певною мірою визначає навчально-методичне забезпечення ВНЗ, що являє собою сукупність засобів навчання й технологій їх використання, яка проектується викладачем з метою організації навчально-професійної діяльності студентів та викладачів (як в аудиторії, так і позааудиторно, як в групі, так і самостійно).

Здійснена інтегральна типізація завдань ІНМК показує, що першорядними є:

- означити сутність компонентів сучасної педагогіки ПШ як науки;
- продемонструвати основні компоненти теорії педагогічної підготовки ВНЗ і на цих засадах навчити майбутніх учителів використовувати отримані теоретичні знання у вирішенні практичних завдань в початковій школі;
- ознайомлювати студентів із інноваційними тенденціями в педагогічній

теорії та практиці;

- розвинути професійно-методичні вміння студентів у процесі виконання практичних робіт;
- формувати уміння опрацьовувати спеціальну науково-методичну літературу, яка є джерелом та засобом постійного підвищення професійного рівня;
- зорієнтувати майбутніх учителів на розвиток креативності та творчих пошуків під час практики у початкових класах.

3. Методологічні підходи побудови системи підготовки як цілісного відкритого середовища з визначеною структурою і динамічним змістом (на рис. 4.20, модуль 6).

Використання ІТ у педагогічній підготовці майбутніх учителів ПШ набуває подвійного значення:

- по-перше, творчий підхід викладачів ВНЗ суттєво стимулює розумову активність студентів, розкриває в майбутніх учителів якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої професійної діяльності;
- по-друге, вчитель, який був суб'єктом творчого навчального середовища у ВНЗ, стає здатним до його успішної реалізації в педагогічній практиці в школі.

Проектування ХОС ПП відповідає Рекомендаціям ЮНЕСКО, які твердять, що «викладачі повинні застосовувати такі методи і організаційні форми навчальної роботи, які відповідають вимогам до знань суспільства, що розвивається. Студенти повинні мати можливість не тільки глибоко освоїти зміст запропонованих їм навчальних дисциплін, а й розуміти, як вони можуть самі виробляти нові знання, використовуючи для цього потенціал сучасних засобів ІТ.

Для деяких (не виключено, що для багатьох) викладачів такий підхід може здатися занадто сміливим. Буде потрібно чимало часу, перш ніж педагоги освоють нові підходи до навчальної роботи. Щоб це сталося, також

потрібно чимало зусиль з боку державних органів, установ системи підготовки та професійного розвитку педагогів і керівників шкіл» [355, с. 7].

Одним із важливих завдань системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ є генерація уміння проектування цілісного автентичного навчально-методичного забезпечення, використання якого дозволить йому та студентам вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання та модель динамічного формування змісту навчальних дисциплін.

Діагностико-результативний блок

1. Змістове наповнення та цільове призначення діагностико-результативного блоку використовується як засіб коригування розроблення й упровадження і підтвердження теоретичних і методичних концепцій проблеми дослідження (на рис. 4.20, модуль 7).

Першою змістовою лінією блоку є дослідження впливу на педагогічну підготовку конкурентоздатних вчителів ПШ системної логічності, цілісності і змістової неперервності за інтеграції компонентів, які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування ІНМК.

Друга змістова лінія – дослідження ефективності системи педагогічної підготовки майбутнього вчителя ПШ в умовах хмаро орієнтованого середовища як фахово спрямованої відкритої системи, сутністю функціонування якої є формування ціннісних освітніх орієнтирів майбутнього вчителя ПШ з метою якісного виконання ним професійної діяльності.

Третьою змістовою лінією блоку є діагностика готовності випускника ВНЗ до самостійного навчання та підвищення кваліфікації в умовах ІОС ВНЗ (додатки Є-Д).

2. Оцінювання рівня педагогічної компетентності (на рис. 4.20, модуль 8):

Функціонал цього модуля розривається в тому, що моделювання системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ здійснювалось з урахуванням необхідності

реалізації організаційно-педагогічних умов, які формують як загальнолюдські, так і професійно спрямовані педагогічні якості особистості майбутнього вчителя ПШ [190]. Першорядними підтверджено умови.

- Організаційно-педагогічні умови системи мають забезпечувати вищу ефективність, ніж традиційні умови.
- Змістове наповнення (контент) ІНМК відповідає вимогам, з'ясованим на основі аналітичного огляду педагогічної діяльності вчителів ПШ (Розділ 1).
- Структурування змісту ІНМК та контенту авторської ХОС ПП забезпечує, з одного боку, повну самостійність кожної навчальної дисципліни, а з іншого – неперервність, цілісність та систематичність наскрізного впровадження ХТ.

Організація навчально-виховного процесу у ВНЗ в умовах ІОС ВНЗ за використання ХТ забезпечує неперервну доступність навчально-методичних матеріалів студентам з різними рівнями початкової ІТ-підготовки: зрозумілий «дружній» інтерфейс програмних засобів, простота використовуваного ІТ-інструментарію.

Всі складники контенту ІНМК містять професійно значимі знання і спрямовані на забезпечення високого рівня педагогічної компетентності.

**Логіка вивчення педагогічних дисциплін в інтегрованому
навчально-методичному комплексі «Теоретичні і методичні засади
педагогічної підготовки вчителя початкової школи»**

І курс навчання. «Вступ до спеціальності»

Ціль: сприяння адаптації першокурсників до умов навчання у вищому педагогічному закладі освіти, свідомому і активному їх включенню до самостійної навчальної, наукової, громадської діяльності, має забезпечити початкову підготовку до проведення педагогічної практики.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: закономірності педагогічного процесу, філософські засади вступу до педагогіки, теорію керівництва навчально-виховним закладом.

Уміти: організувати самостійну роботу; працювати з літературними джерелами, довідниками, бібліографічними виданнями, картотеками, каталогами; слухати й конспектувати лекції; самовиховання та самоосвіта; фіксувати навчальну та наукову інформації; оформляти конспекти, реферати; покращувати пам'ять.

І курс навчання. «Основи педагогіки»

Ціль: створення понятійно-категоріального апарату з педагогіки та закладання філософських та соціокультурних основ для вивчення педагогічних наук і окремих методик зі спеціальності.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: етапи становлення педагогічної науки, категоріально-понятійний апарат педагогіки; місце і роль педагогічної науки в системі людинознавчих наук; логіку побудови цілісного педагогічного процесу, його сутнісні характеристики і закономірності; методологію педагогічної науки та її функції; основні напрями педагогічних досліджень, їх логіку і методи їх здійснення; специфіку системи освіти; мету і зміст освіти; роль об'єктивних (соціальних) і суб'єктивних (природних нахилів, задатків) факторів, що детермінують розвиток особистості; співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних чинників в освіті і вихованні; сутність основних теорій розвитку особистості; сфери життєдіяльності людини, що детермінують розвиток особистості; сутність самоактуалізації особистості; сутність оптимальної для розвитку особистості системи видів діяльності й враховувати це при плануванні власної життєвої

стратегії; сутність і функції гри як механізму розвитку особистості, враховувати ці знання в реальному житті; функції спілкування в життєдіяльності людини; причини деструктивного спілкування; сутність компетентності й конкурентоспроможності як характеристик особистості та професіоналізму; сутність акмеології й основні напрямки її розвитку; основні контексти, в яких вживається поняття «безперервна освіта»; сутність поняття «особистісне зростання» і реальні ознаки його прояву в життєдіяльності зрілої особистості; знати основні види кар'єри; сутність самоконтролю; сутність поняття «імідж» і способи його створення; умови й засоби, що забезпечують розвиток творчого потенціалу особистості в ЗНЗ; основні концепції творчої особистості (генетичну, інтелектуальну, теорію емоційної детермінації творчості); функції творчості в життєдіяльності особистості, фактори, що детермінують і гальмують розвиток творчого потенціалу особистості; основи педагогічної взаємодії і педагогічної взаємодії; сутність досвіду навчально-творчої діяльності школяра й студента; сутність не менше 5 технологій навчання творчості.

Вміти: застосовувати понятійно-категоріальний апарат педагогічної науки; оперувати методами наукового дослідження в педагогіці; проектувати педагогічний процес; аналізувати, зіставляти основні поняття педагогічної науки; виділяти і аналізувати рівні методологічного знання; аналізувати взаємозв'язок процесів виховання, навчання і розвитку у рамках цілісного педагогічного процесу; застосовувати прийоми проведення доступних педагогічних досліджень; користуватися системою знань про сферу освіти, сутність освітніх процесів; осмислювати педагогічні факти і явища на теоретичному рівні з урахуванням гуманізації освіти; сформулювати професійне ставлення до учня як об'єкта і суб'єкта навчання і виховання; уміти обґрунтувати роль об'єктивних і суб'єктивних факторів, що детермінують розвиток особистості; вміти обґрунтувати роль активності особистості у власному розвитку на прикладах власного життя, життя видатних людей,

літературних героїв; уміти виділяти цінності, на виховання яких спрямована конкретна система освіти (гуманізм, демократизм, гідність особистості, етнонаціональна ідентичність, патріотизм, культура здоров'я, функціональна грамотність, професійна компетентність і конкурентоспроможність особистості як суб'єкта культури); уміти обґрунтувати сутність поняття «сфера життєдіяльності»; уміти аналізувати реальність із позицій задоволення в сферах життєдіяльності провідні потреби особистості; вміти аналізувати в реальній життєдіяльності рівні самоактуалізації особистості; уміти нейтралізувати деструктивне спілкування в реальній життєдіяльності; уміти обґрунтувати функції самоосвіти в життєдіяльності людини; уміти обґрунтувати кар'єру людини як її потребу в повній життєвій самореалізації, що приносить задоволення саме собою; уміти аналізувати життєві перешкоди як бар'єри особистісного зростання; уміти пояснити сутність суб'єктивної творчості іншому, виділити продукти суб'єктивної творчості в реальній навчально-пізнавальній діяльності.

I курс навчання. «Дидактика»

Ціль: формування у майбутніх учителів дидактичної компетентності через засвоєння процесуально-технологічних інструментів для організування пізнавальної та творчої діяльності учнів.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: основні компоненти теорії освіти і навчання, залежність одного компонента від іншого; предмет і завдання сучасної дидактики; освіту як систему, що розглядається у трьох вимірах; зміст освіти як компонент дидактичної теорії; процес навчання у структурі дидактичної теорії; методи навчання як компонент дидактичної теорії; форми організації навчального процесу в школі, їх класифікацію; організаційно-педагогічні та дидактико-методичні вимоги до класно-урочної системи навчання; принципи навчання;

основні закономірності в дидактиці; результативність освіти і навчання; закономірні зв'язки між компонентами дидактичної теорії; дидактичну теорію як систему; основні ланки процесу засвоєння знань; сутність оптимізації навчання в дидактиці.

Вміти: пояснювати взаємовпливи компонентів теорії освіти і навчання; виділяти у шкільному підручнику теоретичний, емпіричний і практичний компоненти навчального матеріалу; проектувати окремі фрагменти процесу засвоєння знань; за заданою темою сформулювати мету уроку; за заданою метою обрати тип уроку та описати його основні етапи; обирати методи залежно від цілі та змісту навчання (типу уроку); розрізняти закономірності та закони в дидактиці; аналізувати урок з позицій реалізації принципів навчання.

I курс навчання. «Теорія та методика виховання»

Ціль: формування в майбутніх вчителів ПШ професійних умінь та навичок щодо організації, планування та здійснення виховної роботи в учнівському колективі; навчити студентів використовувати різноманітні форми і методи в позаурочній виховній роботі, підготувати до індивідуальної та масової роботи в початковій школі.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: сутність і зміст виховного процесу, його основні етапи; принципи та закономірності виховного процесу; методи виховного впливу; форми організації виховного процесу; системи розумового, морального, фізичного, трудового, естетичного виховання учнів ПШ; самоврядування учнів; дитячі та громадські організації, самодіяльні об'єднання; позакласне та позашкільне виховання; педагогічне керівництво вихованням дітей в сім'ї; виховні функції вчителя ПШ; зміст основних понять технології виховної роботи; сутність технологічного підходу до виховання, його сумісність з гуманістичною педагогікою; сучасні

технології виховання; методи діагностики групи та особистості групи; планування виховної роботи вихователя; види діяльності дітей, форми, засоби й методи роботи з ними; норми і прийоми спілкування з дітьми; закономірності спілкування й способи управління індивідом і групою; способи аналізу власної діяльності й діяльності дитини.

Вміти: виділяти актуальні проблеми сучасного виховного процесу; вміти на основі загальної мети виховання та врахування специфіки виховання дітей молодшого шкільного віку визначати завдання виховання дітей певного класу (1-4); передавати інформацію, використовуючи при цьому весь арсенал комунікативних засобів, методів і прийомів, керуючись принципами: опори на позитивне, поваги прав і свобод дитини, права бути самою собою та інші; здійснювати гуманістичне виховання у процесі організації колективних виховних справ та на уроці; створювати умови та підбирати методи виховного впливу для усвідомленого сприйняття та засвоєння соціальних норм, культурних і статево-рольових стандартів поведінки; планувати діяльність, визначити її об'єкт і предмет з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів і можливостей; створювати умови та добирати форму, метод виховного впливу для поєднання інтелектуального, фізичного і соціального розвитку молодшого школяра; організувати та забезпечити чуттєве сприймання та спілкування дітей із соціальним та природним оточенням; організувати та забезпечити єдність інтелектуального та емоційного сприймання навколишньої природи; визначити та організувати різні види і форми виховної роботи; формувати національну свідомість та гордість за причетність до своєї нації, держави, усвідомлення її краси і багатства, повагу до культури свого народу, традицій, звичаїв, обрядів, свят; організовувати, коригувати взаємини з дітьми у процесі спільної діяльності; організувати колективне самоврядування, забезпечити органічне сполучення керування і самоврядування, тактовно здійснювати

педагогічне керівництво дитячим самоврядуванням; прогнозувати розвиток колективу, планувати його ближню, середню і далеку перспективу діяльності, використовувати колектив як засіб розвитку кожного його члена, об'єднувати його зусилля навколо спільної діяльності, розподіляти обов'язки між учнями на основі перспективних, середніх та ближніх цілей у плануванні роботи учнів класу, розподілу між ними доручень з метою об'єднання зусиль учнів навколо спільної діяльності, створювати такий виховний колектив, який би став засобом розвитку кожного його члена; здійснювати виховання самоповаги, почуття власної гідності у молодших школярів; встановлювати правильні (педагогічно доцільні, тактовні, засновані на загальних інтересах) взаємини з родиною, забезпечувати конструктивну взаємодію з батьками та іншими старшими членами сімейного співтовариства; спрямовувати саморозвиток і самовиховання особистості; розробляти цільові програми за різними аспектами формування колективу; розробляти цільову програму-план виховних справ з групою на певний термін; складати характеристику на колектив групи; готувати методичні рекомендації вихователю за різними аспектами формування колективу; готувати сценарії виховних заходів з групою та організовувати їх за методикою колективно-творчих справ; вибирати оптимальну модель професійної поведінки з урахуванням реальної ситуації; використовувати у виховних заняттях з дітьми психологічні методи (рольові ігри, вправи, тренінги, дискусії); використовувати прийоми та правила спілкування, поведінки у конфлікті із дітьми, батьками, колегами (підтримку, безумовне прийняття дитини, активне слухання, пильну увагу, контакт очей тощо).

I курс навчання. «Педагогічна майстерність»

Ціль: створення умов для активізації процесу становлення культури професійної праці та умілості майбутнього вчителя на основі творчої

самореалізації у педагогічній діяльності.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: технології та прийоми, які забезпечують розвиток особистості дитини; умови ефективності професійного мовлення вчителя; шляхи вдосконалення внутрішньої та зовнішньої техніки вчителя; особливості, функції, види, структуру педагогічного спілкування.

Вміти, мати навички: розв'язувати педагогічні задачі; керувати своїм психічним самопочуттям; обирати оптимальну стратегію взаємодії у професійному спілкуванні; використовувати особистісний потенціал, індивідуальність у процесі педагогічної взаємодії.

II курс навчання. «Основи педагогічних досліджень»

Ціль: формування у студентів системи знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення науково-дослідницької роботи, ознайомлення студентів з основними відомостями про роль і місце науки у розвитку суспільства, про закономірності розвитку науки, про організацію та шляхи забезпечення наукових досліджень у державі; оволодіння студентами методами і прийомами проведення педагогічного дослідження.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: історичні етапи розвитку науки, класифікацію наук; сутність наукових досліджень, їх структуру, правила оформлення; носії наукової інформації, засоби пошуку, обробки і поширення інформації; поняття про методологію і методи педагогічного дослідження; структуру курсової, кваліфікаційної бакалаврської, магістерської робіт.

Вміти: обирати проблему педагогічного дослідження; формулювати об'єкт, предмет, гіпотезу, мету і завдання педагогічного дослідження; працювати з першоджерелами, застосовуючи теоретичні методи

дослідження; організовувати процедуру педагогічного дослідження; добирати оптимальні методики дослідження; оформляти результати дослідження згідно з вимогами до наукової роботи з педагогічних дисциплін.

III курс навчання. «Педагогічні технології в початковій школі»

Ціль: розкриття сучасних педагогічних технологій та наукових концепцій особистісно орієнтованого навчання і виховання молодших школярів, ознайомлення студентів з технологічним підходом в освіті, широким спектром педагогічних технологій через систему знань про основні нововведення, новації в початковій освіті, вихованні, управлінні; набуття студентами практичних навичок і досвіду здійснювати педагогічну діяльність у різних концептуальних системах; допомога студентам у професійному становленні.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати й розуміти: педагогічні технології та основні концепції їх впровадження; освітні технології української і зарубіжної сучасної школи.

Вміти: визначати завдання сучасних педагогічних технологій; аналізувати, порівнювати, визначати головне у змісті і структурі технології; моделювати педагогічну технологію в теорії і практиці.

III курс навчання. «Основи інклюзивної педагогіки»

Ціль: формування систематизованих уявлень про теоретичні, нормативно-правові засади впровадження інклюзивної форми навчання, особливості організації, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього середовища для дітей з порушеннями психофізичного розвитку; формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх вчителів, необхідних для ефективної діяльності в якості виконавців програм інклюзивного навчання дітей з

порушеннями психофізичного розвитку.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: основний зміст, структуру, напрями, специфіку діяльності вчителя ПП загальноосвітнього навчального закладу з організації та впровадження інклюзивного навчання; науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації власної професійної діяльності; особливості взаємодії вчителя зі спеціалістами інших служб у системі інклюзивного навчання.

Вміти: використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання; працювати з нормативно-правовими джерелами в галузі інклюзивної освіти.

Володіти: навичками створення сприятливих умов для взаємодії дітей з особливими потребами з усіма учасниками навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання.

III курс навчання. «Гендерна педагогіка»

Ціль: вивчення студентами системи теоретичних знань, які забезпечують знайомство з гендером як з новою теорією в соціальному та гуманітарному знанні, як з принципово науковою парадигмою, якою передбачено доповнення чи перегляд існуючих звичних уявлень та цінностей. Дати основні уявлення про способи репрезентації гендеру у сфері культури та досвіду народної педагогіки і генеалогії; формування у студентів гендерних знань, практичних вмінь та навичок, які потрібні для втілення принципів, методик і технологій гендерної соціалізації, виховання та освіти в практику майбутньої педагогічної діяльності.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: сутність гендерної теорії та методології сучасних гендерних досліджень; специфіку, пріоритетні напрямки розвитку гендерної педагогіки; основні етапи розвитку гендерної педагогіки; предмет, завдання, основні категорії гендерної педагогіки; гендерні стереотипи та гендерну нерівність у соціальних інститутах та освітніх закладах; ролі та рольову поведінку особистості; особливості гендерної соціалізації дитини; механізми гендерної соціалізації в загальноосвітніх навчальних закладах; гендерні аспекти в економічній, політичній, правовій, соціальній сферах; сучасні концепції гендерної освіти; основні гендерні технології та можливості їх використання на різних етапах розвитку особистості дитини; гендерні аспекти педагогічної професії та організація гендерно-неупередженого навчально-виховного процесу.

Вміти: розпізнавати прояви гендерних стереотипів, дискримінації за ознакою статі, гендерної несправедливості й нерівності й викорінювати їх; вільно обмінюватися думками з гендерної проблематики; спілкуватися на рівноправній основі; застосовувати отримані знання в квазіпрофесійній діяльності; розробляти методичні матеріали, що мають гендерну спрямованість; оперування сучасними методиками гендерних досліджень; проводити наукові гендерні дослідження (генеалогічні, родознавчі та ін.); пропагувати гендерні знання з метою підвищення культури; застосовувати форми і методи організації гендерно-неупередженого навчально-виховного процесу; планувати, аналізувати і проводити навчально-виховну діяльність щодо зменшення негативного впливу гендерних стереотипів на розвиток особистості дитини.

IV курс навчання. «Превентивна педагогіка»

Ціль: формування у майбутніх фахівців в галузі початкової

педагогічної освіти необхідного знання для попередження, діагностики та корекції поведінки школярів, а також оздоровлення умов їхнього сімейного та суспільного виховання.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: специфічні особливості організації виховного процесу з дітьми із соціальними проблемами; особливості превентивної діяльності вчителя; історію виникнення та розвитку превенції і превентивної діяльності; зміст і основні напрями превентивної діяльності; закономірності і принципи превентивної діяльності; особливості взаємодії вчителя з учнями, схильними до асоціальної поведінки; причини виникнення асоціальної поведінки дітей та способи її попередження; основні методи превентивної діяльності.

Вміти: виявляти схильність дітей до асоціальної поведінки; виділяти загальне, особливе і окреме в роботі з дітьми, схильність до асоціальної поведінки; визначати причини виникнення асоціальної поведінки дітей; попереджати агресивну поведінку дітей, вживання наркотичних речовин, пристрасть до Інтернету; використовувати на практиці сучасні технології та методи превентивної діяльності.

IV курс навчання. «Історія педагогіки»

Ціль: формування у студентів системи знань щодо основних етапів розвитку освіти, педагогічної думки та науки, наукового світогляду, педагогічного мислення, знання традицій українського народу з виховання національної свідомості, вироблення творчих умінь застосувати історико-педагогічні знання у практичній діяльності.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Вміти та мати навички: в галузі політики української держави

щодо розвитку освіти в історичній і ретроспективі; працювати з першоджерелами, конспектувати педагогічні праці; вести тезові записи; складати структурно-логічні схеми з окремих змістових питань; робити історико-культурний порівняльний аналіз педагогічних поглядів та педагогічних течій; систематизувати і класифікувати історико-педагогічні знання, давати об'єктивну оцінку педагогічним поглядам і явищам, аналізувати, співставляти теоретичні погляди, процеси та явища педагогічної практики, бачити та оцінювати тенденції їх розвитку; оволодівати навичками ефективної самостійної роботи з першоджерелами, науковою історико-педагогічною літературою, культури усних виступів та ін.

IV курс навчання. «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»

Ціль: формування системи знань та вмінь студентів про сутність та особливості управління загальноосвітнім навчальним закладом, принципи та функції управління освітніми процесами, роль та шляхи методичної роботи школи.

Сформованість компетентностей

Студенти мають:

Знати: сутність теорії управління; принципи та функції управління в системі освіти; особливості планування діяльності навчального закладу; методи та форми методичної роботи в школі; шляхи вивчення передового педагогічного досвіду; сутність та методи проведення атестації педагогічних кадрів у системі загальної середньої освіти; методи та форми внутрішкільного контролю; перспективи розвитку системи освіти в Україні.

Оцінювання рівня педагогічної компетентності забезпечує формування перспективних ліній педагогічного розвитку кожного окремого студента, сприяння у досягненні вищого рівня через

самонавчання:

- передбачається можливість ефективного управління навчальним процесом – через здійснення початкового, підсумкового та відстроченого контролю;
- створюється орієнтаційна основа для навчальної діяльності, сприяння рефлексії та самонавчання – за результатами моніторингу рівня ІТ-компетентностей майбутнім вчителям надається можливість «повернення» до ІОС ВНЗ (позиції «так» та «ні» як результат опитування), а саме ХОС ПП з перспективою неперервного та постійного використання ІНМК для його коригування, як під час навчання у ВНЗ, так і у майбутній професійній діяльності у ПШ.

Прогностична перспектива дозволяє припустити, що дидактична значущість поєднання організаційних та педагогічних (організаційно-педагогічних) умов ХОС ПП полягатиме у розгорнутій перспективі ефективно здійснювати початкову діяльність ВНЗ за очної та дистанційної форм організації навчання, що комплексно реалізується через загальнодоступні відкриті Web-технології, які взаємопов'язані логічно продуманими електронними шляхами (маршрутами).

За авторського прогностичного бачення спектру педагогічної діяльності в умовах інформатизації, традиційний список педагогічних компетентностей конкурентоздатного учителя стає більш розгорнутим, за необхідного його доповнення знаннями, вміннями та навичками:

- використовувати ІТ в якості засобу та форми організації навчання;
- досліджувати перспективу можливостей ІТ для удосконалення педагогічної діяльності;
- здійснювати організацію навчальної діяльності учнів ПШ за використання інтерактивних методів;
- застосовувати ІТ для встановлення комунікаційних та інформаційних взаємозв'язків з учнями, їхніми батьками, колегами та адміністрацією

закладу;

- використовувати Інтернет для підвищення рівня професійних знань та іншомовної компетентності (знання іноземної мови);
- здійснювати пошук професійної навчальної та наукової літератури засобами ІТ тощо.

Використання ХОС ПП створює оптимальні передумови для неперервного та логічного формування інноваційної системи підготовки майбутніх учителів ПШ: вчителя-винахідника, вчителя-модернізатора та вчителя-професіонала.

Цільовим призначенням проекту стала його спрямованість на вдосконалення змісту і структурування навчання педагогічних дисциплін у ВНЗ з метою обґрунтування системної організації підготовки вчителів ПШ як конкурентоздатних фахівців.

Інтеграція ІТ та педагогічних дисциплін набуває все більшого значення для формування мотивації до неперервного отримання знань. Навчання в умовах ХОС ПП можна вважати одним із позитивних наслідків інформатизації освіти, який у свою чергу, може стати перспективним поштовхом до формування хмаро орієнтованих середовищ спеціального спрямування, зокрема для підготовки вчителів у системі післядипломної освіти.

Попередній аналіз показує, що вчителі позитивно налаштовані на використання в широкому діапазоні інновацій, якими є хмарні технології, з метою задіяння сучасного навчального контенту для покращання якості освіти.

Висновки до розділу

У розділі розкрито концептуальні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу. Визначальними у розроблені моделі педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах

інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу стало проектування ХОС ПП.

Показано, що за домірного врахування цілей підготовки (соціального замовлення) та особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу як основи ствердженої багаторічним досвідом системи навчання (методів, засобів, форм та прийомів навчання), ХОС ПП стане тим ефективним фактором, який не тільки не принесе негативних наслідків, в тому числі й шкоди учасникам навчально-виховного процесу, а й логічно впишеться, як один із необхідних дійових складників, до традиційної системи підготовки.

Вагомість ХОС ПП підтверджується формуванням перспектив, які неможливо реалізувати в умовах традиційного НС.

Передбачається, що інтегровані в ХОС ПП засоби та форми навчання повинні бути дидактично обґрунтовані та такими, які задовольняють вимоги до традиційних засобів та форм навчання; їх застосування має бути більш ефективним для подання навчального матеріалу, управління навчальним процесом та загалом сприяти підвищенню якості педагогічної освіти і, як результат, – формуванню конкурентоздатного педагога.

З'ясовано, та як підтверджує практика, що впровадження сучасних технічних засобів навчання, використання можливостей мережі Інтернет, впровадження хмарних сервісів, робота з електронними базами даних, застосування теле-, відео-, аудіо- та інших матеріалів у навчальному процесі підсилює пізнавальну активність студентів.

Це дає змогу досягти максимальної економії часу для засвоєння значного обсягу програмового навчального матеріалу, стимулювати творчість, сприяти формуванню професійних умінь, навичок та загалом їх конкурентоспроможності.

За нашими розвідками, майбутній вчитель ПШ повинен володіти такими якостями:

- відчувати себе одним із провідників інформатизації суспільства на систему освіти й готувати себе до більш складнішої ролі, ніж традиційна;
- бути відкритим для нових ідей, які б не тільки збільшували знання учнів, а й його особисті;
- вчитель молоді завтрашнього дня повинен бути дослідником, володіти інформаційними технологіями на високому рівні користувача;
- бути готовим та відкритим до його неперервного й постійного підвищення.

Розроблений проект хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів ПШ у ВНЗ упроваджується у систему педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу та реалізується як неперервний педагогічний процес.

Його виконання передбачає використання комплексу педагогічних впливів і здійснюється через алгоритм, який описує процедуру поетапного оволодіння студентами видами педагогічної діяльності: навчальним, виховним, організаційним, інформаційним та дослідницьким під час вивчення ІНМК, вибіркової дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» та педагогічних практик.

Показано, що якісна педагогічна підготовка майбутнього конкурентоздатного вчителя ПШ реалізується, якщо зміст дисциплін педагогічної підготовки у ВНЗ буде сформовано згідно з дидактичними принципами. Автором запропоновано неперервну, динамічну відкриту організацію педагогічної підготовки в умовах інформаційно-освітнього середовища як систему, складниками якої є субсистеми, що розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування.

Уточнено, що управління педагогічною підготовкою конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього

середовища набуває ефективності, якщо здійснюється у ВНЗ на підставі неперервних досліджень світового ринку праці та освітніх послуг, результатів педагогічного моніторингу на всіх етапах формування якостей сучасного фахівця.

Педагогічна підготовка конкурентоздатного вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ набуває ефективності, якщо вона, з метою необхідного коригування та внесення змін, буде неперервно оцінюватися і вимірюватися за продуманими критеріями та показниками, які дозволять найбільш повно та достовірно оцінити якість процесу.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях: 11; 16; 20; 22; 24; 28; 51; 52; 53; 54; 56; 59; 61; 63; 66; 67; 69; 71; 72; 73; 74; 77; 78; 416; 436.

РОЗДІЛ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

5.1. Підготовка та організація проведення педагогічного експерименту

Спираючись на висновки, отримані у попередніх розділах та дослідженнях науковців, ми розглядаємо педагогічний експеримент як блок змістових ліній дослідження, результати яких дозволяють забезпечити доказову базу для об'єктивної перевірки правильності гіпотези, яка була висунута в Розділі 1.

Першою змістовою лінією блоку є дослідження впливу на педагогічну підготовку конкурентоздатних вчителів ПШ системної логічності, цілісності і змістової неперервності за інтеграції компонентів, які розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування ІНМК.

Друга змістова лінія – дослідження ефективності системи педагогічної підготовки майбутнього вчителя ПШ в умовах хмаро орієнтованого середовища як фахово спрямованої відкритої системи, сутністю функціонування якої є формування ціннісних освітніх орієнтирів майбутнього вчителя ПШ з метою якісного виконання ним професійної діяльності.

Третьою змістовою лінією блоку є діагностика готовності випускника ВНЗ до самостійного навчання та підвищення кваліфікації в умовах ІОС ВНЗ.

Педагогічний експеримент використовувався нами як засіб коригування розроблення й упровадження і підтвердження теоретичних і методичних концепцій з проблеми дослідження.

Мета експериментальної перевірки полягала у виявленні ефективності запропонованої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, що містить

Таблиця 5.1

Загальна характеристика етапів дослідження і педагогічного експерименту

Завдання етапу	Експертна база	К-сть	Цілі і методи
Аналітико-констатувальний етап (2012-2013 рр.)			
Уточнено об'єкт, предмет, мету та основні завдання дослідження. Формулювання наукової проблеми дослідження; аналіз та з'ясування генези термінології; опрацювання методики дослідження. Виокремлення провідної ідеї дослідження, яка полягає в тому, що обґрунтування та теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу стане передумовою вдосконалення традиційних форм та засобів навчання у ПШ; розвитку навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ВНЗ з урахуванням можливостей ІТ; підвищення рівня використання ІТ у педагогічній підготовці вчителів ПШ; підвищення рівня	студенти, вчителі та викладачі ВНЗ	560	Мета – виявити проблеми сучасного стану педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, перспективи розвитку і впровадження хмаро орієнтованого середовища. Методи – тестування, бесіди, анкетування; опитування, інтерв'ю, вивчення та аналітичний огляд педагогічного досвіду.

готовності студентів ВНЗ до використання ІТ; розроблення методик впровадження хмарних технологій у процес підготовки вчителів ПШ як компонент навчального середовища; розроблення форм співтворчості викладача й студентів у ВНЗ; формування відповідного середовища; забезпечення розвитку педагогічної компетентності суб'єктів навчання; реалізація констатувального етапу педагогічного експерименту.			
Аналітико-пошуковий етап (2013-2014 рр.)			
Установлення теоретичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи, аналітичний огляд зарубіжного досвіду педагогічної підготовки вчителів ПШ. Розгляд сучасного стану педагогічної підготовки вчителів ПШ з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ у кілька етапів: педагогічна підготовка вчителів ПШ як глобальна загальнодержавна задача; вивчення особистого досвіду окремих науковців	студенти, вчителі та викладачі ВНЗ	<u>550</u>	<u>Мета</u> – розроблення моделі ІТСН, умов і методики її застосування. <u>Методи</u> – бесіди зі студентами та викладачами, анкетування; аналіз практичного досвіду, експериментальне навчання.

та практиків (українських та зарубіжних), які впроваджують досягнення інформатизації у власну діяльність. З'ясування та висвітлення методологічних підходів проектування хмаро орієнтованого середовища. Обґрунтування методологічних підходів побудови системи підготовки, компонентами якої є субсистеми педагогічної підготовки: загального спрямування; спеціальної підготовки, її специфіку у майбутньому; яка спрямована на розвиток та врахування особистісних якостей. Розкриття авторських концептуальних засад розроблення теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителя ПШ в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Глибокий аналіз та врахування особистісних якостей як педагогів ВНЗ так і студентів – майбутніх вчителів ПШ. Дидактичне обґрунтування інтеграції традиційних та інноваційних засобів і форм навчання в умовах ІОС ВНЗ.

Експериментально-узагальнювальний етап (2015-2016 рр.)			
Обґрунтування та оцінювання повноти розв'язання поставлених у роботі завдань, оцінювання достовірності отриманих результатів, визначення показників та критеріїв ефективності ПП ПШ в умовах ІОС ВНЗ. Вибір експериментальних методів дослідження та методів опрацювання отриманих результатів. Обґрунтування необхідності додаткових досліджень в напрямі ПП вчителів ПШ, зокрема педагогічної складової із неперервним застосування інноваційних досягнень в галузі ІТ. Формування висновків й положень дисертаційної роботи з обґрунтуванням глибокого системного розуміння проблем застосування ХТ у ВНЗ, зокрема, у створенні інноваційного НС, умови якого сприятимуть підвищенню ефективності ПП вчителів ПШ та будуть слугувати теоретико-методологічними засадами для продовження їх дослідження.	Студенти, вчителі та викладачі ВНЗ	600	Мета – перевірка гіпотези дослідження. Методи – бесіди зі студентами та викладачами; анкетування; спостереження, анкетування. Проведення контрольних зрізів рівнів навчальних досягнень, їх аналіз та статистичне опрацювання результатів, експертне оцінювання.

концептуально-змістовий, організаційно-технологічний та діагностико-результативний блоки. Відповідно до мети експерименту було сформульовано такі завдання:

- визначити критерії ефективності розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ;
- з'ясувати початковий стан суб'єктів експерименту;
- перевірити ефективність навчання за запропонованою моделлю у процесі вивчення педагогічних дисциплін шляхом порівняння кінцевих показників вибраних критеріїв із вхідними;
- визначити фактори, що впливають на ефективність навчання.

Результатом експерименту стане оцінювання сформованості рівня педагогічної компетентності вчителів ПШ. Основними структурними елементами педагогічної компетентності є: теоретичні педагогічні знання, практичні вміння, особистісні якості педагога. Теоретична складова формується із комплексу знань, які майбутні вчителі ПШ отримують в результаті вивчення ІНМК дисциплін: «Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка». Зміст теоретичного складника вчителя ПШ розкривається в сумарному вмінні педагогічно розмірковувати – передбачається наявність сформованих аналітичних, прогностичних, проєктивних та рефлексивних умінь. Зміст практичного складника розкривається у предметних знаннях та вміннях: організаторських і комунікативних (додаток А).

Відповідно до з'ясованого у Розділі 1, де вказано, що педагогічна

компетентність вчителя є інтегрованою якістю особистості вчителя початкової школи, як ознаки конкурентоспроможності вчителя ПШ нами було виокремлено такі компоненти педагогічної компетентності:

- ціннісно-мотиваційний;
- когнітивний;
- діяльнісний;
- інформаційно-технологічний.

Основу ціннісно-мотиваційного показника складає сформованість у вчителя установки на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності, яка виявляється у впевненості в особистісному потенціалі, готовності й прагнення до успіху, ціннісному ставленні до професійної діяльності – в мотивації до оцінювання власної конкурентоспроможності, до досягнення успіху у майбутній діяльності в школі.

Когнітивний (пізнавальний) показник визначає ступінь можливостей фахової самореалізації вчителя через розвиток здібностей до самоаналізу, самооцінювання, рефлексії, знання власних сильних і слабких сторін, усвідомлення особистісних можливостей і недоліків, визначає готовність до самоосвіти, самовдосконалення, творчої педагогічної активності. Цей показник включає знання та вміння, що характеризують здібності мисленнєвого опрацювання інформації, якісне виконання фахової педагогічної діяльності на основі отриманих знань або здатність використовувати знання в змінюваних умовах інформатизації освіти.

Діяльнісний показник розкривається в особистісних якостях вчителя ПШ та характеризується вміннями й навичками виявляти інтуїтивну, підсвідому активність, налагоджувати відповідний взаємозв'язок і взаєморозуміння з дітьми та батьками, конструювати позитивну взаємодію, досягати поставлених педагогічних цілей, умінні розкривати творчий потенціал учнів тощо.

Інформаційно-технологічний показник характеризує потенційну

підготовленість вчителя ПШ до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства через свідоме розуміння та знання природи, ролі та можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності; усвідомлення їх можливості підтримки ефективного розвитку творчості й інноваційності; уміння розробляти, збирати та опрацьовувати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у фаховій діяльності відповідно до інноваційного освітнього середовища; здатності до доступу, пошуку та використання сервісів мережі Інтернет, здатності використовувати електронні освітні ресурси тощо.

Таким чином, рівень сформованості конкурентоспроможної особистості вчителя ПШ як випускника ВНЗ, забезпечується реалізацією комплексу соціально-психологічних, педагогічних, організаційних, матеріально-технічних умов, які спрямовані на формування інноваційного освітнього середовища; стимулюванням самовдосконалення особистості випускника ВНЗ, його самоперетворення, забезпечення суб'єктної позиції студентів у навчально-виховному процесі, посилення творчого характеру діяльності, розвиток спонукальної мотивації до навчання.

Отже, за критерії оцінювання сформованості досліджуваної якості вчителів ПШ виділено компоненти: ціннісно-мотиваційний; когнітивний; діяльнісний; інформаційно-технологічний, кожен з яких має власні показники.

У експерименті ми орієнтувались на виокремлені науковцями основні показники педагогічної компетентності вчителя [197]:

- особистісні якості, особливо перетворювальні та психологічні;
- усвідомлення ролі педагога у вихованні громадянина, патріота;
- безперервне підвищення загальної та професійної культури;
- пошукова діяльність педагога;
- володіння методами педагогічного дослідження;
- конструювання власного педагогічного досвіду;

- результативність навчально-виховного процесу;
- активна педагогічна діяльність, спрямована на перетворення особистості учня й учителя.

Відповідно до виокремлених компонентів та їх показників було визначено чотири рівні компетентності майбутніх учителів ПШ: початковий, середній, достатній, високий (творчий) (табл. 5.2).

На основі аналізу наукової літератури та дисертаційних робіт було встановлено, що перевірка ефективності розробленої нами моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ може здійснюватися як за очною формою навчання, так і за дистанційною, та відповідно до навчального плану педагогічних дисциплін, оцінювання можливе як за результатами навчального процесу на базі використання авторської моделі, так і з використанням методик, заснованих на експертному оцінюванні й анкетуванні.

Критерієм ефективності означених вище складників (навчального, виховного, організаційного, інформаційного та дослідницького) має бути спрямована професійна діяльність викладачів ВНЗ у неперервному процесі вивчення інтегрованого навчально-методичного комплексу дисциплін: «Вступ до спеціальності»; «Історія педагогіки»; «Основи педагогіки»; «Дидактика»; «Теорія та методика виховання»; «Педагогічна майстерність»; «Організація і управління у початковій освіті (школознавство)»; «Основи педагогічних досліджень»; «Педагогічні технології в початковій школі»; «Основи інклюзивної педагогіки»; «Гендерна педагогіка»; «Превентивна педагогіка».

Кількісно оцінювати рівень вияву ознаки за такими показниками, як дидактичні можливості системи, співвідношення рівня досягнення поставленої мети з отриманими результатами навчання, на практиці можна лише умовно.

Таблиця 5.2

Рівні компетентності майбутніх учителів ПШ

Рівень педагогічної компетентності	Показники	Студент
Початковий	Ціннісно-мотиваційний	Невпевнений в особистісному потенціалі, готовність і прагнення до успіху відсутні, відсутнє відчуття власної конкурентоспроможності, невпевненість у досягненні успіху в майбутній професійній діяльності в школі
	Когнітивний	Не володіє здатностями до самоаналізу й самооцінювання, знанням власних сильних і слабких сторін, відсутні усвідомлення особистих можливостей і недоліків, сформованість готовності до самоосвіти, самовдосконалення. Несформована здатність використовувати знання в змінюваних умовах інформатизації освіти
	Діяльнісний	Має низький рівень умінь і навичок виявляти інтуїтивну, підсвідому активність, конструювати позитивну взаємодію, досягати поставлених педагогічних цілей, не сформоване вміння розкривати власний творчий потенціал та творчий потенціал інших осіб
	Інформаційно-технологічний	Характеризується підготовленістю до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства без свідомого розуміння та знання природи, ролі та

		можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності
Середній	Ціннісно-мотиваційний	Має установку на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності, однак відсутня впевненість в особистісному потенціалі, немає прагнення до успіху, немає вмотивованості до оцінювання власної конкурентоспроможності та до досягнення успіху у майбутній професійній діяльності в школі
	Когнітивний	Характеризується розумінням власних сильних і слабких сторін, усвідомлює особистісні можливості і недоліки, однак не сформована готовність до самоосвіти, самовдосконалення. Має знання й уміння мисленнєвого опрацювання інформації, володіє посереднім рівнем здатності використовувати знання в змінюваних умовах інформатизації освіти
	Діяльнісний	Уміє та має певні навички налагоджувати взаємозв'язок та взаєморозуміння з іншими особами, але не має навичок, потрібних для досягнення поставлених педагогічних цілей; уміння розкривати власний та учнів творчий потенціал на посередньому рівні

	Інформаційно-технологічний	Підготовлений до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства, через розуміння можливостей, які забезпечують ІТ в особистісному становленні; наявне усвідомлення можливості підтримки засобами ІТ ефективного розвитку інноваційності; уміє шукати, добирати та опрацьовувати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у навчанні; здатний отримувати доступ, здійснювати пошук та використання сервісів мережі Інтернет
Достатній	Ціннісно-мотиваційний	Має установку на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності, яка виявляється у впевненості в особистісному потенціалі, готовності й прагненні до успіху, ціннісному ставленні до професійної діяльності
	Когнітивний	Характеризується здібностями до самоаналізу, самооцінювання, рефлексії, знає власні сильні і слабкі сторони; усвідомлює особистісні можливості й недоліки; сформована готовність до самоосвіти, самовдосконалення. Має знання, вміння та здібності мисленнєвого опрацьовування інформації, виконання фахової педагогічної діяльності на основі отриманих знань в умовах інформатизації освіти
	Діяльнісний	Вміє та має навички виявляти інтуїтивну активність, налагоджувати взаємозв'язок та взаєморозуміння з дітьми та батьками, конструювати позитивну взаємодію, досягати поставлених педагогічних цілей
	Інформаційно-	Підготовлений до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного

	технологічний	суспільства через свідоме розуміння та знання природи, ролі та можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності; уміє розробляти, збирати та опрацьовувати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у фаховій діяльності відповідно до вимог інноваційного освітнього середовища; здатний здійснювати доступ, пошук та використання сервісів мережі Інтернет, використовувати ЕОР
Високий (творчий)	Ціннісно-мотиваційний	Має креативні установки на позитивну конкуренцію в майбутній професійній діяльності; впевненість в особистісному потенціалі, готовності й прагнення до успіху, ціннісному та творчому ставленні до професійної діяльності; характеризується високим рівнем умотивованості до оцінювання власної конкурентоспроможності, досягнення високого рівня успіхів у майбутній діяльності в школі; прагне до пошуку шляхів неперервного підвищення особистісного професійного рівня
	Когнітивний	Має високий ступінь сприйняття необхідності фахової самореалізації через розвиток здібностей до самоаналізу, самооцінювання, рефлексії; володіє знаннями власних сильних і слабких сторін; усвідомлює та оцінює особистісні можливості і недоліки; визначає рівень готовності до самоосвіти, самовдосконалення; підготовлений до творчої педагогічної активності. Володіє знаннями та вміннями –

		здібностями мисленнєвого опрацювання інформації, якісного виконання фахової педагогічної діяльності на основі отриманих знань; здатність до креативного використання знань в змінних умовах інформатизації освіти
	Діяльнісний	Вміє та має навички виявляти інтуїтивну, підсвідому активність, налагоджувати відповідний взаємозв'язок та взаєморозуміння з дітьми та батьками, колегами; вміє конструювати позитивну взаємодію; має високий рівень здатностей досягати поставлених педагогічних цілей; демонструє професійні уміння розкривати творчий потенціал учнів
	Інформаційно-технологічний	Характеризується сформованістю потенційної підготовленості до виконання професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства через свідоме розуміння та знання природи, ролі та можливостей ІТ в особистісному та професійному становленні, самонавчанні та педагогічній діяльності; усвідомлення можливості ІТ в організації та підтримці ефективного розвитку творчості й інноваційності; уміння розробляти, збирати та опрацювати навчально-методичні матеріали та використовувати їх у фаховій діяльності відповідно до інноваційного освітнього середовища; креативній здатності до доступу, пошуку та використання сервісів мережі Інтернет, здатності використовувати електронні освітні ресурси на високому творчому професійному рівні

Окрім цього слід враховувати, що повний аналіз якості навчання має бути багатоаспектним, оскільки навчання з використанням ХТ є багатофункціональним та складним процесом.

Як було зазначено вище, дослідження ставлення студентів до розроблення та впровадження ХОС ПП та розроблення ІНМК «Педагогічна підготовка вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ», проводилось методом анкетування. Анкета, яка була запропонована студентам і вчителям, містила запитання про доцільність впровадження названого вище курсу. Анкетування на етапі констатувального експерименту проводилось двічі – до ознайомлення студентів зі змістом, цілями і програмою зазначених курсів та після ознайомлення з програмою і попередніми результатами навчання.

Досвід проведення опитувань свідчить про те, що найбільш доступними для адекватного сприйняття респондентами є анкети, які складаються з невеликої кількості запитань – 7...10. У психолого-педагогічному опитуванні прийнято розрізняти кілька варіантів побудови запитань і введення відповіді респондентам. Розрізняють відкриті, закриті та напівзакриті запитання, запитання на ранжування. У процесі формування запитань анкети було враховано необхідність відбору достатньої кількості градацій відповідей, тому було прийнято до використання анкету з напівзакритою формою введення відповідей, тобто респондентам було запропоновано, за бажанням, додатково до вибору варіанту відповіді, сформулювати у довільній формі кілька речень, у яких висловити власні побажання щодо об'єкту опитування.

У відкритій частині було запропоновано п'ять варіантів відповіді, ранжовані, відповідно, у діапазоні від 1 до 5.

На підготовчому етапі експериментального дослідження було визначено орієнтовну тривалість його проведення. Було враховано, що підготовчий етап

з формування змісту ІНМК та контенту хмаро орієнтованого навчального середовища і, головне, підготовка студентів до роботи в ньому, потребують трудомісткої копії роботи. Тому підготовка до експерименту тривала один рік. Для забезпечення достовірності експерименту його базова частина зайняла два роки.

Загальна схема проведення педагогічного експерименту відображена на рисунку 5.1, на якому подано етапи експериментальної роботи, види діяльності суб'єктів експериментування та способи отримання даних.

Всіх студентів – 642 особи – було розподілено на три групи: дві контрольні (КГ1, КГ2) та одну експериментальну (ЕГ).

У першій контрольній групі – 210 осіб (КГ1) – навчання здійснювалося за традиційними підходами, тобто навчання проводилося в лекційних аудиторіях та комп'ютерних класах ВНЗ. Оскільки не всі студенти мали можливість працювати за комп'ютером і використовувати гаджети, тому їм надавалась додаткова можливість працювати в комп'ютерних класах.

Студенти другої контрольної групи – 215 осіб (КГ2) – навчалися заочною формою навчання з елементами дистанційного, суть якого полягала у представленні навчальної інформації в електронному вигляді. Студенти могли працювати в умовах розробленого ХОС ПП у будь-який час.

Деякою мірою контрольна група КГ2 є також і експериментальною, якщо порівнювати групи КГ1 та КГ2, але логіка дослідження вимагає віднести її до контрольної, оскільки нам важливіше було порівняти її з експериментальною групою, де було повністю використано розроблену модель системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, яка передбачала системне використання всіх можливостей, забезпечуваних хмаро орієнтованим середовищем навчання, а саме: доступність НМК у режимі 24/7, незалежно від розташування суб'єктів навчального процесу; управління процесом навчання у

тому ж режимі; доступність рекомендацій та вказівок викладача off-line; можливість створення особистого хмарного сховища навчальних матеріалів та ведення електронного портфоліо.

Рис. 5.1 Загальна схема проведення педагогічного експерименту

Третя група – експериментальна – 217 осіб (ЕГ); педагогічна підготовка

студентів, що входили до неї, відбувалася за авторською системою в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

При формуванні цих груп було перевірено відсутність значних розбіжностей за показником рівня попередньої сформованості знань та вмінь.

У загальній групі I до групи КГ1 увійшли 107 студентів, до другої контрольної групи КГ2 – 103 особи. Експериментальну групу (ЕГ) склало 111 осіб.

Студентів загальної групи II було поділено аналогічним чином на 3 групи: дві контрольні (КГ1, КГ2) та одну експериментальну (ЕГ). Так, до групи КГ1 увійшли 98 студентів, до другої контрольної групи КГ2 – 117 студентів та до експериментальної групи – 106 студентів.

Для виключення суб'єктивного впливу експериментатора та для створення однакових умов для всіх учасників експерименту було запропоновано й вжито такі заходи:

- усі експериментальні дії проводилися педагогами, які отримали чіткі інструкції щодо порядку та умов проведення експерименту;
- студенти, які брали участь в експерименті, також отримували єдині чіткі інструкції;
- використання комп'ютерної техніки організовувалося таким чином, щоб унеможливити вплив викладача на хід експерименту, та за рахунок автоматизації обчислювання об'єктивно оцінити результати експерименту.

Завдяки наявності відмінностей у семестровому розкладі студентів, навчання проводилося у різний час, що дозволило знизити вплив міжособистісного спілкування серед студентів з контрольних та експериментальних груп на результати експерименту.

З метою одержання первинних даних про початковий стан рівня сформованості педагогічної компетентності та статистичної перевірки гіпотези щодо відсутності статистично суттєвих розбіжностей при формуванні експериментальних та контрольних груп, було проведено експериментальне

дослідження. Для його проведення було використано такі методи: електронне тестування та діагностична контрольна робота (практичні завдання) в експериментальній та контрольних групах.

Таким чином, на основі розроблених критеріїв щодо визначення рівня сформованості педагогічної компетентності за допомогою тестування та контрольної роботи (практичних завдань) було проведено експеримент. У цьому експерименті брали участь всі студенти контрольних та експериментальних груп. Тестування та контрольна робота були проведені з дотриманням вимог об'єктивності, надійності та раціональної організації.

На констатувальному етапі в контрольних та експериментальних групах з метою виявлення рівня навчальної підготовленості студентів було проведено комп'ютерне тестування та діагностична контрольна робота. Отримані результати представлені в таблицях 5.3 та 5.4 (відповідно до обраних загальних груп I та II) у вигляді розподілу студентів за рівнями сформованості знань та вмінь.

Таблиця 5.3

Розподіл студентів контрольних та експериментальної груп за рівнями попередньої сформованості педагогічної компетентності (загальна група I)

Рівень компетентності	Назва груп та кількість студентів за рівнем навчальної підготовленості		
	КГ1	КГ2	ЕГ
Початковий	27	28	24
Середній	36	35	40
Достатній	32	30	29
Високий (творчий)	10	13	10
	105	106	103

Таблиця 5.4

Розподіл студентів контрольних та експериментальної груп за рівнями попередньої сформованості педагогічної компетентності (загальна група II)

Рівень компетентності	Назва груп та кількість студентів за рівнем навчальної підготовки		
	КГ1	КГ2	ЕГ
Початковий	22	25	21
Середній	31	46	46
Достатній	25	34	28
Високий (творчий)	20	12	11
	98	117	106

На рисунку 5.2 та рисунку 5.3 представлено розподіл студентів експериментальної та контрольних груп за чотирма рівнями: початковий рівень, середній, достатній та високий (творчий), відповідно.

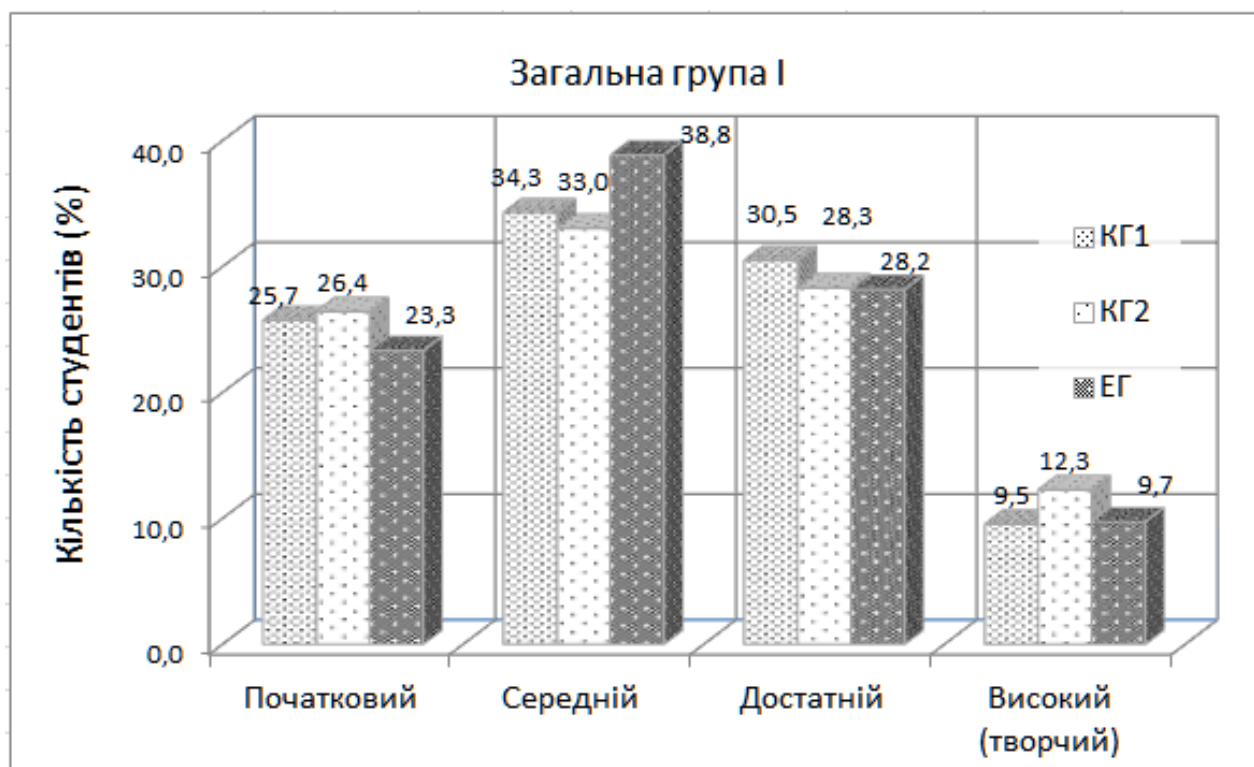

Рис. 5.2. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (I загальна група)

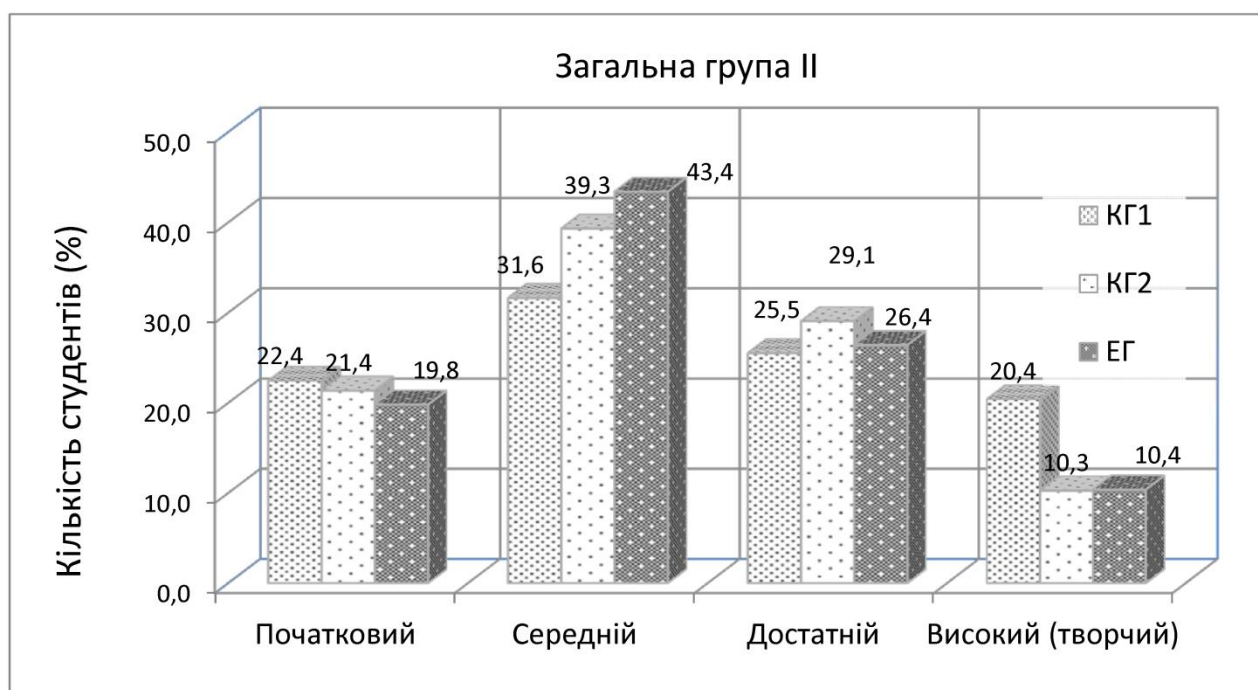

Рис. 5.3. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (II загальна група)

Для перевірки того факту, що за розглянутими рівнями групи значно не відрізняються між собою, був використаний критерій χ^2 . Групи порівнювалися попарно, тому було отримано три статистики χ^2 для кожної з загальних груп I та II. У нульовій гіпотезі H_0 стверджувалось про наявність значних відмінностей у розподілі студентів двох груп. Альтернативна їй гіпотеза H_1 полягала у тому, що відмінності у розподілі студентів двох груп відсутні.

Значення статистики критерію χ^2 було розраховано за формулою [394, с.101]:

$$\chi^2 = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^k \frac{(n_1 Q_{1i} - n_1 Q_{2i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}},$$

де:

- n_1, n_2 – об'єми вибірок;
- O_{1i}, O_{2i} – кількість елементів відповідної вибірки, що належать до

i-того рівня;

- k – кількість рівнів.

Для обчислення було використано програму Microsoft Excel. Підставивши в формулу значення з таблиці 5.3, були одержані значення статистики критерію для рівнів сформованості знань та вмінь, які дорівнюють $\chi^2_{12}=4,15$ (КГ1 та КГ2); $\chi^2_{13}=1,66$ (КГ1 та ЕГ); $\chi^2_{23}=4,31$ (КГ2 та ЕГ). Для значень з таблиці 5.4 були одержані значення статистики критерію для рівнів сформованості знань та вмінь, які дорівнюють $\chi^2_{12}=1,59$ (КГ1 та КГ2); $\chi^2_{13}=3,32$ (КГ1 та ЕГ); $\chi^2_{23}=1,7$ (КГ2 та ЕГ).

Критичне значення для трьох ступенів вільності при рівні значущості $\alpha = 0,05$ дорівнює 7,815. Оскільки всі значення статистики χ^2 , що спостерігаються для ЗГ 1, дорівнюють 4,15; 1,66; 4,31 та для другої загальної групи 4,59; 2,32; 3,7, що менше критичного значення 7,815, то згідно з правилами прийняття рішення, одержані результати для всіх випадків дають підставу для відхилення нульової гіпотези та прийняття альтернативної гіпотези про відсутність відмінності у рівні сформованості знань та вмінь студентів в експериментальній та контрольних групах.

Для додаткової перевірки відсутності значних розбіжностей під час формування груп за рівнем сформованості знань та вмінь було використано інший засіб. Оскільки в математичній статистиці використовують припущення про приблизно нормальний розподіл результатів педагогічних досліджень, та спираючись на результати експерименту, які представлено в табл. 5.3 та 5.4, зробимо саме таке припущення, тобто будемо вважати розподіл досліджених величин приблизно нормальним.

Використовуючи пакет обробки даних електронних таблиць Microsoft Excel, обчислено дисперсії σ^2 вибірок. Було також знайдено значення Т-критерію Стюдента для $\alpha = 0,05$. За допомогою даного методу було перевірено гіпотезу про близькість математичних сподівань для вибірок

(нульова гіпотеза – математичні сподівання для вибірок збігаються, альтернативна – ні).

Також було обчислено коефіцієнти кореляції Пірсона для пар вибірок КГ1-КГ2, КГ1-ЕГ, КГ2-КГ.

Повний виклад даних, результатів і методів опрацювання подано у додатку І.

Основні результати обчислень подано в таблиці 5.5.

Таблиця 5.5

Результати статистичного опрацювання даних, отриманих на етапі констатувального експерименту

<i>Джерела даних і рівні</i>	Значення статистик				Коеф. парної кореляції. Пірсона		
	Розмах, %	Мат. сподівання, %	Стандартне відхилення	Т-критерій Стьюдента	<i>КГ1-КГ2</i>	<i>КГ1-ЕГ</i>	<i>КГ2-ЕГ</i>
<i>Загальна група І</i>	<i>КГ1</i>	<i>КГ2</i>	<i>ЕГ</i>	<i>КГ1</i>	0,9953	0,9649	0,9687
Початковий	3,11	25,14	1,63	4,06			
Середній	5,82	35,38	3,06	7,60			
Достатній	2,32	28,98	1,30	3,23			
Високий (творчий)	2,74	10,50	1,53	3,80			
<i>Загальна група ІІ</i>	<i>КГ1</i>	<i>КГ2</i>	<i>ЕГ</i>	<i>КГ1</i>	0,9655	0,9940	0,9825
Початковий	2,64	21,21	1,33	3,29			
Середній	11,77	38,12	5,97	14,84			
Достатній	3,55	27,00	1,84	4,58			
Високий (творчий)	10,15	13,68	5,83	14,47			

Результати статистичного опрацювання підтверджують те, що контрольні та експериментальні групи є статистично однорідними, оскільки:

1) значення довірчого інтервалу за Стьюдентом більше за розмах вибірок, що вказує на відсутність даних, які можуть бути результатами промахів вимірювання і неправильності застосування методик отримання первинних даних;

2) обчислені значення коефіцієнта парної кореляції за Пірсоном вказують на однаковість розподілів результатів оцінювання за рівневими групами.

Таким чином, на констатувальному етапі експерименту було зібрано інформацію про рівні попередньої сформованості педагогічної компетентності студентів експериментальної та контрольних груп.

Статистична перевірка гіпотез дозволяє зробити висновок, що дані, отримані в ході експерименту, загалом не суперечать гіпотезам про відсутність значних розходжень в групах за обраним показником. Отримані під час констатувального експерименту дані є вхідними для оцінювання впливу застосування експериментальної моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ на рівень сформованості знань та вмінь.

5.2. Організація проведення та аналіз результатів експериментального етапу дослідження

Студенти першої загальної групи вивчали педагогічні дисципліни ІНМК, викладені в ХОС ПП; студенти другої загальної групи вивчали педагогічні навчальні дисципліни за традиційних підходів. Створення експериментального курсу було засновано на розроблених теоретичних положеннях, що описані у попередніх розділах дисертації. Перелік модулів обраних навчальних курсів та їх особливості були також розглянуті вище.

Для забезпечення рівних умов для студентів усіх груп було враховано, що вони всі мають мінімальні знання з роботи в мережі Інтернет, яких

достатньо для аудиторної та позааудиторної роботи. Тому спеціальне навчання роботи з комп'ютером і мережею студентів експериментальної групи не проводилася. Але підготовка до самостійного навчання є складовою частиною розробленої моделі використання хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи у ВНЗ, тому вона входила до змісту навчання.

Для студентів з контрольних груп навчальний процес було організовано строго у формі проведення лекційних та практичних занять (для академічних груп, об'єднаних у групи K1 і K2; студенти груп K2 (у тому числі суб'єкти післядипломного навчання – вчителі) мали можливість користуватися й базою навчальних матеріалів хмарного сховища (за бажанням), студенти експериментальної групи мали змогу навчатися як під час запланованих занять, так й у вільному темпі в спеціально виділеному комп'ютерному класі, підключеному до локальної університетської мережі та мережі Інтернет.

Під час експерименту для самопідготовки студенти з експериментальної групи мали вільний доступ до цього класу. Для забезпечення чистоти експерименту спілкування викладача зі студентами цієї групи було організовано виключно за допомогою комп'ютерних комунікаційних засобів. Для студентів групи K2 було дозволено доступ до самопідготовки в комп'ютерних класах, але їм були недоступні ресурси навчання (самонавчання) в хмарі (доступ до них був авторизованим).

Для отримання оцінки рівня сформованості педагогічної компетентності студентів після вивчення кожного модуля було використано тестування та контрольну роботу, методику оцінювання яких було описано у п. 5.1 (для констатувального етапу експерименту).

Поточний контроль за кожним модулем дозволив прослідкувати за індивідуальною траєкторією навчання кожного студента з експериментальної групи та за умови реалізації принципів свідомості та міцності засвоєння навчального матеріалу. Результати поточного контролю дозволили

проаналізувати індивідуальну динаміку змін рівня сформованості знань та умінь студентів під час навчання.

Для студентів усіх груп були організовані підсумковий та відтермінований контроль (через місяць після завершення навчання). Результати підсумкового та відтермінованого контролю опрацьовувалися із застосуванням критеріїв, що також були розроблені на початку дослідження та використані в констатувальному експерименті (п. 5.1). Подання частини результатів, отриманих на формувальному етапі експерименту, у вигляді оцінок чотирибальної шкали оцінювання, дещо спростило їх опрацювання, але викликало необхідність розроблення процедури узгодження результатів констатувального і формувального етапів.

Треба зауважити, що під час проведення експерименту спостерігався стійкий інтерес до процесу навчання з боку студентів експериментальної групи. Аналіз авторизованих даних, що зберігалися у хмаро орієнтованому середовищі, дозволив констатувати, що переважна більшість студентів експериментальних груп виявляла стійкий інтерес до навчання за допомогою хмарних технологій.

Студенти використовували різні форми роботи, у тому числі дискусії (спілкування з викладачем та іншими студентами групи), самостійну роботу (виконання лекційно-практичних та лабораторних завдань) та робили пошук необхідної навчальної інформації в мережі Інтернет тощо.

Відзначимо, що Інтернет мав також і негативний відволікаючий вплив на процес навчання. Недоступність постійної роботи в мережі для значної частки студентів поза межами університету та природний інтерес спонукали використовувати можливості, що надавались мережею, не тільки за навчальним спрямуванням, але все ж таки 60% – 70% запитів студентів було з тем або курсів, які планово вивчали студенти.

Окремо слід зазначити, що вимога коефіцієнту засвоєння 0,7 для переходу до наступного модулю не стала нездоланною перешкодою для

більшості студентів з низьким та середнім рівнем знань.

У процесі експерименту не було жодного студента, який не виконав би викладені вимоги до переходу від одного модуля до іншого. На основі поточних результатів неможливо зробити висновки про стійкість знань, тому з цією метою було проведено вихідний та відстрочений контроль. Відзначимо, що майже всі студенти експериментальних груп виявили стійкий інтерес до навчання.

Студенти контрольних груп, які навчалися за допомогою традиційних підручників і навчально-методичних посібників, спочатку також виявляли інтерес до навчання, але він швидко згасав. Деякі студенти копіювали навчальний матеріал електронних джерел на флеш-накопичувачі, проявляючи інтерес насамперед до можливості «забрати додому» навчальний матеріал (з надією «знайду час розібратися...», а не до самого навчального матеріалу і процесу навчання). Як показав аналіз результатів педагогічних спостережень, більшість зі студентів так цього часу і не знаходили, тобто навчальні матеріали, які студенти копіювали на носії, не були ними опрацьовані.

Деякі студенти тільки роздруковували навчальні матеріали, відкладаючи ретельне їх вивчення до підсумкового тестування, інші студенти, як вони відповідали під час опитування, лише читали, продивлялися текст, чого звичайно недостатньо для якісного засвоєння навчального матеріалу.

Разом з цим слід зазначити, що застосований спосіб організації навчальної діяльності загалом не знизив показників рівня сформованості знань й умінь студентів, які володіють навичками самостійної роботи.

На заняттях вони більше часу приділяли виконанню практичних завдань, але оскільки теоретичний матеріал вони не опановували повною мірою, то більшість завдань було виконано методом «спроб та помилок» без знання алгоритму дій та аналізу причин невдач. Поточний контроль для цих груп студентів показав певне зниження рівня знань та умінь.

Таблиця 5.6

Зміни розподілу та приріст педагогічної компетентності студентів
експериментальної та контрольних груп за результатами підсумкового
контролю (ЗГ І)

Рівень сформованості компетентності	Групи								
	КГ1			КГ2			ЕГ		
	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %
Початковий	11,36	13,64	2,28	10,78	11,76	0,98	10,99	4,40	-6,59
Середній	34,09	43,18	9,09	34,31	37,25	2,94	42,86	27,47	-15,39
Достатній	38,64	31,82	-6,82	39,22	37,25	-1,97	31,87	46,15	14,28
Високий	15,91	11,36	-4,55	15,69	13,73	-1,96	14,29	21,98	7,69

Студенти груп КГ1 і КГ2 не завжди встигали виконувати завдання під час аудиторних занять, а викладачі не мали можливості надати їм повноцінну допомогу через брак часу та інших обмежень традиційного процесу навчання.

Результати поточного контролю показали, що для цих студентів обсяг невиконаних навчальних завдань збільшувався з кожним новим заняттям, неопрацьований матеріал накопичувався, що в свою чергу відобразилося на результатах підсумкового та відстроченого контролю.

Результати підсумкового контролю (тестування та діагностичних контрольних робіт), як і результати відтермінованого контролю, показали значний позитивний вплив розробленої моделі системи педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Отримані результати підсумкового контролю представлені в таблиці 5.6 та 5.7. Результати підсумкового контролю свідчать про ефективність навчання за запропонованою моделлю.

Так, кількість студентів ЗГ I в експериментальній групі з високим рівнем сформованості знань та вмінь зросла майже на 8%, а з достатнім – на 15%. За результатами, отриманими для студентів з першої контрольної групи показник високого рівня знань знизився на 7%, а достатнього – на 5%, а в другій контрольній групі – кількість студентів з високим та достатнім рівнем знань зменшилась майже на 2%.

Кількість студентів ЗГ II в експериментальній групі з високим рівнем сформованості знань та вмінь зросла майже на 9%, а з достатнім – на 13%.

На рисунку 5.4 використано такі позначення: КГ1_0 – дані вхідного контролю для групи КГ1; КГ2_0 – дані вхідного контролю для групи КГ2; ЕГ_0 – дані вхідного контролю для групи ЕГ; КГ1_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ1; КГ2_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ2; ЕГ_1 – дані підсумкового контролю для групи ЕГ.

Лінії тренда (апроксимаційні криві розподілів, побудовані як поліноми другого степені методом найменших квадратів) побудовані для даних КГ1_0, КГ1_1 (тонкі лінії) і ЕГ_0, ЕГ_1 (напівжирні лінії).

Відмінності між розподілами студентів за рівнем педагогічної компетентності досить явно видно з порівняння огив розподілів (ліній тренда) для даних однієї з контрольних і експериментальної груп.

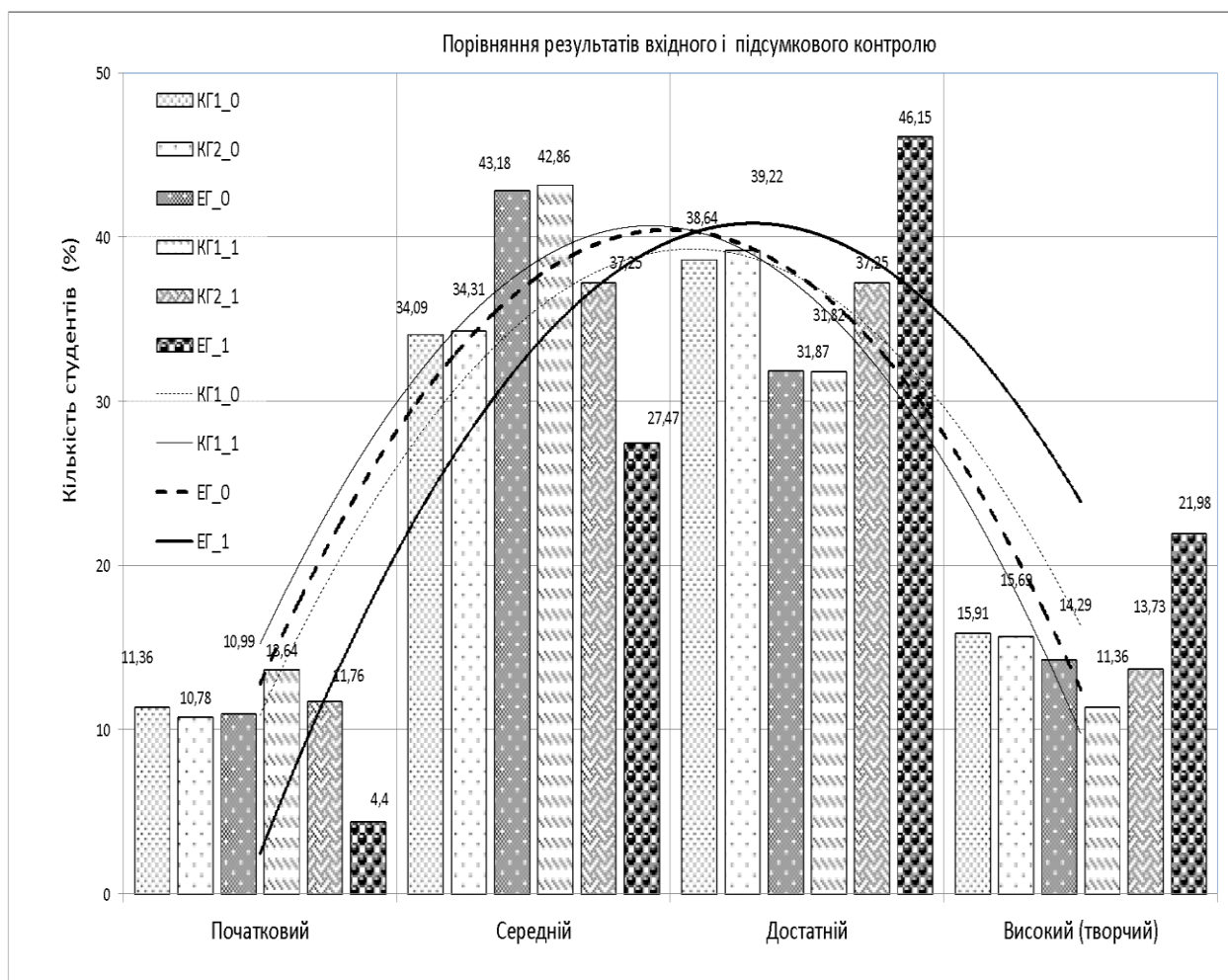

Рис. 5.4. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (за даними табл. 5.6 для ЕГ 1)

За результатами, отриманими в першій контрольній групі, показник високого рівня знань знизився на 1%, а достатнього на 2%. У другій контрольній групі показник достатнього рівня знань залишився незмінним, а високого – знизився на 1%. Зазвичай це є нормальним для традиційної організації навчання у системі ВНЗ і ВНЗ і такі відмінності, як показали результати статистичного аналізу вхідних даних, перебувають у межах похибки вимірювання. Огиви розподілів студентів за групами успішності до і після навчання практично співпадають.

Унаочнення результатів експериментального навчання на рисунку 5.4

дає можливість констатувати, що максимум розподілу студентів по групах успішності засвоєння навчального матеріалу, про що було зазначено вище, суттєво змістився в бік високого рівня. Це підтверджується і результатами статистичного опрацювання даних.

Таблиця 5.7

Зміни розподілу та приріст рівня педагогічної компетентності студентів експериментальної та контрольних груп за результатами підсумкового контролю (ЗГ II)

Рівень сформованості педагогічної компетентності	Групи								
	КГ1			КГ2			ЕГ		
	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %	До експерименту, %	Після експерименту, %	Приріст, %
Початковий	11,90	13,10	1,2	13,79	12,64	-1,15	10,87	8,33	-2,54
Середній	35,71	38,10	2,39	41,38	43,68	2,30	45,65	26,04	-19,61
Достатній	35,71	33,33	-2,38	27,59	27,59	0,00	30,43	43,75	13,32
Високий	16,67	15,48	-1,19	17,24	16,09	-1,15	13,04	21,88	8,84

На рисунку 5.5 використано такі позначення: КГ1_0 – дані вхідного контролю для групи КГ1; КГ2_0 – дані вхідного контролю для групи КГ2; ЕГ_0 – дані вхідного контролю для групи ЕГ; КГ1_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ1; КГ2_1 – дані підсумкового контролю для групи КГ2; ЕГ_1 – дані підсумкового контролю для групи ЕГ.

Математичні сподівання оцінки в експериментальній групі за п'ятибальною шкалою становлять 3,49 бала до експерименту і 3,86 бала – після експерименту (диференціювання апроксимуючого полінома лінії тренда

дає значення 3,49 і 3,80 бала відповідно).

Довірчий інтервал, обчислений за методом Стюдента, становить 0,30 бала. Отже отримано статистично достовірні дані щодо позитивного впливу навчання у ХОС суб'єктів навчання ЕГ 1.

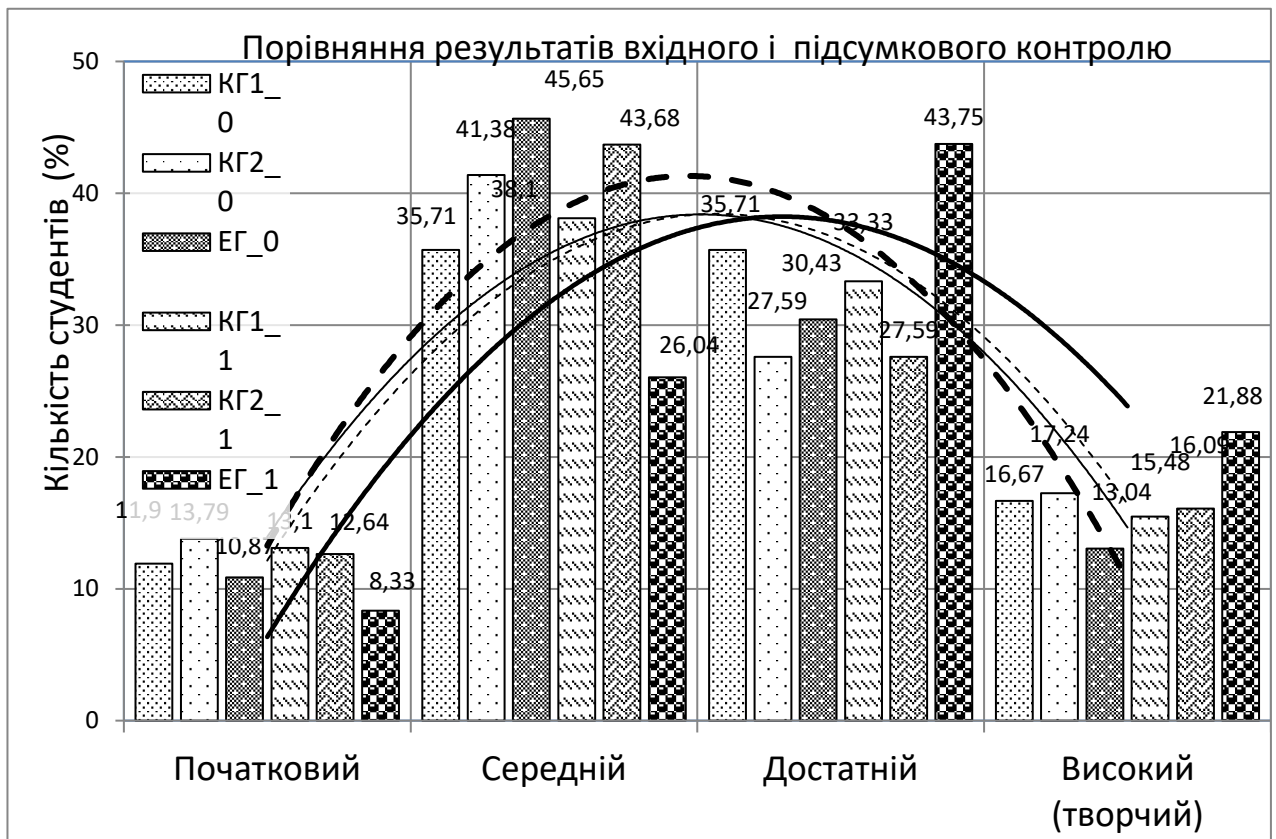

Рис. 5.5. Розподіл рівнів сформованості педагогічної компетентності студентів контрольних та експериментальної груп (за даними табл. 5.7 для ЕГ II)

Для ЕГ II математичні сподівання оцінки в експериментальній групі за п'ятибальною шкалою становлять 3,46 бала до експерименту і 3,79 бала – після експерименту. Довірчий інтервал, обчислений за методом Стюдента, становить 0,32 бала. Отже і для загальної групи ЕГ II отримано статистично достовірні дані щодо позитивного впливу авторської моделі.

Аналогічне опрацювання даних для контрольних груп не показало

позитивного впливу навчання на зміну розподілів студентів за групами навчальних досягнень.

У таблицях 5.8 і 5.9 наведено порівняльні результати вхідного, підсумкового та відтермінованого контролю. Середні оцінки для всіх груп було підраховано за вітчизняною п'ятибальною шкалою: Q_1 – середня оцінка для вхідного контролю, Q_2 – середня оцінка для вихідного контролю, Q_3 – середня оцінка для відстроченого контролю, $Q_3 - Q_2$ – відносна різниця у відсотках.

Таблиця 5.8

Результати початкового, підсумкового та відтермінованого контролю успішності навчання студентів експериментальної та контрольних груп (ЗГ І)

Групи та середні оцінки результатів контролю											
КГ1				КГ2				ЕГ			
Q_1	Q_2	Q_3	$Q_3 - Q_2$, %	Q_1	Q_2	Q_3	$Q_3 - Q_2$, %	Q_1	Q_2	Q_3	$Q_3 - Q_2$, %
3,59	3,41	3,25	-5	3,60	3,53	3,37	-4	3,49	3,86	3,79	-2

Результати відтермінованого контролю також свідчать про високу ефективність запропонованої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Так, якщо для студентів (ЗГ І) першої контрольної групи середня оцінка знизилася на 5%, другої – на 4%, то для студентів експериментальної групи – лише на 2%. У порівнянні результатів вихідного контролю, середня оцінка для студентів (ЗГ І) ЕГ вище на 9,2%, ніж для студентів групи КГ1, та на 6,6% вище, ніж для студентів КГ2.

Для студентів (ЗГ ІІ) першої контрольної групи середня оцінка при відстроченому контролі знизилася на 7%, для другої – на 6%. Для студентів експериментальної групи – лише на 2%.

Таблиця 5.9

Результати початкового, підсумкового та відстроченого контролю успішності навчання студентів експериментальної та контрольних груп (ЗГ II)

Групи та середні оцінки результатів контролю											
КГ1				КГ2				ЕГ			
Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₃ - Q ₂ , %	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₃ -Q ₂ , %	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₃ -Q ₂ , %
3,57	3,51	3,26	-7	3,48	3,47	3,26	-6	3,46	3,79	3,71	-2

У порівнянні результатів вихідного контролю, середня оцінка для студентів ЕГ вище на 5,6 %, ніж для студентів групи КГ1 та на 6,4% ніж для студентів групи КГ2.

Графічно результати початкового, підсумкового та відстроченого контролю зображені на рисунках 5.6 та 5.7.

Для перевірки нульової гіпотези, відповідно до якої застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ не вплинуло позитивно на рівень сформованості знань та вмінь студентів експериментальної групи, було використано критерій χ^2 . Значення статистики критерію χ^2 було розраховано за формулою [394]:

$$\chi^2 = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^k \frac{(n_{1i}Q_{1i} - n_{1i}Q_{2i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}},$$

де:

- n_1, n_2 – об'єми вибірок;
- O_{1i}, O_{2i} – кількість елементів відповідної вибірки, що належать до i -того рівня;
- k – кількість рівнів.

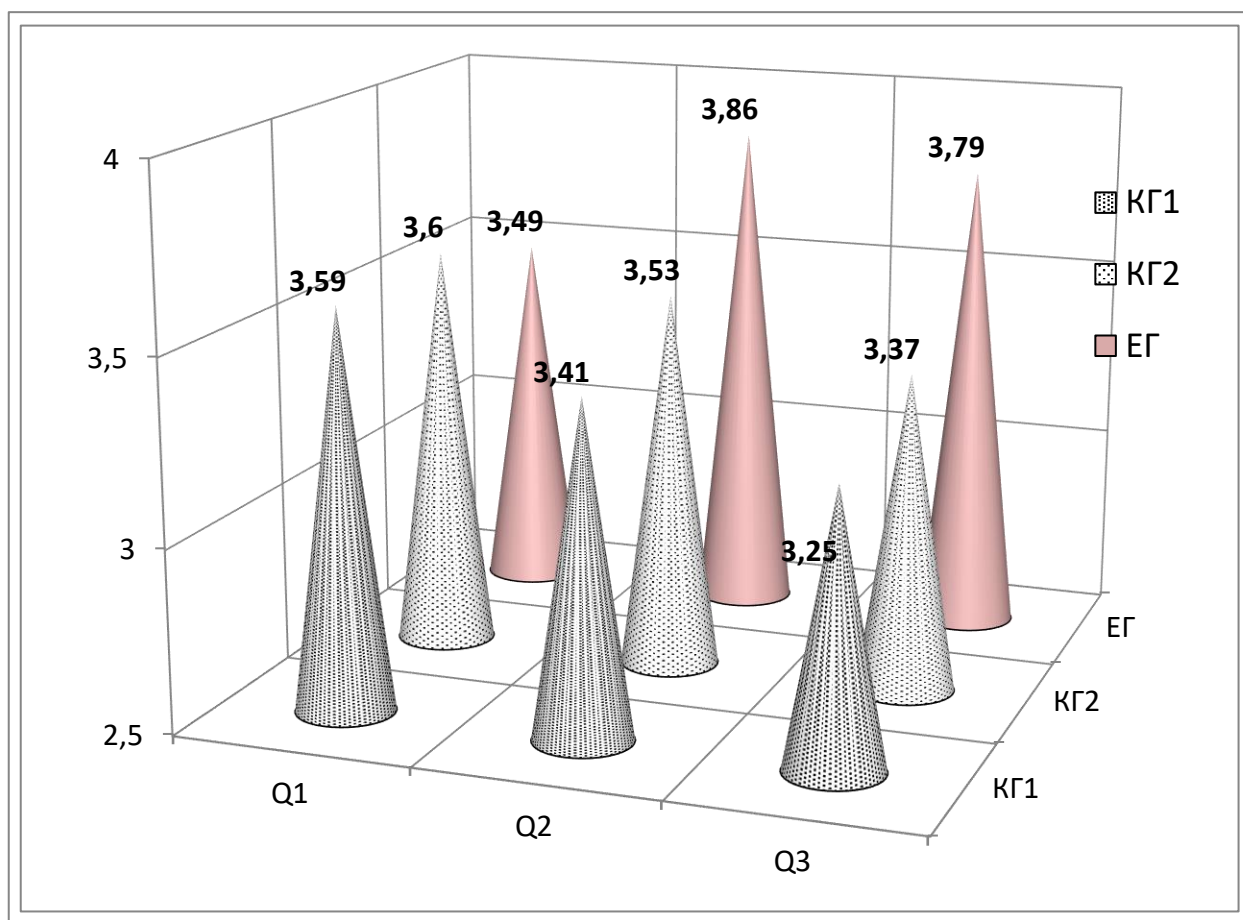

Рис. 5.6. Порівняльна діаграма результатів початкового, підсумкового та відстроченого контролю (ЕГ І)

Було одержано такі значення статистики критерію для ЕГ 1: $\chi_{12}^2=5,31$ (КГ1 та КГ2); $\chi_{13}^2=12,97$ (КГ1 та ЕГ); $\chi_{23}^2=9,85$ (КГ2 та ЕГ). Критичне значення для трьох ступенів вільності при рівні значущості $\alpha = 0,05$ дорівнює 7,815.

Оскільки значення статистики χ_{13}^2 дорівнює 12,97, а χ_{23}^2 дорівнює 9,85, що більше критичного значення 7,815, то згідно з правилами прийняття рішень, одержані результати дають підставу для відхилення нульової гіпотези та прийняття альтернативної гіпотези, відповідно до якої застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ позитивно впливає

на рівень сформованості знань та вмінь студентів експериментальної групи; відмінності у рівні сформованості знань студентів в експериментальній та контрольних групах статистично значущі.

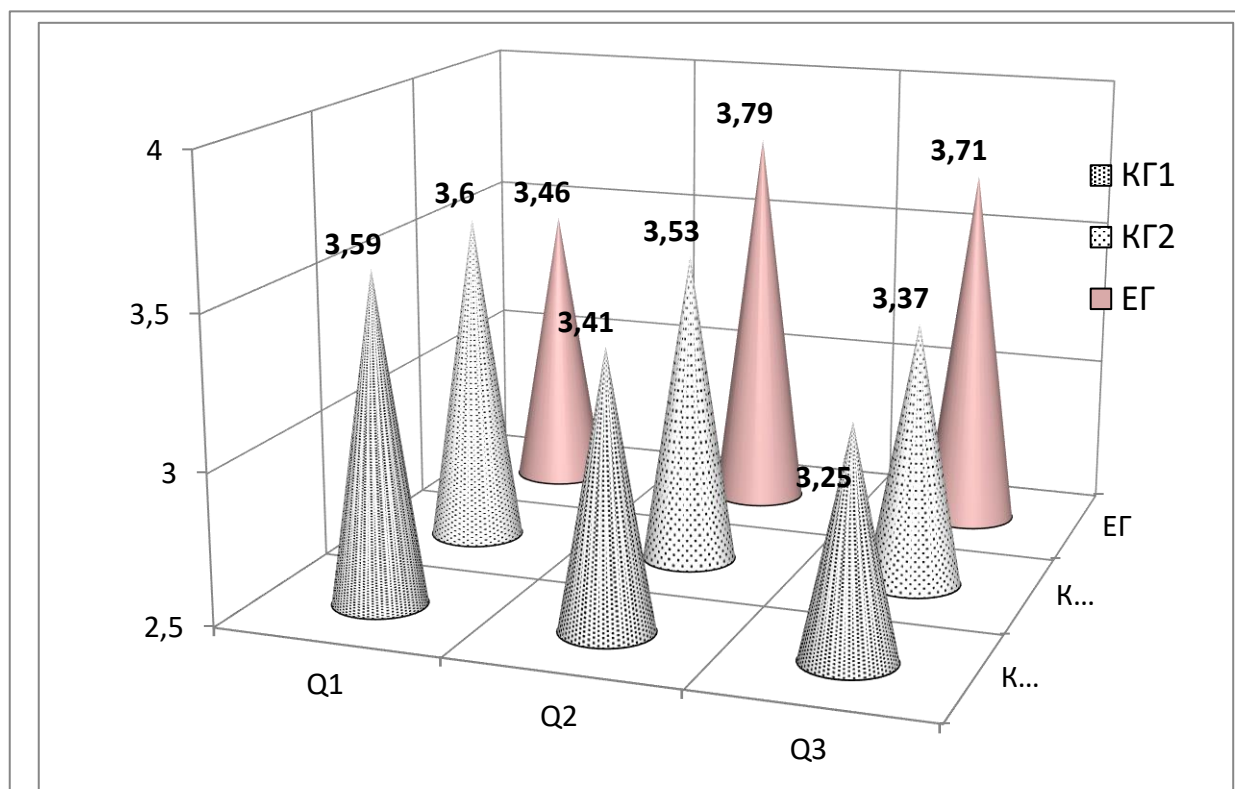

Рис. 5.7. Порівняльна діаграма результатів початкового, підсумкового та відстроченого контролю (ЕГ II)

Оскільки значення χ_{12}^2 дорівнює 5,31, що менше критичного значення 7,815, то одержані результати свідчать про відсутність значних відмінностей у рівні знань та вмінь студентів двох контрольних груп ЗГ I.

Для ЕГ II нами було одержано такі значення статистики критерію: $\chi_{12}^2 = 1,02$ (КГ1 та КГ2); $\chi_{13}^2 = 8,45$ (КГ1 та ЕГ); $\chi_{23}^2 = 10,8$ (КГ2 та ЕГ). Критичне значення для трьох ступенів вільності при рівні значущості $\alpha = 0,05$ дорівнює 7,815.

Оскільки значення статистики χ_{13}^2 та χ_{23}^2 , що спостерігаються, відповідно дорівнюють 8,45; 10,08; що більше критичного значення 7,815, то згідно з правилами прийняття рішень, одержані результати дають підставу для відхилення нульової гіпотези та прийняття альтернативної гіпотези, відповідно до якої застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ позитивно впливає на рівень сформованості знань та вмінь студентів експериментальної групи; відмінності у рівні сформованості знань студентів в експериментальній та контрольних групах статистично значущі.

Оскільки значення χ_{12}^2 дорівнює 1,02, що менше критичного значення 7,815, то одержані результати свідчать про відсутність значних відмінностей у рівні знань та вмінь студентів двох контрольних груп ЕГ II.

5.3. Аналіз факторів впливу на процес навчання

Повністю оцінити ефективність навчання неможливо лише за результатами навчання за авторською моделлю. Для науки та практики не меншого значення мають причини досягнення ефективності та динаміка формування певних якостей студентів під час самого процесу навчання.

Тому з метою вивчення особливостей моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, ставлення до неї педагогів, а також для визначення факторів, що впливають на його ефективність, було проведено відповідне дослідження.

Для цього був використаний такий метод дослідження, як інтерв'ювання провідних викладачів кафедр педагогіки та методик дошкільної і початкової освіти. На основі аналізу отриманих зауважень та пропозицій було визначено коло факторів, які, на думку педагогів-практиків, мають суттєвий вплив на ефективність навчального процесу в умовах ХОС ПП.

На основі аналізу наукової літератури та за результатами інтерв'ювання фахівців було проведено порівняльний аналіз значущості факторів, що впливають на ефективність процесу навчання за традиційною та за розробленою системою навчання. Результати узагальнено представлено в таблиці 5.9, де ознакою «+» позначалися фактори, що є найбільш значущими для ефективної організації навчання, та «-» – фактори, що не є такими.

Як бачимо з таблиці 5.9, більшість факторів впливу однакові для обох форм навчання, але деякі фактори, що визначаються як ключові для традиційної системи навчання, зокрема кількість студентів у групі, відведений час навчання – не мають суттєвого впливу на ефективність навчання за розробленою системою навчання педагогічних дисциплін. Деякі фактори, як-от навички студентів роботи з ІТ та в мережі Internet, більш значущі для навчання в ХОС ПП.

Проведений аналіз дозволяє лише в першому наближенні стверджувати про схожість та різницю двох форм навчання. Для кількісного аналізу впливу даних факторів на ефективність навчального процесу був проведений експеримент. Методом його дослідження був обраний експертний аналіз, а формою проведення дослідження було анкетне опитування викладачів з метою оцінювання факторів впливу на ефективність процесу навчання за різними формами його організації.

Експертам пропонувалося, відповідно до власного досвіду, розставити запропоновані фактори за порядком їх впливу на ефективність навчального процесу.

Анкета містила дві таблиці, в кожній з яких було по 18 факторів. У одній експертам пропонувалося розставити фактори за порядком їх впливу на ефективність традиційної форми навчання.

Таблиця 5.9

Порівняльний аналіз значущості факторів впливу на ефективність
традиційної та дистанційної форм навчання

Фактор впливу	Традиційне навчання	Навчання в хмаро орієнтованому середовищі
Мета навчання	+	+
Рівень самостійності студентів	+	+
Рівень мотивації студента	+	+
Реалізація дидактичних принципів у процесі навчання	+	+
Обсяг і складність навчального матеріалу	+	+
Пізнавальна активність студентів	+	+
Інтерес студентів до матеріалу, що вивчається	+	+
Вік студентів	+	+
Працездатність студентів	+	+
Рівень підготовленості студентів	+	+
Відведений час навчання	+	-
Міжособистісні стосунки викладача й студентів	+	-
Кількість студентів у групі	+	-
Підготовленість викладача	+	+
Критичність мислення студентів	+	+
Навички студентів роботи з комп'ютером	-	+
Здібності студента до навчання	+	+
Навички студентів роботи з комп'ютерною мережею Internet (пошук інформації, системи комунікації)	-	+

У другій таблиці оцінювався вплив факторів на ефективність навчання за інноваційною формою навчання. У опитуванні взяли участь 27 провідних викладачів профільних кафедр, з них: 11 викладачів мають стаж роботи в ВНЗ від п'яти до десяти років, 16 викладачів мають стаж роботи понад десять років (11 мають науковий ступінь).

Тому результати анкетування були представлені в окремих таблицях, поділених на 2 групи: до першої групи увійшли викладачі зі стажем роботи понад 10 років, у другу – зі стажем менше 10 років. Результати були відсортовані за отриманими факторами в порядку їх значущості для навчального процесу. Загальні результати анкетування викладачів першої та другої груп для оцінювання факторів впливу на ефективність заочної форми навчання наведені в таблиці 5.10. Фактори в таблицях подані в порядку зростання їх впливу на ефективність навчального процесу залежно від отриманих результатів ранжування.

Відмітимо, що загалом результати опитування двох груп експертів схожі. Так, до найбільш значущих факторів в обох групах було віднесено такі: рівень навчальної підготовленості студентів, здібності студента до навчання, рівень мотивації студента, реалізація дидактичних принципів у процесі навчання, активність студентів, кількість студентів у групі, відведений час навчання. Але місця рангу даних факторів для двох груп відрізняються. У порівнянні з другою групою експертів, перша група вважає більш значущими фактори, які можна віднести до дидактичних (рівень навчальної підготовленості студентів, реалізація дидактичних принципів у процесі навчання).

У другій групі експертів спостерігалися більші розбіжності в оцінці факторів. Деякі фактори, як-от навички роботи з ІТ та Internet, рівень самостійності студентів – у другій групі були оцінені вище, ніж в першій, що вказує на більшу відкритість молодих викладачів до змін у системі освіти, які спрямовані на підвищення значущості самостійної навчальної роботи

студентів.

У таблиці 5.11 наведені загальні результати анкетування експертів для оцінювання факторів впливу на ефективність навчання моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Порівнюючи отримані результати, відмітимо, що на думку експертів з другої групи більш значущими факторами впливу на ефективність навчання в ХОС ПП є фактори мотивації та інтересу студентів до навчання.

Експерти з першої групи вважають дидактичні фактори (рівень навчальної підготовленості студентів, реалізація дидактичних принципів у процесі навчання) найбільш значущими для всіх форм навчання.

Відмітимо, що оцінки експертів обох груп вказують на характерний ріст значущості факторів, які впливають саме на навчання в ХОС ПП: навички студентів роботи з комп'ютером, рівень самостійності студентів, навички студентів роботи з мережею Internet тощо. Залежно від групи експертів дані фактори мають розбіжності в оцінці їх значущості.

Так, для першої групи фактор «навички студентів роботи з комп'ютером» ранжується нижче, ніж фактор «навички роботи з Інтернет», коли для другої групи експертів це навпаки.

Аналізуючи отримані результати відмітимо, що, на думку деяких експертів, більшість факторів має однакову значущість ХОС ПП як для заочного, так і для очного навчання.

Інші експерти виставили такі оцінки факторам впливу на ефективність навчання ХОС ПП, які не співпадають з їхніми попередніми (для заочної форми) та лише в одного експерта оцінки повністю співпадали в обох випадках.

З факторів, значущість впливу якого не вважалась експертами вагомою з попереднього етапу дослідження, треба відмітити фактор підготовленості викладача до навчання в ХОС ПП.

Таблиця 5.10

Загальні результати рангової експертної оцінки впливу факторів на ефективність заочного навчання

Місце рангу	Фактор впливу	Сума рангів, присвоєних експертами
1.	Здібності студента до навчання	149
2.	Рівень навчальної підготовленості студентів	156
3.	Рівень мотивації студента	159
4.	Реалізація дидактичних принципів у процесі навчання	160
5.	Пізнавальна активність студентів	167
6.	Кількість студентів у групі	172
7.	Відведений час навчання	174
8.	Обсяг і складність навчального матеріалу	198
9.	Інтерес студентів до матеріалу, що вивчається	218
10.	Міжособистісні стосунки викладача й студентів	219
11.	Підготовленість викладача	228
12.	Навички студентів роботи з комп'ютером	229
13.	Мета навчання	347
14.	Критичність мислення студентів	391
15.	Працездатність студентів	405
16.	Рівень самостійності студентів	413
17.	Вік студентів	415
18.	Навички студентів роботи з комп'ютерною мережею Internet (пошук інформації, системи комунікації)	417

Таблиця 5.11

Загальні результати рангової експертної оцінки факторів впливу на
ефективність навчання

Місце рангу	Фактор впливу	Сума рангів експертів
1.	Рівень мотивації студента	149
2.	Здібності студента до навчання	143
3.	Підготовленість викладача	147
4.	Рівень навчальної підготовленості студентів	154
5.	Реалізація дидактичних принципів у процесі навчання	156
6.	Пізнавальна активність студентів	173
7.	Навички студентів роботи з комп'ютерною мережею Internet (пошук інформації, системи комунікації)	181
8.	Навички студентів роботи з комп'ютером	193
9.	Інтерес студентів до матеріалу, що вивчається	219
10.	Рівень самостійності студентів	220
11.	Обсяг і складність навчального матеріалу	226
12.	Критичність мислення студентів	271
13.	Працездатність студентів	326
14.	Мета навчання	342
15.	Обистісні стосунки викладача й студентів	394
16.	Вік студентів	438
17.	Кількість студентів у групі	443
18.	Відведений час навчання	447

Це вказує на те, що викладачі розуміють, що впровадження та використання ХОС ПП відрізняється від стаціонарної й заочної форми та потребує спеціальної підготовки як студента, так і викладача.

Для перевірки статистичної значущості отриманих результатів та дослідження зв'язку між оцінками експертів була використана міра зв'язку – коефіцієнт рангової кореляції Спірмена R_s [327]:

$$R_s = 1 - \frac{6}{n(n^2 - 1)} \sum_{i=1}^n D_i^2,$$

де:

- D_i – різниця рангів двох експертів;
- n – кількість об'єктів для ранжування.

Коефіцієнти Спірмена було розраховано як окремо для груп, так і для загальних вибірок експертів щодо визначення факторів впливу на ефективність навчання за впровадження системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Кількість підрахованих коефіцієнтів є числом сполучень від 27 до 2, тобто 351. Таблицю значень коефіцієнтів представлено в додатку А (для оцінки впливу факторів для заочної форми данні наведені в табл. А. 5, а для дистанційної форми – в табл. А. 6).

Середнє значення коефіцієнтів кореляції Спірмена для загальної вибірки двох груп експертів щодо визначення факторів впливу на ефективність заочної форми складає 0,53. Для першої групи експертів значення коефіцієнта дорівнює 0,59, а для другої – 0,52. Максимальне значення коефіцієнтів для першої групи – 0,92; для другої – 0,94. Мінімальне значення коефіцієнтів для першої групи експертів дорівнює 0,3; для другої – 0,15.

Відповідні значення для дослідження факторів впливу на інноваційну форму навчання (хмаро орієнтовану) такі: середнє значення коефіцієнтів кореляції Спірмена для двох груп експертів – 0,59, зокрема для першої групи – 0,7; а для другої – 0,57. Максимальне значення коефіцієнтів для

першої групи – 0,93, для другої – 0,96. Мінімальне значення коефіцієнтів для першої групи дорівнює 0,42; для другої – -0,22.

У таблиці 5.12 наведені значення коефіцієнтів кореляції Спірмена R_s між результатами ранжування факторів впливу на ефективність заочної й інноваційної форм навчання для кожного експерта.

Дані в таблиці 5.12 свідчать про те, що загалом оцінки двох анкетувань не мають вагомого взаємозв'язку. На це вказує той факт, що коефіцієнт кореляції Спірмена змінює свій знак, а саме його значення коливається від - 0,14 до 1.

Лише у п'яти експертів із 27 спостерігається залежність результатів другого анкетування від першого та тільки в одного експерта вони співпадають. Результати даного кореляційного аналізу експертних оцінок дають підстави зробити висновок, що фактори впливу на ефективність традиційної системи навчання та авторської системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ навчання значно відрізняються.

Таблиця 5.12

Значення коефіцієнтів кореляції між результатами двох опитувань

Експерт	R_s		Експерт	R_s		Експерт	R_s
1	0,31		10	0,45		19	0,10
2	0,42		11	0,33		20	0,51
3	0,40		12	0,48		21	0,38
4	0,41		13	0,45		22	0,54
5	0,64		14	0,40		23	0,19
6	0,23		15	0,46		24	0,78
7	0,35		16	-0,14		25	0,25
8	0,29		17	1,00		26	0,56
9	0,42		18	0,80		27	0,09

Таким чином, отримані дані дають підставу вважати результати дослідження вагомими та значущими. Під час опитування деякі з експертів зазначили, що вони наштовхнулися на труднощі при ранжуванні факторів, оскільки значущість факторів залежно від обраних критеріїв аналізу може бути різною.

Ці експерти виставляли поряд фактори (у випадковому порядку), вплив яких вони вважають приблизно однаковим. Викладачі також вказали, що ефективно організувати процес навчання неможливо без системного врахування впливу всіх зазначених факторів у діях педагога на всіх етапах навчання.

На основі отриманих результатів можна зробити деякі висновки. Результати даного етапу дослідження, засновані на аналізі наукової літератури та інтерв'юванні викладачів, знайшли підтвердження під час проведення експертної оцінки. Результати цієї оцінки вказують на те, що вплив факторів не є однаковим для традиційної та авторської систем навчання.

Оцінка факторів впливу на ефективність процесу навчання показала, що як за використання авторської системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, так і для традиційної є фактори, вплив яких є значущим для обох шляхів, зокрема рівень попередньої підготовленості студентів, здібності студентів до навчання, рівень мотивації, рівень реалізації дидактичних принципів, активність студентів тощо.

Особливо варто відмітити ріст значущості фактору підготовки викладача до форми навчання в ХОС ПП. Це зумовлено тим фактом, що організація такого навчання потребує від викладача особливих спеціальних знань, умінь та навичок.

Висновки до розділу

У розділі описано методологічні підходи до проведення

експериментальної частини дослідження, планування експериментальної діяльності, методи і засоби отримання емпіричних даних та їх статистичного опрацювання з метою перевірки ефективності впровадження моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

Обґрунтовано вибір експериментальних методів дослідження та методів опрацювання отриманих результатів з метою збільшення їх інформативності; подано результати аналізу здобутих експериментальним шляхом даних, їх статистичного опрацювання; формулювання основних висновків та рекомендацій ВНЗ щодо впровадження хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи, визначення перспективи подальших досліджень означеної проблеми. Сформульовано рекомендації щодо шляхів удосконалення педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

На основі аналізу результатів проведеного експериментального дослідження було зроблено висновки щодо ефективності розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ.

1. У ході підготовки до експерименту було визначено критерій ефективності запропонованої моделі навчання: педагогічна компетентність. На етапі констатувального експерименту було розроблено методику визначення рівня сформованості педагогічної компетентності і проведено комп'ютерне тестування, контрольну роботу в контрольних та експериментальних групах. Одержані дані про обраний показник довели правильність компонування експериментальних та контрольних груп та стали вхідними для оцінки ефективності розробленої моделі навчання.

2. Доведено, що застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ на основі визначених підходів забезпечує підвищення рівня

сформованості знань та вмінь з педагогічних дисциплін.

Встановлено підвищення рівня сформованості знань та вмінь студентів експериментальних груп у порівнянні зі студентами контрольних груп. Так, результати вихідного контролю для ЗГ I свідчать, що середня оцінка для студентів ЕГ вище на 9,2%, ніж для студентів групи КГ1, та на 6,6% вище, ніж для студентів КГ2.

Кількість студентів ЗГ I в експериментальній групі з високим рівнем сформованості знань та вмінь зросла майже на 8%, а з достатнім – на 15%; для студентів з першої контрольної групи показник високого рівня знизився на 7%, а достатнього – 5%, а в другій контрольній групі – кількість студентів з високим та достатнім рівнем знань зменшилась майже на 2%.

Для ЕГ II у порівнянні результатів вихідного контролю, середня оцінка для студентів ЕГ вище на 5,6%, ніж для студентів групи КГ1, та на 6,4% вище, ніж для студентів КГ2. Кількість студентів ЗГ II в експериментальній групі з високим та достатнім рівнем сформованості знань та вмінь зросла майже на 14%; в першій контрольній групі показники високого та достатнього рівня знань залишились незмінними, а в другій контрольній групі – показник високого рівня знань зріс на 2,4%, а достатнього – знизився на 2,4%.

3. Визначено фактори, що впливають на ефективність навчального процесу за навчанням з використання ХОС ПП, зокрема рівень мотивації та активності студентів, навички роботи з комп'ютерною технікою та з комп'ютерною мережею Інтернет, підготовленість викладача до навчання у хмаро орієнтованому середовищі педагогічної підготовки вчителів ПШ. Визначено, що застосування розробленої моделі системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ позитивно впливає на формування вмінь самостійної навчальної роботи.

4. Відстрочене тестування дозволило констатувати, що навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ дає кращі показники міцності

знань, ніж традиційна система чи система з використанням елементів навчання в ХОС ПП. Так, для студентів (ЗГ I) першої контрольної групи середня оцінка знизилася приблизно на 5%, другої – майже на 4%, то для студентів експериментальної групи – лише на 2%. Для студентів (ЗГ II) першої контрольної групи середня оцінка при відстроченому контролі знизилася приблизно на 7%, для другої – на 6%, а для студентів експериментальної групи – лише на 2,1%.

5. Загальні результати проведеного дослідження свідчать про ефективність розробленої моделі, за якою навчалися студенти експериментальних груп, оскільки її використання дозволило підвищити якість педагогічних знань студентів, сформувати навички самостійної роботи та підвищити рівень професійної мотивації.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях: 16; 17; 18; 23; 26; 35; 36; 43; 48; 56; 61; 63; 69; 70; 72; 76; 77; 78; 413; 436.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети та завдань дисертаційного дослідження здійснено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми обґрунтування теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу, що враховує практичні потреби педагогів і вимоги суспільства до організації навчально-виховного процесу.

У ході дослідження поставлену метау досягнуто, всі завдання виконано, загальна та часткові гіпотези дістали підтвердження та отримано такі основні результати.

1. Здійснений аналіз сутності основних дефініцій з проблеми дослідження та уточнення понятійно-термінологічного апарату показує, що у визначенні педагогічних понять і термінів припускається можливість використання їх великого різноманіття, яке ґрунтується на застосуванні різних наукових підходів і позицій – термін «педагогіка» вживається в кількох значеннях: у розумінні педагогічної науки; мистецтва; системи діяльності, що проектується в навчальних матеріалах, методиках, рекомендаціях, установках. Термін «інформаційні технології» означає, з одного боку: розроблення, проектування та виробництво комп'ютерів, периферійних пристроїв й елементної бази для них, мережевого обладнання і програмного забезпечення, а, з іншого, – їх застосування у системах різного призначення з метою зберігання, перетворення, захисту, опрацювання, передавання й отримання інформації. Хмарні технології – електронні ресурси, що надають користувачам мережі Інтернет доступ до електронних ресурсів та застосування програмного забезпечення в якості on-line сервісів.

2. Вивчення стану дослідженості теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу у педагогічній, науково-методичній літературі та педагогічній практиці дозволило з'ясувати, що

інтенсивний, динамічний та інноваційний розвиток України стає ймовірним за усвідомлення освітою значимості ІКТ для суб'єктів навчального процесу, їх важливості для формування професійних компетентностей учителів; оновлення засобів, методів та форм навчання з метою якісної підготовки учнів до життєдіяльності в умовах інформатизації. Результати емпіричного аналізу стану дослідження проблеми вказали на те, що нині у професійній діяльності сучасного вчителя ПШ потребується пошук нестандартних шляхів розв'язування педагогічних завдань, пов'язаних із навчанням та вихованням учнів, та які неможливі вирішити за традиційних шляхів та підходів. Детальний аналіз результатів теоретичних наукових напрацювань уможливив з'ясування низки суперечностей, які мають місце у педагогічній підготовці сучасного вчителя ПШ, зокрема суперечності між потребою у підготовці конкурентоздатного педагога, педагогічна діяльність та професійний рівень якого відповідають принципам, нормам та вимогам інформаційного високотехнологічного суспільства і відсутністю ІТ-орієнтованого педагогічного освітнього середовища, зорієнтованого на його педагогічну підготовку.

3. Аналіз сучасного стану педагогічної підготовки вчителів початкової школи з огляду на застосування хмарних технологій у ВНЗ вказав на виокремлення необхідності пошуку інноваційних підходів його організації та підтримки з метою: формування здатностей студентів до самостійного визначення та вирішення педагогічних проблем, моделювання розвивально-творчих ситуацій, визначення індивідуальних траєкторій розвитку учнів – відповідно до їхніх особистісних якостей, пошук інноваційних шляхів переходу від шаблонів і традицій в організації навчально-виховної роботи; розроблення механізмів професійного самовдосконалення тощо.

4. У процесі виокремлення теоретичних і методичних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу з'ясовано, що результат педагогічної підготовки залежить від організаційних та педагогічних умов ХОС ПП, що

забезпечують реалізацію її концепції, надають її структурі системного та логічного характеру, забезпечують формування знань, умінь і навичок конкурентоздатного вчителя. Організаційно-педагогічні умови – наявність системи взаємопов'язаних ІТ-засобів, програмного інструментарію хмарних сервісів, призначеного для забезпечення відкритості та доступності добору та модифікації засобів управління навчальною діяльністю; організації інтерактивного навчання; діагностування та контролю навчання на всіх етапах з метою можливого його коригування (застосування особистісно-зорієнтованого підходу); зворотного зв'язку; багаторівневого та диференційованих підходів у навчальній діяльності з можливістю неперервного отримання on-line та off-line допомоги; гнучкості організації навчання.

5. Розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу: удосконалення навчального середовища ВНЗ та розроблення відкритого, багатовимірного динамічного реального простору, що забезпечує взаємодію і співпрацю суб'єктів НВП, розвиток особистісних якостей викладачів та студентів у процесі вирішення педагогічних задач. Одним з найбільш перспективних засобів створення та поновлення бази навчальних і методичних матеріалів вбачаються хмарні технології. Перспективи ХТ дозволяють зробити припущення, що на відміну від традиційного, навчально-методичне забезпечення, розроблене в умовах ХОС ПП, буде відкритим та динамічним, елементарно змінним та сприйнятливим для широкого загалу педагогів з різним рівнем ІТ-компетентності.

6. Розроблено модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах ІОС вищого навчального закладу, що містить блоки: концептуально-змістовий – обов'язково передбачає формування передумов ефективної педагогічної діяльності ПШ; організаційно-технологічний; діагностико-результативний. Задіяння та впровадження ХОС

ПП до ІОС ВНЗ свідчить про те, що однією з найефективніших форм використання можливостей ІТ у педагогічну підготовку майбутніх учителів ПШ є включення їх різновидів до всіх видів діяльності викладача: комунікаційної, організаційної, навчальної та виховної. Дидактична значущість ХОС ПП у підвищенні ефективності педагогічної підготовки залежить від логічного застосування та визначення місця раціональних підходів у відборі ХТ. Експериментальна перевірка вказала на ефективність розробленої моделі, за якою навчалися студенти експериментальних груп, оскільки її використання дозволило підвищити якість педагогічних знань студентів, сформувати навички самостійної роботи та підвищити рівень професійної мотивації.

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтвердив ефективність розробленої моделі педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ. Проведене дослідження не вичерпує всіх завдань щодо педагогічної підготовки вчителів початкової школи. Подальшого дослідження потребує проблема використання ХТ у початковій школі з метою підтримки неперервності навчального процесу, у системі післядипломної освіти вчителів початкової школи тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко К. Б. Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956 – 1996) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.0.04 «Теорія і методика професійної освіти» / К. Б. Авраменко. – Київ, 2002. – 20 с.
2. Акімова О. В. Теоретико-методичні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Акімова ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2010. – 44 с.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія : підручник / А. М. Алексюк. – Київ : Либідь, 1998. – 560 с.
4. Амонашвили Ш. А. Единство цели: (в добрый путь, ребята) : пособие для учителя / Ш. А. Амонашвили. – Москва : Просвещение, 1987. – 206, [1] с.
5. Амонашвили Ш. А. Чтобы дарить ребенку искорку знаний, учителю надо впитать море света / Ш. А. Амонашвили. – Москва., 2009. – 113 с.
6. Аналитическая записка «ИКТ и компетентности учителей» [Электронный ресурс] // ИИТО ЮНЕСКО, 2011 г. – Режим доступа : http://iite.unesco.org/files/policy_briefs/pdf/ru/icts_and_teacher.pdf7. – Загл. с экрана.
7. Андрущенко В. П. Основи сучасної філософії освіти : навч. посіб. / В. П. Андрущенко, Д. І. Дзвінчук ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – Київ ; Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – 456 с.
8. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – Москва : Высш. шк., 1978. – 368 с.
9. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: методические основы / Ю. К. Бабанский. – Москва : Просвещение, 1982. – 192 с.

10. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособ. / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – 2-е изд., испр. – Казань : МАУП, 2004. – 216 с.
11. Бахмат Н. В. Акмеологічні основи підготовки майбутнього викладача вищої школи / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 1. – С. 279–284.
12. Бахмат Н. В. Вдосконалення педагогічної підготовки педагога в умовах інформатизації освіти / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок. – 2015. – № 1 (120). – С. 67-73.
13. Бахмат Н. В. Використання хмарних сервісів у навчально-виховному процесі вищої школи / Н.В. Бахмат // Молодь і ринок. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2014. – №5 (112). – С. 45–49.
14. Бахмат Н. В. Використання хмарних технологій у діяльності вчителя початкової школи зі спрямуванням на неперервний розвиток / Н. В. Бахмат // Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи. – Умань, ПП Жовтий О. О., 2016. – С. 12-15.
15. Бахмат Н. В. Виховання дисциплінованості дітей у закладах інтернатного типу : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.
16. Бахмат Н. В. Вітчизняний і зарубіжний досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників / Н. В. Бахмат // Львів, 2016.
17. Бахмат Н. В. Готовність вчителя початкових класів до педагогічного моделювання: теорія і практика / Н. В. Бахмат // Потенціал розвитку науки в першій чверті ХХІ століття : матеріали Міжнародної конференції. – Київ : Центр наукових публікацій, 2013. – Ч. 2. – С. 76–80.
18. Бахмат Н. В. Готовність вчителя початкових класів до педагогічного моделювання : теорія і практика : Монографія / Н.В. Бахмат. – Харків :

ПП Іванченко І. С., 2013. – 206 с.

19. Бахмат Н. В. Застосування хмарних сервісів у навчально-виховному процесі вищої школи / Н. В. Бахмат // Наукові орієнтири розвитку України в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Хмельницький-Тернопіль : Крок, 2013. – С.192–195.

20. Бахмат Н. В. Застосування хмарних технологій у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Інформаційні технології в освіті. – Херсон : ХДУ, 2013. – № 15. – С. 103–111.

21. Бахмат Н. В. Інформаційні технології у педагогічній науці (сайт Бахмат Наталії) : Електронний освітній ресурс / Н.В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Режим доступу : <http://www.bahmat.at.ua/>. – Назва з екрану.

22. Бахмат Н. В. Інформаційно-освітнє середовище : ІТ-інновація для вищих педагогічних навчальних закладів України / Н. В. Бахмат // Збірник статей за результатами наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів за підсумками НДР у 2015 році. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 108 – 110.

23. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу як умова підготовки конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 25 листопада 2014 року. – Донецьк, 2014. – С. 61-63.

24. Бахмат Н. В. Інформаційно-технологічне середовище вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця в освітньому просторі вишу : проблеми та перспективи : збірник матеріалів регіонального науково-практичного семінару (25 вересня 2015 р., м. Кам'янець-Подільський). – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. – С. 10-13.

25. Бахмат Н. В. ІТ-забезпечення педагогічної підготовки сучасних учителів

початкових класів / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 4 грудня 2014 р., Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. – С. 27– 33.

26. Бахмат Н. В. Конкурентоспроможність вчителя початкової школи в умовах інформатизації освіти / Н.В. Бахмат // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 257– 263.

27. Бахмат Н. В. Концептуальна модель формування конкурентоспроможності майбутнього спеціаліста в галузі сільського господарства / Н. В. Бахмат, Ю. В. Сікора // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково- методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2012. – С. 566– 571.

28. Бахмат Н. В. Моделювання портфолію педагога : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с.

29. Бахмат Н. В. Навчально-методичне забезпечення для вищих навчальних закладів / Н. В. Бахмат, Ю Говдь, С. Безсмертний // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 14–19.

30. Бахмат Н. В. Напрями формування конкурентоспроможності вчителя в умовах інформатизації суспільства / Н. В. Бахмат // Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті : стан, досягнення, перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-

конференції. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 120–123.

31. Бахмат Н. В. Неперервність педагогічної підготовки як умова конкурентоздатності вчителя початкових класів / Н. В. Бахмат // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 48. – С. 13–17.

32. Бахмат Н. В. Облачно ориентированная обучающая среда педагогической подготовки учителя начальных классов / Н. В. Бахмат // Информационные технологии в экономике, образовании и бизнесе : материалы международной научно-практической конференции (10 июня 2014 г.) в 2-х частях, часть 1; отв. ред. Зарайский А. А. – Саратов : Академия Бизнеса, 2014. – С. 19-25.

33. Бахмат Н. В. Організація виробничої практики в закладах інтернатного типу : навчально-методичний посібник / Н.В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 92 с.

34. Бахмат Н. В. Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі : навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат, З. К. Торчинська // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2015. – 84 с.

35. Бахмат Н. В. Основи педагогіки : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець- Подільський, ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.

36. Бахмат Н. В. Основи формування психолого-педагогічної компетентності студентів магістратури аграрно-технічних університетів / Н. В. Бахмат, С. С. Яворський , О. О. Семенюк // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський :

ПП Зволейко Д. Г., 2013. – С. 9–14.

37. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2013 рік. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – С. 153–154.

38. Бахмат Н. В. Особливості проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : збірник наукових праць : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 12 (55), ч. 2. – Рівне – Київ : Міленіум, 2015. – С. 442-451.

39. Бахмат Н. В. Особливості професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи у США / Н. В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої особистості : науково-методичний журнал / Національна акад. пед. наук України, Ін-т обдарованої дитини НАПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – Київ, 2015. – № 9 (40). – С. 15-20.

40. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителів початкових класів у наукових дослідженнях / Н.В. Бахмат // Освіта та розвиток обдарованої особистості : науково-методичний журнал / Національна акад. пед. наук України, Ін-т обдарованої дитини НАПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – Київ, 2015. – № 3 (34). – С. 18-24.

41. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи в Ізраїлі / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – Вип. 14. – Т. 3. – С. 101-102.

42. Бахмат Н. В. Педагогічна підготовка вчителя початкової школи у системі неперервної освіти Н. В. Бахмат //Неперервна педагогічна освіта в Україні :

стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 22-23 травня 2014 року, Умань. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. – С. 9–12.

43. Бахмат Н. В. Педагогічне моделювання як умова формування конкурентоспроможності майбутнього вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2012. – Вип. 37. – Ч. 2. – С. 280–289.

44. Бахмат Н. В. Педагогічне освітнє середовище підготовки сучасного вчителя початкової школи / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 26 лютого 2015 року. – Хмельницький, 2015. – С. 32–34.

45. Бахмат Н. В. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 54 с.

46. Бахмат Н. В. Підготовка конкурентоспроможного педагога / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Видавництво Черкаського національного університету, 2013. – Вип. 274. – С. 17–20.

47. Бахмат Н. В. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Бахмат // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології : теоретичний та науково-методичний часопис : у 3 т. – Київ : Інститут вищої освіти АПН України, 2012. – Вип. 3 (46). – Т. 3. – С. 358–367.

48. Бахмат Н. В. Подготовка конкурентоспособного педагога в условиях информационно-технологической среды высшей школы / Н. В. Бахмат // Парадигма : электрон. научн. журн., 2016. – № 1. – Режим доступа : <http://paradigma.science/publics/index.php/paradigma/article/download/127/130>. – Загл. с экрана.

49. Бахмат Н. В. Поняття інтелектуальної власності у наукових дослідженнях / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 42. – Ч. 3. – С. 5–15.
50. Бахмат Н. В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища / Н. В. Бахмат // Педагогічна освіта : теорія і практика : збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 18. – С. 23-30.
51. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія : Методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 35 с.
52. Бахмат Н. В. Прикладна педагогіка і психологія. Опорний конспект лекцій : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 209 с.
53. Бахмат Н. В. Проблема проектування об'єктів інтелектуальної власності в педагогічній науці / Н. В. Бахмат, Л. Б. Матвейцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч. 3. – С. 16–23.
54. Бахмат Н. В. Проблема створення хмаро орієнтованого середовища фахової підготовки майбутнього педагога / Н. В. Бахмат // Якість вищої освіти : чинники формування конкурентоспроможності випускників : матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – Ч.1. – С. 254–256.
55. Бахмат Н. В. Проблеми модернізації педагогічної підготовки вчителів початкової школи / Н. В. Бахмат // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – № 3. – С. 37-47.
56. Бахмат Н. В. Проектування навчально-методичного забезпечення в

інформаційно-освітньому просторі ВНЗ / Н. В. Бахмат // Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали VI-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 3-4 грудня 2015 р., м. Київ. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. – С. 351-356

57. Бахмат Н. В. Професійно-педагогическая подготовка учителей начальной школы в Украине: концептуальные подходы / Н. В. Бахмат // Descrierea CÎP a Camerei Naționale a Cărtăriei f, Știință, educație, cultură», conferința științifico-practică internațională (2016 ; Chișinău). «Știința. educație. cultură» = «Наука, образование. культура» : Materiale conferinței științifico-practice internaționale 4 februarie. 2016 / сост. : Л. В. Федотова [и др.] : науч. ком. : Арикова З. Н. ; под общ. ред.: Л. В. Федотовой. – Комрат : КГУ, 2016 (Tipogr. «A&V Poligraf»). – Том 1. – Р. 389–393.

58. Бахмат Н. В. Психологія і педагогіка : Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 29 с.

59. Бахмат Н. В. Психолого-педагогічний континуум життєдіяльності дітей дошкільного віку / Н. В. Бахмат // Від творчого педагога до творчої дитини : збірник матеріалів II Регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради ; [відп. секр. Н. Г. Каньоса]. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2016. – С. 25–30.

60. Бахмат Н. В. Розвиток професійно-педагогічної підготовки вчителів початкової школи в Україні / Н. В. Бахмат // Молодь і ринок. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2015. – № 8 (127). – С. 112-116.

61. Бахмат Н. В. Система педагогической подготовки конкурентоспособного педагога в условиях облачно ориентированной среды / Н. В. Бахмат // Повышение квалификации и профессиональное совершенствование педагогов : материалы международной научно-практической конференции,

посвященной 50-летию филиала ао «Национального центра повышения квалификации «Өрлеу» республиканского института повышения квалификации руководящих и научно-педагогических работников системы образования республики Казахстан Алматы, 27 ноября 2015 г. – С. 137-139.

62. Бахмат Н. В. Сучасні аспекти підготовки педагога: досвід Японії / Н. В. Бахмат // Дидактика Яна Амоса Коменського : від минулого до сьогодення : матеріали Третьої Міжнародної Інтернет-конференції, м. Умань, 6 листопада 2015 року // FOLIA COMENIANA : вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я.А.Коменського / гол. ред. Муковіз О. П. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2015. – С. 11-14.

63. Бахмат Н. В. Сучасні підходи до підвищення кваліфікації вчителів початкової школи: вітчизняний і зарубіжний досвід / Н. В. Бахмат // Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти : збірник матеріалів Всеукраїнської Інтернет-конференції / за заг. ред. Л.І. Шевчук. – Хмельницький : НМЦ ПТО ПК ; ПП Мельник А. А., 2016. – С. 136-141.

64. Бахмат Н. В. Сучасні тенденції підготовки вчителів початкової школи у країнах ЄС / Н. В. Бахмат // Globalne aspekty Ekonomii Światowej i Stosunków Międzynarodowych w warunkach niestabilności gospodarczej: monografia Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktycznej, Częstochowa, Akademia Polonijna, 2016, s. 579-586. Монографія (колективна)

65. Бахмат Н. В. Тенденції підготовки фахівців вищої кваліфікації та її відображення в інтернет-просторі / Н. В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Видавництво Черкаського національного університету, 2013. – Вип. 256. – С. 7–13.

66. Бахмат Н. В. Теоретичні засади проектування ІТ-орієнтованого педагогічного середовища підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Матеріали Міжнародного семінару «Хмарні технології в освіті» [СТЕ2014]. – 26 грудня 2014 р. – Київ – Кривий Ріг – Черкаси –

Харків – Луганськ – Херсон – Чейні. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:OO_U8dM8U-gJ:cc.ktu.edu.ua/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. – Назва з екрану.

67. Бахмат Н. В. Теоретичні засади формування хмаро орієнтованого середовища підготовки вчителів початкових класів / Н. В. Бахмат // Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах гуманізації вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький, 2014. – С. 126–128.

68. Бахмат Н. В. Формирование конкурентоспособности педагога в условиях информатизации образования / Н. В. Бахмат // Подготовка учителя начальных классов : проблемы и перспективы : материалы III Международной научно-практической конференции. – Минск : Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка, 2013. – С. 21–23.

69. Бахмат Н. В. Формирование профессиональной готовности будущего педагога на основе акмеологического похода / Н. В. Бахмат // Проблемы и перспективы формирования инновационной системы образования в XXI веке : материалы III Международной научно-практической конференции, 25 янв. 2013 г. / Приволжский научно-исследовательский центр. – Йошкар-Ола : Коллоквиум, 2013. – С. 61–66.

70. Бахмат Н. В. Формування конкурентоспроможного педагога в умовах інформаційно-технологічного середовища вищого навчального закладу / Н. В. Бахмат // Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України ; [гол. ред. В.М. Лабунець]. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 20 (1-2016). – С. 14-21.

71. Бахмат Н. В. Хмаро орієнтоване середовище педагогічної підготовки вчителів початкової школи : навчально-методичне забезпечення / Н. В. Бахмат // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : Збірник наукових праць / В. М. Мадзігон (гол. ред.) та ін. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2016. Вип. 1 (16). – С. 83-87.

72. Бахмат Н. В. Школознавство : Методичні рекомендації / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, ПП Буйницький О. А., 2014. – 60 с.
73. Бахмат Н. В. Школознавство: Навчально-методичний посібник / Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський, ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 89 с.
74. Бахмат Н. В. Шляхи формування конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів / Н. В. Бахмат // Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – С. 93–96.
75. Бахмат Н. В. Якісні характеристики конкурентоспроможного вчителя / Н. В. Бахмат // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : у 3-х томах. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – Вип. 13. – Т. 3. – С. 128-129.
76. Бахмат Н. В. Якості викладача майбутнього як характеристика його конкурентоздатності / Н. В. Бахмат // Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти : зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету за матеріалами науково-методичної конференції. – Кам'янець-Подільський : ПП Сисин Я. І., Зволейко Д. Г., 2014. – С. 494–499.
77. Бахмат Н.В. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи : інноваційні підходи в умовах хмаро орієнтованого середовища : монографія / Н.В. Бахмат. – Київ, 2016. – 360 с.
78. Бахмат Н.В. Школознавство : Навчально-методичний посібник / Н.В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 136 с.
79. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем (Проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем) / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1997. – 304 с.

80. Беспалько В. П. Природосообразная педагогика : лекции по нетрадиционной педагогике проф. Беспалько В. П. / В. П. Беспалько. – Москва : Народное образование, 2008. – 512 с.
81. Бекірова Л. Е. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання / Л. Е. Бекірова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: В. К. Буряк, Л. В. Кондрашова, Г. Б. Штельмах та ін. ; гол. ред. В. К. Буряк. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – Вип. 25. – С. 100–106.
82. Бельчева Т. Ф. Формування готовності майбутніх учителів до складання та розв'язування навчально-пізнавальних завдань у початковій школі [Текст] : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Ф. Бельчева ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. К. Винниченка. – Кіровоград, 2008. – 20 с.
83. Биков В. Інформаційні мережі відкритого навчального середовища / В. Биков, В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – № 1. – С. 54–63.
84. Биков В. Особливості переходу до активного використання комп'ютерних технологій : [збори НАПН, 10 листоп. 2011 р., м. Київ] / В. Биков ; [уклад.: О. Виговська, О. Виговський] // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2012. – № 1. – С. 30–33.
85. Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука ; Ін-т засобів навчання АПН України. – Київ : Атіка, 2005. – 272 с.
86. Биков В. Ю. Електронна педагогіка та сучасні інструменти систем відкритої освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков, І. В. Мушка // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5(13). – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.
87. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального

середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Харків : НТУ ХПІ, 2003. – Вип. 1(5). – С. 64–77.

88. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – Режим доступу : http://ite.kspu.edu/webfm_send/251. – Назва з екрану.

89. Биковська О. В. Позашкільна освіта : теоретико-методичні основи : монографія / О. В. Биковська. – Київ : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.

90. Бібік Н. М. Характеристика дидактикометодичної системи формування пізнавальних інтересів молодших школярів [Текст] / Н. М. Бібік // Школа першого ступеня: Теорія і практика : Збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького держ. пед. ін-ту ім. Г.С. Сковороди / Переяслав-Хмельницький держ. пед. унт ім. Г. Сковороди. – Переяслав-Хмельницький : Астон, 2001. – Вип. 1. – С. 16-28.

91. Бібліотека національного університету «Львівська політехніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.lp.edu.ua/>. – Назва з екрану.

92. Біда О. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до здійснення природознавчої освіти у початковій школі [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Біда О. А. ; Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини, 2003. – 492 с.

93. Бізнес-моделі SAAS та PAAS. Особливості реалізації та законодавчого регулювання в Україні [Електронний ресурс] : PLP Law Group. – Режим доступу : <http://plp.kiev.ua/ua/publications/170-business-models-saas-paas>. – Назва з екрану.

94. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на

основі застосування інноваційних технологій [Текст] : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Богданова Інна Михайлівна. – Одеса, 2003. – 440 с.

95. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. М. Богданова ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2003. – 39 с.

96. Бондар В. І. Дидактика : підручник [для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / В. І. Бондар. – Київ : Либідь, 2005. – 264 с.

97. Бондар В. Проблеми теоретичної компетентності та методологічної культури дослідників у галузі педагогічних наук [Електронний ресурс] / В. Бондар // Вища освіта України. – 2016. – № 3. – С. 18-23.

98. Бондар В. Теоретико-методологічні засади формування конкурентоздатності студента педагогічного ВНЗ / В. Бондар // Міжнародна науково-практична конференція «Методологія та технології практичної психології в системі вищої освіти» : тези доп. / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ, 2007. – С. 3–4.

99. Бордовская Н. В. Педагогика : учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 304 с.

100. Бордовская Н. В. Психология и педагогика : учебник для вузов / Н. В. Бордовская, С. И. Розум. – Санкт-Петербург : Питер, 2013. – 624 с.

101. Буханцева Н. В. Методология исследования информационного пространства [Электронный ресурс] / Н. В. Буханцева // International Forum of Educational Technology & Society. – Режим доступа : http://ifets.ieee.org/russian/depositary/v14_i2/html/8r.htm. – Загл. с экрана.

102. Василенко В. А. Экономика знаний и синергетические основы креативного управления : монография / В. А. Василенко ; Тавр. нац. ун-т им. В. И. Вернадского. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2013. – 376 с.

103. Васильєва М. П. Деонтологічний компонент підготовки сучасного

педагога в умовах вищого навчального закладу / М. П. Васильєва // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: «Педагогіка і психологія». – 2011. – № 2 (2) 14. – С. 14–19.

104. Вербицкий А. А. Проблема трансформации мотивов в контекстном обучении [Электронный ресурс] / А. А. Вербицкий, Н. А. Бакшаева. – Режим доступа : <http://www.library.by/portalus/modules/psychology/>. – Загл. с экрана.

105. Віртуальне навчальне середовище [Електронний ресурс] : сайт Національного університету «Львівська політехніка». – Режим доступу : <http://lp.edu.ua/node/2363>. – Назва з екрану.

106. Віртуальний клуб вчителів початкової школи [Електронний ресурс] : сайт Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – Режим доступу : <http://www.zoippo.zp.ua/pages/raznoe/spilnoty.html>. – Назва з екрану.

107. Вовк Л. П. Історія освіти і педагогіки в загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя : посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л. П. Вовк. – Київ, 2012. – 331 с.

108. Волошина О. В. Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Волошина ; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти (Київ). – Київ : ЦПППО АПН України, 2007. – 22 с.

109. Вяльцева М. В. Особенности подготовки бакалавров в США и России [Электронный ресурс] : сайт ООО «Аспект» / М. В. Вяльцева. – Режим доступа : <http://na-journal.ru/2-2012-gumanitarnye-nauki/62-osobennosti-podgotovki-bakalavrov-v-ssha-i-rossii>. – Загл. с экрана.

110. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / І. В. Гаврик. – Харків, 2006. – 475 с.

111. Галус О. М. Порівняльна педагогіка [Текст] : навч. посібник для

гуманітарних спец. вищих пед. навч. закладів / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – Київ : Вища шк., 2006. – 216 с.

112. Галус О.М. Професійна адаптація студентів в умовах ступеневого педагогічного ВНЗ [Текст] : монографія / О. М. Галус ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, Хмельниц. гуманіт. – пед. акад., Регіон. лаб. соц.-пед. пробл. адаптації студ. до умов навч. у вищ. навч. закл. – Хмельницький : ХГПА, 2007. – 473 с.

113. Глазунова О. Г. SMART підхід до формування електронного навчального курсу в MOODLE [Електронний ресурс] : сайт Першої всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle» (Київський національний університет будівництва і архітектури, 30-31 трав. 2013 р.) / О. Г. Глазунова. – Режим доступу : <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=63&lang=en>. – Назва з екрану.

114. Глобальные тенденции в развитии и использовании образовательных ресурсов и их роль в реформе образования [Электронный ресурс] // Институт информационных технологий в образовании ЮНЕСКО. – 2010. – 12 с. – Режим доступа : <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214676.pdf>. – Загл. с экрана.

115. Глосарій термінів Європейського союзу [Електронний ресурс] // К.І.С. – Режим доступу : http://europa.dovidka.com.ua/l.html#_Тoc90362284. – Назва з екрану.

116. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : [монографія] / Н. А. Глузман. – Київ : Вища школа-XXI, 2010. – 407 с.

117. Глузман Н. А. Система формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. А. Глузман ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. –

Луганськ, 2011. – 44 с.

118. Глузман Н. А. Система формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Глузман Н. А. – Ялта : Крим. гуманіт. ун-т, 2011. – 560, [7] с.

119. Гольдин А. М. Образование 2.0 : взгляд педагога [Электронный ресурс] / А. М. Гольдин // Компьютерра. – 2009. – № 44. – Режим доступа к журн. : <http://www.computerra.ru/readitorial/393364>. – Загл. с экрана.

120. Гончаренко С. У. Для студентів, магістрів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін. ; за ред.: С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – Київ : Вища школа, 2003. – 323 с.

121. Горбатова А. Облачные технологии накроют мир [Электронный ресурс] / А. Горбатова // «Наука и технологи России – STRF.ru». – Режим доступа : http://strf.ru/material.aspx?CatalogId=223&d_no=31856. – Загл. с экрана.

122. Горошко Е. И. Образование 2.0 – это будущее отечественного образования? (Попытка теоретической рефлексии. Часть 1) [Электронный ресурс] / Е. И. Горошко // Образовательные технологии и общество. – 2009. – № 12 (2). – Режим доступа к журн. : http://ifets.ieee.org/russian/depository/v12_i2/html/11.htm. – Загл. с экрана.

123. Григорьев С. Г. Образовательные электронные издания и ресурсы : учеб.-метод. пособ. для студ. пед. вузов и слушателей системы повышения квалификации работников образования / С. Г. Григорьев, В. В. Гришкун. – Київ : КГУ; Москва : МГПУ, 2006. – 98 с.

124. Грінченко В. «Вікіпедія» як елемент культури інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / В. Грінченко, Т. Грінченко // Вісник НАН України. – 2010. – № 10. – С. 54–63. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2010-10/a6.pdf>. – Назва з екрану.

125. Гудзик І. П. Компетентнісно орієнтоване навчання російської мови в

початкових класах (у школах з українською мовою навчання) [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук у формі монографії : 13.00.02 / І. П. Гудзик ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 496 с.

126. Гулецька Я. Г. Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Я. Г. Гулецька ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2008. – 20 с.

127. Гуменникова Т. Р. Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання молодших школярів в умовах ступеневої освіти [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Р. Гуменникова ; Ін-т вищ. освіти НАПН України. – Київ, 2011. – 36 с.

128. Гунько С. О. Формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх вчителів початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / С. О. Гунько ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 1999. – 20 с.

129. Гуревич Р. С. Інформаційна культура педагога як необхідний компонент сучасної освіти / Р. С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ ; Вінниця, 2010. – Вип. 23. – С. 190–195.

130. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання як наслідок інформатизації освітньої галузі у педагогічних ВНЗ / Р. С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Київ ; Вінниця, 2009. – Вип. 22. – С. 3–7.

131. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН

України Р. С. Гуревича. – Вінниця : Фірма Планер, 2012. – 506 с.

132. Гуревич Р. С. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій / Р. С. Гуревич // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2008. – № 2. – С. 92–98.

133. Гуржій А. М. ІТ-готовність вчителів іноземних мов: методологія, теорія, технології : навч. посіб. / А. М. Гуржій, Л. А. Карташова, В. В. Лапінський. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – 233 с.

134. Гусак Л. Є. Інноваційні технології навчання учнів початкових класів : монографія / Петро Гусак, Людмила Гусак, Олена Белкіна-Ковальчук, Тетяна Воробйова. - Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 276 с.

135. Гусак П. М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / П. М. Гусак ; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. – Київ, 1999. – 37 с.

136. Гушлевська І. В. Трансформація професійних функцій вчителя в умовах інформаційного суспільства (на матеріалах США і Канади) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Гушлевська ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2006. – 23 с.

137. Данилюк Н. А. Конкурентоспроможність як якісний показник професійної діяльності вчителя [Електронний ресурс] / Н. А. Данилюк. – Режим доступу : <http://marschool.dnepredu.com/uk/library/konkurentospromozhni-st-yak-yakisnii-rokaznik-profml>. – Назва з екрану.

138. Дем'яненко Н. Інноваційні підходи до підготовки педагогічних кадрів [Текст] / Н. Дем'яненко // Педагогічні науки : Збірник наукових праць. Вип. 54 / Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка ; [голов. ред. М. Степаненко]. – Полтава : [б. и.], 2012. – С. 46-54.

139. Дем'янюк Т. Д. Інноваційні технології підготовки

конкурентоспроможного вчителя : [монографія] / Т. Д. Дем'янюк, Н. С. Савінова, Г. П. Кособуцька ; М-во освіти і науки України, РДГУ. – Рівне : [РДГУ], 2009. – 382 с.

140. Дем'янюк Т. Д. Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця / Т. Д. Дем'янюк // Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне, 2011. – Вип. 1.

141. Денисенко А. О. Організація моніторингу у виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / А. О. Денисенко ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 20 с.

142. Денисенко В. В. Теоретико-методичні засади використання інформаційних технологій підготовки майбутніх учителів початкової школи [Електронний ресурс] / В. В. Денисенко // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 16 – Режим доступу : http://ite.kspu.edu/webfm_send/449. – Назва з екрану.

143. Денисова Л. В. Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Лоліта Вікторівна Денисова. – Київ, 2010. – 22 с.

144. Державна цільова програма впровадження у навчально-виховний процес ЗНЗ інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року [Електронний ресурс] // Законодавча база Кабінету Міністрів України. – 2011. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>. – Назва з екрану.

145. Державна цільова програма підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції України [Електронний ресурс]. – Єдиний Веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим

- доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=224468087&cat_id=223290499. – Назва з екрану.
146. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/. – Назва з екрану.
147. Державний стандарт початкової загальної освіти. Загальні положення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondary-education/state_standards/. – Назва з екрану.
148. Диверсификация учебных платформ [Электронный ресурс] // Институт информационных технологий в образовании ЮНЕСКО. – 2011. – 12 с. – Режим доступа : <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214692.pdf>. – Назва з екрану.
149. Дидактика как педагогическая теория обучения [Електронний ресурс] // Психология и педагогіка : учебник / под ред. П. И. Пидкасистого. – Режим доступа : http://stud.com.ua/38850/psihologiya/didaktika_pedagogichna_teoriya_navchannya. – Загл. с экрана.
150. Дистанційний навчальний процес / В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, Г. С. Молодих, Н. Є. Твердохлебова ; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – Київ : Міленіум, 2005. – 292 с.
151. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі : [монографія] / В. В. Докучаєва. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 299 с.
152. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. В. Докучаєва ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2007. – 44 с.
153. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших

школярів у навчально-виховній діяльності [Текст] : автореф дис. на здобуття наук. ступен д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Б. Т. Долинський ; Південноукраїнський НПУ ім. Ушинського. – Одеса, 2011. – 44 с.

154. Дослідження «Інновації в освіті» [Електронний ресурс] : веб-сайт компанії «Майкрософт Україна». – 2010. – Режим доступу : <http://www.pil-network.com>. – Назва з екрану.

155. Драхлер А. Б. Актуальные проблемы развития сетевых педагогических сообществ [Электронный ресурс] / А. Б. Драхлер // Информационные технологии в образовании. – 2009. – Режим доступа : http://ito.edu.ru/sp/SP/SP-0-2009_11_24.html. – Загл. с экрана.

156. Дреерман М. Г. Становление и развитие высшего педагогического образования в Израиле [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Дреерман Марк Григорьевич ; Респ. высш. учеб. заведение «Крымский гуманитарный университет». – Ялта, 2007. – 307 с.

157. Дреєрман М. Г. Становлення і розвиток вищої педагогічної освіти в Ізраїлі [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / М. Г. Дреєрман ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – 20 с.

158. Дьяченко Н. А. Становление конкурентоспособности будущих специалистов в учреждениях среднего профессионального образования [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. А. Дьяченко. – Волгоград, 2008. – 24 с.

159. Електронне середовище університету [Електронний ресурс] : сайт Вікі Київського університету імені Бориса Грінченка. – Режим доступу : <http://wiki.kubg.edu.ua>. – Назва з екрану.

160. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

161. Епоха Відродження: революція в мистецтві та науці [Електронний ресурс] : Головна > Життя > Історія, культура і мистецтво > Епоха Відродження : революція в мистецтві та науці. – Режим доступу : <http://www.epochtimes.com.ua/life/art/epokha-vidrodzhennya-revolutsiya-v-mystetstvi-i-nautsi-103099.html>. – Назва з екрану.
162. Євтух М. Б. Соціальна педагогіка / М. Б. Євтух, О. П. Сердюк. – 2-е вид., стереотип. – Київ : МАУП, 2003. – 232 с.
163. Єнигін Д. В. Засади розвитку педагогічної майстерності вчителів початкових класів у системі неперервної освіти [Електронний ресурс] / Д. В. Єнигін // Современные научные исследования и инновации. – Октябрь, 2012. – Режим доступу : <http://web.snauka.ru/issues/2012/10/18150>. – Назва з екрану.
164. Жалдак М. І. Використання комп'ютера в навчальному процесі має бути педагогічно виваженим і доцільним / М. І. Жалдак // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 3. – С. 3–12.
165. Жалдак М. І. Деякі методичні аспекти навчання в школі і педагогічному університеті / М. І. Жалдак // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2005. – Вип. 9. – С. 3–14.
166. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі [Електронний ресурс] / М. І. Жалдак : сайт Digital Library NAPS of Ukraine «Інформатика та інформаційні технології в навчальному закладі», 2011, 4-5 pp. 76-82. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/869/>. – Назва з екрану.
167. Жук Ю. О. Теоретико-методологічні проблеми формування інформаційного освітнього простору України [Електронний ресурс] / Ю. О. Жук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – № 2. – Режим доступу до журн.: www.ime.edu-ua.net/em3/emg.html. – Назва з екрану.

168. Завалевський Ю. І. Конкурентоспроможний вчитель: теорія і практика : навч. посіб. / Ю. І. Завалевський. – Чернівці : Букрек, 2010. – 216 с.
169. Завалевський Ю. І. Педагогічні технології підготовки конкурентоспроможного вчителя : навч. посіб. / Ю. І. Завалевський. – Чернівці : Букрек, 2011. – 304 с.
170. Задорожна Н. Т. Методологія створення та координування віртуальних предметних спільнот на базі Веб-технологій [Електронний ресурс] / Н. Т. Задорожна, С. Г. Литвинова – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/.../Стаття_-04_Методологія_ст... – Назва з екрану.
171. Зайченко І. В. Загальні основи педагогіки [Електронний ресурс] : підручник / І. В. Зайченко. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/13130712/pedagogika/zagalni_osnovi_pedagogiki. – Назва з екрану.
172. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів / І. В. Зайченко. – Київ : Освіта України ; КНТ, 2008. – 528 с.
173. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] : Osvita.ua>Законодавство Закони>Про вищу освіту. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/law/2235/>. – Назва з екрану.
174. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>. – Назва з екрану.
175. Закон України «Про Національну програму інформатизації» [Електронний ресурс] : сайт Верховної Ради України. – Із Головної сторінки розділу «Законодавство України». – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98>. – Назва з екрану.
176. Заславская О. Ю. Возможности сервисов Google для организации учебно-познавательной деятельности школьников и студентов / О. Ю. Заславская // Информатика и образование. – 2012. – № 1 (230). – С. 45–50.
177. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України : монографія /

[В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.] ; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова. – Київ : ІТЗН, 2008. – 200 с.

178. Захарійчук М. Д. Педагогічні спостереження як компонент професійного розвитку вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / М. Д. Захарійчук ; Центр ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – Київ, 2004. – 22 с.

179. Збаравська Л. Ю. Навчально-методичне забезпечення курсу фізики для студентів аграрно-технічних університетів [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Леся Юріївна Збаравська ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т імені І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2010. – 277 с.

180. Здойма А. М. Планування як загальна функція менеджменту [Електронний ресурс] / А. М. Здойма. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64138.doc.htm. – Назва з екрану.

181. Інститут початкової та гуманітарно-технічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pdpu.edu.ua/instituti/11-institut-rochatkovoji-ta-gumanitarno-tekhnichnoji-osviti>. – Назва з екрану.

182. Інтернет-спільноти педагогічних працівників області [Електронний ресурс] : сайт Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників. – Режим доступу : <http://oipopp.ed-sp.net/content/view/3240/15/>. – Назва з екрану.

183. Інформатизація середньої освіти України: сучасні підходи та стратегія впровадження (за матеріалами Державної цільової програми «Сто відсотків») / Г. Проценко, В. Кург, Г. Ломаковська, Н. Морзе // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2011. – № 4. – С. 10–18.

184. Інформаційний пакет педагогічного факультету [Електронний ресурс] : сайт педагогічного факультету. – Режим доступу : <http://kpnpu.edu.ua/fakultety/pedahohichnyj-fakultet/>. – Назва з екрану.

185. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічній освіті [Текст] : навч. посіб. / [Пехота О. М. та ін.] ; за наук. ред. О. М. Пехоти, Т. В. Тихонової. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 251 с.
186. Інформаційно-комунікаційні технології навчання в квазіпрофесійній діяльності майбутніх учителів початкових класів [Електронний ресурс] : сайт www.book.net «Электронная библиотека научно-образовательной, финансовой и художественной литературы». – Режим доступу : <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=504&chapter=1>. – Назва з екрану.
187. Как готовят учителей в Финляндии [Электронный ресурс] // Электронный журнал об образовании. Новости учебных заведений. Аналитические материалы. Мнение экспертов. – Режим доступа : http://www.akvobr.ru/kak_gotovjat_uchitelei_v_finljandii.html. – Загл. с экрана.
188. Карабутова Е. А. Организационно-педагогические основы профессиональной подготовки будущих учителей в высшей школе Англии (80-90 гг. XX столетия) [Электронный ресурс]: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика»/ Е. А. Карабутова. – Белгород. – 2000. – Режим доступа : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-organizatsionno-pedagogicheskie-osnovy-professionalnoy-podgotovki-buduschih-uchiteley-v-vysshey-shkole-anglii>. – Загл. с экрана.
189. Карпинська Л. О. Формування професійної майстерності майбутніх учителів у системі вищої педагогічної освіти Канади [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. О. Карпинська ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2005. – 21 с.
190. Карташова Л. А. Формування індивідуальної траєкторії навчання як одна з основних задач управління навчальною діяльністю студента/ Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства: Матеріали IV Науково-практичної конференції 1-9 грудня

2005 р., Київ-Чернігів-Ніжин. – 2005. – С.66-68.

191. Карташова Л.А. Педагогічна підготовка вчителів початкової школи в Японії : концертуальні підходи / Л.А. Карташова, Н.В. Бахмат // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : Видавництво Черкаського національного університету, 2015. – Вип. № 39 (372). – С. 24-37.

192. Карташова Л. А. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін : монографія / Любов Андріївна Карташова. – Луцьк : ПП Гадяк Ж. В., Волиньполіграф, 2011. – 264 с.

193. Карташова Л. А. Тренди інформатизації: педагогічні технології : спільний медіа-проект Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та редакції тижневика «Овіта» №1 / Л. А. Карташова ; модератор проекту Микола Левшин, професор НПУ ім. М. П. Драгоманова // Освіта. – 2014. – 2-9 лип. (№ 29). – С. 7.

194. Карташова Л. А. Формування ІТ-готовності як нової якісної характеристики учителя суспільно-гуманітарних дисциплін / Л. А. Карташова // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ХГПА, 2010. – Вип. 8. – С. 90–97.

195. Кивлюк О. П. Формування елементів комп'ютерної грамотності молодших школярів [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Ольга Петрівна Кивлюк ; Чернігівський держ. педагогічний ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів : Чернігівський держ. педагогічний ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2007. – 213 с.

196. Кірик М. Ю. Інноваційні підходи у підготовці вчителів початкових класів до формування початкових навичок читання, письма та мовлення першокласників у системі післядипломної освіти [Електронний ресурс] / М. Ю. Кірик. – Сайт «Народна освіта». – Режим доступу : http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/kirik.htm. – Назва з екрану.

197. Ключові компоненти компетентності вчителя. Сучасна освіта.

[Електронний ресурс]/– Із сайту «Osvita.ua. Видавництво «Плеяди». – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/9170/>

198. Коваль Л. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Коваль ; Ін-т педагогіки, Акад. пед. наук України. – Київ, 2010. – 40 с.

199. Козленко О. Перше ознайомлення з курсу «Комп'ютерна азбука» [Текст] / О. Козленко // Початкова школа. – 2002. – № 11. – С. 48-52.

200. Козяр М. М. Модернізація навчально-виховного процесу на основі використання єдиного інформаційного освітнього середовища / М. М. Козяр // Теорія і практика управління соціальними системами : щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків : НТУ «ХПІ», 2011. – № 1. – С. 3–9.

201. Колесник Н. Є. Педагогічна майстерність майбутніх учителів початкових класів на уроках трудового навчання: історико-педагогічний аспект [Електронний ресурс] / Н. Є. Колесник. – Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/4264/1/vip50_21.pdf. – Назва з екрану.

202. Колесник Н. Є. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів [Текст] : дис. ... канд. наук : 13.00.01 / Н. Є. Колесник ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2007. – 335 с.

203. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Коломієць Алла Миколаївна ; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2008. – 526 с.

204. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія

і методика професійної освіти» / А. М. Коломієць ; АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – Київ, 2008. – 44 с.

205. Коломієць Л. І. Модель професійної підготовки вчителів початкових класів до забезпечення наступності навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку [Електронний ресурс] / Л. І. Коломієць. – Режим доступу : http://ito.vspu.net/upload/zbirnuku/imad/z_30/r2/model_profesinoi_pidgotovku_vc_huteliv.pdf. – Назва е екрану.

206. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Комар ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 40 с.

207. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти [Електронний ресурс] Із сайту Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. – Режим доступу: <http://webconnect.dp.ua/webinaronline?launcher=false>

208. Концепція програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризація сільських шкіл / [В. О. Огнев'юк, В. Ю. Биков, М. І. Жалдак та ін.] // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000. – № 3. – С. 3–10.

209. Концепція проекту «Дистанційне навчання школярів» [Електронний ресурс] / Ю. М. Богачков, В. Ю. Биков, В. О. Красношاپка та ін. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.

210. Концепція створення Єдиного інформаційного освітнього простору Запорізької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://leader.ciit.zp.ua/files/comp/2012/konc_EOP.doc. – Назва з екрану.

211. Корець М. С. Когнітивно-дидактичні основи проектування навчальних підручників та посібників / М. С. Корець, І. А. Сушко, А. М. Тарара // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць Інституту педагогіки НАПН

України. – Київ : Педагогічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 19-21.

212. Корець М. С. Концептуальні засади наскрізної неперервної техніко-технологічної підготовки молоді / М. С. Корець, О. С. Падалка, Т. Б. Гуменюк // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 1. – С. 18-23.

213. Корець М. С. Філософські аспекти розвитку техніки ХХІ століття [Текст] / М. С. Корець, О. М. Корець, Т. Б. Гуменюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12 (55). – Частина 1. – Рівне : РДГУ, 2015. – С. 99-105.

214. Кузь В. Г. Нова українська школа за концепцією розвитку освіти на період 2015-2025 рр. / В. Г. Кузь // Педагогіка і психологія : Науково-теоретичний та інформаційний журнал АПН України. – Київ : Педагогічна думка. – 2017. – № 1. – С. 21-26.

215. Корнейченко Н. В. Формирование конкурентоспособности специалиста гостиничного сервиса в процессе обучения в колледже [Текст] : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. В. Корнейченко. – Астрахань : Астраханский гос. ун-т, 2008. – 23 с.

216. Короткова Ю. М. Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Юлія Михайлівна Короткова ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 20 с.

217. Короткова Ю. М. Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00. 01 / Ю. М. Короткова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 246 с.

218. Коткова В. В. Формування інформативних компететностей майбутніх учителів початкових класів у квазіпрофесійній діяльності [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Віра Володимирівна Коткова. – Херсон :

Херсонський державний університет, 2012. – 272 с.

219. Кошманова Т. С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960 – 2000 рр.) : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. С. Кошманова ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2002. – 40 с.

220. Кошманова Т. С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960 – 2000 рр.) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. С. Кошманова ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2002. – 40 с.

221. Кравчук О. В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Оксана Володимирівна Кравчук ; Інститут вищої освіти АПН України. – Київ, 2009. – 20 с.

222. Краевский В. В. Основы обучения: дидактика и методика : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. – Москва : Академия, 2007. – 352 с.

223. Красовський О. Методологічні основи визначення педагогічних можливостей і технології проектування й створення аудіовізуальних електронних засобів / О. С. Красовський, О. В. Чорноус, Т. В. Якушина, В. П. Волинський // Педагогіка і психологія. Вісник АПН України : наук. – теорет. та інформ. журн. НАПН України. – 2011. – № 2. – С. 90-97.

224. Красюк Л. В. Формування основ професіоналізму майбутніх учителів початкових класів у процесі моделювання педагогічних ситуацій [Текст] : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Красюк ; Ін-т вищ. освіти. – Київ, 2008. – 20 с.

225. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення [Електронний ресурс] / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія : вісник

- НАПН України. – 2012. – № 2 (75). – Режим доступу : <http://www.psy-genetno.org.ua/node/82>. – Назва з екрану.
226. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – Київ : Книга, 2005. – 528 с.
227. Кузьмінська О. Г. Інституційний репозиторій як складова електронної бібліотеки сучасного ВНЗ [Електронний ресурс] / О. Г. Кузьмінська // Сборник научных статей I Международного образовательного Форума «Личность в едином образовательном пространстве». – 2010. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/firstforum/m19.html>. – Назва з екрану.
228. Кузьмина Н. В. Способности, одаренность, талант учителя / Н. В. Кузьмина. – Ленинград : Знание, 1985. – 32 с.
229. Курило Л. Ф. Проблеми вітчизняної університетської освіти в XIX–на початку XX століття [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. Ф. Курило ; Кам'янець-Подільський держ. ун-т. – Київ, 2007. – 226 с.
230. Кухаренко В. М. Комплексний підхід до впровадження дистанційного навчання / В. М. Кухаренко // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – Київ : Фоліант, 2007. – Т. 18. – С. 77–83.
231. Кухаренко В. М. Корпоративне дистанційне навчання / В. М. Кухаренко // Зб. праць «Комп'ютерне моделювання та інформаційні технології в науці, економіці та освіті». – Кривий Ріг : КЕІ ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 2008. – С. 78–79.
232. Кухаренко В. М. Технологія розробки дистанційного курсу / В. М. Кухаренко ; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – Київ : Міленіум, 2008. – 324 с.
233. Лапінський В. Комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище та вимоги до його реалізації / В. Лапінський, М. Шут // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – Вип. 77, ч. 1. – С. 79–85.
234. Лапінський В. В. Навчальне середовище нового покоління та його

складові [Електронний ресурс] / В. В. Лапінський // Інститут інформатики НПУ імені М. П. Драгоманова : сайт. – Режим доступу : http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/13/05.pdf, вільний. – Назва з екрану. – Назва з екрану.

235. Левківський К. М. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу : посібник / К. М. Левківський, В. О. Салов. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2011. – 162 с.

236. Лисенко С. А. Психолого-педагогічна підготовка вчителів початкового навчання на педагогічних курсах в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С. А. Лисенко. – Харків, 2008. – 299 с.

237. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / С. А. Литвиненко. – Рівне : Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, 2005. – 443 с.

238. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. А. Литвиненко. – Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 40 с.

239. Литвинова С. Г. Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : [спец.] 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / Литвинова Світлана Григорівна. – Київ, 2011. – 22 с.

240. Лузан П. Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : навч. посіб. / П. Г. Лузан, О. В. Васюк – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – Київ : ДАКККиМ, 2010. – 296 с.

241. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до

спеціальності): навч. посіб. / Д. С. Мазоха. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.

242. Макара О. Ф. Конкурентоспроможний вчитель – головна умова інноваційного розвитку сучасного навчального закладу [Електронний ресурс]: Главная «Блоги «Блог Макара О. Ф.» Конкурентоспроможний вчитель – головна умова іннов. – Режим доступу : <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/konkurentospromozhnii-vchitel---golovna-umova-inno.html>. – Назва з екрану.

243. Макаренко А. С. Воспитание в семье и школе [Электронный ресурс] / А. С. Макаренко. – Режим доступа : <http://www.makarenko.edu.ru/biblio.htm>. – Загл. с экрана.

244. Макаренко Л. Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Л. Макаренко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 22 с.

245. Манако А. Ф. Еволюція та конвергенція інформаційних технологій підтримки освіти та навчання / А. Ф. Манако // ITEA-2011. – IRTC, Kyiv. – С. 3–19.

246. Манако А. Ф. Еволюція та конвергенція інформаційних технологій підтримки освіти та навчання / А. Ф. Манако // Sixth International Conference «New Information Technologies in Education for All: Learning Environment» : Proceedings. 22-23 November 2011 / Edited by Gritsenko V. – Київ, 2011. – С. 20–35.

247. Маркова Є. С. Використання мультимедійних презентацій у педагогічній діяльності вчителя початкової школи [Текст] / Є. С. Маркова // Комп'ютер у школі та сім'ї : науково-метод. журн. – 2012. – № 3. – С. 36-39.

248. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до

діагностичної діяльності [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. М. Мартиненко ; Ін.-т педагогіки АПН України. – Київ : Ін.-т педагогіки АПН України, 2009. – 47 с.

249. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Мартиненко Світлана Миколаївна ; Ін.-т педагогіки АПН України. – Київ : Ін.-т педагогіки АПН України, 2009. – 476 с.

250. Маршицкая В. В. Дистанционные технологии обучения в системе высшего образования Украины / В. В. Маршицкая // Педагогические инновации: традиции, опыт, перспективы : матер. II Международной научно-практической конф., Витебск, 12–13 мая 2011 г. / Вит. гос. ун-т ; редкол.: Н. А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2011. – С. 243-245.

251. Матвієнко, О. В. Суб'єктність учителя початкової школи як умова реалізації педагогічного співробітництва / О. В. Матвієнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова [Текст] : збірник наукових праць. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 26 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; [редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]]. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – С. 99-105/

252. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня [Текст] : автореферат дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Матвієнко ; наук. консультант В. І. Бондар ; Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2010. – 34 с.

253. Матеріали Четвертої міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2013» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/events/2011.html>. – Назва з екрану.

254. Машбиц Е. И. Психологические механизмы обучения / Е. И. Машбиц // Развивающее образование : диалог с В. В. Давыдовым. – Москва, 2002. – Т. I. – С. 245–252.
255. Машбиць Ю. І. Психолого-педагогічне проектування системи дистанційного навчання [Електронний ресурс] / Ю. І. Машбиць. – Режим доступу : <http://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2008/8.htm>. – Назва з екрану.
256. Мезинов В. Н. Формирование конкурентоспособности будущего учителя в образовательном процессе университета [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Мезинов Владимир Николаевич. – Елец : Елец. гос. ун-т им. И. А. Бунина, 2009. – 317 с.
257. Методичні рекомендації щодо використання НІТ в роботі вчителя початкових класів [Електронний ресурс]. – Харків : Основа, 2010. – 156, [4] с. – Режим доступу : <http://dok.znaimo.com.ua/docs/index-2025.html>. – Назва з екрану.
258. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів наукових та навчальних видань викладачів і студентів УДПУ / [уклад. О. О. Ярошинська]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2010. – 112 с.
259. Методологія та організація наукових досліджень : навчально-методичний посібник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання з дисципліни / уклад.: І. О. Новокрещенов, О. В. Бойко, І. В. Дідовець. – Київ : ДЕТУТ, 2009. – 175 с.
260. Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія [Електронний ресурс] / [Литвинова С. Г., Спірін О. М., Шишкіна М. П. та ін.] за заг. ред. С. Г. Литвинової. – Київ : Компринт, 2015. – 153 с. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/8732>. – Назва з екрану.
261. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – 4-е вид., допов. – Київ : Кондор, 2003. – 615 с.

262. Морзе Н. В. Інституційний репозитарій сучасного університету та шляхи реалізації ініціативи відкритого доступу / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська // II Міжнародний форум «Проблеми розвитку інформаційного суспільства». – Київ : УкрІНТЕІ, 2010. – Ч. I. – 252 с.
263. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Морзе. – Київ : Видавнича група ВНУ, 2008. – 352 с.
264. Морзе Н. В. Створення електронної бібліотеки університету в середовищі EPrints / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 8 (15). – С. 119–125.
265. Морзе Н. В. Хмарні обчислення в освіті: досвід та перспективи впровадження / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2012. – № 1 (37). – С. 109–115.
266. Морзе Н. В. Як визначити педагогічну цінність електронних засобів навчального призначення? / Н. В. Морзе, В. П. Вембер // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 4. – С. 31–36.
267. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко ; за заг. ред. О. Г. Мороза. – Київ : НПУ, 2003. – 267 с.
268. Морозова Т. Ю. Теоретико-методологічні засади вищої інформаційно-технологічної освіти в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. Ю. Морозова ; Ін-т вищої освіти, НАПН України. – Київ, 2011. – 36 с.
269. Московский педагогический государственный университет [Электронный ресурс] : сайт Педагогические ВУЗы России. – Режим доступа : <http://www.usvpu.ru/vuzes/mpgu/>. – Загл. с экрана.
270. Моцик Р. Використання інформаційних технологій при підготовці

сучасного вчителя початкових класів [Електронний ресурс] / Р. Моцик // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – Вип. 48. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/48/18.pdf. – Назва з екрану.

271. Науково-педагогічний проект «Конкурентоспроможний вчитель» [Електронний ресурс] / наук. керів. Ю. І. Завалеський. – Режим доступу : old.litzo.gov.ua. – Назва з екрану.

272. Національний університет «Львівська політехніка» [Електронний ресурс] : портал «Національний університет «Львівська політехніка». – Режим доступу : <http://www.lp.edu.ua/>. – Назва з екрану.

273. Нижегородский институт развития образования [Электронный ресурс] : сайт ГБОУ ДПО НИРО. – Режим доступа : <http://www.niro.nnov.ru/?id=202>. – Загл. с экрана.

274. Ничкало Н. Г. Ринок праці як педагогічна категорія / Н. Г. Ничкало // *Teraźniejszość jako źródło wyzwań edukacyjnych : materiały konferencyjne*, Wrocław, 23-25 września, 2004. – Wrocław, 2004. – Ст. 3. – S. 451–460.

275. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – Київ : Просвіта, 2000. – 368 с.

276. Новый стандарт образования для начальной школы [Электронный ресурс] : сайт ГОУ ДПО «Нижегородский институт развития образования». – Режим доступа : <http://www.niro.nnov.ru/?id=3896>. – Загл. с экрана.

277. О'Рейлі Тім. Що таке Веб 2.0? [Електронний ресурс] : [Blogoreader.org.ua](http://blogoreader.org.ua) [сайт]. – 2009. – 18 с. – Режим доступу : <http://blogoreader.org.ua/wp-content/uploads/O-Reily-Web-2-0-Ukrainian.pdf>. – Назва з екрану.

278. Облачные вычисления в образовании [Электронный ресурс] // Институт информационных технологий в образовании ЮНЕСКО. – 2010. – 12 с. – Режим доступа : <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214674.pdf>. – Загл. с экрана.

279. Овчарук О. Тенденції інформатизації освіти й використання ІКТ для

поліпшення якості освіти / Оксана Овчарук // Шлях освіти. – 2007. – № 2. – С. 19–22.

280. Олійник В. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Проект В. В. Олійника. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Інформаційні науки [Електронний ресурс] / В. В. Олійник. – Режим доступу : <http://dlearning.in.ua/ku/umo2>. – Назва з екрану.

281. Організація навчально-виховного процесу. Стаття 41. Закон України Про вищу освіту. Навчально-виховний процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edu-law.org.ua/2009/11/zakon-ukrainy-pro-vyschu-osvitu.html#more>. – Назва з екрану.

282. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська та ін. ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – Київ : А. С. К., 2012. – 308 с.

283. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

284. Основные возможности программы SkyDrive [Электронный ресурс] : сайт : WinUpdate. – Режим доступа : <http://winupdate.ru/skydrive/>. – Загл. с экрана.

285. Отич О. М. Підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору) [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Отич Олена Миколаївна ; Ін-т пед. і псих. і проф. освіти АПН України. – Київ : Ін-т пед. і псих. і проф. освіти АПН України, 1997. – 256 с.

286. Павленко Н. О. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Павленко Наталія Олександрівна ; АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – Київ, 2008. – 21 с.

287. Падалка Г. М. Теорія і методика музичної освіти : історія, перспективи

- розвитку / Г. М. Падалка // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти. – 2014. – Вип. 16 (1). – С. 12-19. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2014_16%281%29__6 . – Назва з екрану.
288. Падалка О. С. Національна та європейська освіта : здобутки та надбання [Електронний ресурс] / О. С. Падалка, В. В. Кулішов // Європейські педагогічні студії. – 2015. – Вип. 5-6. – С. 23-35. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/epc_2015_5-6_5. – Назва з екрану.
289. Падалка О. С. Особливості впливу маркетингу освіти на формування професійних компетенцій випускників ВНЗ у контексті європейської інтеграції [Електронний ресурс] / О. С. Падалка, М. В. Вачевський // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2013. – Вип. 23. – С. 24-33. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2013_23_6. – Назва з екрану.
290. Пальшкова І. О. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. О. Пальшкова ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2009. – 44 с.
291. Панченко Л. Ф. Електронне портфоліо студента як результат обчислювальної практики / Л. Ф. Панченко, І. В. Левітан // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2008. – № 18. – С. 130–136.
292. Панченко Л. Ф. Розвиток інформаційно-освітнього середовища як необхідна умова вирішення завдань професійної підготовки у вищій школі / О. В. Адаменко, Л. Ф. Панченко // Наук. пр. Донец. нац. техн. ун-ту. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ ДонНТУ, 2008. – С. 164–166.
293. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-

- освітнього середовища університету [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / Л. Ф. Панченко ; ДЗ Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ : ДЗ Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2011. – 44 с.
294. Патаракин Е. Д. Веб 2.0 – управление, изучение и копирование [Электронный ресурс] / Е. Д. Патаракин, Б. Б. Ярмахов // Образовательные технологии и общество. – 2007. – №10(2). – Режим доступа к журн. : http://ifets.ieee.org/russian/depositary/v10_i2/html/2.htm. – Загл. с экрана.
295. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю : учебно-методическое пособие / Е. Д. Патаракин. – Москва : Интуит.ру, 2007. – 64 с.
296. Патаракин Е. Д. Формирование личного учебного пространства в сети электронных коммуникаций [Электронный ресурс] / Е. Д. Патаракин, Б. Б. Ярмахов // Educational Technology & Society. – 2008. – № 11 (2). – Режим доступа к журн. : http://ifets.ieee.org/russian/depositary/v11_i2/html/8.htm/. – Загл. с экрана.
297. Патаракин Є. Д. Створення учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережних сервісів Веб 2.0 [Текст] / Є. Д. Патаракин. – Київ : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2007. – 88 с.
298. Пащенко Д. І. Формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до гуманістичного виховання учнів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Д. І. Пащенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2006. – 36 с.
299. Педагогика: теории, системы, технологии : учебник для студ. высш. и сред. учеб. заведений / [С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов и др.] ; под ред. С. А. Смирнова. – 8-е изд., стер. – Москва : Академия, 2008. – 512 с.
300. Педагогические колледжи в Израиле [Электронный ресурс] : сайт

ToEmigrate.com. — Режим доступа :
<http://toemigrate.com/blog/Israel/pedagogicheskie-kolledzhi-v-izraile.html>. — Загл.
 с екрана.

301. Педагогічна майстерність: хрестоматія : навч. посіб. / упоряд.:
 І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. —
 Київ : ПП Богданова А. М., 2008. — 462 с.

302. Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред.
 М. Ярмаченка.— Київ : Пед. думка, 2001. — 516 с.

303. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних
 компетентностей майбутніх учителів початкових класів [Текст] : автореф. дис.
 на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика
 професійної освіти» / Л. Є. Петухова ; Південноукр. держ. пед. ун-т
 ім. К. Д. Ушинського. — Одеса, 2009. — 40 с.

304. Пехота О. М. Культура співробітництва: практика групової роботи
 студентів [Текст] : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів /
 О. М. Пехота, С. В. Ратовська. — 2-е вид., допов. та перероб. — Миколаїв :
 Іліон, 2012. — 251 с.

305. Пехота О. М. Індивідуальність учителя : теорія та практика / Олена
 Миколаївна Пехота. — Миколаїв : Іліон, 2010. — 272 с.

306. Пискунова Е. В. Японский опыт оценки профессиональной
 компетентности учителя [Электронный ресурс] / Е. В. Пискунова // «Письма в
 Emissia.Offline». — Режим доступа :
<http://www.emissia.org/offline/2005/985.htm>. — Загл. с экрана.

307. Побірченко Н. А. Економіка для дітей [Текст] : методичні розробки для
 вчителів молодших класів та вихователів дитячих садків / Н. А. Побірченко. —
 Київ : Знання, 1999. — 76 с.

308. Погребняк Н. М. Науково-дослідна робота студентів у системі вищої
 педагогічної освіти Великобританії [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук.
 ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія

педагогіки» / Н. М. Погребняк ; Крим. гуманіт. ун-т. – Ялта, 2011. – 20 с.

309. Подласый И. П. Педагогика : учебник / И. П. Подласый. – Москва : Высшее образование, 2006. – 540 с.

310. Поліщук Л. П. Професійна підготовка вчителів початкової школи Англії в умовах євроінтеграції [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. П. Поліщук ; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2011. – 20 с.

311. Поліщук М. С. Учительські семінарії в Правобережній Україні в другій половині XIX ст. / М. С. Поліщук // Український історичний журнал. 1994. – № 4. – С. 54–60.

312. Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] : сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. – Назва з екрану.

313. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – Київ : Кулінічев Б.М., 2007. – 144 с.

314. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ : навч. посіб. / О. І. Пометун, О. А. Комар ; Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : РВЦ «Софія», 2007. – 66 с.

315. Попова Л.Б. Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики : Навчально-методичний посібник / Л.Б. Попова, Т.В. Дуткевич, Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2014. – 64 с.

316. Початкова середня освіта [Електронний ресурс] : сайт «Національний інформаційний центр академічної мобільності ENIC UKRAINE» Система освіти / Середня освіта / Початкова середня освіта. – Режим доступу : <http://www.enic.in.ua/index.php/ua/systema-osvity/serednia-osvita/pochatkova-osvita>. – Назва з екрану.

317. Применение ИКТ в высшем образовании стран СНГ и Балтии : текущее

состояние, проблемы и перспективы развития. Аналитический обзор. – Санкт-Петербург : ГУАП, 2009. – 160 с.

318. Пріма Р. М. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутнього фахівця початкової освіти [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. М. Пріма ; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2010. – 42 с.

319. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2984 – III від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134. – Режим доступу до сайту Верховної Ради України : Законодавство України : <http://zakon1.rada.gov.ua/>. – Назва з екрану.

320. Пронюшкина Т. Г. Конкурентоспособность как детерминанта профессионального образования инженеров (на примере Владимирской области) [Текст] : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Т. Г. Пронюшкина. – Москва, 2008. – 47 с.

321. Протасова Н. Г. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова, Л. А. Гаєвська, С. В. Крисюк ; ред. : Н. Г. Протасова ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2012. – 455 с.

322. Пуховська Л. П. Інтеграційні процеси в сучасній європейській педагогічній освіті / Л. П. Пуховська // Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л. П. Пуховської. – Київ : Педагогічна думка, 2012. – С. 4-21.

323. Пуховська Л. П. Теоретичні засади професійного розвитку вчителів: рух до концептуальної карти / Л. П. Пуховська // Порівняльна професійна педагогіка : наук. журнал. – 2011. – Вип. 1. – С. 97–107.

324. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие

и реализация / Дж. Равен ; пер. с англ. под общ. ред. В. И. Белополюского. – Москва : Когито-Центр, 2002. – 396 с.

325. Ракитов А. И. Курс лекций по логике науки : учебное пособие / А. И. Ракитов. – Москва : Высшая школа, 1971. – 175 с.

326. Раков С. А. Програмно-методичний комплекс «ІКТ в аналітичній геометрії» // Нові технології навчання: Науково-методичний зб. (Спеціальний випуск : Матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Нові технології навчання у вищій технічній освіті: досвід, проблеми, перспективи», Київ, 18 – 20 жовтня 2004 р.). – Київ: НУХТ, 2004. – С. 137 – 143.

327. Рангова кореляція Спірмена [Електронний ресурс] Із сайту «Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website)». – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13560615/psihologiya/rangova_korelyatsiya_spirmena

328. РГПУ ім. А. И. Герцена [Электронный ресурс] : сайт Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – Режим доступа : <http://www.herzen.spb.ru/main/>. – Загл. с экрана.

329. Решетняк В. Ф. Використання нових інформаційних технологій у процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів [Електронний ресурс] / В. Ф. Решетняк // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. – № 17. – Режим доступу : http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnuk_17/V17_25_28.pdf. – Назва з екрану.

330. Романов М. Основные компоненты cloud computing [Электронный ресурс] : Software Engineering, Project Management and Effectiveness [сайт]. – 2010. – Режим доступа : <http://blogs.msdn.com/jmeier/archive/2010/02/11/software-as-a-service-saas-platform-as-a-service-paas-and-infrastructure-as-a-service-iaas.aspx>. – Загл. с экрана.

331. Романовський О. О. Роль моделі «потрійної спіралі» Г. Іцковіца і

підприємницьких ВНЗ у розвитку інновацій / О. О. Романовський // Актуал. проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 32-43.

332. Руководство по адаптации Рамочных рекомендаций ЮНЕСКО по структуре ИКТ-компетентности учителей (методологический подход к локализации UNESCO ICT-CFT). – Москва : Статистика России. – 2013. – 72 с.

333. Руководство по оценке информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании [Электронный ресурс] : Институт информационных технологий в образовании ЮНЕСКО [сайт]. – 2011. – 139 с. – Режим доступа : http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/ICT_Guide_RU_final_web2.pdf. – Загл. с экрана.

334. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник / О. Я. Савченко. – Київ : ПП Цудзинович Т. І., 2007. – 204 с.

335. Савченко О. Я. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи : метод. реком. / упоряд. А. М. Заїка ; заг. ред. О. Я. Савченко ; розроб. Н. М. Бібік [та ін.] ; Академія педагогічних наук України. – Київ : Поч. школа, 2003. – 128 с.

336. Савченко О. Я. Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти [Текст] : матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф., 23-25 квіт. 2001р. / голов. ред. О. Я. Савченко ; АПН України, Інститут педагогіки, Полтавський держ. педагогічний ун-т ім. В.Г.Короленка. – Полтава : ПДПУ, 2001. – 202 с.

337. Сайт РМО вчителів образотворчого мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://solrmoobraz.at.ua/news/priednuemos_do_veb_spilnoti_vchiteliv_solonjanshhini/2012-08-30-2. – Назва з екрану.

338. Семеріков С. О. Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі : монографія / С. О. Семеріков ; наук. ред. М. І. Жалдак ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Кривий Ріг : Мінерал ; Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 340 с.

339. Сімонова В. С. Підходи до визначення поняття «конкурентний потенціал» та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства / В. С. Сімонова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 6. – С. 193–197.
340. Сластьонін В. О. Формування особистості вчителя в процесі професійної підготовки / В. О. Сластьонін // Педагогічна творчість і майстерність : хрестоматія. – Київ : ІЗМН, 2000. – С. 103–107.
341. Смалько Л. Є. Індивідуалізоване навчання в системі підготовки майбутнього педагога у США [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Л. Є. Смалько ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2000. – 20 с.
342. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / І. М. Смирнова. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
343. Соколинский Л. Б. Реализация процесса обучения с использованием технологии облачных вычислений [Электронный ресурс] / Л. Б. Соколинский // Южно-Уральский государственный университет [сайт]. – 2011. – 14 с. – Режим доступа : http://bit.sp.susu.ac.ru/uploadfiles/20110602083526_1.pdf. – Загл. с экрана.
344. Сопівник Р. В. Довідник з історії національної педагогіки : довідник / Руслан Васильович Сопівник, Оксана Вікторівна Васюк, Ірина Віталіївна Сопівник. – Київ : ДАКККиМ, 2011. – 236 с.
345. Сохор А. М. Логическая структура ученого материала. Вопросы дидактического анализа / А. М. Сохор. – Москва : Педагогика, 1974. – 192 с.
346. Співаковський О. В. Управління ІТ вищих навчальних закладів: як інформаційні технології допомагають зробити управління ефективним : метод. посіб. / [О. В. Співаковський, Д. Є. Щедролосьєв, Я. Б. Федорова, Н. М. Чаловська та ін.]. – Херсон : Айлант, 2006. – 356 с.

347. Спільнота вчителів початкових класів Черкащини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/298>. – Назва з екрану.
348. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: критерії внутрішнього оцінювання якості [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 5 (19). – Режим доступу до журн. : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/358/315>. – Назва з екрану.
349. Спірін О. М. Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання / О. М. Спірін // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. : зб. наук. праць. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 9 (16). – С. 80–85.
350. Спірін О. М. Модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності доктора філософії на основі використання хмарних сервісів Google Scholar / О. М. Спірін, О. А. Одуд // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – Т. 56, вип. 6. – С. 204-218. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_56_6_18. – Назва з екрану.
351. Спірін О. М. Науково-методичний та координаційний супровід розвитку інформаційного освітньо-наукового простору України [Електронний ресурс] / О. М. Спірін, Т. Л. Новицька, Л. А. Лупаренко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – № 5. – С. 11-17. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2015_5_3. – Назва з екрану.
352. Среднесрочная стратегия на 2008–2013 гг. [Электронный ресурс] // Институт информационных технологий в образовании ЮНЕСКО [сайт]. – 2010. – 24 с. – Режим доступа : <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214666.pdf>. – Загл. с экрана.
353. Створення новітніх освітніх спільнот у сучасному інформаційному просторі [Електронний ресурс] : сайт кафедри управління інформаційно-

освітніми проектами Дніпропетровського обласного інститут післядипломної педагогічної освіти – Режим доступу : <http://journal.osvita-dnepr.com/publikatsiji/8-stvorenniya-novitnikh-osvitnikh-spilnot-u-suchasnomu-informatsijnomu-prostori>. – Назва з екрану.

354. Стеценко Г. В. Практичне використання вікі-енциклопедії в навчально-виховному процесі / Г. В. Стеценко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2009. – № 5. – С. 34–39.

355. Структура ИКТ-компетентности учителей : рекомендации ЮНЕСКО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf>. – Загл. с экрана.

356. Стрюк А. М. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища ВНЗ [Електронний ресурс] / А. М. Стрюк, М. В. Рассовицька. – ISSN Online : 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання, 2014. – Том 42, №4. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/8289/1/1087-4044-1-PB.pdf>. – Назва з екрану.

357. Сулаєва Н. В. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Сулаєва Наталія Вікторівна ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 2000. – 19 с.

358. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – Київ : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.

359. Сущенко Л. П. Розвиток здібностей майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в процесі фахової підготовки / Л. П. Сущенко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. – 2015. – № 3. – С. 52-55.

360. Тарнавська Н. П. Нові погляди на сутність конкурентоспроможності підприємств / Н. П. Тарнавська // Формування ринкових відносин в Україні. –

2010. – № 12. – С. 57–66.

361. Тенденції методів електронного навчання [Електронний ресурс] // eLearning Technology [сайт]. – 2008. – Режим доступу : <http://elearningtech.blogspot.com/2008/09/training-method-trends.html>. – Назва з екрану.

362. Теплицький І. Розвиток пізнавальної активності учнів 10-11х класів у процесі навчання алгебри і початків математичного аналізу засобами комп'ютерно орієнтованих систем навчання [Текст] / І. Теплицький, О. Віхрова, С. Семеріков // Рідна школа : Щомісячний науково педагогічний журнал, 2004. – №6. – С. 48-49.

363. Технології виховного процесу в початковій школі / Укл. І. С. Руснак, Г. Я. Федух, С. З. Романюк : Навчальний посібник. – Чернівці – Вижниця : Черемош, 2016. – 175 с.

364. Технологія розробки дистанційного курсу : навч. посіб. / [В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко та ін.] ; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – Київ : Міленіум, 2008. – 324 с.

365. Тимошенко О. В. Організація і управління професійною підготовкою майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту : метод. посіб. / О. В. Тимошенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – 260 с.

366. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Юрій Васильович Триус; Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 649 с.

367. Указ президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» [Електронний ресурс] // Із сайту Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрану.

368. Университеты Израиля [Электронный ресурс] / Страны → Израиль → Образование и повышение квалификации. – Режим

доступа : <http://toemigrate.com/blog/Israel/university-izrailja.html>. – Загл. с экрана.

369. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ф. Ильичев [и др.]. – Москва : Советская энциклопедия, 1983. – 839 с.

370. Фрицко Ж. С. Квазипрофессиональная деятельность при подготовке будущих учителей в условиях педагогического колледжа [Электронный ресурс] / Ж. С. Фрицко // Интернет-журнал «Эйдос». – 2007. – 30 сентября. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-24.htm>. – Загл. с экрана.

371. Хмарова платформа (IaaS, PaaS) [Электронный ресурс] : IBM Cloud. – Режим доступа : <http://www.ibm.com/cloud-computing/ua/uk/saas.html>. – Назва з екрану.

372. Хомич Л. О. Аксиологічні основи змісту навчання і виховання майбутніх вчителів / Л. О. Хомич // Вища освіта України № 3 (додаток 2). – 2014 р. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – С. 89-93.

373. Хомич Л. О. Компоненти змісту загальнокультурного розвитку майбутнього педагога / Л. О. Хомич // Освіта для сучасності = Edukacja dla wspolczesnosci : зб. наук. пр. : у 2 т. / МОН України, НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща – Україна», ІПООД НАПН України, Асоц. Ректорів пед. ун-тів Європи ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало, Ф. Шльосек (заст. голови) [та ін.] (члени редколегії). – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Т. 1. – С. 472-481.

374. Хомич Л. О. Конкурс «Разом!..» живиться ідеями небайдужих / Л. О. Хомич // Рідна школа. – 2016. – №11-12. – С.24-25.

375. Хомич Л. О. Культурологічний підхід – методологічна основа професійного розвитку майбутнього вчителя / Л. О. Хомич // Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука : зб. наук. пр. / [редкол. Н. Ничкало (голова), та ін.; упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровик] ; Ін-т пед. Освіти і освіти

дорослих НАПН України. – Київ : ПП Богданова А.М., 2016. – С. 298-304.

376. Хомич Л. О. Пріоритет загальнолюдських цінностей у професійній підготовці майбутнього вчителя / Л. О. Хомич // *Edukacja zawodowa i ustawiczna*. / Redakcja naukowa Nella Nyczkało, Adam Solak. – Warszawa: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Gerzeczorskiej, 2016. – Р. 139-148.

377. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. О. Хомич ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ : [Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України], 1998. – 443 с.

378. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Хомич ; Ін-т пед. і псих. проф. освіти АПН України. – Київ, 1999. – 38 с.

379. Хуторской А. В. 55 методов творческого обучения : метод. пособ. / А. В. Хуторской. – Москва : Эйдос ; Институт образования человека, 2012. – 42 с.

380. Хуторской А. В. Системно-деятельностный подход в обучении : науч.-метод. пособ. / А. В. Хуторской. – Москва : Эйдос ; Институт образования человека, 2012. – 63 с.

381. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении : науч.-метод. пособ. / А. В. Хуторской. – Москва : Эйдос ; Институт образования человека, 2013. – 73 с.

382. Хуторской А. В. Метапредметный подход в обучении : науч.-метод. пособ. / А. В. Хуторской. – Москва : Эйдос ; Институт образования человека, 2012. – 73 с.

383. Что такое облако? [Электронный ресурс] / Корпорация Майкрософт (Microsoft Corporation). – Режим доступа : <http://plp.kiev.ua/ua/publications/170-business-models-saas-paas>. – Загл. с экрана.

384. Что такое облачные технологии [Электронный ресурс] // «Интернет как среда обитания». – Режим доступа : <http://anisim.org/articles/chto-takoe-oblachnye-tekhnologii/>. – Загл. с экрана.
385. Чудеса и провалы израильского образования [Электронный ресурс] : сайт «Форум». – Режим доступа : <http://www.forumdaily.com/chudes-a-i-provaly-izraelskogo-obrazovaniya/>. – Загл. с экрана.
386. Шевнюк О. Л. Теорія і практика культурологічної освіти майбутніх учителів у вищій школі [Текст] : дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Шевнюк Олена Леонідівна ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2004. – 555 арк.
387. Шиман О. І. Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання інформатики» / О. І. Шиман ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2005. – 20 с.
388. Шошина К. С. Формирование ИКТ-компетентности через проектную деятельность в 3-4 классах [Электронный ресурс] / К. С. Шошина. – Сайт Видеоуроки в сети Интернет. – Режим доступа : <http://videouroki.net/filecom.php?fileid=98658818>. – Загл. с экрана.
389. Шуневич Б. І. Теоретичні основи дистанційного навчання : метод. вказівки до семінар. занять для магістрів базового напрямку «Філологія» спец. «Прикладна лінгвістика» / Б. І. Шуневич. – Львів : Нац. ун-т Львів. політехніка, 2006. – 32 с.
390. Шуневич Б. І. Теоретичні основи дистанційного навчання : навч. посіб. / Б. І. Шуневич – Львів : Нац. ун-т Львів. політехніка, 2006. – 244 с.
391. Що таке хмара? Обчислення як послуга через Інтернет [Електронний ресурс]. IBM Cloud. – Режим доступу : <http://www.ibm.com/cloud-computing/ua/uk/what-is-cloud-computing.html>. – Назва з екрану.
392. Электронный атлас [Электронный ресурс] : сайт Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена – Режим

доступа : <http://atlas.herzen.spb.ru/profile.php?id=1831>. – Загл. с экрана.

393. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. – Москва : Наука, 1978. – 392 с.

394. Юсупов Р. М. Элементы теории испытаний и контроля технических систем / Под ред. Р. М. Юсупова. М. : Энергия, 1977. – 189 с.

395. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – Київ : Либідь, 2003. – 560 с.

396. Японцы (этнопсихологические очерки) [Электронный ресурс] : Интернет-библиотека. – Режим доступа : http://www.xliby.ru/kulturologija/japoncy_yetnopsihologicheskie_ocherki/p7.php. – Загл. с экрана.

397. Яцишин Н. П. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Великій Британії (90-і роки XX століття) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Н. П. Яцишин ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 1998. – 17 с.

398. Яців С. О. Формування кооперативних умінь майбутнього вчителя початкової школи засобами інтерактивних технологій [Текст] : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / С. О. Яців ; керівник роботи І. М. Шапошнікова; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 202 с.

399. 24x7 Learning – eLearning in India, eLearning in Bangalore, largest elearning implementation in India, Solutions, Enterprise Solutions, Academic Solutions, LMS, Technology, Implementation, Services, Consulting, Consultation, Implementation Services, Products, Enable, Largest, eLearning, outsourcing, customized solutions, content, global markets, globally, Enterprises, Platform, Management Platform, Managed, Academic Solutions, Education Institutions, Red Herring, Asia, Digital Learning [Electronic resource]. – 2009. – Mode of access : <http://www.24x7learning.com/methodology.html>. – Назва з

екрану.

400. About eFront – eFront wiki [Electronic resource] // docs.efrontlearning.net. – 12 Jan 2011. – Mode of access : http://docs.efrontlearning.net/About_eFront. – Назва з екрану.

401. About Japan. ESSAYS [Електронний ресурс] : Japan Society. – Режим доступу : http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/essays_1. – Назва з екрану.

402. About Japan. LESSONS [Електронний ресурс] : Japan Society. – Режим доступу : <http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/lessons>. – Назва з екрану.

403. About Japan. MEMBERS/ [Електронний ресурс] : Japan Society. – Режим доступу : <http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/members>. – Назва з екрану.

404. About Japan. Teacher's resources / [Електронний ресурс]. Japan Society. – Режим доступу : – http://aboutjapan.japansociety.org/page/japaneducation_home. – Назва з екрану.

405. About Japan. THEMES [Електронний ресурс] : Japan Society. – Режим доступу : <http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/Themes>. – Назва з екрану.

406. Adams J. E-learning offers myriad opportunities for rapid talent development [Electronic resource] / Jean Adams // T+D. – 2008. – March. – P. 69-73. – Mode of access : <http://yellowedge.files.wordpress.com/2008/03/adams.pdf>. – Назва з екрану.

407. Allen I. E. Online Nation: Five Years of Growth in Online Learning [Electronic resource] / I. Elaine Allen and Jeff Seaman. – Sloan-C. – 2007. – 26 p. – Mode of access : http://sloanconsortium.org/sites/default/files/online_nation.pdf. – Назва з екрану.

408. Amazon Web Service : хмара, яка пропонує вмістити весь Інтернет [Електронний ресурс]. BBC. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/12/141208_amazon_web_service_fe

ature_she. – Назва з екрану.

409. ATutor Learning Management System: Information [Electronic resource] / ATutor. – 2010. – Mode of access : <http://atutor.ca/atutor/>. – Назва з екрану.

410. Average Salaries for Primary School Teachers: Six Factors that Can Make a Difference [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education.cu-portland.edu/blog/reference-material/average-salaries-for-primary-school-teachers/>. – Назва з екрану.

411. Bakhmat N. V. Model of cloud oriented learning environment of pedagogical subjects in pedagogical institutions of higher education / N.V. Bahmat // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 6 (134). – С. 40-45.

412. Bakhmat N. V. Actual problems of teacher training elementary school teachers / N. V. Bakhmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in the Pacific and Atlantic oceans countries». International Agency for the Development of Culture, Education and Science. Japan, Tokyo, 2014. – P. 637-642.

413. Bakhmat N. V. Formation of primary school teachers' competitiveness in the higher pedagogical education / N. V. Bakhmat // Gulustan black sea scientific journal of academic research multidisciplinary journal. – Georgia, Tbilisi, 2015. – P. 50-53.

414. Bakhmat N. V. It-oriented pedagogical educational environment / N. V. Bakhmat // Proceedings of the 1st International Sciences Congress «Fundamental and Applied Studies in America, EU and CIS countries». International Agency for Development of Culture, Education and Science. Canada, Toronto, 2014. – P. 203–206.

415. Bakhmat N. V. The impact of information technologies on the formation of the competitiveness of the primary school teacher / N.V. Bakhmat // The priorities of the world science : experiments and scientific debate : Proceedings of the IV International scientific conference 17-18 June 2014. – CreateSpace, North Charleston, SC, USA. 2014. – P. 183–185.

416. Bakhmat N. V. The system pedagogical training primary school teachers under conditions of innovative educational environment / N. V. Bakhmat // Proceedings of the XVII International Academic Congress «History, Problems and Prospects of Development of Modern Civilization»(Japan, Tokyo, 25-27 January 2016). «Tokyo University Press», 2016. – P. 784-789.
417. Bakhmat N. V. The tendencies of development of teacher training primary school teacher / N. V. Bakhmat // 2nd International Conference «Research, Innovation and Education» 25-26 January 2015. – Printed and Bound by Berforts Information Press Ltd, UK, 2015. – P. 168-179.
418. Blended learning (Learning Zone) [Electronic resource] / Interface Business Languages. – Mode of access : <http://interface-biz.com/fr/formations-linguistiques/blended-learning/>. – Назва з екрану.
419. Blended Learning [Electronic resource] / Sententia Learning – 2011. – Mode of access : <http://www.sententialearning.com/index.php?page=where-do-i-get-help>. – Назва з екрану.
420. Blended Learning [Electronic resource] / The European Training House. – Mode of access : <http://www.eth.be/Product-BlendedLearning.aspx?tid=2>.
421. Blended Learning [Electronic resource] / The Training Associates (TTA). – Mode of access : <http://www.thetrainingassociates.com/pages/>. – Назва з екрану.
422. Blended Learning English Course: The Student Study Cycle [Electronic resource] / TJ Taylor Corporate Blended English Language Courses for Companies. – 2011. – Mode of access : <http://www.tjtaylor.net/Documents/TJ-Taylor-Student-Study-Cycle-in-Blended-English-Courses.pdf>. – Назва з екрану.
423. Blended_learning_contract_trainer_it_trainer_trainer_delivery_ilt_123.aspxBlended Learning Consulting [Electronic resource] / Consulting for Results. – February 2008. – Mode of access : http://www.seeoursite.org/consulting4results/blended_learning_consulting.htm. – Назва з екрану.
424. Education in Japan [Електронний ресурс] / Режим доступу :

<http://www.japan-guide.com/e/e2150.html>. – Назва з екрану.

425. Elementary School Teacher [Електронний ресурс] : U.S. News. – Режим доступу : <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher>. – Назва з екрану.

426. Elementary School Teacher [Електронний ресурс]. U.S. News & World Report LP. Terms and Conditions / Privacy Policy. – Режим доступу : <http://money.usnews.com/careers/best-jobs/elementary-school-teacher>. – Назва з екрану.

427. Elementary School Teacher Education Requirements [Електронний ресурс] : Education Portal http://education-portal.com/elementary_school_teacher_requirements.html. – Режим доступу : http://education-portal.com/elementary_school_teacher_requirements.html. – Назва з екрану.

428. Finland Student teacher ratio, primary school: For that indicator, UNESCO provides data for Finland from 1971 to 2012 [Електронний ресурс] : TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/Finland/Student_teacher_ratio_primary_school/. – Назва з екрану.

429. How to Become an Elementary School Teacher Online [Електронний ресурс] : Education Portal. Режим доступу : http://education-portal.com/articles/How_to_Become_an_Elementary_School_Teacher_Online.html. – Назва з екрану.

430. Israel Student teacher ratio, primary school [Електронний ресурс] TheGlobalEconomy.com (students per teacher, source: UNESCO) – Режим доступу: http://www.theglobaleconomy.com/Israel/Student_teacher_ratio_primary_school/. – Загл. с екрана.

431. Jane Bailey Teacher Preparation and Global Competitiveness [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.seenmagazine.us/articles/article-detail/articleid/559/teacher-preparation-and-global-competitiveness.aspx>. – Назва з екрану.

432. Japan Economic Indicators [Електронний ресурс] : www.TheGlobalEconomy.com is licensed under a Creative Commons Attribution-

NonCommercial-NoDerivs 3.0. Unported. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/Japan/Student_teacher_ratio_primary_school/. – Назва з екрану.

433. Japan School starting age, primary school (years, source: UNESCO) [Електронний ресурс] : TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://ru.theglobaleconomy.com/Japan/Primary_school_starting_age/. – Назва з екрану.

434. Kartashova L. A. Organizational-pedagogical conditions of design of the cloud-oriented environment of preparation of competitive teachers / L. A. Kartashova, N.V. Bakhmat // Современные достижения в науке и образовании : сб. трудов. X Международной научной конференции, 9-16 сентября 2015 г., Нетания, (Израиль). – Хмельницкий : ХНУ, 2015. – С. 88-94.

435. Kartashova L. The practical teacher's view: Web-quest – potential components of electronic textbooks? / L. Kartashova, O. Danyliuk // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (дод. 2). – Тематич. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 2. – С. 181–184.

436. Kartashova L. Organization of teacher's professional activity in conditions of innovative educational environment / L. Kartashova, N. Bakhmat // Informational Technologies in Education. – 2016. – № 27.

437. Microsoft IT Academy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kubg.edu.ua/struktura/pidrozdili/ndl-informatizatsiji-osviti/microsoft-it-academy/reiestratsiia-na-kursy.html>. – Назва з екрану.

438. Popular Schools [Електронний ресурс] : Education Portal. – Режим доступу : <http://education-portal.com/search/find.html?c1=94&c2=115&c3=118&q=ALL&schoolType=online&zip=&state=ALL&clk=artb>. – Назва з екрану.

439. Primary and Secondary Education. Japan Table of Contents / [Електронний ресурс]. U.S. Library of Congress. – Режим доступу : <http://countrystudies.us/japan/78.htm>. – Назва з екрану.

440. Radio Exercises by Emi Yamasaki, October 28, 2014 / [Електронний ресурс] : Japan Society. <http://aboutjapan.japansociety.org/content.cfm/radio-exercises>. – Назва з екрану.
441. Respondfisher Clarence. Globally Competitive Teachers [Electronic resource] : site Remote access even from here. – Mode of access : <http://www.evenfromhere.org/2005/05/17/globally-competitive-teachers/>. – Last updated : 18-Feb-2013. – Title from the screen. – Назва з екрану.
442. Russia Student teacher ratio, primary school: For that indicator, UNESCO provides data for Russia from 1981 to 2012. [Електронний ресурс]. TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/Russia/Student_teacher_ratio_primary_school/. – Назва з екрану.
443. Teachers. Where Teachers Come First Scholastic [Електронний ресурс] : Teachers site. – Режим доступу : <http://www.scholastic.com/teachers/teaching-resources>. – Назва з екрану.
444. Teaching Young Children Educators Seek 'Developmental Appropriateness' [Електронний ресурс] : Education Portal. – Режим доступу : <http://www.ascd.org/publications/curriculum-update/nov1993/Teaching-Young-Children.aspx>. – Назва з екрану.
445. The Teacher [Electronic resource] / Teachers Talking about Learning. – Mode of access : <http://www.unicef.org/teachers/teacher/index.html>. – Last updated : 02-Feb-2013. – Title from the screen. – Назва з екрану.
446. UK Student teacher ratio, primary school (students per teacher, source: UNESCO) [Електронний ресурс] : TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/United-Kingdom/Student_teacher_ratio_primary_school/. – Назва з екрану.
447. Ukraine Primary school completion rate (percent, source: UNESCO) [Електронний ресурс] : TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/Primary_school_completion_rate/. –

Назва з екрану.

448. Ukraine School starting age, primary school (years, source: UNESCO) / [Електронний ресурс]. : TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/Primary_school_starting_age/. – Назва з екрану.

449. USA Primary school enrollment (percent, source: UNESCO) / [Електронний ресурс]. TheGlobalEconomy.com. – Режим доступу : http://www.theglobaleconomy.com/USA/Primary_school_enrollment. – Назва з екрану.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Послідовність педагогічної підготовки учителів ПШ у ВНЗ

№	Предмет	Курс навчання (I-V)
1.	Вступ до спеціальності	I
2.	Основи педагогіки	I
3.	Дидактика	I
4.	Теорія та методика виховання	I
5.	Педагогічна майстерність	I
6.	Основи педагогічних досліджень	II
7.	Педагогічні технології в початковій школі	III
8.	Основи інклюзивної педагогіки	III
9.	Гендерна педагогіка	III
10.	Превентивна педагогіка	IV
11.	Історія педагогіки	IV
12.	Організація і управління у початковій освіті (школознавство)	IV

ДОДАТОК Б

Анотації навчальних дисциплін інтегрованого навчально-методичного комплексу «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителя початкової школи»

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Опис (анотація): «Основи педагогіки» являє собою пропедевтичний курс, що розпочинає вивчення ряду дисциплін предметної підготовки та загальнопрофесійних дисциплін, які входять в основну освітню програму підготовки випускника вищого педагогічного навчального закладу відповідно до державного освітнього стандарту вищої професійної освіти напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта». Дисципліна «Основи педагогіки» досліджує категоріальний апарат педагогіки, педагогічні закони й основні педагогічні закономірності, правила й принципи, що не залежать від віку й інших особливостей учнів.

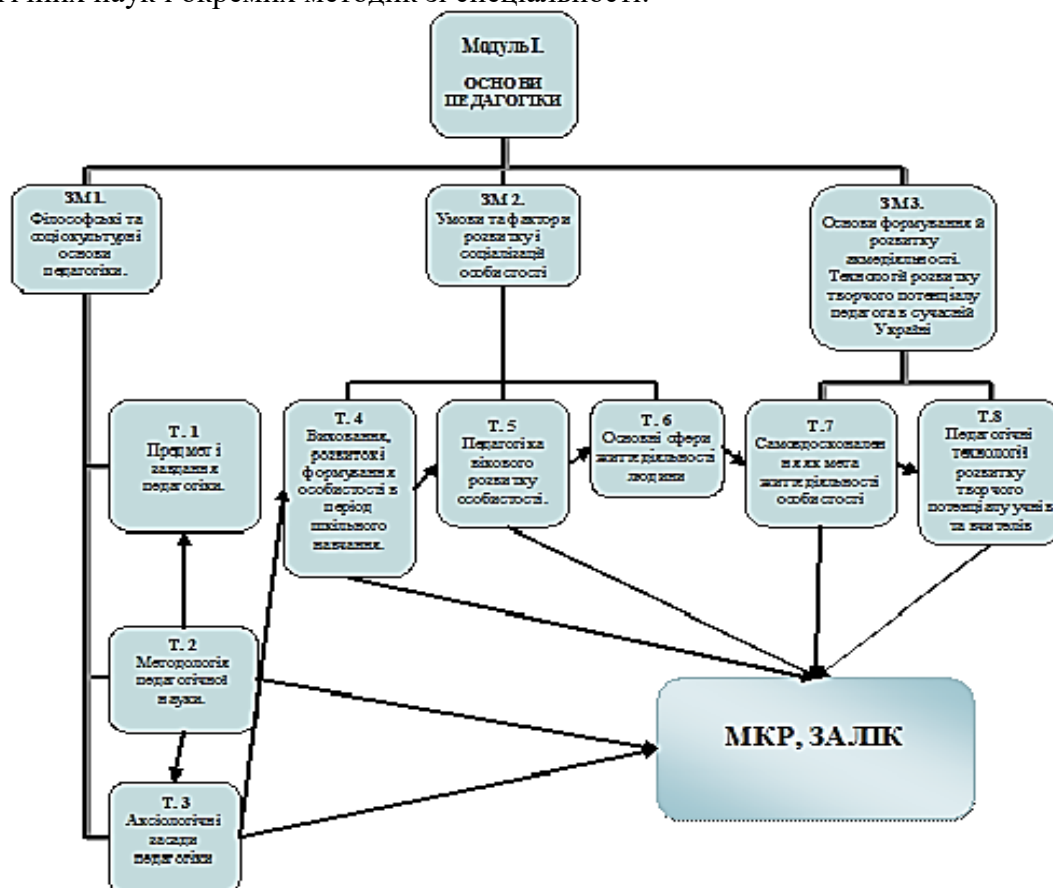
Тип: цикл професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки (нормативна).

Термін вивчення: 1 курс (осінній семестр).

Кількість кредитів: 1,5 кредити ECTS: всього 54 год., з них: денна форма навчання – 20 год. аудиторних: 10 год. лекційних, 10 год. практичних занять; заочна форма навчання – 6 год. аудиторних: 4 год. лекційних, 2 год. практичних занять.

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни

Мета курсу: формування у студентів понятійно-категоріального апарату з педагогіки та подальше закладання філософських та соціокультурних основ для вивчення педагогічних наук і окремих методик зі спеціальності.

Основні завдання дисципліни:

- 1) забезпечити умови для формування фахової мотивації;

2) виробити систему базових гностичних, аксіологічних та комунікативних умінь для сприйняття системи педагогічних дисциплін;

3) формувати основи професійної компетентності майбутнього вчителя в галузі початкової освіти;

4) спрямувати систему знань та вмінь на вироблення професійно значущих якостей особистості студентів;

5) виявити професійні здібності та творчі педагогічні можливості студентів;

6) створити діагностичний рівень усвідомлення та осмислення цілей виховання й навчання молодших школярів;

7) сприяти засвоєнню педагогічних технологій, орієнтованих на суб'єктні стосунки, варіативність, індивідуальну творчість, особистісно орієнтовані зміст і методи підготовки фахівців у системі педагогічних дисциплін;

8) стимулювати майбутніх педагогів до загального та професійного саморозвитку, сприяння виробленню студентами індивідуальної стратегії професійного становлення протягом навчання.

Результати навчання

Студенти мають знати:

– етапи становлення педагогічної науки, категоріально-понятійний апарат педагогіки; місце і роль педагогічної науки в системі людинознавчих наук; логіку побудови цілісного педагогічного процесу, його сутнісні характеристики і закономірності; методологію педагогічної науки та її функції; основні напрями педагогічних досліджень, їх логіку і методи їх здійснення; специфіку системи освіти; мету і зміст освіти; роль об'єктивних (соціальних) і суб'єктивних (природних нахилів, задатків) факторів, що детермінують розвиток особистості; співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних чинників в освіті і вихованні; сутність основних теорій розвитку особистості; сфери життєдіяльності людини, що детермінують розвиток особистості; сутність самоактуалізації особистості; сутність оптимальної для розвитку особистості системи видів діяльності й враховувати це при плануванні власної життєвої стратегії; сутність компетентності й конкурентоспроможності як характеристик особистості й її професіоналізму; сутність акмеології й основні напрямки її розвитку; основні контексти, в яких вживається поняття «безперервна освіта»; сутність поняття «особистісне зростання» і реальні ознаки його прояву в життєдіяльності зрілої особистості; основні види кар'єри; сутність самоконтролю; сутність поняття «імідж» і способи його створення; умови й засоби, що забезпечують розвиток творчого потенціалу особистості в ЗНЗ; основні концепції творчої особистості (генетичну, інтелектуальну, теорію емоційної детермінації творчості); функції творчості в життєдіяльності особистості, фактори, що детермінують і гальмують розвиток творчого потенціалу особистості; основи педагогічної взаємодії і педагогічної взаємодії; сутність досвіду навчально-творчої діяльності школяра й студента; сутність не менше 5 технологій навчання творчості.

Студенти мають уміти:

– застосовувати понятійно-категоріальний апарат педагогічної науки; оперувати методами наукового дослідження в педагогіці; проектувати педагогічний процес; аналізувати, зіставляти основні поняття педагогічної науки; виділяти і аналізувати рівні методологічного знання; аналізувати взаємозв'язок процесів виховання, навчання і розвитку у рамках цілісного педагогічного процесу; застосовувати прийоми проведення доступних педагогічних досліджень; користуватися системою знань про сферу освіти, сутністю освітніх процесів; осмислювати педагогічні факти і явища на теоретичному рівні з урахуванням гуманізації освіти; професійно ставитися до учня як об'єкта і суб'єкта навчання і виховання; обґрунтувати роль об'єктивних і суб'єктивних факторів, що детермінують розвиток особистості; обґрунтувати роль активності особистості у власному

розвитку на прикладах власного життя, життя видатних людей, літературних героїв; виділяти цінності, на виховання яких спрямована конкретна система освіти (гуманізм, демократизм, гідність особистості, етнонаціональна ідентичність, патріотизм, культура здоров'я, функціональна грамотність, професійна компетентність і конкурентоспроможність особистості як суб'єкта культури); обґрунтовувати сутність поняття «сфера життєдіяльності»; аналізувати реальність із позицій задоволення в сферах життєдіяльності провідні потреби особистості; аналізувати в реальній життєдіяльності рівні самоактуалізації особистості; нейтралізувати деструктивне спілкування в реальній життєдіяльності; обґрунтувати функції самоосвіти в життєдіяльності людини; обґрунтувати кар'єру людини як її потребу в повній життєвій самореалізації, що приносить задоволення саме собою; аналізувати життєві перешкоди як бар'єри особистісного зростання; пояснювати сутність суб'єктивної творчості іншому, виділяти продукти суб'єктивної творчості в реальній навчально-пізнавальній діяльності.

Методи викладання дисципліни: розповідь, пояснення, проблемна лекція, евристична бесіда, лекції-дискусії, розбір конкретної ситуації (кейс-стаді), лекції-візуалізації, лекції в форматі Power Point; використання Інтернет-технологій, консультування, Інтернет-форум, ділова педагогічна гра, самостійна теоретико-аналітична, проектувальна й організаційно-методична робота студентів по виконанню індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни.

Методи оцінювання: поточне усне опитування, написання самостійних робіт, експрес-контрольні роботи, письмове тестування, контрольні роботи та зрізи тощо.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Денна форма навчання			
Поточний контроль	Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Загальна сума (залік)
50 балів	40 балів	10	100 балів
Заочна форма навчання			
Поточний контроль	Модульна контрольна Робота		Загальна сума (залік)
50 балів	50 балів		100 балів

Форма підсумкового контролю: залік.

Перелік основної літератури

Зайченко І.В. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів / І.В.Зайченко. – Київ : «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – Київ : Знання, 2007. – 448 с. Пальчевський С. С. Акмеологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. С. Пальчевський. – Київ : Кондор, 2008. – 398 с. Пальчевський С.С. Педагогіка : навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – Київ : Каравела, 2007. – 576 с. Педагогіка : навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, Т.Ю. Осипова [та ін.]. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 304 с. Основи педагогіки : Навчально-методичний посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н.В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 80 с. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі : Навчально-методичний посібник ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 54 с. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 139 с. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006. – 560 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

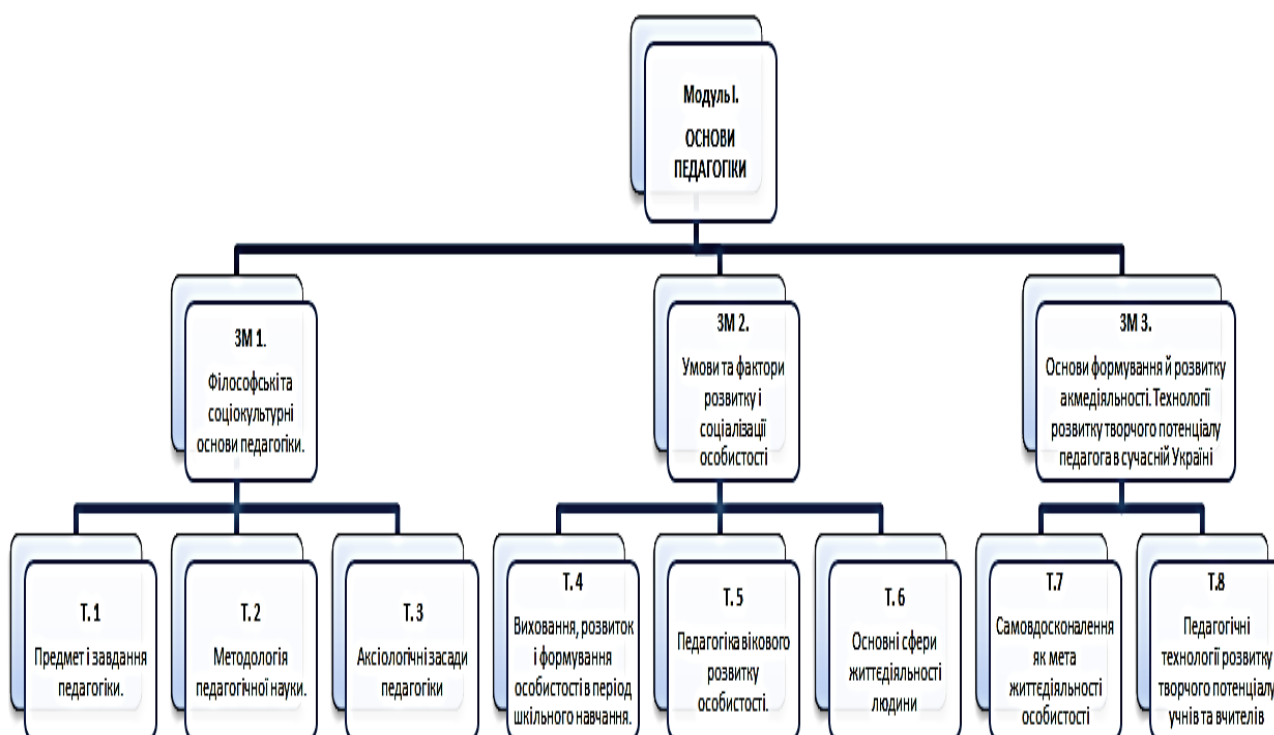
Опис (анотація): «Теорія та методика виховання» – дисципліна, яка розкриває найважливіші теоретичні й методичні проблеми сучасної виховної роботи з учнями ПШ; є складовою частиною одного з базових розділів циклу педагогічних дисциплін та виступає найважливішим компонентом формування педагогічної культури студентів – майбутніх фахівців у галузі початкової освіти. Дисципліна «Теорія та методика виховання» досліджує категоріальний апарат педагогіки, педагогічні закони й основні педагогічні закономірності, правила й принципи, що не залежать від віку й інших особливостей учнів.

Тип: цикл професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки (нормативна).

Термін вивчення: 1 курс (1 семестр).

Кількість кредитів: 1,5 кредити ECTS: всього 54 год., з них: денна форма навчання – 56 год. аудиторних: 26 год. лекційних, 30 год. практичних занять.

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни

Мета курсу: формування в майбутніх вчителів ПШ професійних умінь та навичок щодо організації, планування та здійснення виховної роботи в учнівському колективі; навчити студентів використовувати різноманітні форми і методи в позаурочній виховній роботі, підготувати до індивідуальної та масової виховної роботи в початковій школі.

Основні завдання дисципліни:

- 1) озброїти студентів знаннями, вміннями і навичками роботи з дітьми за умов особистісно-орієнтованого виховання;
- 2) підвищити їхню практичну підготовку за дотримання її високого теоретичного рівня;
- 3) формувати професійний інтерес студентів до проблем методики виховання в початковій школі, систему теоретичних і практичних знань, що відображають сучасний рівень розвитку педагогіки;
- 4) актуалізувати міждисциплінарні знання, що сприяють розумінню сутності психолого-педагогічних явищ і процесів, стосунків учасників педагогічних процесів у загальноосвітньому навчальному закладі; організація освітнього процесу на основі використання сучасних педагогічних технологій і форм взаємодії, що сприяють розвитку

вмінь описувати і пояснювати педагогічні явища, оцінювати різні варіанти вирішення професійних психолого-педагогічних завдань;

5) сприяти розвитку дослідницької позиції майбутнього педагога-вихователя в організації виховного процесу в початкових класах;

6) забезпечувати оволодінням системою гностичних, проектувальних, конструктивних, організаторських і комунікативних умінь;

7) формувати знання про виховну діяльність класного керівника в загальноосвітньому навчальному закладі, її зміст, методику;

8) формувати готовність студентів до моделювання педагогічних ситуацій з реалізації ділових ігор педагогічного змісту, виконання навчально-дослідницьких завдань;

9) забезпечувати оволодіння студентами теоретичними знаннями і навичками діагностики, планування виховної роботи, організації та проведення колективно-творчої справи (КТС).

10) підготовка майбутніх учителів до практичної реалізації в педагогічній діяльності основних принципів і закономірностей виховної роботи;

11) розвиток здатності до професійної саморефлексії і самовиховання.

Результати навчання

Студенти мають знати:

– сутність і зміст виховного процесу, його основні етапи; принципи та закономірності виховного процесу; методи виховного впливу; форми організації виховного процесу; систему розумового, морального, фізичного, трудового, естетичного виховання учнів початкових класів; особливості організації самоврядування учнів; діяльність та устрій дитячих та громадських організацій, самодіяльних об'єднань; позакласне та позашкільне виховання; педагогічне керівництво вихованням дітей у сім'ї; методи діагностики групи та особистості групи учнів; планування виховної роботи вихователя; норми і прийоми спілкування з дітьми; способи аналізу власної діяльності й діяльності дитини.

Студенти мають уміти:

– виділяти актуальні проблеми сучасного виховного процесу; на основі загальної мети виховання та врахування специфіки виховання дітей молодшого шкільного віку визначати завдання виховання дітей певного класу (1-4); передавати інформацію, використовуючи при цьому весь арсенал комунікативних засобів, методів і прийомів, керуючись принципами: опори на позитивне, поваги прав і свобод дитини, права бути собою тощо; здійснювати гуманістичне виховання у процесі організації КТС на уроці; створювати умови та підбирати методи виховного впливу для усвідомленого сприйняття та засвоєння соціальних норм, культурних і гендерно орієнтованих стандартів поведінки; планувати діяльність, визначити її об'єкт і предмет з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів і можливостей; створювати умови та підбирати форму, метод виховного впливу для поєднання інтелектуального, фізичного і соціального розвитку молодшого школяра; організувати та забезпечити чуттєве сприймання та спілкування дітей із соціальним та природним оточенням; визначити та організувати різні види і форми виховної роботи; формувати національну свідомість та гордість за причетність до своєї нації, держави, усвідомлення її краси і багатства, повагу до культури свого народу, традицій, звичаїв, обрядів, свят; організовувати, коригувати взаємини з дітьми у процесі спільної діяльності; організовувати колективне самоврядування, забезпечувати органічне сполучення керування і самоврядування, тактовно здійснювати педагогічне керівництво дитячим самоврядуванням; прогнозувати розвиток колективу, планувати його ближню, середню і далеку перспективу діяльності, використовувати колектив як засіб розвитку кожного його члена, об'єднувати його зусилля навколо спільної діяльності, розподіляти обов'язки між учнями на основі перспективних, середніх та ближніх цілей у плануванні роботи учнів класу, розподілу між ними доручень з метою об'єднання зусиль учнів навколо

спільної діяльності, створювати такий виховний колектив, який би став засобом розвитку кожного його члена; здійснювати виховання самоповаги, почуття власної гідності у молодших школярів; встановлювати правильні (педагогічно доцільні, тактовні, засновані на загальних інтересах) взаємини з родиною, забезпечувати конструктивну взаємодію з батьками та членами сімей; спрямовувати саморозвиток і самовиховання особистості дитини; розробляти цільові програми за різними аспектами формування колективу; розробляти цільову програму-план виховних справ з групою учнів на певний термін; складати характеристику на колектив групи; готувати сценарії виховних заходів з учнями та організовувати їх за методикою КТС; вибирати оптимальну модель професійної поведінки з урахуванням реальної ситуації; використовувати на виховних заняттях з дітьми психологічні методи (рольові ігри, вправи, тренінги, дискусії); використовувати прийоми та правила спілкування, поведінки у конфлікті із дітьми, батьками, колегами (підтримку, безумовне прийняття дитини, активне слухання, пильну увагу, контакт очей тощо).

Методи викладання дисципліни: розповідь, пояснення, проблемна лекція, евристична бесіда, лекції-дискусії, розбір конкретної ситуації (кейс-стаді), лекції-візуалізації, лекції в форматі Power Point; використання Інтернет-технологій, консультування, Інтернет-форум, ділова педагогічна гра, самостійна теоретико-аналітична, проектувальна й організаційно-методична робота студентів по виконанню індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни.

Методи оцінювання: поточне усне опитування, написання самостійних робіт, експрес-контрольні роботи, письмове тестування, контрольні роботи та зрізи тощо.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Денна форма навчання		
Поточний контроль	Модульна контрольна робота	Загальна сума (залік)
80 балів	20 балів	100 балів
Заочна форма навчання		
Поточний контроль	Модульна контрольна Робота	Загальна сума (залік)
50 балів	50 балів	100балів

Форма підсумкового контролю: залік.

Перелік основної літератури

Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Світ виховання. – 2005. – № 4 (5). – С. 7-80. Базова програма розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – Київ : Світлич, 2008. – 430 с. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади : Наук. вид. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : когнітивно-практичні засади. – 2003. – 344 с. Ващенко Г. Виховний ідеал : Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – 190 с. Виховання дисциплінованості дітей у закладах інтернатного типу : Навчально-методичний посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З. В. Друзь. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – 256 с. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. (для студ. пед. вузів) / Світлана Григорівна Карпенчук. – Київ : Вища школа, 2005. – 313 с. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів : теорія і технологія / О. В. Матвієнко. – Київ : Стилос, 2006. – 543 с. Матвієнко О. В. Метод

конкретних педагогічних ситуацій : навч.-метод. посіб. : підруч. для студ. пед. ф-тів. вищ. навч. закл. / О. В. Матвієнко ; за ред. В. І. Бондаря. – Київ : Укр. пропілеї, 2001. – 300 с. Матвієнко О. В. Виховання школярів : педагогічні задачі та завдання / О. В. Матвієнко ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Фоліант, 2005. – 200 с. Методика воспитательной работы : учебное пособие для студ. пед. вузов / Ю.П. Азаров, Л. М. Байтенова; Ред. Л. И. Рувинский. – Москва : Просвещение, 1989. – 335 с. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання : навч. посібник / В.Л. Омеляненко, А. І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2008. – 415 с. Педагогічні технології в сучасному освітньому просторі : Навчально-методичний посібник ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : Каліграф, 2013. – 54 с. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти : посб. для вчит. метод. поч. навч. / О. Я. Савченко. – [2-ге вид., доповн. переробл.]. – Київ : ПП Богданова А.М., 2009. – 226 с.

ШКОЛОЗНАВСТВО

Опис (анотація): «Школознавство» – дисципліна, спрямована на формування педагогічних компетенцій у галузі управління, набуття компетенцій з основ управління навчально-виховним процесом, запровадження інноваційних технологій у навчанні, вивчення діяльності органів освіти.

Дисципліна «Школознавство» досліджує завдання, зміст і методи управління шкільною справою, систему керівництва загальноосвітнім навчальним закладом та організації її роботи.

Тип: цикл професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки (нормативна).

Термін вивчення: IV курс (весняний семестр).

Кількість кредитів: 1,5 кредити ECTS: всього 54 год., з них: денна форма навчання – 36 год. аудиторних: 18 год. лекційних, 18 год. практичних занять; заочна форма навчання – 8 год. аудиторних: 4 год. лекційних, 4 год. практичних занять.

Мета курсу: формування у студентів компетенцій про сутність та особливості управління загальноосвітнім навчальним закладом, принципи та функції управління освітніми процесами, роль та шляхи методичної роботи школи.

Основні завдання дисципліни:

- 1) забезпечити умови для опанування студентами основних понять, змісту і принципів побудови системи освіти, основних документів про функціонування і розвиток закладів освіти, методикою методичної роботи і наукової організації праці в умовах загальноосвітнього навчального закладу;
- 2) ознайомити майбутніх учителів ПШ із системою загальних принципів побудови освіти в Україні й основними вихідними положеннями і структурою її управління, проблемами і шляхами вдосконалення внутрішкільного керівництва;
- 3) сформувати компетенції організації методичної роботи та створення педагогічного середовища для наукової організації праці учнів і вчителів в умовах початкової ланки освіти, вивчати, узагальнювати і впроваджувати передовий педагогічний досвід, раціонально прогнозувати і планувати свою професійну діяльність.

Результати навчання

Студенти мають знати:

– сутність теорії управління; принципи та функції управління в системі освіти; особливості планування діяльності навчального закладу; методи та форми методичної роботи в школі; шляхи вивчення передового педагогічного досвіду; сутність та методи проведення атестації педагогічних кадрів у системі загальної середньої освіти; методи та форми внутрішкільного контролю; перспективи розвитку системи освіти в Україні.

Студенти мають уміти:

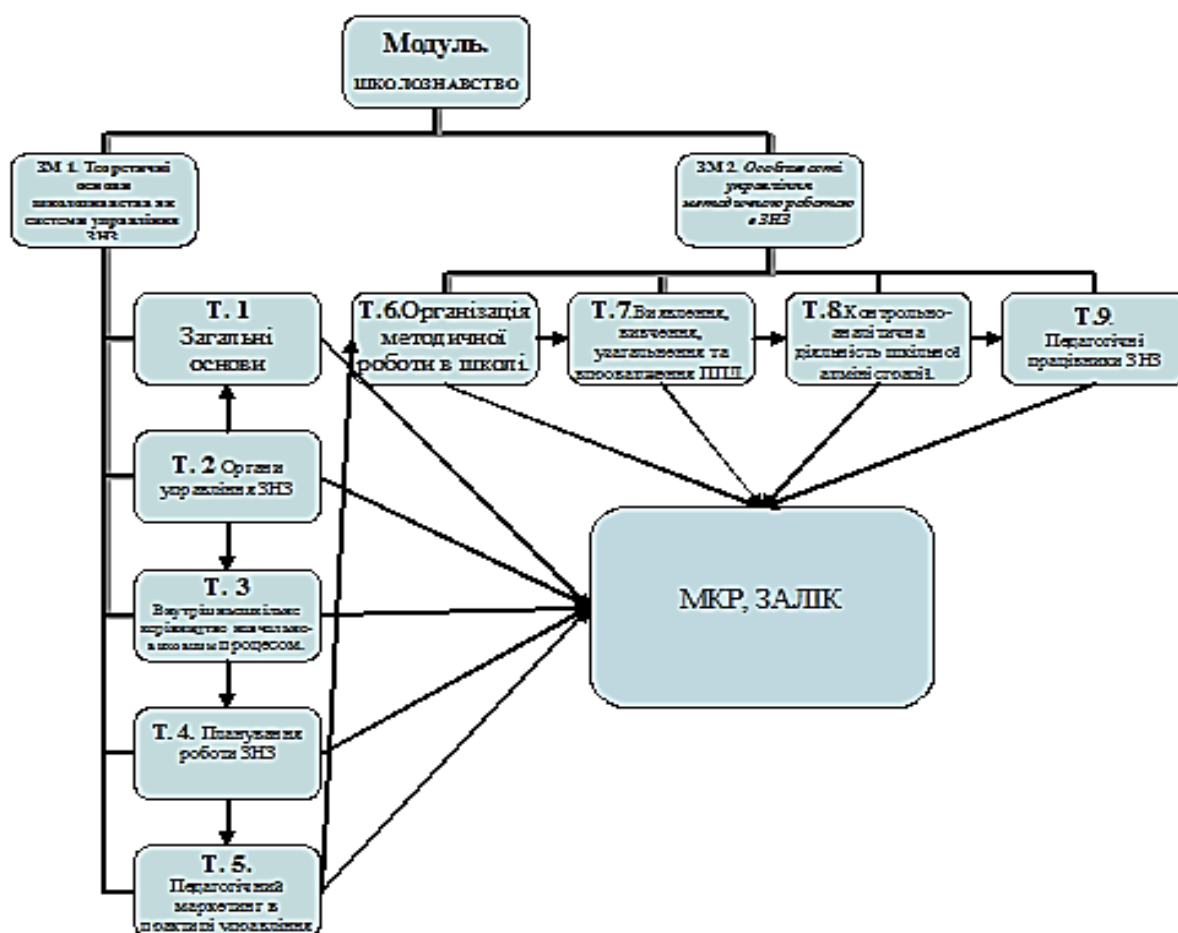
– аналізувати педагогічні явища, процеси, факти з точки зору управління освітніми процесами; формувати різні види планів роботи загальноосвітнього навчального закладу;

організовувати управлінську діяльність щодо здійснення внутрішкільного контролю; дотримуватись і реалізовувати на практиці принципи управління освітнім закладом; добирати найефективніші методи, форми методичної роботи в школі; здійснювати аналіз проведеного уроку з метою його подальшого вдосконалення; здійснювати моніторинг якості освіти; використовувати у процесі управління елементи педагогічних інновацій.

Методи викладання дисципліни: розповідь, пояснення, проблемна лекція, евристична бесіда, лекції-дискусії, розбір конкретної ситуації (кейс-стаді), лекції-візуалізації, лекції в форматі Power Point; використання Інтернет-технологій, консультування, Інтернет-форум, ділова педагогічна гра, самостійна теоретико-аналітична, проектувальна й організаційно-методична робота студентів по виконанню індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни.

Методи оцінювання: поточне усне опитування, написання самостійних робіт, експрес-контрольні роботи, письмове тестування, модульні контрольні роботи та зрізи тощо

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни:

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Денна форма навчання		
Поточний Контроль	Модульна контрольна робота	Загальна сума (залік)
60 Балів	40 балів	100 балів

Заочна форма навчання		
Поточний контроль	Модульна контрольна робота	Загальна сума (залік)
50 балів	50 балів	100 балів

Форма підсумкового контролю: залік.

Перелік основної літератури

Бондар В. І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу : управлінський аспект / В. І. Бондар. – Київ, 2008. – 214 с. Даниленко Л. І. Менеджмент інновацій в освіті / Л. І. Даниленко. – Київ : Шкільний світ, 2007. – 120 с. Макарова Т. М. Організація навчального процесу та методичної роботи [Текст] : методические указания / Т. М. Макарова. – Харків : Ранок, 2008. – 304 с. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : дорожня карта керівника : Навчально-методичний посібник / О. І. Мармаза. – Харків : Основа, 2007. – 448 с. Моделювання портфолію педагога : Навчально-методичний посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 72 с. Онишків З. М. Основи школознавства : навч. посіб. [для студ. пед. вузів]. / Зиновій Онишків. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – 176 с. Павлютенков Є. М. Мистецтво управління школою / Є. М. Павлютенков. – Харків : Основа, 2011. – 320 с. Симонов В. П. Педагогический менеджмент: Ноу-хау в образовании : учебное пособие / В. П. Симонов. — Москва : Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. – 357 с. Школознавство : Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи та індивідуального навчально-дослідного завдання / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 60 с. Школознавство : Навчально-методичний посібник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; уклад. Н. В. Бахмат. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 136 с.

Гендерна педагогіка

Опис (анотація): «Гендерна педагогіка» – дисципліна, яка враховує волевиявлення двох соціальних статей – жінок і чоловіків у громадянському суспільстві як рівних у можливостях та правах з урахуванням їхніх гендерних інтересів і потреб; є сукупністю підходів, спрямованих на створення комфортних умов у ЗНЗ для соціалізації школярів (дівчаток і хлопчиків). Дисципліна «Гендерна педагогіка» досліджує специфіку навчання та виховання учнів (хлопчиків) й учениць (дівчат), вивчає сукупність підходів, спрямованих на те, щоби допомогти дітям комфортно відчувати себе в загальноосвітньому навчальному закладі й успішно розв'язувати проблеми соціалізації, важливою складовою частиною яких є самоідентифікація дитини (хлопчика та дівчинки).

Тип: вибіркова.

Термін вивчення: 3 курс (осінній семестр).

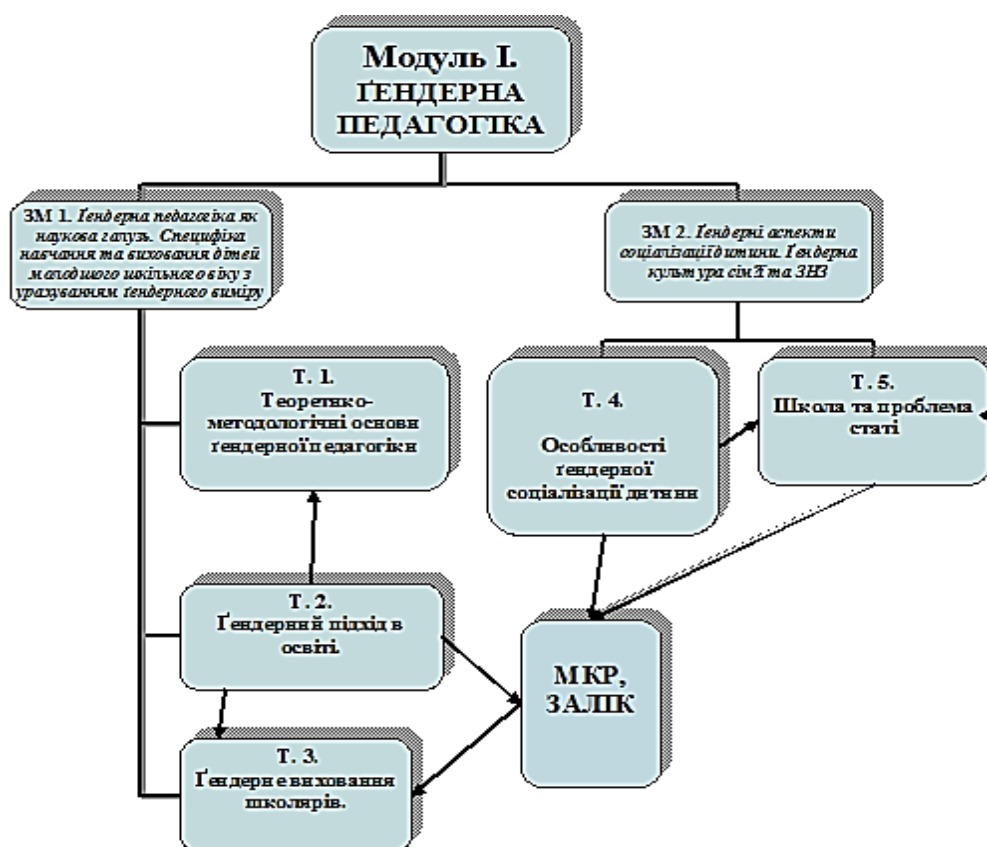
Кількість кредитів: 1,5 кредити ECTS: всього 54 год., з них: денна форма навчання – 36 год. аудиторних: 10 год. лекційних, 26 год. практичних занять; заочна форма навчання – 12 год. аудиторних: 6 год. лекційних, 6 год. практичних занять.

Мета курсу: вивчення студентами системи теоретичних знань, які забезпечують знайомство з гендером як з новою теорією в соціальному та гуманітарному знанні, як з принципово науковою парадигмою, що передбачає доповнення чи перегляд існуючих звичних уявлень та цінностей, дати основні уявлення про способи репрезентації гендеру у сфері культури та досвіду народної педагогіки і генеалогії; формування у студентів гендерних знань, практичних вмінь та навичок, які потрібні для втілення принципів, методик і технологій гендерної соціалізації, виховання та освіти в практику майбутньої педагогічної діяльності.

Основні завдання дисципліни:

- 1) визначити теоретичний та методологічний зміст основних категорій гендерної педагогіки;
- 2) продемонструвати значимість фактору освіти в процесі гендерної соціалізації дитини;
- 3) ознайомити студентів з різноманіттям методів, технологій та методик гендерної педагогіки;
- 4) сприяти формуванню здатності до гендерного аналізу практики педагогічної діяльності;
- 5) обґрунтувати можливість і необхідність використання гендерного підходу в педагогічній діяльності.
- 6) проаналізувати з точки зору гендерного підходу проблеми зайнятості в системі освіти.

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни

Результати навчання

Студенти мають знати:

– сутність гендерної теорії та методології сучасних гендерних досліджень; специфіку, пріоритетні напрямки розвитку гендерної педагогіки; основні етапи розвитку гендерної педагогіки; предмет, завдання, основні категорії гендерної педагогіки; гендерні стереотипи та гендерну нерівність у соціальних інститутах та освітніх закладах; ролі та рольову поведінку особистості; особливості гендерної соціалізації дитини; механізми гендерної соціалізації в загальноосвітніх навчальних закладах; гендерні аспекти в економічній, політичній, правовій, соціальній сферах; сучасні концепції гендерної освіти; основні гендерні технології та можливості їх використання на різних етапах розвитку особистості дитини; гендерні аспекти педагогічної професії та організація гендерно-неупередженого навчально-виховного процесу.

Студенти мають уміти:

– розпізнавати прояви гендерних стереотипів, дискримінації за ознакою статі,

гендерної несправедливості й нерівності й викоринювати їх; вільно обмінюватися думками по гендерній проблематиці; спілкуватися на рівноправній основі; застосовувати отримані знання в квазіпрофесійній діяльності; розробляти методичні матеріали, що мають гендерну спрямованість; оперування сучасними методиками гендерних досліджень; проводити наукові гендерні дослідження (генеалогічні, родознавчі та ін.); пропагувати гендерні знання з метою підвищення культури; застосовувати форми і методи організації гендерно-неупередженого навчально-виховного процесу; планувати, аналізувати і проводити навчально-виховну діяльність щодо зменшення негативного впливу гендерних стереотипів на розвиток особистості дитини.

Методи викладання дисципліни: розповідь, пояснення, проблемна лекція, евристична бесіда, лекції-дискусії, розбір конкретної ситуації (кейс-стаді), лекції-візуалізації, лекції в форматі Power Point; використання Інтернет-технологій, консультування, Інтернет-форум, ділова педагогічна гра, самостійна теоретико-аналітична, проектувальна й організаційно-методична робота студентів щодо виконання індивідуального науково-дослідного завдання з дисципліни.

Методи оцінювання: поточне усне опитування, написання самостійних робіт, експрес-контрольні роботи, письмове тестування, модульні контрольні роботи та зрізи тощо.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Денна форма навчання			
Поточний Контроль	Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Загальна сума (залік)
65 Балів	20 балів	15 балів	100 балів

Форма підсумкового контролю: залік.

Перелік основної літератури

Градусова Л.В. Гендерная педагогика : [учебн. пособ.] / Л.В. Градусова. – Москва : Флинта : Наука, 2011. – 176 с. Дороніна Т.О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді : монографія Тетяна Олексіївна Дороніна ; НАПН, Інститут вищої освіти, КДПУ, МОНМС України. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 331 с. Гендерні стандарти сучасної освіти : збірка рекомендацій. Ч.1 / редакційна рада : О.М. Кікінежді, В.С. Власов, Л.Б. Магдюк, Т.В. Ладиченко. – Київ : Дорадо-друк, 2010. – 328 с. Ерофеева Н.Ю. Гендерная педагогика : [учебн. пособ.] / Н.Ю. Ерофеева. – Ижевск, 2010. – 312 с. Кравець В.П. Гендерна педагогіка : [навч. посіб.] / В.П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с. Кікінежді О.М. Формування гендерної культури молоді : науково-методичні матеріали до тренінгової програми : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. М. Кікінежді, О.Б. Кізь. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. – 160 с. Основи теорії гендеру : [навч. посіб.] / [В.П. Агєєва, В.В. Близнюк, О.Головашенко та ін.]. – Київ : К.І.С., 2004. – 536 с. Слюсаренко Н.В. Гендерний підхід до організації навчально-виховного процесу сучасної школи : [навч.-метод. посіб.] / Н.В. Слюсаренко. – Херсон : РПО, 2010. – 158 с. Штылева Л.В. Фактор пола в образовании : гендерный подход и анализ / Л.В. Штылева. – Москва : ПЕРСЭ, 2008. – 316 с.

Мова викладання: українська.

ДОДАТОК В

Grand Canyon University		
Minimum eligibility requirements: » Must be a high school graduate or have completed GED	School locations: » Online Learning	
PROGRAM INFO		Online Programs
Master » M.Ed. In Early Childhood Education » M.Ed. in Elementary Education		
» M.Ed. in Curriculum and Instruction - Reading (Secondary Education) » M.A. in Reading with an Emphasis in Elementary Education		
Bachelor » BS in Elementary Education - English » BS in Elementary Education - Math		
» BS in Early Childhood Education » BS in Elementary Education & Special Education		
GET STARTED		
What is your highest level of education? Select One...	An admission advisor can provide more info about: • programs and curriculum • career opportunities • tuition and financial aid • admissions & starting dates	

Рис. 1. Grand Canyon University

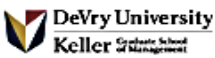
SCHOOL INFO		
DeVry University		
Minimum eligibility requirements: » Must be a high school graduate or have completed GED » Eligibility and relevancy of sample programs below will vary by article and program	School locations: » Online Learning » California (14) » Florida (6) » Illinois (6) » Maryland (1) » Minnesota (1) » North Carolina (2) » Nevada (1) » Ohio (4) » Oregon (1) » Tennessee (2) » Utah (1) » Washington (3) » Arizona (3 campuses) » Colorado (3) » Georgia (5) » Indiana (2) » Michigan (1) » Missouri (2) » New Jersey (3) » New York (2) » Oklahoma (1) » Pennsylvania (4) » Texas (7) » Virginia (3) » Wisconsin (1)	
PROGRAM INFO		Online and Classroom-Based Programs
Master » Master's - Education » Master's - Educational Technology		
Non-Degree » Graduate Certificate - Educational Technology Leadership » Graduate Certificate - Educational Technology		

Рис. 2. DeVry University

SCHOOL INFO Northcentral University 	
Minimum eligibility requirements: » Masters degree applicants must have a Bachelors degree » Doctorate degree applicants must have a Masters degree	School locations: » Online Learning
PROGRAM INFO Online Programs	
Doctorate » PhD in Education - Early Childhood Education » Ed.D. in Early Childhood Education » Ed.D. in Curriculum & Teaching » Ed.D in General Education » PhD in Education - Curriculum & Teaching	
Master » Master of Education - Curriculum & Teaching » MEd in PK-12 Principal Leadership » Master of Education - General Education » Master of Education - Early Childhood Education	
Non-Degree » Education Specialist in Early Childhood Education » Education Specialist in Curriculum and Teaching	
GET STARTED	
What is your highest level of education? Select One...	An admission advisor can provide more info about: • programs and curriculum • career opportunities • tuition and financial aid • admissions & starting dates
Request More Information »	

Рис. 3. Northcentral University

SCHOOL INFO Capella University 	
Minimum eligibility requirements: » Must complete an application online and submit transcripts for their highest degree earned.	School locations: » Online Learning
PROGRAM INFO Online Programs	
Doctorate » PhD in K-12 Studies in Education » EdD in Curriculum and Instruction » EdD in Reading and Literacy	
Master » MS in K-12 Studies in Education » MS in Early Childhood Education	
GET STARTED	
What is your highest level of education? Select One...	An admission advisor can provide more info about: • programs and curriculum • career opportunities • tuition and financial aid • admissions & starting dates
Request More Information »	

Рис. 4. Capella University

University Of Kansas

Minimum eligibility requirements:

» Applicants to master's programs at the University of Kansas must have already earned a bachelor's degree.

School locations:

» Online Learning

PROGRAM INFO

Online Programs

Master

» Master's - Curriculum and Instruction

GET STARTED

What is your highest level of education completed?

Select One... ▼

An admission advisor can provide more info about:

- programs and curriculum
- career opportunities
- tuition and financial aid
- admissions & starting dates

Request More Information »

Рис. 5. University Of Kansas

University Of Phoenix

Minimum eligibility requirements:

» Must be a high school graduate or have completed GED

School locations:

- » Online Learning
- » California (15)
- » Florida (5)
- » Hawaii (2)
- » New Mexico (2)
- » Texas (1)
- » Arizona (3 campuses)
- » Colorado (3)
- » Georgia (1)
- » Missouri (2)
- » Nevada (2)
- » Utah (3)

PROGRAM INFO

Online and Classroom-Based Programs

Doctorate

- » [Educational Specialist](#)
- » [Ed.D. in Educational Leadership](#)

Master

- » [MA in Ed - Elementary Teacher Education](#)
- » [MA in Education - Teacher Education Middle Level Generalist](#)

Bachelor

- » [BS in Education - Elementary Education](#)
- » [BS in Elementary Education - Mathematics](#)
- » [BS in Elementary Education - Social Studies](#)
- » [BS in Elementary Education - English Language Arts](#)
- » [BS in Elementary Education - Science](#)
- » Bachelor of Science in Education/Early Childhood Education

Associate

- » Associate of Arts Concentration in Education

Non-Degree

- » [Continuing Teacher Education](#)

Рис. 6. University Of Phoenix

SCHOOL INFO <u>Jones International University</u> Minimum eligibility requirements: » Must be a high school graduate or have completed GED School locations: » Online Learning		
PROGRAM INFO Master » <u>MEd in Elementary Curriculum, Instruction, & Assessment - Teacher Licensure</u> » <u>MEd in Elementary Curriculum, Instruction & Assessment</u> » <u>MEd in Secondary Curriculum, Instruction & Assessment - Teacher Licensure</u>		Online Programs
GET STARTED When are you looking to start classes? Select One... ▼ An admission advisor can provide more info about: • programs and curriculum • career opportunities • tuition and financial aid • admissions & starting dates Request More Information »		

Рис. 7. Jones International University

SCHOOL INFO <u>University Of Pennsylvania</u> School locations: » Pennsylvania (1 campus)		
PROGRAM INFO Areas of study you may find at University of Pennsylvania include: » Graduate: Doctorate, First Professional Degree, Master » Undergraduate: Associate, Bachelor » Post Degree Certificate: First Professional Certificate, Post Master's Certificate, Postbaccalaureate Certificate » Education » Counseling and Guidance » Curriculum and Instruction » Educational Administration and Supervision » Educational Evaluation and Research » ESL Teaching » Philosophical Foundations of Education » Teacher Education for Specific Levels and Methods » Teacher Education, Multiple Levels » Teaching, Elementary » Teaching, High School » Teaching, Young Children » Teacher Education for Specific Subject Areas		

Рис. 8. University Of Pennsylvania

SCHOOL INFO <u>Brown University</u> BROWN School locations: » Rhode Island (<i>1 campus</i>)
PROGRAM INFO Areas of study you may find at Brown University include: » Graduate: First Professional Degree, Master » Undergraduate: Bachelor » Education » Educational Administration and Supervision » ESL Teaching » Teacher Education for Specific Levels and Methods » Teaching, Elementary » Teacher Education for Specific Subject Areas
GET STARTED » Research Brown University's Degree Programs

Рис. 9. Brown University

SCHOOL INFO <u>Vanderbilt University</u> VANDERBILT UNIVERSITY School locations: » Tennessee (<i>1 campus</i>)
PROGRAM INFO Areas of study you may find at Vanderbilt University include: » Graduate: Doctorate, First Professional Degree, Master » Undergraduate: Bachelor » Education » Counseling and Guidance » Educational Administration and Supervision » International and Comparative Education » Special Education » Teacher Education for Specific Levels and Methods » Teaching, Elementary » Teaching, High School » Teaching, Young Children » Teacher Education for Specific Subject Areas

Рис. 10. Vanderbilt University

[illegible]

ДОДАТОК Д
Діагностування та контроль навчання вчителів початкової школи
педагогічних дисциплін
ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Завдання для самостійного виконання та творчі завдання

1. Зіставте різні (три-чотири) визначення педагогіки, виділіть: а) спільне, що їх об'єднує; б) відмінності; в) сформулюйте своє розуміння педагогіки.
2. Проаналізуйте суть основних категорій педагогіки: освіта, виховання, навчання, розвиток, соціалізація, використовуючи різні трактування (2-3) кожної категорії. Виділіть спільне та відмінне у трактуваннях різних авторів (рекомендується використовувати ті ж методики, див. п. 2).
3. Охарактеризуйте властивості виховання як суспільного явища.
4. Як Ви розумієте слова В.В. Краєвського: «Наук, що вивчають освіту, багато, а наука про освіту – одна»? Напишіть есе.
5. Коротко охарактеризуйте основні методологічні підходи в педагогіці (системний, особистісний, діяльнісний, полісуб'єктний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, етнопедагогічний). Розкрийте їхнє призначення для педагогічного обґрунтування розв'язання життєвих або професійних проблем.
6. Встановіть спільність і специфіку понять «метод дослідження» і «методика дослідження».
7. Визначте специфічні риси теоретичних й емпіричних методів наукового дослідження.
8. Здійсніть розгляд «об'єкта педагогіки» і «предмета педагогіки», виділивши спільне і відмінне (використовуйте методи порівняння, аналізу).
9. Визначте власне розуміння об'єкта та предмета педагогіки, свою думку аргументуйте:

Особисто для мене:	
Об'єктом педагогіки є	Предметом педагогіки є

10. Визначте власне розуміння категорій педагогіки, свою думку аргументуйте:

Особисто для мене:	
Категорією педагогіки є	Визначення (аргументація)
1.	
2.	
п.	

11. Доведіть взаємозв'язок та взаємообумовленість основних категорій педагогіки.
12. Проаналізуйте, як педагогіка пов'язана з іншими науками, якою є структура педагогічної науки. Результати презентуйте у вигляді опорної схеми.
13. Представте графічно:
 - а) структуру педагогічного знання;
 - б) систему педагогічних наук.
14. Класифікуйте перераховані методи та заповніть таблицю.

Спостереження, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, порівняльний аналіз підходів до вивчення проблеми, вивчення продуктів діяльності, бесіда, вивчення літературних джерел по проблемі, метод рейтингу, моделювання, тестування, метод узагальнення незалежних характеристик.

Емпіричні	Характеристика	Теоретичні	Характеристика
1.		1.	
2.		2.	
...		...	

15. Складіть кросворд до теми, використовуючи 10-12 ключових слів.
16. Зверніться до творчої спадщини відомих педагогів минулого (Я. А. Коменського, Джона Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф.-В.-А. Дістервега, Й.-Ф. Гербарта, П. Ф. Каптерєва, Г. Г. Ващенко, К. Д. Ушинського, Л. М. Толстого, А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського) і занотуйте міркування 3-х відомих педагогів, які розкривають ціннісні взаємовідносини у навчально-виховному процесі.
17. Сьогодні можна почути твердження про те, що знання швидко «застаріває», тому завдання озброїти учня знаннями не є пріоритетним для сучасної школи. Яка Ваша точка зору з приводу даного твердження? Які основні задачі школи, вчителя у сучасному світі?
18. Наведіть конкретні приклади прояву ціннісної свідомості, взаємовідношення, поведінки школярів.
19. Охарактеризуйте ціннісні аспекти освіти, виховання.
20. Використовуючи наявні в арсеналі науки методики, визначте спрямованість ціннісних орієнтацій школярів різних вікових груп. Доведіть, чи змінюється з віком ставлення дитини до оточуючих людей, самого себе, до пізнавальної діяльності.
21. Доберіть і запишіть 15 прислів'їв і приказок, які мають педагогічну цінність.
22. Проаналізуйте пропоновані прислів'я й приказки. Визначте, які з них мають елементи народної мудрості, а які (з урахуванням досягнень сучасної педагогіки) є спірними чи навіть помилковими.

№ п/п	Прислів'я та приказки	Чому вчать	Чим шкідливі
1.	У семи няньок – дитя без ока.		
2.	Терпи козак, отаманом будеш.		
3.	Перший млинець – завжди нанівець!		
4.	Ложка дьогтю бочку меду зіпсує.		
5.	З ким поведешся, від того й наберешся.		
6.	Малий золотник, та дорогий.		
7.	Літами пішов, а розумом не дійшов.		
8.	Не хочу вчитися, а хочу одружитися.		
9.	Бережися бід, поки їх немає.		
10.	Чужий розум – не попутник.		
11.	Щастя без розуму – торба дірява.		
12.	Кінець – ділу вінець.		

23. Визначте специфіку застосування аксіологічного підходу при вивченні педагогічних явищ.
24. Складіть схему «Класифікація педагогічних цінностей» (на основі опрацьованої літератури).
25. «Звички батьків перетворюються на вади дітей» (афоризм В. Й. Ключевського). Чи завжди це так?
26. «Своєрідність людей не слід цінувати надто високо. Навпаки, думка, що наставник повинен ретельно вивчати індивідуальність кожного учня, погоджуватися з нею й розвивати її, є цілком порожньою та ні на чому не заснованою. Для цього в нього нема часу. Своєрідність дітей можна терпіти в домашньому колі, але в школі розпочинається життя за встановленим порядком, за загальними для всіх правилами. Отут доводиться піклуватися про те, щоб діти відвикали від своєї оригінальності, щоб вони вміли, прагнули виконувати загальні правила й засвоювали результати (Г. Гегель). Як Ви вважаєте, чи необхідно вчителю опиратися на індивідуальні особливості учня в навчально-виховному процесі?
27. Як Ви думаєте, з якого віку дитина готова до навчання, якщо останнє розглядати як передавання досвіду?

28. Представте докладну характеристику соціально-педагогічних і професійно-групових цінностей, цінностей самодостатнього й інструментального типів за матеріалами самостійно вивченої літератури.
29. Розробіть проект школи майбутнього з урахуванням сучасних світових тенденцій аксіологізації освіти.
30. Виберіть одну з вітчизняних чи зарубіжних авторських педагогічних практик і проаналізуйте ціннісні основи цієї практики, способи педагогічної взаємодії та якість освітніх ефектів з позиції розвитку людського ресурсу. Результати аналізу представте у формі презентації на занятті.
31. Оформіть ціннісно-смыслову позицію відносно проблематики розвитку освітньої практики у сучасному соціокультурному контексті у вигляді тез і підготуйте виступ на практичному занятті.
32. Наведіть 2-3 приклади впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини (як позитивно, так і негативно).
33. Як Ви розумієте вислів О. Г. Асмолова й А. В. Петровського, наведений у педагогічній енциклопедії: «Індивідом народжуються. Особистістю стають. Індивідуальність відстоюються»?
34. Ознайомтесь з науковою літературою, в якій розкривається досягнення сучасної генетики в галузі клонування. Висловіть свою думку стосовно цього явища.
35. Доведіть, чи зможе Мауглі вільно розвиватися серед людей? Чи побачать люди в ньому особистість?
36. Проаналізуйте, що Ви успадкували від батьків і своїх прародичів. Із цією метою побудуйте генеалогічне древо своєї родини. Особливу увагу зверніть на задатки, що проявляються у Вашій родині, певних видів діяльності.
37. Заповніть таблицю:

№ п/п	Напрями розвитку Людини	Суперечності, що є рушійними силами розвитку	Зміни, які відбуваються в організмі людини
1.			
2.			
3.			

38. Визначте основні види особистісних потреб (за В. П. Сімоновим й П. М. Єршовим), задоволення яких обумовлює ефективний розвиток особистості. На яких двох рівнях реалізується кожна потреба?
39. Визначте особистісні потреби, реалізація яких виступає спонукальним механізмом пізнання й самопізнання.
40. Як Ви розумієте твердження: «Оволодіння засобами та способами задоволення провідних потреб можливо тільки у процесі діяльності».
41. Яка роль самосвідомості у формуванні особистості? Охарактеризуйте особистість із розвиненою самосвідомістю.
42. Назвіть основні (домінуючі) сфери життєдіяльності особистості в шкільні роки.
43. Використовуючи поняття «домінуючі сфери життєдіяльності особистості», розкрийте сутність процесу виховання школяра.
44. Доведіть, що гра є педагогічним явищем та засобом реалізації гедоністичної активності особистості.
45. Взаємодія, спільна діяльність, співробітництво: визначте спільні та відмінні ознаки.
46. Проаналізуйте один з періодів вашого життя (шкільний, студентський – на вибір) й оцініть в них місце гри, спілкування, самопізнавальної діяльності.
47. Співвіднесіть повсякденність та подійність у життєдіяльності учнів, студентів: дайте їхню характеристику на основі свого життєвого досвіду.

48. Користуючись мовою Вовка і Жирафа, побудуйте два монологи, в яких спробуйте переконати свого співрозмовника в цінності вашої пропозиції.
49. Поясніть, чому і поезія О.С. Пушкіна, і вірші першокласника є творчістю? Чи можна їх порівнювати між собою?
50. Використовуючи отримані знання з теми, доведіть, що Ви – креативна людина?
51. Наведіть приклади прояву власної креативності.
52. Які недоліки і переваги доцільності використання концепції школи вільного розвитку для навчання студентів І курсу Вашого університету? Чому Ви зробили подібний висновок?
53. Якою мірою затребуваний творчий компонент у: а) вмісті педагогічної освіти; б) формах і методах навчання в педагогічному вузі?
54. Назвіть якості творчої особистості. Проведіть невелике дослідження зі студентами Вашої підгрупи (можливо, Ваших друзів, однокласників, близьких) по темі завдання. Наприклад, сформулюйте основні творчі продукти (ідея, образ, малюнок тощо) людей, риси яких Ви досліджуєте. Поставте відповідні особистісні якості цих людей. Зробіть висновки у вигляді переліку рис, завжди притаманних творчій особистості.
55. Вчитель з Великої літери. Ви хочете стати вчителем з Великої літери? Складіть ранжований список професійних якостей педагога в галузі початкової школи, які Ви вважаєте за необхідне розвивати у себе, щоб стати висококласним фахівцем. Яким чином Ви плануєте досягти бажаного результату? Які форми навчання Ви будете обирати? Уявіть Ваш план саморозвитку в будь-якій зручній для Вас наочній формі (таблиця, схема і т. п.).
56. Чи можна керувати творчим процесом, творити, коли захочеться? Спробуйте зіставити: 1) свій власний (для Вас), 2) універсальний (для всіх студентів) кодекс чи перелік правил, який би завжди дозволяв на першому курсі бути «відкритим» творчості. Результат занесіть у таблицю.

Правило	Коротке обґрунтування	Приклад	Час на його виконання	Переваги/недоліки

57. Чи здатні Ви творити? Спробуйте написати невелике оповідання на будь-яку цікаву Вам тему в різний час доби: 1) вранці; 2) в обід; 3) ввечері або вночі. У чому відмінності написаного? Сформулюйте причини, які заважають: а) Вашій творчості; б) творчості будь-якої людини.
58. Уявіть, що Ви замінюєте викладача і ще жваво пам'ятаєте ті нудні семінарські заняття, під час яких з нетерпінням чекаєш на закінчення пари. Запропонуйте до 5 авторських способів перетворення нудного заняття: а) у цікаве; б) творче, тобто продуктивне для Вас і однокласників. Поясніть, яке педагогічне завдання вирішує кожен із запропонованих Вами способів.
59. Які елементи творчих систем Ви б використовували у процесі навчання? Відповідь обґрунтуйте. Наведіть фрагмент заняття, яке вже відбулося або буде, до якого Ви б включили обрані Вами елементи творчих систем навчання.
60. Співвідношення творчого та репродуктивного начал в освіті студента вищого педагогічного навчального закладу становить добре відому проблему: наприклад, вчитель не має права «ігнорувати» стандарт у виборі певних схем навчання учнів. Якою мірою творчий компонент навчання як відхід від загальноприйнятих меж буде необхідним для формування психолого-педагогічного мислення? Свою відповідь обґрунтуйте.
61. Пригадайте епізод, де Том Соєр фарбував паркан. Чи можна творчо копати яму, фарбувати паркан?

ЗАВДАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ №1

1. Передумови виділення педагогіки в самостійну науку та особливості її розвитку на

різних історичних етапах.

2. Категорії педагогіки: освіта, виховання, навчання, розвиток, соціалізація.
3. Педагогічний експеримент як основний метод дослідження в педагогічній науці. Етапи педагогічного експерименту.
4. Основні концепції розвитку людини, їх сутність. Складові частини процесу формування особистості, які мають забезпечити її всебічний гармонійний розвиток.

ВАРІАНТ №2

1. Об'єкт і предмет педагогічної науки та основні функції педагогіки
2. Категорії педагогіки: педагогічна система, педагогічна діяльність, педагогічна взаємодія.
3. Поняття «методологія науки». Рівні методологічного знання. Види педагогічних досліджень.
4. Розвиток людини. Види розвитку, їх сутність. Творча активність і ініціатива особистості.

ВАРІАНТ №3

1. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
2. Категорії педагогіки: самоосвіта, самовиховання, самонавчання, саморозвиток.
3. Теоретичні й математичні методи в педагогічній науці.
4. Сутність рушійної сили розвитку людини. Чи тотожні поняття «людина» і «особистість»? Творчість як реалізація неповторності, унікальності людської особистості.

ВАРІАНТ № 4

1. Співвідношення поняття педагогіка, народна педагогіка, етнопедагогіка.
2. Зміст системного, діяльнісного, антропологічного підходів. Їхня реалізація у педагогіці.
3. Процес становлення виховання у якості цінності суспільства, держави, особистості.
4. Сутність різноманітних теорій розвитку особистості. Особистісна й соціальна зрілість як критерій ефективності самовдосконалення особистості

ВАРІАНТ № 5

1. Сутність педагогіки як науки та як навчального предмета.
2. Види педагогічного дослідження.
3. Зміст ціннісного відношення (ставлення), ціннісної установки, ціннісних орієнтацій у педагогіці.
4. Особливості врахування вікових особливостей дітей в навчально-виховному процесі. Технології виховання й самовиховання, орієнтовані на успіх.

Критерії оцінювання якості відповідей на питання модульної контрольної роботи з основ педагогіки

Максимальна кількість балів – 40 балів (10 балів за кожне запитання).

Оцінювання відповіді на питання/бали	Критерії оцінювання
10 балів	Відповідь студента повністю, творчо та грамотно розкриває питання, виявляє знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою, на рівні творчого використання.
8-9 балів	Відповідь, у якій студент грамотно розкриває питання, добре володіє теоретичним матеріалом, але допускає неточність висновків, порушує логічність, виявляє повне знання програмного матеріалу на рівні аналогічного відтворення.

7 балів	Відповідь, у якій студент демонструє знання основного програмного матеріалу, але вони носять розрізнений характер, відсутні висновки, є неточності, коли допущені принципові помилки при відповіді на одне з питань, при принципово вірній відповіді на інші питання на рівні репродуктивного відтворення.
6 балів	Відповідь, у якій студент непослідовно розкриває питання, має принципові помилки, що свідчать про незнання основних теоретичних положень дисципліни, відповідь на рівні нижче продуктивного відтворення.

ДОДАТОК Е

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійного виконання та творчі завдання

1. Проаналізувавши визначення поняття «виховання», сформулюйте, в чому полягає сутність процесу виховання. Необхідно дати обґрунтовану і розгорнуту відповідь.
2. Проаналізуйте проблемне поле практики сучасного виховання в науково-педагогічних і методичних періодичних виданнях.
3. Виявіть специфіку і взаємозв'язок виховання і навчання в контексті освіти.
4. Проаналізуйте відомий (публікації, зустрічі з вчителями початкових класів - майстрами педагогічної праці тощо) досвід виховної практики, характерний для освітніх установ, що ефективно вирішують сучасні виховні проблеми.
5. Проаналізуйте зміну змісту поняття «виховання» в історичній ретроспективі.
6. Проаналізувавши визначення поняття «виховання», сформулюйте, в чому полягає сутність процесу виховання. Необхідно дати обґрунтовану і розгорнуту відповідь.
7. У чому полягає відмінність між поняттями «виховна система» і «система виховної роботи»? Заповніть таблицю.

Виховна система і система виховної роботи	
Спільне	Відмінне

8. Розмістіть етапи розвитку виховної системи школи в логічній послідовності.

№	Характеристика етапу
1.	Відпрацювання структури системи та змісту діяльності колективу, затвердження пріоритетних напрямів функціонування системи, відпрацювання ефективних форм і методів. Бурхливий розвиток міжвікового спілкування і самоврядування в учнівському колективі. Колектив педагогів - статичний і консервативний, колектив школярів - динамічний і революційний
2.	Система формується: міцніють зв'язки, посилюються інтеграційні процеси, вони охоплюють навчальну і позанавчальну діяльність, йдуть пошуки гнучких форм пізнання, шкільний виховний колектив переходить у новий якісний стан - співдружність дітей і дорослих, об'єднаних єдиною метою, спільною діяльністю і загальною відповідальністю. Формується новий тип учителя-дослідника. Розширюються зв'язки школи із середовищем
3.	Складний процес виявлення цілей, проектування колективних цінностей. Взаємодія школи з навколишнім середовищем має стихійний характер. Виробляються головні орієнтири в організації виховного процесу

9. На основі рекомендованої літератури, власного досвіду спілкування з класним керівником напишіть есе (тема на вибір):

- Моє уявлення про діяльність класного керівника.
- Психолого-педагогічний портрет класного керівника ХХІ століття.
- Якби я був (була) класним керівником...
- Що реально може зробити класний керівник для учня.

10. Представте план виховної роботи в початковій школі (клас на вибір).
11. Складіть таблицю, що демонструє різноманітні форми виховної роботи.
12. Підготуйте фрагменти виховних заходів за різними формами (клас на вибір).
13. Придумайте тему і продемонструвати початкову стадію педагогічного спілкування.
14. Підберіть приклади «розкриття» вихованця у процесі педагогічного спілкування
15. Розробіть конспекти підготовки й проведення двох-трьох форм виховної роботи для дітей різного віку за методикою колективної творчої діяльності.

16. Визначте організаційно-методичні ознаки виховного заходу і колективної творчої справи. Поясніть їх специфіку.
17. Чи погоджуєтесь Ви із твердженням, що на час КТС педагог виступає в соціальній ролі неформального лідера? Відповідь обґрунтуйте.
18. Складіть схему «Підготовка і проведення КТС».
19. Розробіть алгоритм вивчення вчинків дітей при виникненні конфліктних ситуацій.
20. Проаналізуйте поведінку учня в запропонованій ситуації за розробленим Вами алгоритмом.
21. Підготуйте груповий проект «Традиції національного родинного виховання в Україні. Використання виховного потенціалу родинного виховання при організації роботи класного керівника з батьками школярів».
22. Підготуйтеся до реалізації ділової гри «Батьківські збори» (тема – за вибором студентів).
23. Опрацюйте методики вивчення сім'ї школяра.
24. Презентуйте підготовлені прийоми організації взаємодії сім'ї і школи.
25. Дайте власну оцінку зауваженню Януша Корчака з точки зору теми практичного заняття: «Перше, незаперечне право дитини – висловлювати свої думки, активно брати участь у наших міркуваннях про неї...».
26. Кейс: Чи можуть бути корисними для батьків запропоновані нижче рядки «Меморандуму від дитини»?
«Не погіршуйте мене. Я добре знаю, що не повинен отримувати все, про що прошу. Я просто перевіряю вас.
Не застосовуйте силу в стосунках зі мною. Інакше це навчить мене думати: сила – це єдине, що має значення. З більшою готовністю я сприйматиму ваше керівництво мною.
Не давайте обіцянок: може статися, що вам не вдасться їх дотриматися. Це підірве мою довіру до вас.
Не дозволяйте моїм страхам збуджувати у вас тривогу. Інакше я справді злякаюсь.
Продемонструйте мені мужність.
Ставтеся до мене так, як ви ставитеся до своїх друзів. Тоді я теж буду вашим другом».
- Як саме дані пропозиції можуть допомогти батькам (конкретизувати власні проблеми з дитиною, виявити власні помилки, зорієнтуватися у методах їх виправлення тощо)?
27. Складіть порівняльну таблицю, що включає спільні і відмінні ознаки понять «діагностика», «педагогічна діагностика», «психолого-педагогічна діагностика».
28. Розробіть методичні рекомендації для здійснення діагностики вихованості учнів та учнівського колективу з детальним їх описом.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ №1

1. Законодавчі та нормативні документи, що визначають зміст та організацію діяльності працівників закладів освіти.
2. Керівництво системою виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. Розкрити шляхи педагогічного керівництва системи виховання в урочній та позаурочній діяльності.
3. Еволюція педагогічної думки в Україні від Сковороди до наших часів.

ВАРІАНТ №2

1. Управління як функція складних систем; управління як діяльність, процес.
2. Управлінська культура як сукупність цінностей управління.
3. Засади створення, функціонування та управління сучасними авторськими закладами освіти в Україні (М.П. Гузик, А.І. Сологуб та ін.).

ВАРІАНТ №3

1. Структура системи державно-суспільного управління освітою в Україні.
2. Способи проведення збору інформації та дослідження ринку освіти й праці.
3. Основні ідеї та еволюція педагогічної науки у працях провідних українських освітян (С. Русова, Б. Грінченко).

ВАРІАНТ №4

1. Ліцензування, акредитація, державна атестація навчальних закладів – нормативна основа та форми здійснення. Стандартизація в галузі управління освітою.
2. Порядок проведення атестації педагогічних працівників.
3. Вимоги до наукової організації праці керівника закладу (установи) освіти в працях М. І. Черпінського та І. П. Раченка.

ВАРІАНТ №5

1. Дати визначення і пояснення основних дефініцій теорії управління (закономірності, принципи, функції, методи, засоби, технології) розкрити їх зміст. Соціально-економічні та психолого-педагогічні умови ефективного управління школою.
2. Особистісна культура керівника загальноосвітньої установи.
3. Формування педагогічного колективу та управління ним у наукових працях С. Т. Шацького.

ВАРІАНТ №6

1. Структурні компоненти педагогічного управління як системи.
2. Зміст і структура (модель) компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Вимоги до особистості керівника закладу освіти.
3. Теоретичні основи управління (школознавчий аспект) у працях сучасного вченого В. С. Пікельної.

ВАРІАНТ № 7

1. Академія педагогічних наук України, напрями діяльності, вплив на розвиток освіти в державі.
2. Інновації у внутрішньошкільному управлінні.
3. Розкрити науковий доробок Г. А. Дмитренка, В. В. Олійника з розвитку стратегічного менеджменту в освіті.

ВАРІАНТ № 8

1. У чому полягає індивідуальний підхід у вихованні?
2. У чому відмінність гуманістичної виховної системи від авторитарної?
3. За запропонованою схемою охарактеризуйте виховну систему Московської гімназії на Південно-Заході (див. Ю. В. Завельский).

ВАРІАНТ № 9

1. У чому полягає діяльнісний підхід у вихованні?
2. Охарактеризуйте основні закономірності розвитку виховної системи.
3. За запропонованою схемою охарактеризуйте виховну систему школи (за вибором).

ВАРІАНТ № 10

1. У чому полягає особистісно-орієнтований підхід у вихованні?
2. Дайте визначення виховної системи. Поясніть використані терміни.
3. За запропонованою схемою охарактеризуйте виховну систему Ортогеничеської школи імені Соні Шенкман при Чиказькому університеті (школа Бруно Беттельгейма).

ВАРІАНТ № 11

1. У чому полягає системний підхід у вихованні?
2. Чим відрізняються поняття «система виховної роботи в школі» та «виховна система школи»?
3. За запропонованою схемою охарактеризуйте виховну систему школи.

ВАРІАНТ №12

1. Дайте коротку характеристику системного, подієвого, амбівалентного підходів у вихованні.
2. Назвіть основні компоненти виховної системи.
3. За запропонованою схемою охарактеризуйте виховну систему.

ВАРІАНТ №13

1. У чому схожість і відмінності громадського та сімейного виховання?
2. Який зв'язок між вихованням і соціалізацією?
3. Дайте визначення змісту виховного процесу.
4. Складіть програму вивчення розвитку колективу молодших школярів.

ВАРІАНТ №14

1. Охарактеризуйте різні підходи до поняття виховання.
2. У чому полягає гуманізація виховання?
3. Що таке «Програма виховання»? Наведіть приклади.
4. Проаналізуйте відому Вам класифікацію методів виховання.

ВАРІАНТ №15

1. Проаналізуйте різні трактування терміна «філософія виховання».
2. В чому проявляється громадська спрямованість виховання?
3. Покажіть зв'язок між психологічними концепціями розвитку особистості з концепціями виховання.
4. Назвіть критерії оцінки виховного процесу.

ВАРІАНТ №16

1. Назвіть філософські основи сучасної педагогіки.
2. Назвіть цілі та завдання виховання в сучасних умовах.
3. Перерахуйте відомі Вам сучасні концепції виховання.
4. Складіть програму діагностики особистості першокласника.

ВАРІАНТ №17

1. Як взаємопов'язані поняття «виховання», «розвиток», «формування особистості»?
2. Розкрийте особливості виховного процесу.
3. Назвіть умови підвищення ефективності виховного процесу.
4. Розкрийте зміст термінів «методи», «прийоми» і «засоби» виховання.

**Критерії оцінювання якості відповідей на питання модульної контрольної роботи
з теорії та методики виховання**

Максимальна кількість балів – 20 балів (5 балів за кожне запитання)

Оцінювання відповіді на питання/бали	Критерії оцінювання
4-5 балів	Відповідь студента повністю, творчо та грамотно розкриває питання, виявляє знання основної і додаткової літератури, передбаченої програмою, на рівні творчого використання.
3 бали	Відповідь, у якій студент грамотно розкриває питання, добре володіє теоретичним матеріалом, але допускає неточність висновків, порушує логічність, виявляє повне знання програмного матеріалу на рівні аналогічного відтворення.
2 бали	Відповідь, у якій студент демонструє знання основного програмного матеріалу, але вони носять розрізнений характер, відсутні висновки, є неточності, коли допущені принципові помилки при відповіді на одне з питань, при принципово вірній відповіді на інші питання на рівні репродуктивного відтворення.
1 бал	Відповідь, у якій студент непослідовно розкриває питання, має принципові помилки, що свідчать про незнання основних теоретичних положень дисципліни, відповідь на рівні нижче продуктивного відтворення.

ДОДАТОК Є ДИДАКТИКА

Завдання для самостійного виконання та творчі завдання

1. Доведіть, що дидактика – це теоретична й нормативно-прикладна наука.
2. Змодельуйте у вигляді логічних схем: а) взаємозв'язок категорій дидактики; б) систему дидактичних наук та місце дидактики початкової школи в цій системі; в) зв'язок дидактики з іншими науками. Оберіть шляхом колективного обговорення найточніші варіанти та зафіксуйте їх.
3. Ознайомтесь з наявними в бібліотеці вищого навчального закладу документами:
 - базовим навчальним планом початкової школи;
 - навчальними програмами;
 - підручниками та навчальними посібниками для 1 – 4 класів;
 - методичними посібниками для вчителів.
4. Проаналізуйте стан забезпечення початкової школи навчальними програмами та навчальною літературою в контексті освітніх галузей Державного стандарту початкової загальної освіти.
5. Оформіть результати цього аналізу у вигляді таблиці:

№	Освітня галузь	Навчальні предмети	Навчально-методичне забезпечення галузі (назва та автори програм, підручників, методичних посібників для вчителя)
1			
2			
3			

6. Які компоненти складають структуру змісту освіти? Проаналізуйте особливості кожного з них.
7. Встановіть співвідношення між базовим, типовим і робочим навчальними планами. Що вони визначають?
8. Охарактеризуйте особливості змісту освіти в зарубіжній школі.
9. Аналізуючи підручники для початкової школи (за вибором), виявіть, наскільки повно в них реалізуються такі принципи: а) науковість навчання, його систематичність і послідовність; б) зв'язок теорії з практикою, міцність засвоєння знань, умінь і навичок; в) наочність навчання, його емоційність.
10. Викладіть письмово свою думку з будь-якого варіанта завдання, наведіть конкретні приклади. Виступіть на занятті з повідомленням; візьміть участь в обговоренні повідомлень інших студентів.
11. У чому полягають єдність та відмінність між законом і закономірністю?
12. Наведіть приклади загальних закономірностей навчання.
13. Наведіть приклади конкретних закономірностей навчання.
14. Обґрунтуйте доцільність нетрадиційних принципів навчання.
15. Проілюструйте зв'язок між принципами навчання.
16. Користуючись навчальною програмою та підручниками з будь-якого предмета та класу початкової школи, оберіть тему навчального матеріалу та підготуйте розповідь (пояснення, бесіду тощо) з урахуванням цільових завдань вивчення теми, змісту навчання та пізнавальних можливостей учнів певного віку.
17. Продемонструйте в ході практичного заняття підготовлений Вами варіант реалізації обраного методу навчання; візьміть участь в обговоренні виступів інших студентів.
18. Що відображають об'єктивна та суб'єктивна частини методу навчання?
19. Відповідно до теми уроку (будь-який предмет і клас початкової школи), його мети, типу та структури розробіть завдання з індивідуальної (парної, групової, фронтальної) роботи учнів; підготуйте необхідний дидактичний матеріал.
20. Продемонструйте в ході практичного заняття підготовлений Вами варіант організації

навчальної роботи учнів на уроці; візьміть участь в обговоренні виступів інших студентів.

21. Поясніть логічний зв'язок типу і структури уроку.
22. Доведіть доцільність використання в школі позаурочних форм організації навчання.
23. Оберіть тему навчального матеріалу з будь-якого предмета та класу початкової школи на основі аналізу навчальної програми, підручників, а також методичних рекомендацій для вчителя. Розробіть тестові завдання для перевірки знань учнів з обраної Вами теми, продумайте методику тестування, підготуйте необхідне дидактичне забезпечення.
24. Продемонструйте в ході практичного заняття підготовлену Вами процедуру тестування; візьміть участь в обговоренні виступів інших студентів.
25. Поясніть сутність поняття компетенції. Формування яких основних компетенцій учнів є кінцевим результатом навчання?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

(за В. І. Бондарем (Дидактика. с. 237- 247)

ВАРІАНТ №1

1. Проаналізуйте перераховані терміни і розподіліть їх на групи за самостійно виділеними ознаками групування:
процес навчання, урок, зміст освіти, принципи навчання, факультатив, сприймання, екскурсія, усвідомлення, повнота знань, екзамени, осмислення, міцність знань, семінар, бесіда, дієвість знань, лекція, розповідь, узагальнення, демонстрування, систематизація, лабораторний дослід, колоквіум, застосування, методи навчання, наочність навчання, виховуючий характер навчання, диференціація навчання.
2. Розгорніть послідовність етапів уроку, метою якого є засвоєння знань про зв'язки між компонентами змісту, що засвоювався на попередніх уроках.
3. Психолог С.Л. Рубінштейн писав: «Людина досконало володіє лише тим, що сама здобуває власною працею». Якими методами і засобами навчання забезпечується ця вимога?

ВАРІАНТ №2

1. Обґрунтуйте положення про те, що в сучасній дидактиці відсутні такі типи уроків, як закріплення і повторення знань, виходячи із визначення поняття «мета уроку».
2. Якими мисленнєвими операціями (діями) оволодівають учні, коли використовуються на уроці такі методи навчання: індукція; дедукція; традукція (аналогія).
3. Розкрийте суть стимуляційно-мотиваційного компонента процесу навчання.

ВАРІАНТ № 3

1. Яке практичне значення має ствердження того, що процес навчання виконує освітню, виховну і розвивальну функції? Як це проявляється у проєктованому вчителем уроці?
2. Назвіть можливі поєднання методів за зовнішньою формою прояву з методами, що забезпечують активність та самостійність засвоєння знань.
3. Розкрийте суть цільового компонента процесу навчання.

ВАРІАНТ № 4

1. Доведіть, що результати уроку носять комплексний характер. Чим, крім знань і умінь, оволодівають учні на уроці?
2. Наведіть приклад евристичної бесіди, що розгортається на уроці індуктивно (скористайтеся шкільним підручником з фаху).
3. Розкрийте суть операційно-діяльнісного компонента процесу навчання.

ВАРІАНТ № 5

1. Обґрунтуйте сутність проблемного типу навчання та охарактеризуйте його методи.
2. Наведіть приклад евристичної бесіди, що розгортається на уроці традуктивно (скористайтеся підручником для початкової школи).
3. З наведеного переліку випишіть те, що входить до операційно-діяльнісного компонента процесу навчання:

1. мета	7. форми організації навчальної діяльності
2. засоби	8. зміст навчання
3. мотиви	
4. методи навчання	
5. стимули	
6. оцінювання	

ВАРІАНТ № 6

1. Розгорніть послідовно ланки (етапи) засвоєння знань. Як можна дізнатися, на якому рівні засвоєння знань перебувають учні?
2. Покажіть приклади різних варіантів взаємозв'язку зовнішньої форми прояву методів навчання та їх внутрішньої сутності в умовах:
 - а) пояснювально-ілюстративного типу навчання;
 - б) проблемного типу навчання.
3. До якого принципу навчання належать правила: від простого до складного; від відомого до невідомого; від легкого до важкого?

ВАРІАНТ № 7

1. Наведіть приклади застосування індуктивної та дедуктивної бесіди. На конкретному матеріалі побудувати питання цих двох видів бесіди.
2. Розгорніть в етапах уроку формування практичних умінь та навичок.
3. Сформулюйте мету на обрану вами тему. Як називається метод з такими ознаками:
 - а) вчитель показує шлях розв'язування проблеми, розв'язує її від початку до кінця;
 - б) учні, спостерігаючи за ходом міркувань, одержують приклад вирішення проблеми, засвоюють нові факти, роблять висновки.

ВАРІАНТ № 8

1. Наведіть приклади застосування традиційної бесіди для перевірки знань учнів.
2. Розгорніть в етапах комбінований урок. Сформулюйте його мету на конкретному матеріалі, вибраному з підручника.
3. Як називаються методи з такими ознаками:
 - а) знання не пропонуються в «готовому» вигляді, їх треба здобути у співробітництві з учителем;
 - б) учитель організовує учнів на пошук знань за допомогою різноманітних засобів;
 - в) учні під керівництвом учителя створюють проблемні ситуації, він допомагає їх вирішувати (аналізувати, порівнювати, знаходити спільні ознаки, узагальнювати), діти роблять висновки і т. д.

ВАРІАНТ № 9

1. За яких умов можливо застосувати частково-пошуковий метод засвоєння нових знань? Опишіть дії вчителя і учнів.
2. Розгорніть в етапах уроку узагальнення і систематизації знань. Зміст навчального матеріалу підберіть зі шкільного підручника.
3. Визначте метод за логікою сприймання навчальної інформації за такою схемою дій учнів: сприймають загальні положення, формули, закони, а потім засвоюють висновки, придумують власні приклади чи розв'язують задачі, виконують вправи.

ВАРІАНТ № 10

1. За яких умов можливо застосовувати проблемну лекцію? Яка її структура, логіка сприймання навчальної інформації?
2. Розгорніть в етапах уроку формування умінь, як застосувати знання при виконанні практичних завдань. Сформулюйте його під конкретну тему, вибрану з підручника чи програми.
3. При використанні якого логічного методу навчання діяльність учителя здійснюється так: викладає і пояснює факти, наводить конкретні приклади, демонструє досліди, наочні

посібники, задає вправи, підводить учнів до узагальнення у вигляді нового поняття, правила, закону?

ВАРІАНТ № 11

1. Доведіть, що будь-який метод навчання – це сукупність прийомів, дій та операцій, вибір яких сприяє здійсненню завдань освіти і розвитку інтелектуальних умінь учня.
2. Що слід робити, щоб при засвоєнні знань використати проблемний тип навчання?
3. Які типи навчання, крім проблемного, використовуються в школі?

ВАРІАНТ № 12

1. Які методи є найбільш оптимальними для засвоєння знань емпіричного змісту: за зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю.
2. Опишіть основні ознаки методу навчання та дайте його визначення.
3. Опишіть способи мотивації навчальної діяльності учнів на різних етапах уроку засвоєння нових знань.

ВАРІАНТ № 13

1. Які методи є найбільш оптимальними для засвоєння знань теоретичного змісту: за зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю.
2. Розкрийте сутність модульного навчання.
3. Опишіть алгоритми аналізу уроку як системи.

ВАРІАНТ № 14

1. Що дає для дидактики її зв'язок з психологією, окремими методиками, з кібернетикою, філософією? Обґрунтуйте свою думку в кожному окремому випадку зв'язку.
2. Як історично змінювався предмет дидактики та як ці зміни впливали на результати навчання?
3. Розгорніть за етапами комбінований урок. Сформулюйте його мету.

ВАРІАНТ № 15

1. Які методи є найбільш оптимальними для засвоєння знань практичного змісту: за зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю. Описати дії вчителя і учнів у структурі кожного методу.
2. Проаналізувати перераховані терміни і розподілити їх на групи за самостійно виділеними ознаками групування: процес навчання, зміст освіти, принципи навчання, сприймання, усвідомлення, екзамени, осмислення, семінар, бесіда, узагальнення, лекція, розповідь, демонстрування, систематизація, лабораторний дослід, колоквиум, застосування, науковість навчання, виховуючий характер навчання, диференціація навчання, спостереження, форми організації навчання.
3. Які умови впливають на вибір методів навчання?

ВАРІАНТ № 16

1. Розгорніть послідовність етапів уроку, метою якого є первинне засвоєння знань.
2. Побудуйте модель проблемної ситуації та створіть проблемну ситуацію на навчальному матеріалі з будь-якого предмета.
3. Назвіть основні підходи до класифікації методів навчання. а); б); в)...

ВАРІАНТ № 17

1. Обґрунтуйте положення про те, що метод навчання – явище: багатостороннє; багатоякісне; багатовимірне.
2. Доведіть твердження про те, що метод навчання – це специфічна мисленнєва форма руху навчальної інформації, спосіб розвитку різних форм мислення учнів.
3. Назвіть основні підходи до класифікації форм організації навчання.

ВАРІАНТ № 18

1. Проаналізуйте перераховані терміни і розподілити їх за самостійно виділеними ознаками групування: урок, факультатив, сприймання, екскурсія, усвідомлення, екзамени, осмислення, семінар, бесіда, лекція, систематизація, лабораторний дослід, колоквиум,

застосування, наочність навчання, науковість навчання, виховний характер навчання, диференціація навчання, спостереження, аналогія, моделювання, розповідь, узагальнення, демонстрація.

2. Обґрунтуйте подібність і відмінність проблемних, інтегрованих і нетрадиційних уроків за схемою: подібні за...; відмінні за...

3. Які умови впливають на вибір мети уроку?

ВАРІАНТ № 19

1. Обґрунтуйте наявність різних підходів до класифікації типів уроків. Виділіть відомі Вам ознаки поділу уроків на класи (групи) і під них підведіть назви відповідних типів уроків

2. Розструктуруйте принцип науковості навчання на систему вимог, врахування яких сприяє його реалізації на уроках.

3. Розкрийте (опишіть) основні ознаки багатоаспектного поняття «освіта».

ВАРІАНТ № 20

1. Виходячи із сутності принципів навчання і положення про те, що вони своєю дією проникають усі компоненти процесу навчання, покажіть, які саме принципи навчання проявляють свою дію на кожний із компонентів навчального процесу.

2. Назвіть типи уроків, які виділяються дидактикою за такими ознаками: мета уроку; типи навчання; зміст виучуваного; форми організації навчання; методи навчання.

3. Прокоментуйте вислів А. Дістервега про те, що «поганий учитель підносить істину, хороший вчить її знаходити».

ВАРІАНТ № 21

1. На матеріалі вибраної з підручника теми сформулюйте мету і цільові завдання уроку на етапі засвоєння нового матеріалу.

2. Наведіть приклад евристичної бесіди, що розгортається на уроці дедуктивно (скористайтесь шкільним підручником).

3. У 5-х класах успішність учнів знижується. Це випадковість чи закономірність? Обґрунтуйте свою думку.

ВАРІАНТ № 22

1. Обґрунтуйте зв'язок між метою уроку, його типом та результатами. Наведіть конкретний приклад.

2. Опишіть структуру методу навчання як способу взаємодії двох діяльностей: викладання і учіння, їхню взаємодію.

3. З наведеного переліку випишіть те, що характеризує результати навчання: Бесіда; Акселерація; Знання; Урок; Інтеграція; Гуманізм; Уміння; Світогляд; Активність; Ідейна зрілість; Навички; Професійна орієнтація; Вихованість; Потреба в знаннях; Диференціація; Розумовий розвиток

Критерії оцінювання комплексних контрольних робіт

Кожне завдання оцінюється за трьома рівнями якості. За перший – як критичний рівень актуалізації та застосування знань – виставляється один бал (відповідає оцінці «задовільно»), за другий – як достатній – два бали («добре»), за третій – як оптимальний – три бали («відмінно»). Відсутність відповіді або неправильна відповідь оцінюються 0 балів.

Критичний рівень: завдання виконано правильно, але не повністю. Окремі елементи завдання випали з уваги або на них дано неправильні відповіді. Таких відповідей чи не помічених елементів має бути не більше 30% загального обсягу завдання. Достатній рівень: завдання виконано повністю, проте з окремими неточностями або є в ньому розв'язання без належних теоретичних обґрунтувань. Оптимальний рівень: завдання виконано повністю з достатнім теоретичним обґрунтуванням. Мають місце елементи творчості. Загальна оцінка роботи являє собою середній варіаційний бал (як сума балів, поділена на 3). Наприклад, перше завдання оцінено в 0 балів, друге в 2, третє у 3. Варіаційний бал буде: $(0+2+3): 3 = 1.7$ (оцінка «задовільно» або на межі критичного рівня).

Міністерство освіти і науки України

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький, 25006, тел. (0522) 22-18-34, факс (0522) 24-85-44
E-mail: mails@kspu.kr.ua, код ЄДРПОУ 02125415

Від 27.02.2017 № 31-к
На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Бахмат Наталії Валеріївни
з теми «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи
в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

КДПУ ім. В. Винниченка підтверджує практичне значення наукового дисертаційного дослідження кандидата педагогічних наук, доцента кафедри теорії та методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Бахмат Наталії Валеріївни

Актуальним є дослідження автора шляхів вирішення проблеми обґрунтування теоретико-методологічних засад педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інноваційного (інформаційного) освітнього середовища як багатоаспектної відкритої динамічної системи, пошуку методологічних підходів, концептуальних положень, принципів, які сприяють ефективній педагогічній підготовці вчителів у галузі початкової освіти.

Протягом 2014-2016 років на базі кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Н. В. Бахмат проведено науково-дослідну роботу з теми «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу».

Об'єктом досліджень виступив процес педагогічної підготовки вчителів початкової школи. Серед рекомендацій з підвищення ефективності дослідницею визначено розробку інформаційно-освітнього (хмаро орієнтованого) середовища.

В процесі реалізації науково-дослідної діяльності обґрунтовано теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу; розкрито основні напрями та чинники формування інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу; здійснено розробку моделі педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Результати дослідження можуть бути використані в практиці роботи ВНЗ, у розробленні навчально-методичного забезпечення викладання педагогічних дисциплін для студентів різних спеціальностей; стати науковою базою для подальшого вдосконалення й модернізації навчально-виховного процесу, в системі підвищення кваліфікації вчителів та викладачів ВНЗ.

Це дає підстави вважати запропоновану Наталією Валеріївною модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу такою, що створює оптимальні передумови для неперервного та логічного формування інноваційної системи підготовки майбутнього педагога (вчителя-винахідника, вчителя-модернізатора та вчителя-професіонала). Цільовим призначенням впровадження моделі стала його спрямованість на вдосконалення змісту і структури навчання педагогічних дисциплін у ВНЗ для обґрунтування системної організації підготовки вчителів початкової школи як конкурентоздатних фахівців.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти (протокол № 6 від 08 грудня 2016 року) Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Проректор з наукової роботи

С. П. Михида

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, тел. (0352)43-60-02, факс (0352)43-60-55,
e-mail: info@tnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125544

Від " 04 " 05 2016 р. № 544-28/03
На № _____ від " _____ " _____ 2016 р.

Довідка

**про впровадження результатів дисертаційного
дослідження Бахмат Наталії Валеріївни з теми
«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки
вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього
середовища вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти**

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка впродовж 2013-2016 рр. у процес фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи впроваджено матеріали науково-дослідної роботи Н.В. Бахмат «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу». Зокрема, в навчально-виховну роботу зі студентами (напряму / спеціальності підготовки «Початкова освіта») введено авторську модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи, яка передбачала формування інноваційного освітнього середовища та забезпечення високої ефективності його впливу на підвищення рівня педагогічної підготовки вчителів початкової школи.

У процесі вивчення студентами педагогічних дисциплін (основи педагогіки, теорія навчання, теорія і методика виховання, історія педагогіки, основи педагогічних досліджень, актуальні проблеми сучасної дидактики, актуальні проблеми теорії виховання, педагогіка вищої школи, методика педагогіки, педагогічна майстерність, інновації у сучасній початковій освіті та ін.) здійснювалася організація майбутньої професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах інноваційного (інформаційного) освітнього середовища. Формування професійних компетенцій педагога у галузі початкової освіти відбувалося шляхом здійснення комплексної підготовки у напрямку використання

інноваційних освітніх технологій у педагогічній діяльності, розроблення та проектування електронних засобів освітнього призначення.

Викладачі університету у процесі позааудиторної роботи успішно використовували пропоновану автором модель, яка знайшла відображення у численних публікаціях. Особливо корисними для студентів і викладачів стали навчально-методичні посібники: «Моделювання портфоліо педагога», «Школознавство», «Основи педагогіки», «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики», «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі», електронний освітній ресурс «Інформаційні технології у педагогічній науці» (сайт Бахмат Наталії) та ін., які спрямовані на розкриття змісту специфіки організації педагогічної діяльності студентів в інформаційному освітньому просторі та її вплив на формування конкурентоздатної особистості фахівця.

Запропонована Н. В. Бахмат експериментальна модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища сприяла створенню оптимальних передумов для неперервного та логічного формування інноваційної системи підготовки майбутніх фахівців: учителя-винахідника, вчителя-модернізатора та вчителя-професіонала. Проектування інноваційного (хмаро орієнтованого) середовища педагогічної підготовки зорієнтоване на вдосконалення змісту і структурування навчання педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах, що передбачає з метою обґрунтування системної організації підготовки вчителів початкової школи як конкурентоздатних фахівців.

Впровадження елементів розробленої моделі у навчальний процес вищої школи викликало схвальні відгуки педагогічного колективу університету, позитивні враження студентів щодо організованої в межах впровадження результатів дослідження навчальної (аудиторної та позааудиторної) діяльності, що свідчить про доцільність її використання та ефективність у навчанні майбутніх педагогів у галузі початкової освіти.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 9 від 21 квітня 2016 року).

Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва
доктор філософських наук, професор

Б. Б. Буяк

Завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
доктор педагогічних наук, професор

О. І. Янкович

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Рєпіна, 12 м. Ізмаїл,
Ізмаїльський район, Одеська область, 68610
Тел./факс: (04841) 5-13-88
E-mail: idgu@ukr.net
Веб-сайт: <http://www.idgu.edu.ua/>

Банк ДКСУ м. Київ
МФО 820172
Р/р 35226260012580
Код ЄДРПО 02125467

№ 1-7/519

08.09.16

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в
умовах інформаційно-освітнього
середовища вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
БАХМАТ НАТАЛІЇ ВАЛЕРІЇВНИ

Даною довідкою засвідчується, що матеріали та результати дисертаційного дослідження Бахмат Наталії Валеріївни впроваджувалися протягом 2014-2016 рр. у процес підготовки студентів спеціальності „Початкова освіта” Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

В процесі здійснення експериментальної роботи науковцем реалізовано модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Розроблені наукові та навчально-методичні матеріали впроваджено шляхом модернізації змісту педагогічної підготовки вчителя початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища. Результати дослідження засвідчили актуальність та доцільність їх застосування з метою вдосконалення освітнього процесу у вищих навчальних закладах України.

Результати впровадження запропонованих авторкою розробок засвідчили підвищення рівня готовності майбутніх учителів початкової школи до забезпечення практичної діяльності, що виявилось в активізації інтересу студентів до фахової діяльності, формуванні їх професійних компетенцій в умовах інформатизації навчально-виховного процесу, здійсненні комплексної підготовки у напрямку використання інноваційних освітніх технологій в освітній процес, розробленні та проектуванні електронних засобів освітнього призначення для забезпечення нової якості освіти.

Введення у навчання майбутніх учителів початкової школи наукового та навчально-методичного забезпечення сприяло формуванню у студентів основних видів педагогічної діяльності та надпредметних компетентностей (зокрема, ІТ-компетентностей); включенню у структуру інформаційно-освітнього середовища як компонента традиційних педагогічних технологій і засобів, за допомогою яких здійснюється педагогічна підготовка, та їх інтеграція з інноваційними; інтенсифікації практико-діяльнісної орієнтації навчання; реалізації в процесі самостійної роботи індивідуальної траєкторії засвоєння навчального матеріалу, забезпечуючи при цьому високу мотивацію в отриманні знань, навичок і практичних умінь, оволодіння технологією самопрезентації особистих досягнень; забезпеченні переходу від дидактичної стадії самовизначення до етапу професійної самореалізації в різноманітних педагогічних ситуаціях тощо.

Матеріали, розроблені Н. В. Бахмат можуть бути рекомендовані для застосування в освітньому процесі вищих навчальних закладів України у процесі вивчення педагогічних та професійно орієнтованих навчальних дисциплін, при написанні студентами наукових робіт, а також магістрантами та здобувачами дисертаційних досліджень з актуальних проблем педагогічної науки.

Розроблена Н. В. Бахмат модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища сприятиме розв'язанню проблеми формування готовності педагога до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки та початкової освіти (протокол № 1 від 6 вересня 2016 року) Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

**Проректор з науково-педагогічної роботи,
доктор історичних наук, професор**

Л. Ф. Циганенко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300; тел.: (03849) 3-05-13, факс: (03849) 3-07-83, E-mail: post@kpnpu.edu.ua
код ЄДРПОУ 02125616

22.07.2016 № 4

На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів
початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища
вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
БАХМАТ НАТАЛІЇ ВАЛЕРІЇВНИ**

В Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка впродовж 2012-2016 рр. у процес фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи впроваджено матеріали науково-дослідної роботи Н. В. Бахмат «Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу». Зокрема, в систему навчання студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» введено авторську модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища, яка забезпечила формування інноваційного освітнього середовища й ефективність його впливу на підвищення рівня професійно-педагогічної підготовки фахівців.

У результаті впровадження розробленого Наталією Валеріївною науково-методичного забезпечення у навчально-виховний процес та вдосконалення змісту, форм, засобів і шляхів взаємодії викладачів та студентів університету в інноваційному освітньому середовищі, співтворчості суб'єктів освітнього процесу встановлено позитивний вплив на якість професійно-педагогічної підготовки й активізацію процесів інтелектуального розвитку майбутніх учителів початкової школи.

Педагогічна підготовка студентів, яка здійснювалася Н. В. Бахмат засобами інноваційних підходів в умовах інформаційно-освітнього середовища, є складовою цілісної моделі їхньої підготовки та дозволяє на професійному рівні забезпечувати ефективну діяльність у навчально-виховному процесі початкової школи.

У процесі вивчення студентами педагогічних дисциплін (педагогіки, теорії навчання, теорії і методики виховання, історії педагогіки, основ педагогічних досліджень, актуальних проблем сучасної дидактики, актуальних проблем теорії виховання, основ педагогічних досліджень, педагогіки вищої школи, методики викладання педагогіки, педагогічної

майстерності, інновацій у сучасній початковій освіті та ін.) здійснювалася організація майбутньої професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища, що забезпечувала формування професійно-педагогічних компетенцій педагога в галузі початкової освіти. Робота проходила шляхом реалізації комплексної підготовки в напрямку використання інноваційних освітніх технологій у педагогічній діяльності, розроблення та проектування електронних засобів освітнього призначення.

Наталією Валеріївною успішно реалізовано розроблену модель у процес аудиторної та позааудиторної роботи, що відображено в її численних публікаціях. Особливо корисними для студентів і викладачів університету стали навчально-методичні посібники «Моделювання портфоліо педагога», «Школознавство», «Основи педагогіки», «Програма та методичні рекомендації до педагогічної (асистентської) практики», «Організація навчально-виховної практики студентів у початковій школі», електронний освітній ресурс «Інформаційні технології у педагогічній науці» (сайт Бахмат Наталії), «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» та ін., які спрямовано на розкриття змісту специфіки організації педагогічної діяльності студентів в інноваційному освітньому просторі з метою формування конкурентоздатної особистості фахівця.

Запропонована Н.В. Бахмат експериментальна модель системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища забезпечувала створення оптимальних передумов для неперервного та логічного формування інноваційної системи підготовки майбутніх учителів початкової школи. Створення інформаційно-освітнього (хмаро орієнтованого) середовища педагогічної підготовки вчителя зорієнтоване на вдосконалення змісту та структурування навчання педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах, а також сприяє системній організації підготовки вчителів початкової школи як конкурентоздатних фахівців.

Впровадження складників розробленої Н.В. Бахмат моделі у навчальний процес вищої школи викликало схвальні відгуки педагогічного колективу університету, позитивні враження студентів з організованої у межах упровадження результатів дослідження аудиторної та позааудиторної діяльності, що свідчить про доцільність її використання та ефективність у навчанні майбутніх учителів початкової школи.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 6 від 12 січня 2016 року).

Проректор з наукової роботи,
доктор фізико-математичних наук, професор

І.М. Конет

засвідчую

Богдан І. Г.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул.Ст.Бандери, 12, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 26-78-65, факс (0362) 26-37-15
E-mail: rectorat@rdgu.uar.net, код ЄДРПОУ 25736989

23.12.16р. № 213

На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теоретико-методичні засади проектування хмаро орієнтованого середовища
педагогічної підготовки вчителів початкової школи
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
БАХМАТ НАТАЛІЇ ВАЛЕРІЇВНИ**

В умовах інтеграції України в світовий та європейський освітній простір держава потребує результативності та конкурентоздатності педагогічної освіти в Україні. Тому вища школа повинна забезпечити якість освітньо-педагогічних процесів на всіх рівнях фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. Пріоритетом для розвитку освіти країна визначила впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес. Ефективне здійснення підготовки фахівців потребує відповідного середовища педагогічної освіти, що відповідає актуальним вимогам розвитку національної вищої школи.

У зв'язку з цим з метою перебудови системи педагогічної підготовки конкурентоздатних учителів початкової школи в умовах інформатизації суспільства Бахмат Н.В. розроблено модель інноваційного середовища вищих педагогічних навчальних закладів як багатоаспектної відкритої динамічної системи. Експериментальну перевірку ефективності результатів наукової роботи з питань підготовки фахівців у галузі початкової освіти здійснено науково-педагогічними працівниками кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету впродовж 2013-2016 років.

Основні результати, матеріали та положення дисертаційного дослідження Наталії Валеріївни, що опубліковані у наукових виданнях, навчально-методичних розробках та статтях, апробовано та впроваджено в навчально-виховний процес університету, зокрема у процес підготовки вчителів початкової школи.

Особливої уваги заслуговує запропонована науковцем модель хмаро орієнтованого середовища, модель педагогічного супроводу хмаро орієнтованого середовища та навчальні дисципліни «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного

освітнього середовища» й «Методологія та технології інформатизації педагогічної діяльності початкової школи» як складові системи професійно-педагогічної підготовки вчителя.

Аналіз результатів проведеної експериментальної апробації дає підстави стверджувати про ефективність реалізованих моделей, а представлений зміст навчальних дисциплін, розроблених Бахмат Н.В., включено у методичне забезпечення кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики, змістове наповнення навчальних та робочих навчальних програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів з галузі знань 01 Освіта, спеціальності 013 Початкова освіта.

Використання вказаних матеріалів дозволило активізувати самостійність студентів, поглибити та розширити їхні компетенції, підвищити готовність до професійної адаптації у початковій школі. Студенти та професорсько-викладацький склад педагогічного факультету позитивно відгукуються про використання розроблених навчально-методичних матеріалів Наталії Валеріївни. Моніторинг якості підготовки студентів показав ефективність впровадження результатів її наукового дослідження (пізнавальна активність, глибина та широта знань і вмінь, рівень системності знань, готовність студентів до виробничої діяльності у початковій школі значно зросли).

Високий рівень успішності майбутніх учителів у процесі навчання за розробленою моделлю хмаро орієнтованого середовища та моделлю педагогічного супроводу хмаро орієнтованого середовища Бахмат Н.В. засвідчив, що її доцільно використовувати з метою покращення якості освітнього процесу вищих навчальних закладів.

Таким чином можна зробити висновки, що розроблена та апробована система проектування хмаро орієнтованого середовища педагогічної підготовки вчителів початкової школи має досить високу педагогічну ефективність і може бути рекомендована для реалізації у вищих навчальних закладах України.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики (протокол № 10 від 29 листопада 2016 року) Рівненського державного гуманітарного університету.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

**Завідувач кафедри інформаційно-комунікаційних
технологій та методики викладання інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету**
кандидат технічних наук, доцент

Ю.В. Батишкіна

Проректор з наукової роботи,
кандидат економічних наук, доцент

О. В. Дейнега

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Тел. 3-36-10

E-mail chnpu @ chnpu.edu.ua

Код ЄДРПОУ 02125674

24.02.2017 № 12

На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки
вчителів початкової школи в умовах
інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
БАХМАТ НАТАЛІЇ ВАЛЕРІЇВНИ**

Соціально-економічні реформи, інформатизація суспільства спричиняють зміни у суспільній свідомості і формування нових цінностей в освіті: пріоритет передається інтересам кожного учасника навчально-виховного процесу як особистості, врахування у навчанні його особистісних якостей, які розкривають інтелектуальну й професійну сторони індивідуальності педагогів, здійснюють вплив на результат їхньої фахової діяльності і розкривають стиль кожного з них.

Зважаючи на сучасні тенденції розвитку освітніх процесів, викладачі кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка впродовж 2014-2016 років здійснювали експериментальну перевірку ефективності результатів наукової роботи Бахмат Н. В. з питань підготовки фахівців у галузі початкової освіти.

Основні результати, матеріали та положення дисертаційного дослідження Наталії Валеріївни, що опубліковані у наукових виданнях (статтях у зарубіжних та вітчизняних виданнях), навчально-методичних розробках та працях апробаційного характеру, знайшли відображення (апробацію та впровадження) в освітньому процесі університету, зокрема у процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Особливого схвалення заслуговує запропонована науковцем модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища та розроблена навчальна дисципліна «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» як складової системи його підготовки.

Аналіз результатів проведеної експериментальної апробації дає підстави стверджувати про ефективність реалізованої моделі, а зміст навчальних дисциплін, зокрема

«Методика навчання інформатики у початковій школі», «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Організація управління освітнім процесом у ВНЗ», «Основи роботи у середовищі Moodle», «Порівняльна педагогіка», та ін., увійшли складовими до навчально-методичних розробок кафедри дошкільної та початкової освіти, змістового наповнення навчальних та робочих навчальних програм, що дало можливість розширити варіативну складову (вибіркові навчальні дисципліни самостійного вибору навчального закладу та вільного вибору студента) навчальних планів підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів з галузі знань 01 Освіта, спеціальності 013 Початкова освіта.

Високий рівень успішності студентів під час навчання за розробленою моделлю системи педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища Бахмат Н. В. засвідчив, що її доцільно використовувати з метою покращення якості освітнього процесу вищих навчальних закладів, а запропоновані автором напрями подальших досліджень є векторними напрямами розвитку вищої освіти країни.

Перший проректор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
доктор історичних наук, професор

В.О. Дятлов

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА**

вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100; тел. (0324) 41-04-74, факс (03244) 3-38-77
e-mail: administrator@drohobych.net, код ЄДРПОУ 02125438

Від 22 квітня 2016 р. № 298

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки
вчителів початкової школи в умовах
інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
БАХМАТ НАТАЛІЇ ВАЛЕРІЇВНИ**

Розроблену Н.В. Бахмат модель педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища погоджено для реалізації у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка. Запропоновані автором матеріали наукової роботи пройшли апробацію та експериментальну перевірку впродовж 2013-2015 років. Ефективність моделі та розроблених навчальних дисциплін «Методика організації професійної діяльності вчителя в умовах інноваційного освітнього середовища» й «Методологія та технології інформатизації педагогічної діяльності початкової школи» підтверджено позитивними результатами експериментальної перевірки в умовах навчального процесу.

Навчання майбутніх педагогів в університеті здійснювалося за використання навчально-методичних посібників, навчально-методичного електронного освітнього ресурсу <http://bahmat.at.ua/>, адаптованого до вітчизняних й європейських освітньо-наукових систем та інтегрованого до системи навчання педагогічних дисциплін студентів галузі знань 01 Освіта, спеціальності 013 Початкова освіта, програм навчальних дисциплін, науково-методичних семінарів та монографії автора «Педагогічна підготовка вчителів початкової школи: інноваційні підходи в умовах хмаро орієнтованого середовища». Зазначене навчально-методичне й наукове забезпечення гарантувало формування готовності студентів до застосування отриманих знань і сформованих умінь у навчально-виховній, соціально-педагогічній, науково-методичній та організаційно-управлінській діяльності.

Впровадження моделі хмаро орієнтованого середовища та моделі його педагогічного супроводу як складової системи педагогічної підготовки вчителя початкової школи в освітній процес факультету початкової та мистецької освіти університету дозволило: сформувати основні види педагогічної діяльності та надпредметних компетентностей (зокрема, ІТ-компетентностей); включити у структуру хмаро орієнтованого середовища як компонент традиційні педагогічні технології і засоби, за допомогою яких здійснюється педагогічна підготовка, та їх інтеграція з інноваційними; інтенсифікувати практико-діяльну орієнтацію навчання; реалізувати в процесі самостійної роботи індивідуальну траєкторію засвоєння навчального матеріалу, забезпечуючи при цьому високу мотивацію в отриманні знань, навичок і практичних умінь, оволодіння технологією самопрезентації особистих досягнень; забезпечити перехід від дидактичної стадії самовизначення до етапу професійної самореалізації в різноманітних педагогічних ситуаціях тощо.

Введення положень монографічного дослідження сприяло більш чіткій організації навчально-виховного процесу, що, безумовно, позитивно вплинуло на рівень професійної готовності випускників Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Вважаємо, що розроблена Н.В. Бахмат модель хмаро орієнтованого середовища та модель його педагогічного супроводу допоможе викладачам та майбутнім вчителям початкової школи розв'язати проблему формування готовності до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки та методики початкової освіти (протокол № 8 від 11 квітня 2016 року) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

**Проректор з наукової роботи,
доктор педагогічних наук, професор**

М. П. Пантюк